

HOMÉROSZ

ÍLIÁSZ

Fordította: Devecseri Gábor

TARTALOM

ELSŐ ÉNEK

A DÖGVÉSZ
AKHILLEUSZ HARAGJA

MÁSODIK ÉNEK

AGAMEMNÓN ÁLMA
A NÉPGYŰLÉS
A HAJÓK FELSOROLÁSA

HARMADIK ÉNEK

ESKÜKÖTÉS
SZEMLÉLGETÉS A FALRÓL
ALEXANDROSZ ÉS MENELÁOSZ PÁRVIADALA

NEGYEDIK ÉNEK

ESKÜSZEGÉS
AGAMEMNÓN HADISZEMLÉJE

ÖTÖDIK ÉNEK

DIOMÉDÉSZ VITÉZKEDÉSE

HATODIK ÉNEK

HEKTÓR ÉS ANDROMAKHÉ

HETEDIK ÉNEK

HEKTÓR ÉS AIÁSZ PÁRVIADALA
A HOLTAK ÖSSZESZEDÉSE

NYOLCADIK ÉNEK

FÉLBEHAGYOTT HARC

KILENCEDIK ÉNEK

KÖVETSÉG AKHILLEUSZHOZ

TIZEDIK ÉNEK

DOLÓN ELFOGÁSA

TIZENEGYEDIK ÉNEK

AGAMEMNÓN VITÉZKEDÉSE

TIZENKETTEDIK ÉNEK

A FAL MEGOSTROMLÁSA

TIZENHARMADIK ÉNEK

HARC A HAJÓKNÁL

TIZENNEGYEDIK ÉNEK

ZEUSZ RÁSZEDÉSE

TIZENÖTÖDIK ÉNEK

VISSZAŰZÉS A HAJÓKTÓL

TIZENHATODIK ÉNEK

PATROKLOSZ HALÁLA

TIZENHETEDIK ÉNEK

MENELÁOSZ VITÉZKEDÉSE

TIZENNYOLCADIK ÉNEK

AKHILLEUSZ PAJZSA

TIZENKILENCEDIK ÉNEK

AKHILLEUSZ ÉS AGAMEMNÓN KIBÉKÜLÉSE

HUSZADIK ÉNEK

AZ ISTENEK HARCA

HUSZONEGYEDIK ÉNEK

HARC A FOLYÓKNÁL

HUSZONKETTEDIK ÉNEK

HEKTÓR HALÁLA

HUSZONHARMADIK ÉNEK

VERSENYEK PATROKLOSZ TISZTELETÉRE

HUSZONNEGYEDIK ÉNEK

HEKTÓR KIVÁLTÁSA

Jegyzetek

ÍRTA DEVECSERI GÁBOR

ELSŐ ÉNEK

A DÖGVÉSZ AKHILLEUSZ HARAGJA

Haragot, istennő zengd Péleidész Akhileuszét,
vészest, mely sokezer kínt szerzett minden akhájnak,
mert sok hősnek erős lelkét Hádészra vetette,
míg őket magukat zsákmányul a dögmadaraknak
és a kutyáknak dobta. Betelt vele Zeusz akaratja,
attól kezdve, hogy egyszer szétváltak civakodva
Átreidész, seregek fejedelme s a fényes Akhilleusz.

És melyik égilakó uszitotta vizályra a kettőt?
Létó s Zeusz fia: mert neki gyúlt a királyra haragja,
s ártó vést keltett a seregben; hulltak a népek:
mert ama Khrúszészt megsértette, az ő szent papját,
Átreidész: odajött az a fürge akháji hajókhoz,
végtelenül sok váltsággal megváltani lányát,
messzelövő Phoibosz koszorúját tartva kezében,
főnt aranyos botján, s kérlelte az összes akháj hőst,
Átreusz két sereget-tagoló sarját a leginkább:

„Átreidák s valamennyi remek-lábvértes akháj hős,
nektek az égilakók adják meg, hogy Priamosznak
várát feldúlván, haza épen térjetez innen,
csak szeretett lányom kérem, s ti vegyétek e díjat,
Zeusz sarját tisztelve, a messzelövő nagy Apollónt.”

Erre helyeslően zúgtak fel az összes akhájok:
tiszteljék a papot, s tartsák meg a nagyszerű díjat;
mégsem tetszett így Agamemnón Átreidésznek,
rútul ráfőrdet, elküldte goromba szavakkal:

„Hallod, öreg, ne találjalak én a nagyöblü hajóknál,
most se időzz hosszan, később se kerülj ide vissza:
úgy ne legyen, hogy e bot s isten koszorúja se véd meg.
Én a leányt nem adom ki, előbb utoléri az aggkor
messze hazájától, Argosztban, az én palotámban,
míg a szövőszéken szövöget, s velem ágyamat osztja;
menj hát, föl ne dühíts, hogy egészségben hazatérhess.”

Így szólt ő; megijedt az öreg s hajlott a szavára;
hallgatagon haladott zshivajos tenger vize mellett,
majd, hogy messzevonult az öreg, sok imával esengett
büszke Apollónhoz, kinek anyja a széphaju Létó:

„Halld, te Ezüstíjú, aki óvón Khrúsza fölött állsz
az isteni Killa fölött, Tenedosztban erősen uralkodsz,
Szmintheusz: hogyha neked kedves szentélyt betetőztem

bármikor is, ha kövér combját égettem ökörnek
vagy kecskének, e vágyam vidd most teljesedésbe:
könyneimért az akhájokon állj bosszút nyilaiddal!”

Így szólt ő könyörögve; meg is hallgatta Apollón:
jött az Olümposz csúcsairól, haragudva szívében,
íját s kétfedelű tegezét hordozva a vállán:
és a haragvó válla fölött csörrentek a vesszők
minden mozdulatára: közelgett, mint a sötét éj.
Majd a hajóktól messze leült, s röpitette a vesszőt:
rettenetes pengés hangzott, bongott az ezüst íj.
Kezdetben csak az öszvérekre s a fúrge kutyákra
lőtte hegyes nyilait, de utána magára a népre:
szüntelen és sűrűn tetemek máglyái lobogtak.

Hosszú kilenc napon át dült ott isten lövedéke;
végre tizednap a népet Akhilleusz egybehivatta,
mert szívére helyezte e tervet a hókaru Héra,
szánva a szüntelenül hulló danaosz daliákat.
Majd mikor egybesereglett s együtt volt valamennyi,
szólt, főlemelkedvén köztük, gyorslábu Akhilleusz:

„Azt hiszem, Átreidész, célunktól újra elestünk
s így mehetünk haza már, ha ugyan kikerüljük a vesztünk;
mert az akhajt együtt veri most le a harc meg a dögvész.
Hát csak kérdjünk meg valamely jóst vagy papot, álmok
fejtőjét is akár - hisz az is Zeusztól van, az álom -,
hogy megmondja, miért ily bosszús Phoibosz Apollón;
tán nem teljesített fogadalmak vagy hekatombák
bántják; s hátha juhok, kiszemelt kecskék neki-szálló
füstjét kapva, kívánja a dögvészt innen elűzni.”

Így szólt és le is ült; mire köztük szólani fölkelt
Kalkhász Thesztoridész, madarak legjobbszavu jósa,
ő, aki tudta, mi van, mi jön el, mi esett meg a múltban,
és ki hajón az akháj sereget Trójába vezette
jóstudományával, mit adott neki Phoibosz Apollón;
jóakarón szólalt meg köztük, ilyen szavakat szólt:

„Zeuskedvelt Akhileusz, felszólítsz, hogy kijelentsem,
messzelövő nagy Apollónnak mi okozta haragját.
Én hát szólni fogok: de figyelj rám, s tégy nekem esküt,
hogy szóval, vagy akár kézzel megvédeni kész vagy.
Mert attól tartok, haragudni fog az, ki az összes
argosziak feje, és ki parancsol minden akhájnak.
Mert hisz erős a király, amikor gyengébbre neheztel:
mert a haragját aznap tán elfojtja magában,
bosszúját később mégis, míg nem viszi véghez,
őrzi szívében; ezért csak mondd meg, védeni fogsz-e.”

Erre a gyorslábu Akhileusz neki válaszul így szólt:
„Bármit tudsz, sose félj, bátran csak, mondd ki a jósszót;

mert Phoiboszra, akit Zeusz kedvel, s kit te imáddal
kérlelvén, Kalkhász, mutatod fel az isteni végzést,
senki se tudja, amíg én élek s látok a földön,
rád a hajók mellett súlyos kezeit fölemelni,
egy danaosz sem; akár Agamemnónt mondd, aki fennen
hirdeti most, hogy az összes akháj közt ő a legelső.”

Hát nekibátorodott, s ezt mondta a tisztanevű jós:
„Nem fogadalmak bántják őt és nem hekatombák:
papja miatt haragos, kit semmibevert Agamemnón,
mert a leányt ki nem adta, s a díját el se fogadta.
Látod, ezért ad a Messzelövő kint, s ad ezután is:
s addig a csúf dögvészt seregünktől messze nem űzi,
míg szerető apjának a szépszemű lányt ki nem adjuk
ingyen, díjtalanul, s Khrúszébe a szent hekatombát
nem hajtjuk: s akkor tán megbékítjük esengve.”

Így szólt és le is ült; de közöttük szólani fölkelt
szélesen országló hős Átreidész Agamemnón,
bosszúsan: feketébe borult kebelét iszonyú düh
duzzasztotta, s olyan volt két szeme, mint lobogó tűz,
és legelőbb is Kalkhászhoz szólt, vést sugarazva:

„Jósa a rossznak, jót sose mondtál még nekem eddig:
mindig örül szíved, ha a rosszat jósolhatja:
még soha egy jó szót nem szóltál, végbe se vittél:
most is jósolgatva locsogsz az akháj seregben,
hogy csak azért veri őket a Messzelövő e csapással,
mert Khrúszész hajadon-lányáért nagyszerű díjat
át nem akartam venni - hisz őt bírnám szivesebben
otthon, e lányt, ki Klütaimnéstránál több a szivemnek,
törvényes feleségemnél: csöppet se silányabb
nála alakja s a termete és esze és kezeműve.
Mégis visszaadom s önként, ha ez így igazán jobb,
mert hisz népem egészségét akarom s nem a vesztét.
Csakhogy tiszteletül nekem adjatok újat azonnal,
hogy zsákmánytalan én egyedül ne legyek: nem is illik;
hisz látjátok mind, hogy mekkora kincs hagy el engem.”

Erre az isteni gyors lábú Akhileusz neki így szólt:
„Hírneves Átreidész, legkapzsibb ember a földön,
hogy tiszteljünk most adománnyal, büszke akhájok?
Egyberakott heverő kincsekről nincs tudomásunk.
Mert mit a várakból hordtunk ide, szét van az osztva,
újra begyűjteni mind a seregtől mégse való már.
Hát a leányt most add ki az istennek: s mi, akhájok
három-négyszeresen kárpótlunk érte, ha majd Zeusz
engedi, hogy bátyás Tróját feldúljuk egészen.”

Válaszul őhöz így szólt a király, Agamemnón:
„Isteni hős Akhileusz, ha derék vagy is, így ne ravaszkodj:
mert hiszen úgysem jársz eszemen túl, rá se beszélhetsz.

Azt akarod, hogy ajándékosd teneked legyen, én meg
üljek üres kézzel? Noszogatsz, hogy a lányt odaadjam?
Hogyha tehát nekem zsákmányt ad a büszke akháj nép,
mely lelkem kedvére való s föl is ér a leánnyal -
hogyha pedig nem ad, én veszem el, magam elmegyek érte,
vagy tiedet vagy az Aiászét; vagy akár Odüsszeuszét,
megfogom és viszem én: s akihez megyek, az haragos lesz.
Csakhogy minderről később majd újra beszélünk:
most föl! a barna hajót vontassuk az isteni vízre,
rakjunk rá evezőst eleget, hordjunk hekatombát;
aztán ő maga is, Khrüszész széparcu leánya,
lépjen föl, s legyen egy vezető, ki tanácsbeli férfi,
Aiász, Ídomeneusz, vagy az isteni fényes Odüsszeusz,
vagy te, te Péleidész, legszörnyűbb férfi a földön,
engeszteld meg a Messzelövőt, áldozva, irántunk.”

Görbén fölfele nézve felelt gyorslábu Akhilleusz:
„Jaj, te szemérmertlenség-öltönyű, kapzsiszivű, te,
hát hogy akadna akháj, ki szavadra hajolva, utakra
indul még ezután s hevesen küzd férfisereggel?
Én nem a dárdavető trósz népért jöttem e földre,
harcot vívni velük: nem vétett énnekem egy sem.
Nem hajtották el soha ökreim és paripáim,
és az erősrögű, férfínövesztő Phthia vidékén
nem gázoltak a termésembe, hiszen nagy a térség
közbül: mélyárnyú hegyek és zúgózaju tenger.
Szemtelen, érted jöttünk mind ide, hogy te örülhess,
hogy Meneláosznak s neked, ebszemü, itt kicsikarjunk
harccal elégtételt: de te ezzel mit se törődöl,
sőt, most még fenyegetsz, hogy a zsákmányrészem elorzod,
melyért fáradtam sokat, és mit a nép nekem osztott.
Úgyszincs akkora zsákmányom, mint néked, ahányszor
földülnek valamely trósz várat a bajnok akhájok.
Bárha a sokrohamú viadalnak legjavarészét
mindig az én kezeim végzik: ha az osztogatás jön,
több a te zsákmányod, míg én édeskevesemmel
térek a gályákhoz, miután kimerültem a harcban.
Most Phthiába megyek; sokkal jobb lesz nekem innen
görbe hajóimmal hazatérnem; nincs is eszemben
így legyalázva neked halmoznom kincsre a kincset.”

Válaszul így szólt most sereget-vezető Agamemnón:
„Rajta, rohanj, ha a lelked hajt: bizony én könyörögni
nem fogok, értem ne maradj: akad itt körülöttem
más, aki még tisztel, de leginkább tisztel a bölcs Zeusz.
Zeusz-táplálta királyok közt legjobban utállak:
mindig a harc kedves neked és a viszály meg a dulás.
Istentől kaptad bizonyára, akármily erős vagy.
Hát csak eredj haza bárkáiddal s embereiddel,
műrmidonoknak légy ura, én veled úgyse törődöm,

és haragodtól nem félek, hanem így fenyegetlek:
úgy, ahogyan tőlem Khrúszéiszt elveszi Phoibosz,
őt hát én most bárkámmal meg az embereimmel
elküldöm - szép Bríszéiszt majd úgy viszem én el
sátradból, a te zsákmányrészed: hogy magad is tudd,
mennyire több vagyok én nálad, s hogy utáljon ezentúl
más vetekedni velem, s énhozzám mérni személyét.”

Szólt; mire fájdalom ébredt Péleióban: a szíve
bundás melle alatt hányódott kétfele: vajjon
rántsa-e most ki hegyes kardját hamar oldala mellől,
s szétvervén azokat, beledöfjön az Átreidészba,
vagy szüntesse haragját és lecsitítsa a lelkét.
Míg ezt hánytá-vetette a lelkében s a szívében,
és hüvelyéből nagy kardját kiragadta, Athéné
jött le az égből, mert odaküldte a hókaru Héré,
az, ki a lelkéből mindkettőt féltve szerette;
háta mögé lépett, s megfogván szőke hajánál
Péleiónt, neki tűnt csak föl; nem látta a többi.
Megdöbbent Akhileusz, megfordult, látta azonnal,
hogy nagy Athéné az: szeme oly félelmesen égett;
hát őt megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szólt:

„Pajzstartó Zeusz lánya, miért jöttél ide ismét?
Tán, hogy dölyfét lásd Agamemnón Átreidésznek?
Ezt mondom neked, és hiszem, ez megy teljesedésbe:
feldühödött gögijében még elveszti a lelkét.”

Erre az istennő így szólt, a bagolyszemű Pallasz:
„Jöttem, hogy szűnjék haragod, ha ügyelsz a szavamra;
istennő küldött le az égből, hókaru Héré,
ő, aki lelkéből szeret és félt téged is, őt is.
Szüntesd hát a viszályt, kardod ki ne rántsd a kezeddél:
szóval azonban csak szídd őt kedvedre tovább is.
Íme kimondom a szót, és ez megy teljesedésbe:
dölyfe miatt háromszor ilyen nagy fényes ajándék
lesz a te részed még: szelidülj hát, tedd a szavunkat.”

Erre a gyors lábú Akhileusz neki válaszul így szólt:
„Istennő, hisz ügyelnie kell szavatokra örökké
még a nagyon haragos lelkűnek is: így igazán jobb.
Mert aki hallgat rá, azt meghallgatja az isten.”

Szólt; s az ezüst kardmarkolatot súlyos keze fogta,
s lökte a nagy kardot hüvelyébe megint; szava ellen
nem tett Pallasznak; s az ment az olümposzi csúcsra,
aigisztartó Zeusz házába, az isteni néphez.
Míg Akhileusz ádáz szókkal támadt neki ismét
Átreidésznek, s csöppet sem szüntette haragját:

„Lomha borostömlő, szarvasszivü és kutyaképü,
együtt népeddel vértet felövezni csatára,

vagy kifeküdni a lesre a legderekabb daliákkal
lelked még sose mert; úgy érzed, hogy belehalnál.
Hát hisz sokkal jobb az akhájok nagy seregében
annak a zsákmányát elorozni, ki szól szavad ellen:
nép rágója, király, hitvány nép várja parancsod,
máskép, Átreidész, ez a vétkeid volna utolsó.
Íme kimondom a szót, szent esküvel is kijelentem:
esküszöm én e jogarra, amely soha lombokat, ágat
nem hajt már, miután törzsét elhagyta a bércen,
és ki se zöldülhet: hisz az érc körülötte lenyeste
kérgét és levelét, és most az akháj fiúsarjak
hordozzák a kezükben, a bírák, kikre a nagy Zeusz
bízta a rendeletét; a nagy esküt erre teszem, halld:
egykor Akhilleuszért valamennyi akháj ivadékban
vágy ébred: s te segíteni nem tudsz rajtuk, a bánat
bárhogy emészt, ha a férfioló Hektór keze által
hullanak el sokan, és haragodban téped a lelked,
mert az akhájok közt a legelsőt semmibe vetted.”

Így szólt Péleidész, s jogarát odavágta a földhöz,
díszes aranyszögű pálcáját, s le is ült a helyére,
Átreidész meg amott dült-fült; s édesszavu Nesztór
kélts most szóra, Pülosz zengőszavu szónoka, köztük,
nyelvéről a beszéd, mint színméz, édesen ömlött.
S már a beszédes földilakóknak két ivadéka
hullt el, amely vele együtt nőtt, vele jött a világra
szent Püloszon, s ő harmadikon gyakorolta uralmát;
jóakarón szólalt meg köztük, ilyen szavakat szólt:

„Jaj, be hatalmas gyász közelít az akhájai földhöz;
bezzeg örül Priamosz s Priamosz minden fia ennek;
s Trójának valamennyi vitéze vidul bizonyára,
hogyha ti kettőtökről hallja, hogy így marakodtok,
kik kiemelkedtek közülünk a tanácsban, a harcban.
Ifjabbak vagytok nálam, hallgassatok énrám.
Mert hiszen én még nálatok is derekabb daliáknak
voltam a társa, de nem kicsinyelték ők se személyem.
Mert oly férfiakat sose láttam s már sose látok,
mint nagy Peirithoosz, mint nép őrzője Drüasz volt,
s Kaineusz s Exadiosz, vagy az isteni hős Polüphémosz,
s Thészeusz Aigeidész, ki hasonlatos isteneinkhez.
Ők legerősebbek voltak valamennyi vitéz közt,
ők biz azok, s legerősebbekkel vívtak is egykor,
nagy hegyi szörnyekkel, riadalmas végüket osztva.
Én társuk voltam, közibük keveredve Pülosznak
távolosó mezejéről, mert hívtak csapatukba:
és verekedtem, ahogy tőlem telt: ámde azokkal
egy sem tudna csatázni ma-élő földi halandó;
s mégis hallgatták szavamat, s hajlottak a szóra.
Hát ti is így tegyetek, mert jobb a tanácsra ügyelni:

s tőle te, bármi hatalmas vagy, ne ragadd el a szűzet,
hagyd ott, mert neki adták már az akháj ivadékok;
és, Akhilleusz, te se vágyj civakodni tovább a királlyal
szemben, hisz sose volt, kit olyan nagy tisztelet illet,
mint jogaras fejedelmet, akit Zeusz áld meg a hírrel.
Hogyha erős vagy is, és istennő szült is a földre,
ő tehetősebb, mert többön gyakorolja uralmát.
Átreidész, haragodnak vess véget magad; én meg
kérve Akhilleuszt békítem, valamennyi akhájnak
nagyszerű védőbástyáját a gonosz viadalban.”

Néki feelve eképen szólt a király, Agamemnón:
„Jól van, öreg, hiszen ezt úgy mondtad mind, ahogy illik:
csak hogy ez itt mindenki fölé kívánna kerülni,
és valamennyin uralkodnék, adná a parancsát,
mindünkkel rendelkeznék: de, hitemre, hiába.
Tán mert dárdássá tették örök isteneink őt,
azt is akarják, hogy szabadon szórhassa szidalmát?”

Erre szavába kapott, s ezt mondta a fényes Akhilleusz:
„Méltán volna nevem hitvány és semmirekellő,
hogyha akármit akarsz, engednék mindig a szódnak:
hát csak rendelkez mással, de nekem ne parancsolj,
mert a hitem bizony az, hogy többé nem fogadom meg.
Mást mondok neked én, te pedig vesd jól a szivedbe:
nem fogok én kezeimmel a lányért küzdeni úgysem,
sem mással, se veled, ha mit adtatok, elveszitek most.
Csakhogy más holmit gyors barna hajóm közeléből
tőlem erőszakosan bizony egyet sem kaparintsz meg.
Rajta, kísérelj meg, hogy mind láthassa, ki itt áll:
nyomban előfröccsen dárdám körül éjszínü véred.”

Indulatos szavaikkal ezek hát így tusakodván,
fölkeltek s gyűlést oszlattak akháji hajóknál.
Péleidész sátrához, az ívelt karcsu hajókhoz
ment és vele Menoitidész meg többi barátja;
Átreidész meg a fürge hajót levonatta a vízre,
húsz evezőst kiszemelt, hordatta hajóra az isten
áldozatát; s vele Khrúszéisz, széparcu leányt is
küldte: vigyék; vezetőjük volt leleményes Odüsszeusz.
Aztán fölszálltak, s kihajóztak a nedves utakra.
S Átreidész most megtisztulni hívatta a népet.
Megmosakodtak mind, szennyük tengerbe vetették:
és áldoztak Apollónnak gyönyörű hekatombát,
ökröket és kecskéket a meddő víz közelében:
áldozatillat szállt, égig kanyarogva a füsttel.
Így fáradtak a táborban; de az Átreidész sem
állt el a bosszútól, amivel fenyegette Akhilleuszt:
Talthübioszhoz fordult most és Eurübatészhez,
hírmondója s ügyes fegyvernöke volt ez a kettő:

„Menjete el sátrába a Péleiön Akhileusznak;
fogjátok kézen, s hozzátok a szép Bríszéiszt;
s hogyha nem adja ki, én veszem el, magam elmegyek érte,
többekkel: hanem ez dermesztőbb lesz neki aztán.”

Ezt mondotta, kemény szókkal tovaküldte a kettőt.
Kelletlen mentek meddő tenger vize mentén:
sátraihoz s bárkáihoz értek a mürmidonoknak.
Őt meg a sátra előtt lelték, éjszínü hajónál,
ott ült, és nem örült, mikor őket látta Akhilleusz.
Megzavarodva megállt mindkettő, mert a királytól
félt, szégyellte magát, s nem szólt, kérdezni se merte.
Csakhogy az átértette szívében, s így szólalt meg:

„Üdv, követek, Zeusznak hiradói s a földilakóknak!
Csak közelebb! Hisz nem ti okoztatok, ám Agamemnón
bajt nékem, mikor elküldött sátramhoz a lányért.
Rajta tehát, Zeusz-sarj, Patroklosz, hozd a leányt ki,
s add át, elvihetik: de legyen tanum egykor e kettő
boldog olümposzi isteneink meg a földi halandók
és vadszívü királyuk előtt, ha reám a jövőben
szükség lesz, hogy a többi felől a gonosz veszedelmet
elhárítsam. Mert őrzöng ádáz kebelében,
és elméje tekinteni nem tud előre, se hátra,
hogy hogyan óvja hadát, ha a harc a hajókig elér majd.”

Szólt; mire Patroklosz megtette barátja parancsát,
s hozta a széparcú Bríszéiszt sátruk öléből,
és odaadta: s azok vitték az akháji hajókhoz.
Ment a leány, noha kellettlen, velük; ekkor Akhilleusz
sírva fakadt s elment; társaktól távol, a szürke
víz partjára leült, bámulta a borszinü tengert.
S tárt karral szeretett anyjához hosszan esengett:

„Édesanyám, rövidéletünek hoztál a világra,
hát legalább tisztelnie kellett volna a fennen-
mennydörgő Zeusznak: de bizony csöppet se becsült most.
Mert hiszen Átreidész, széltebe király Agamemnón
semmibevert: az ajándékom bitorolja erővel.”

Könnyeket ontva beszélt; szavait hallotta az úrnő,
tenger mélységes mélyén, öreg apja lakában:
gyorsan fölszállt, mint ködfelleg a hószinü habból;
és tüstént odaült elibé, míg könnyeket ontott;
megsimogatta szelíd kézzel, szót szólva kimondta:

„Drága fiam, mért sírsz? Mily bánat fért a szivedhez?
Mondd ki, az elmédben sose rejtse, tudjam veled én is.”

Erre nehéz sóhajjal szólt gyorslábu Akhilleusz:
„Jól tudod; én a tudónak mért is mondjam el újra?
Éetiön szent városa, Théba alá kivonultunk
és feldúltuk a várost, és mindent idehoztunk:

egymás közt az akhájok jól szétosztva a zsákmányt,
szépszemű Khrüszéiszt Agamemnónnak kiemelték;
ám azután Khrüszész, szent papja a Messzelövőnek,
páncélinges akhájok gyors bárkáihoz eljött,
végtelenül sok váltsággal megváltani lányát,
Messzelövő Phoibosz koszorúját tartva kezében
fönt aranyos botján, s kérlelte az összes akháj hőst,
Átreusz két sereget-tagoló sarját a leginkább.
Arra helyeslően zúgtak fel az összes akhájok:
tiszteljék a papot, s tartsák meg a nagyszerű díjat;
mégsem tetszett így Agamemnón Átreidésznek,
rútul ráförmedt, elküldte goromba szavakkal.
Megharagudva vonult el az agg: s neki Phoibosz Apollón
meghallgatta imáját, mert kedvelte erősen.
Lőtte gonosz nyilait le az argosziakra: s a népek
pusztultak sűrűn: s isten lövedékei dúltak
szerte a széles akháj táborban: majd meg a bölcs jós
isteni szándékát feltárta a Messzehatónak.
Én javasoltam először, hogy békítsük az istent;
Átreidész meg föl pattant, elfogta a méreg,
és fenyegetve beszélt: szava most vált, íme, valóra.
Mert a leányt ragyogó szemű hősök fürge hajóval
már Khrüszébe viszik, s adományt Phoibosznak is egyben;
míg sátramból most vitték el a hírnökök éppen
Brízseusz lányát, kit nekem adtak már az akhájok.
Hát te, ha megteheted, most védd meg hős fiusarjad.
Menj az olümposzi csúcsra, esengj Zeuszhoz, ha a múltban
már a szivét szóval vagy tettel felvidítottad.
Hisz hallottalak én gyakran, termében apámnak
vallottad büszkén: a sötétfelhős Kronióntól
csúfos vést a haláltalanok közül egymagad üztél
messze, mikor meg akarták kötni a többiek, ott fönn,
Héra, Poszeidáón s velük együtt Pallasz Athéné:
ám odamentél megszabadítani őt a bilincstől
és odahívtad a százkezü is sietősen a csúcsra,
kit Briareusznak hívnak az istenek, ám a halandók
mind Aigaiónnak; mivel apjánál is erősebb.
Ez Kronidész mellé ült ekkor büszke örömmel:
és megijedtek a boldogok és már meg se kötözték.
Emlékeztess most odaülve, ragadd meg a térdét,
tán hajlandó lesz kedvezni a trójaiaknak
s visszaszorítani minden akhajt a hajókhöz, a vízhez:
pusztítsák őket: lakják jól mind a királlyal;
s tudja meg Átreidész is, a széltiben-úr Agamemnón,
mit vétett, hogy a legderekből hőst semmibevette.”

Válaszul így szólt erre Thetisz, sűrű könnyeket ontva:
„Jaj, minek is dajkáltalak én, átokra kit szültem?
Bár csak a bárkánál könny nélkül, nem keserítve
ültél volna: hisz életed oly rövid, és sok időd nincs:

most már nemcsak gyors ez a végzet: a legszomorúbb is;
ennyire gyászterhes sorsúnak szültelek otthon.
Hát villámszerető Kronidészhoz, a hóborította
csúcsra megyek, s érted szólok, tán hallgat a szómra.
Most te maradj itt ülve a gyorsjárásu hajóknál,
tartsd az akhájokkal haragod, légy távol a harctól.
Ókeanosz mellé, lakomára, az aithiopokhoz
ment Zeusz még tegnap, s vele ment valamennyi nagy isten;
ámde tizenkét nap multán hazatér az oromra:
ércküszöbű palotáját akkor fölkeresem majd,
átkarolom térdét, s hiszem is, hogy hajlik a szómra.”

Így szólt és elment; Akhileuszt otthagya magára,
ez haragot táplált lelkében a szépövu nőért,
kit sátrából elhurcoltak. S közben Odüsszeusz
már Khrúszébe is ért, odavitte a szent hekatombát.
Majd azután, hogy a mélyöblü kikötőbe kerültek,
vásznuak a barna hajóba helyezték, összesodorva:
majd meg az árbocfát lebocsátották kötelekkel
tartójába, sietve, utána a révbe eveztek;
és nehezéket dobva, a tatkötelet lekötözték;
és maguk is szálltak ki a tenger torlata mellett:
és hekatombáját hordták ki a Messzelövőnek,
és Khrúszész is, ím, odahagyta a tengeri gályát.
Majd odavitte az oltárhoz leleményes Odüsszeusz,
apjának karjába helyezte s ilyen szavakat szólt:

„Átreidész küldött, Khrúszész, a sereg fejedelme,
hogy neked elhozzam lányod, s hogy szent hekatombát
adjak Apollónnak, s értünk kérleljem az istent,
őt, aki sokjaju kint küldött le az argosziakra.”

Szólt, s karjába helyezte: örömmel vette a kedves
gyermeket át Khrúszész; s ők ekkor a szent hekatombát
Phoibosz erős oltáránál szép rendbe helyezték.
Majd kezüket mosván, markoltak az árpadarából.
S Khrúszész fennhangon, kezeit fölemelve, könyörgött:

„Halld, te Ezüstíjú, aki óvón Khrúszé fölött állsz
s isteni Killa fölött, Tenedoszbán erősen uralkodsz.
Meghallgattál már ezelőtt, amikor könyörögtem:
mert megtiszteltél, az akháj hadinépre lecsaptál;
most pedig ezt a kivánságom vidd teljesedésbe:
hárítsd már el a rút dögvészt danaók seregéről.”

Így szólt ő könyörögve, meg is hallgatta Apollón.
És miután könyörögtek, hintvén árpadarát is,
hátrafeszítve nyakát elvágták áldozatuknak,
megnyúzták, combját szétszelték, hájba takarták,
kétrét hajtva előbb és nyershúst rakva fölébe.
Fán pörkölte az agg, rőt bort loccsantva a lángra,
körben otágú villákat tartottak az ifjak.

És hogy elégték a combok; a belsőrészt meg is ették,
fölszelték maradékait, és fölhúzva a nyársra,
mesterien kisütötték mind, majd újra lehúzták.
És, hogy a munkát szüntették, s kész volt lakomájuk,
lelkük nem maradt hójával a dús lakomának.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
minden borkeverőt peremig töltöttek az ifjak,
s osztották az italt, áldozva előbb a pohárból.
És az egész napon át kérlelte dalokkal az istent,
fennen zengte a szép paiánt az akháj fiatalság,
zengte a Messzehatót: s ő ezt hallgatta örömmel.
Végre mikor lebukott a nap, és eljött a sötétség,
akkor a tatkötelek mellett nyugovóra ledőltek.
Majd hogy a rózsásujjú Hajnal kelt ki a ködből,
akkor a széles akháj tábor fele visszahajóztak.
Jó szelet is küldött nékik nagy Phoibosz Apollón.
Árbocot állítván, vonták föl a hószinü vásznat:
duzzasztotta a szél a vitorlát, körben a bíbor
hullám mosta gerincét s zengett, míg a hajó ment:
száguldott a hajó, habos árban vágta az útját.
És, hogy a téres akháj tábor útjukban elérték,
éjszinü bárkájuk húzták ki a parti homokra,
jó magasan, s megtámasztották hosszú bakokkal.
Végül a sátrakhoz széledtek el és a hajókhoz.

Ő meg a fürge hajók mellett ült, telve haraggal,
isteni sarj, fia Péleusznak, gyorslábu Akhilleusz.
Férfidicsőséget szerző gyűlésbe se járt már,
harcba se ment, kedves szívét sorvasztva csak ült ott,
és így vágyakozott a csatára s a harci zsvajra.
Ámde tizenkettedszer amint jött újra a hajnal,
akkor a nemmúlók az olümposzi csúcsra vonultak
együtt, s Zeusz vezetett; de Thetisz se feledte fiának
kívánságát, mert fölbukva a tengeri habból,
szállt kora hajnalban csúcsára az égi oromnak:
messziredörgő nagy Kronidészt külön ülve találta
sokszakadéku Olümposznak legfőbb tetejében.
Hát odaült elibe tüstént, megfogta a térdét
bal kézzel, s jobb kézzel az álla alatt simogatta,
és könyörögve eképp szólt Zeusz Kroniónhoz, az úrhoz:

„Zeusz atya, hogyha neked használtam az égilakók közt
bármikor is szóval vagy tettel, tedd, mire kérlek:
tiszteld meg fiamat; leggyorsabb-végzetű ügyis
mind a halandók közt, s a seregvezető Agamemnón
semmibevette: ajándékát bitorolja erővel.
Hát legalább te becsüld őt meg, te olümposzi bölcs Zeusz:
s add az erőt addig Trójának, míg az akhájok
gyermekemet nem tisztelik úgy, mint illeti, kincsel.”

Mondta; de mit se felelt neki fellegtorlaszoló Zeusz,
ült csak hallgatagon, hosszan: Thetisz ekkor a térdét
fogva simult hozzá, s másodszor is újra könyörgött:

„Most igazán ígérd meg nékem, s ints a fejeddel,
vagy mondd azt, hogy nem (mért félnél?), hadd tudom én is:
mennyire legkevesebbre becsültök az istennők közt.”

Felsóhajtvá felelte a fellegtorlaszoló Zeusz:

„Hej, be gyalázatos ügy, ha ezért most összeveszítesz
Hérával, ki gyalázó szókkal földühösít majd.
Mert hiszen ő a haláltalanok közt úgylis örökké
szíd, s azt mondja, hogy én Tróját segitem meg a harcban.
Menj most el rögtön, nehogy itt még észrevehessen
Héra; s a kérésed bízd rám, én teljesítem majd.
Sőt, ide nézz, hogy nékem higgy, a fejemmel is intek.
Mert ez a nemmülők közt tőlem a legmagasabb jel:
vissza sosem vonom azt, sosem ámtás, soha nem lesz
teljesületlen, amit fejbólintásom erősít.”

Szólt Kronión, és bólintott rá barna szemölddel:
ambrosziás hajafürtje előreomolt a hatalmas
nemmülő főről, s megrendült a nagy Olümposz.
Így döntöttek ezek s elváltak: majd Thetisz ismét
mély tengerbe szökött le a fényes olümposzi csúcsról,
Zeusz meg ment házába. Fölálltak az istenek ott mind
székükről, apjukkal szemben: senki se merte
őt a helyén megvárni, de mind indultak elébe.
S ő trónjára leült: de bizony Héré nagyon is jól
látta, mihelyt ránézett, hogy vele volt tanakodni
lánya a tengeri vénnek, ezüstlábú Thetisz úrnő:
nyomban eképen szólt szúró szavakat Kronidészhoz:

„Mondd, te ravasz, melyik isten volt, akivel tanakodtál?
Annak örülsz mindig te, ha tőlem messzevonulva
titkosan elgondolt dolgokban döntesz: egyetlen
nyílt szót sem mondasz soha nékem a gondolatodból.”

Válaszul ezt mondotta az emberek, istenek apja:
„Héré, bár feleségem vagy, ne reméld, hogy a szómat
tudni fogod mindig, bizony ez nem könnyü neked sem.
Mert amit illendő meghallanod, azt teelőtted
meg nem tudja sem égilakó, sem földi halandó:
ám amit én távol kívánok az égilakóktól
elgondolni, ne kérdezzes te se és sose firtasd.”

Válaszul így szólt most a tehénszemű Héra, az úrnő:
„Rettenetes Kronidész, mit mondtál? Hisz soha eddig
nem faggattalak én, nem jártam utána szavadnak:
mindig háborítatlan tervezed azt, amit óhajtsz.
Csakhogy most a szívem szörnyen fél: félrevezethet
téged a tengeri vénnek ezüstlábú leánya,

hisz kora reggel melléd ült, átfonta a térded.
S azt gyanitom, bólítottál neki, hogy te Akhilleuszt
megbecsülöd, s a hajóknál ölsz meg számos akháj hőst.”

Válaszul így szólt erre a fellegtorlaszoló Zeusz:
„Szörnyü, te, csak gyanakodsz, titkom se lehet teelötted;
bár mire sem jutsz így, a szivemtől messze kerülsz csak
még inkább ezután, s dermesztőbb lesz neked ez még.
Hogyha ez így van, hát így lesz tetsző a szivemnek.
Ülj veszteg helyeden, s hallgatva hajolj a szavamra:
úgy ne legyen, hogy meg nem véd valamennyi nagy isten,
hogyha neked rontok, győztes kezemet fölemelve.”

Így szólt ő; megijedt a tehénszemü Héra, az úrnő;
hang nélkül le is ült, kedves szívét leigázva.
Elszomorodtak Zeusz házában az égilakók mind.
Köztük a híres-ügyes Héphaisztosz szólt legelőször,
hogy szeretett anyját vídítsa, fehérkaru Hérát:

„Hej, be gyalázatos ügy, többé már tűrni se tudjuk,
hogy ti halandókért civakodjatok ennyire ketten,
ily zajt verve az isteni nép közt; jó lakománknak
édessége is elvész már, mert győz a silányság.
Hát így intem anyám, akiben van amúgy is okosság:
csak járjon kedvében Zeusznak, kedves apánknak,
hogy vele újra ne civődjék, ne zavarja az asztalt.
Mert ha akarna a villámló nagy Olümposzi minket
székünkben letaszítani -! hisz mind közt legerősebb.
Fordulj hát hozzá hízelgőhangu szavakkal:
nyomban utána kegyes lesz majd az Olümposzi hozzánk.”

Szólt és föl pattant: szeretett anyjának a kettős
serleget átnyújtotta kezébe, s ilyen szavakat szólt:

„Tűrj, fékezd magad, édesanyám, noha kínoz a bánat,
hogy sose lássam, amint téged, kit kedvel a szívem,
vernek: mert megvédeni én, bármint busulok majd,
nem tudlak: harcolni nehéz az Olümposzi ellen.
Egyszer már, amikor meg akartalak ellene óvni,
elhajított, lábamnál fogva, az égi küszöbről:
és az egész napon át hullottam napnyugovásig,
Lémnoszban lent értem a földet, s már alig éltem:
gonddal a szintisz férfiak ott szedtek föl a földről.”

Mondta; mosolygott rá a fehérkaru Héra, az úrnő,
és mosolyogva a serleget át is vette fiától.
Ez meg az égilakóknak mind töltötte az édes
nektárt, jobbra haladt, meregette a nagy keverőből.
És ki nem oltódó nevetésre fakadtak a boldog
istenek ott, látván Héphaisztosz mint sűrög és fúj.

Így lakomáztak egész napon át ők napnyugovásig,
és lelkük nem volt híjával a dús lakomának,

sem gyönyörű lantnak, melyet Phoibosz keze tartott,
Múzsáknak se, kik elragadó dalukat feleselték.

És miután lebukott tündöklő fénye a napnak,
akkor mind hazaindult már lepihenni lakába,
ott, hol mindegyiküknek házat a nagynevű sánta
Héphaisztosz remekelt egykor, leleményes eszével.
S ment kerevetje felé az olümposzi mennykövező Zeusz,
hol szunnyadni szokott, ha elérte a mézizű álom:
ott lepihent, s mellé az aranyló trónusu Héra.

MÁSODIK ÉNEK

AGAMEMNÓN ÁLMA A NÉPGYŰLÉS A HAJÓK FELSOROLÁSA

Minden más isten s minden jó hadszekeres hős
végigaludta az éjt; csak Zeust nem fogta az édes
álom: azon töprengett, mint tisztelje Akhilleuszt,
és hogyan öljön meg sok akháj harcost a hajóknál.
És az a terv látszott lelkében a leghelyesebbnek,
hogy gonosz álmoképet küld le az Átreidészra;
hát ezt megszólítva ilyen szárnyas szavakat szólt:

„Fuss csak a fürge akhái hajók fele, fuss, gonosz Álom:
s ott sátrába siess Agamemnón Átreidésznek,
hogy neki mindent, mit rád bízok, pontosan elmondj:
szólítsd föl, hogy a fürtös akháját fegyverbe hívassa,
mind az egész sereget: mert most vehetik be a trószok
szélesutú várát: nincs már két terve az égi
elnemenyészőknek: Héré valamennyit esengve
meghajlította, s vész csap le a trójaiakra.”

Szólt; s miután hallotta a szót, illant is az Álom;
és az akhájok gyors gályáihoz ért el azonnal.
Átreidész Agamemnónhoz ment: sátra ölében
lelte: aludt már, ambrosziás szender borította.
Néleusz gyermeke képében lépett a fejéhez,
Nesztóréban, akit minden vén közt a leginkább
tisztelt Átreidész; s ezt mondta az isteni Álom:

„Lónevelő, harcban-kitünő Átreusz fia, alszol?
Végig az éjt a tanácsbeli férfit át ne aludja,
az, kire rá van bízva a nép, kinek oly sok a gondja.
Hallgasd csak szavamat: Zeusznak vagyok én hiradója;
tudd meg: a távolból is ügyel rád, szán is erősen.
Elrendelte: a fürtös akháját fegyverbe hívassad,
mind az egész sereget: mert most veheted be a trószok
szélesutú várát: nincs már két terve az égi
elnemenyészőknek: Héré valamennyit esengve
meghajlította, s vész csap le a trójaiakra
Zeusztól: ezt őrizd elmédben, s el ne ragadjon
majd feledés azután, hogy a mézizü álom elenged.”

Így szólt és elment, s a királyt ott hagyta magára:
hadd tervelje, mi nem volt ügysem teljesülendő:
hisz Priamosz várát még aznap vélte bevenni
balgatagon: sejtelve se volt, hogy Zeusz mit akar még.
Mert az sok kinnal, sóhajjal akarta gyötörni

még ezután is a trószot s danaoszt heves ütközetekben.
Felserkent: de a szent hang még körülötte kavargott.
Majd föl is ült ágyán, s fölvette a szép puha, most-szótt
inget, s inge fölé széles köpenyét körítette;
fényes talpa alá gyönyörű sarukat kötözött fel;
majd az ezüstszőgű érc kardot vállára vetette;
apjától örökölt örökös jogarát fölemelte,
ércingés görögök bárkáihoz evvel eredt el.

Fölhágott az olümposzi bércre az isteni Hajnal,
hogy hirdesse a fényt Zeusznak meg az égilakóknak;
s ő csengőszavu hírnökeit küldötte parancssal,
hogy hívják gyűlésbe a fürtös akháj daliákat.
Ők vitték is a hírt, amazok gyorsan gyülekeztek.
És legelőször a nagyszivü vének harci tanácsa
ült le, Pülosz-beli úr Nesztór bárkája tövében;
összehíván ezeket, tervét okosan szövögette:

„Hallga, barátaim: isteni álom látogatott meg
ambrosziás éjben, s a leginkább, láttam, a fényes
nagy Nesztórhoz volt termetre s alakra hasonló.
És odaállt a fejemhez, s hozzám ily szavakat szólt:
»Lónevelő, harcban-kitűnő Átreusz fia, alszol?
Végig az éjt a tanácsbeli férfit át ne aludja,
az, kire rá van bízva a nép, kinek oly sok a gondja.
Hallgasd csak szavam: Zeusznak vagyok én hiradója;
tudd meg: a távolból is ügyel rád, szán is erősen.
Elrendelte: a fürtös akhajt fegyverbe hívassad,
mind az egész sereget: mert most veheted be a trószok
szélesutú várát; nincs már két terve az égi
elnemenyészőknek: Héré valamennyit esengve
meghajlított, s vész csap le a trójaiakra
Zeusztól: ezt őrizd elmédben.« Mondta s utána
elröppent; s eleresztett engem a mézizü álom.
Lássuk: mint vértézhetnök fel akháj fiainkat.
Én próbára teszem szavaimmal előbb, ahogy illik,
s azt mondom, hogy a sokpadu gályákkal meneküljünk:
míg ti marasszátok szavatokkal emitt is, amott is.”

Így szólt és le is ült; mire köztük szólani fölkelt
Nesztór, ő, ki Pülosz fövényén gyakorolta uralmát;
jóakarón szólalt meg köztük, ilyen szavakat szólt:

„Híveim, argosziak fejedelmei és vezetői,
hogyha ez álomképről más szólt volna közöttünk,
úgy vélnök, hazudik, s még inkább visszariadnánk:
ám az látta, ki büszkén vallja, hogy ő a legelső;
lássuk: mint vértézhetnök fel akháj fiainkat.”

Így szólt és legelől indult kifelé a tanácsból.
Fölkeltek s tették, mit a népek pásztora mondott,
mind a jogart tartó fejedelmek; a nép meg özőnlött.

Mint amikor méhek raja röpdös sűrű sereggel,
sziklaüreg-mélyből új, s új csapatokban özönlik,
és a tavasz mezejére kiröppen fürtös alakban,
és itt surran az egyik sűrű raj, ott meg a másik:
így jött sűrűn a nép sátraktól, ferge hajóktól,
és a magas part mentén mind csapatokban özönlött
gyűlésére; s a Hír, Kronidész küldötte közöttük
lángrakapott, sürgette előre az egybejövőket:
megbolydult a tömeg, s jajdult föl a föld is alattuk,
hogy helyük elfoglalták; zaj kélt; járt rivalogva
föl-le kilenc hírnök, s fékezte a népet: a lármát
szünteti tán s hallgat sok Zeusz-táplálta királyra.
Nagy nehezen le is ültek mind, egyhelybe maradtak,
és a zaj is megszűnt; fölkel a király; Agamemnón,
tartva királyi jogart, mit Héphaisztosz keze munkált.
Azt Héphaisztosz Zeusznak ajándékozta, az úrnak,
Zeusz meg a hírnöknek, Hermésznek, az Argoszölőnek,
nagy Hermész pedig adta Pelopsznak, a lónevelőnek,
majd odaadta Pelopsz Átreusznak, a népterelőnek;
haldokoló Átreusztól meg dúsnyáju Thüesztész,
kapta Thüesztésztől Agamemnón végül örökbe,
hogy vele sok szigetén legyen úr és argoszi földjén;
rá támaszkodván, ezt mondta az argosziak közt:

„Kedveseim, danaosz daliák, követői Arésznak,
szörnyű nehéz vaksággal vert kötelékbe Kronión:
mert megigérte a rettentő, s a fejével is intett,
hogy haza, jóbástyás Tróját földülva, hajózom:
most csúnyán megcsalt, hazaküld Argoszba parancsa,
dicstelenül, miután már sok népet veszítettem.
Így tetszik bizonyára a szörnyűerős Kronidésznek,
néki, ki már sok városnak bontotta meg ormát,
s még ezután is bontja, hiszen legfőbb a hatalma.
Még az utódok előtt is csúfság lesz, ha beszélük,
hogy mi, ilyen sok akháj, ily nagy nép, háboruságunk
hasztalanul vívtuk s harcoltuk ilyen kevesekkel,
és be se végeztük: célunk még most se tűnik fel.
Hisz ha talán hű szerződést kötnénk mi a trósszal,
és meg akarnók mindketten számlálni magunkat,
s felsorakoznék Trójának valamennyi lakója,
míg mi tizes csapatokra oszolnánk, harcos akhájok,
s vennék hozzájuk bortöltögetőül egy-egy trósz,
sok szakaszunknak még mindig nem jutna pohárnok.
Azt mondom, hogy ilyen sokkal több itt az akháj hős,
mint amazok, kik a várban laknak: csak hogy igen sok
városból vannak kelevézzázó segítők,
visszaszorítanak őket, s nem hagyják, bár hogy akarnám,
jólakosú Troié várát földülnöm egészen.
Íme, kilenc esztendeje tűnt tova nagy Kronidésznek;
már korhadt a hajók deszkája, kötélzete foszlott:

és feleségünk és csacsogó gyerekünk valamennyi várja a jöttünket palotánkban, míg mi a munkánk el nem végeztük, melyért oly rég idejöttünk. Rajta tehát, ahogy én mondom, mind úgy cselekedjünk: fürge hajón szálljunk szeretett földjére hazánknak, mert seregünk soha nem veszi már be a tágutu Tróját.”

Szólt; és fölzaklatta az ő kebelükben a lelket; mindnek a nép sora közt, aki nem hallotta a tervet. Mozdult gyűlésük, valamint a magashegyü hullám Íkari tengerben, ha megúzi Notosz meg az Eurosz, Zeusz atya sok felhője közül rácsapva az árra. Vagy mint hogyha magas búzán Zephürosz szele száguld, rádól s fut sebesen, s bólongat a búzakaralás mind: úgy mozdult meg a nagy gyűlés: valamennyi rivalgó zajjal tört a hajók fele: mindnek lába alatt por fellege szállt: egymást biztatva parancsokat adtak, hogy húzzák a hajót, vonják ki az isteni vízre; árkot tisztítgattak: az égig elért a honukba vágyakozók zaja; talpfáit húzták a hajóknak.

Ekkor az argosziak hazatérnek végzetük ellen, hogyha Athénához Héré nem szól e szavakkal: „Ó, jaj, pajzstartó Zeusz gyermeke, győztes Athéné, hát így szöknek-e már szeretett földjére honuknak innen az argosziak, tengernek tágterü hátán? És diadaljelül itthagynák Priamosznak, a trósznak argoszi szép Helenát, akiért már annyi akháj hős halt meg Trója alatt, oly távol a drága hazától? Menj csak az ércinges danaosz daliák seregéhez, és valamennyi vitézt tartsd vissza szelíd szavaiddal, vízre a kettősívü hajókat vonni ne engedd.”

Szólt; s a bagolyszemü Pallasz nem volt szófogadatlan: útnak eredt, az olümposzi csúcsról alászökkenve: és az akhájok gyors bárkáit azonnal elérte; ott Odüszeuszra talált, ki tanácsban Zeusszal egyenlő: ott állt ez, s nem is érintette a jópadu barna gályát, mert a szívét-lelkét nagy fájdalom érte. Hát közelébe megállt és szólt a bagolyszemü Pallasz:

„Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüszeusz, hát így szöktök-e már szeretett földjére a honnak, sokpadu gályáknak mind így estek neki nyomban? És diadalmul hagynátok Priamosznak, a trósznak argoszi szép Helenát, akiért már annyi akháj hős halt meg Trója alatt, oly távol a drága hazától? Hát csak eredj tüstént, ne habozz, az akháj csapatokhoz: és valamennyi vitézt tartsd vissza szelíd szavaiddal, vízre a kettősívü hajókat vonni ne engedd.”

Szólt; s ő ráismert hangjára az istennőnek:
futni eredt, köpenyét lehajítva: de ezt fölemelte
hírnöke, Eurübatész, Ithakából-jött követője;
ő maga meg sietett Agamemnón Átreidészhoz,
és örökölt örökös jogarát átvette kezéből,
ércinges görögök bárkáihoz evvel eredt el.

Ott meg ahány vezető hőst lelt csak, ahány fejedelmet,
oldala mellé állt, és tartóztatta szelíden:

„Jaj, te szegény, nem járja, hogy így félsz, mint aki gyáva;
inkább ülj nyugton, s nyugtasd meg a néped is éppúgy.
Nem tudjátok jól szándékát Átreidésznek:
próba alá veti most, később majd bünteti népét.
Nem hallottuk mind, mit mondott ott a tanácsban;
úgy ne legyen, hogy majd seregünket sújtja haragja.
Mert nagy az indulat úgyis a Zeusz-táplálta királyban,
tiszte pedig Zeusztól van, a bölcs Zeusz kedveli mindig.”

S hogyha a népből volt, akit ott hallott kiabálni,
azt a jogarral ütötte meg, így korholta szavával:

„Ülj veszteg, nyomorult, s másnak hallgass a szavára,
arra, ki nálad több: te silány vagy s gyáva a harcra.
Nem jössz számba te sem harcban, sem a harci tanácsban.
Nem lehetünk itt mindnyájan fejedelmek, akhájok!
Nem jó ám a sok úr kormányzata; egy legyen úr csak,
egy a király, kit sarja csavartelméjü Kronosznak
tett fejedelmünké törvényeivel s jogarával.”

Így osztotta parancsát, így rendezte a tábor:
s ők gyűlésbe rohantak a sátraktól s a hajóktól
újra; zajongva: miként hulláma a sokzaju víznek
bömböl a tágterü part peremén, s visszhangzik a tenger.

És le is ültek mind, s helyükön vártak nyugalomban.
Therszítész egyedül morgott, fék nélkül acsargott,
az, kinek oly sok rút, zavaros szó járt az eszében,
helytelenül kész volt a királyokkal civakodni,
és csak azért, hogy az argoszi nép mind rajta nevessen.
Legrútabb volt ő mind közt, aki Trója alá jött:
kancsal volt, és sánta a féllábára; a válla
ferde, s a melle behorpadt volt, feje búbja csücsökben
végződött, s tetején ritkás pihe szálai lengtek.
Őt mind közt Akhileusz s Odüszeusz útálta leginkább;
őket szokta gyalázni, de most ragyogó Agamemnónt
ócsárolta süvöltő hangon: mert az akhájok
rá szörnyen haragudtak, a lelküket ette a méreg:
nagy hangon kiabált, Agamemnónt szídta szavával:

„Átreidész, mi hiányzik, mondd, no megint mi bajod van?
Már megtelt ércel sok sátrad, válogatott sok
rabnóvel szintén, akiket mi akhájok először

néked adunk mindig, ha egy-egy várost kiraboltunk.
Tán az arany kell még, mit hozzád hozna a várból
egyik lónevelő trósz hős, váltságba fiáért,
kit neked én hoznék ide, vagy más, összekötözve?
Vagy fiatal lány kéne, kivel szerelembe vegyülhess,
míg mástól távol tartod? Nem járja sehogy sem,
hogy te vezér létedre bajokba keverjed a népet.
Nyámnyila nép, gyávák, ti akháj nők, már nem akhájok,
induljunk haza hát a hajókkal, hagyjuk is itt őt
Trója alatt, ege csak zsákmányát, s tudja meg immár,
használunk-e mi is valamit neki, vagy nem, a harcban.
Most is, lám, a vitéz Akhileuszt, aki nála kiválóbb,
megsértette: ajándékát bitorolja erővel.
Csakhogy Akhilleuszban sincs tán epe, annyira lomha:
máskép, Átreidész, ez a vétkeid volna utolsó.”

Szólt, így szídvá szavával a népterelő Agamemnónt,
Therszitéusz; de hamar melléállt fényes Odüsszeusz,
s görbén fölfele nézve reá, korholta keményen:

„Therszitéusz, locsogó, légy bár élesszavu szónok,
tartsad a szád, ne kívánj a királyokkal civakodni.
Azt mondom, nálad hitványabb földi halandó
mind közt sincs, kik idáig jöttek az Átreidákkal.
Hát a királyoknak sose vedd a nevét ajakadra,
és ne gyalázd őket, hazatértüket így sose lessed.
Biztosan azt sem tudjuk még, hogyan üt ki a dolgunk:
hogy mi, akháj sarjak, haza jól vagy csúfosan érünk.
Itt lebzselve azért ócsárlod a nép terelőjét,
Átreidész Agamemnónt, mert neki oly sokat adnak
mindig a hős danaók: te ezért szúrod szavaiddal.
Én mondom neked, és úgy lesz, ahogyan kijelentem:
hogyha azon kaplak, hogy eként őrvöngsz ezután is,
akkor már Odüsszeusz feje itt ne maradjon a vállán,
s Télemakhosz nemzőjének sose hívjanak engem,
hogyha le nem rántom rólad valamennyi ruhádat,
inged meg köpenyed, s ami még betakarja szemérmed,
és zokogásod közt nem verlek a fürge hajókig
innen a gyűlésből sok fájó, csúnya csapással.”

Így szólt, és jogarával háton s vállon ütötte:
az kétrét görnyedt, s a kövér könny hullt a szeméből.
És az arany pálcától véres nagy daganat kélt
nyomban a hátán: erre leült ott megzavarodva,
fájdalmas képpel, bambán, s dörgölte a könnyét.
Búsak voltak bár, édes nevetésre fakadtak,
s volt, aki így szólt köztük, a szomszédjára tekintve:

„Ejnye, bizony már sok jót mívelt eddig Odüsszeusz:
drága tanácsot adott, csatarendbe vezette a népünk;
mégis a legjobbat most tette az argosziakkal,

most, hogy e szájasnak kedvét elvette a szótól.
Ezt bizony ily bátran soha már rá nem veszi lelke,
hogy fejedelmeket ócsároljon csúnya szavával.”

Ezt mondták mind. S városdúló nagy Odüsszeusz
kélt, jogaras kézzel, szólásra (bagolyszemű Pallasz
hírnök alakjában rendelt nagy csendet a népnek,
hogy valamennyi akháj ivadék, első vagy utolsó,
meghallgassa a szót, és átgondolja a tervet);
jóakarón szólalt meg köztük, ilyen szavakat szólt:

„Átreidész, az akhájok az összes földi halandó
színe előtt kívánnak, uram, szégyenbe keverni:
mert hisz nem váltják be, amit teneked megígérték,
még amikor lovas Argosz földjéről idejöttek,
hogy haza jóbástyás Tróját feldúlva hajózol.
Most meg akárcsak az özvegy nők vagy a kisgyerekek,
mind egymásnak sírnak s kívánják, hogy hazatérjünk.
Hát hisz akad baj elég, hogy csüggedten hazatérjünk.
Mert feleségétől ki csak egy hónapra szakadt el,
már nehezen vár sokpadu bárkánál, mit a téli
szélviharoktól dúlt tenger késleltet az útján:
s íme, kilencedik esztendőnk perdül tova immár,
míg itt veszteglünk; sose korholom én seregünket,
hogy nehezen marad itt a hajóknál; ámde gyalázat
hosszas várakozások után üresen hazatérni.
Túrjetek itt, társak, kissé, hadd lássuk utána,
hogy Kalkhász a jövőről jól, vagy helytelenül szólt.
Mert hisz az elménkben tudjuk jól, és ti is éppúgy
mind tanuink vagytok, kiket el nem vittek a Kérek:
tegnap, tegnapelőtt volt csak, hogy az argoszi gályák
Aulisz alá gyűltek, hogy vést vigyenek Priamoszra;
s szentelt oltáron, forrás köribe gyülekezve
áldoztunk a haláltalanoknak nagy hekatombát,
szép boglárfa alatt, hol a víz tisztán bugyogott fel;
nagy csodajelt láttunk: sárkány jött vérszinü háttal,
rettenetes, melyet maga Zeusz küldött a világra;
oltárunk mögül ez nekilendült gyorsan a fának:
ott fön meg verebek voltak, kicsi gyöngé fiókák,
legmagasabb ágán, levelek sűrűjébe lapulva,
nyolc kicsi, és a kilencedik anyjuk volt, aki szülte;
mind fölfalta a szánnivalón csipogókat a sárkány;
sírt a fiókákért, repesett körülöttük, az anyjuk;
s az tekerözve, a szárnyánál elkapta a sírot.
Majd miután elnyelte a többi után az anyát is,
véle csodát mutatott, aki hozzánk küldte, az isten:
csalfa Kronosz fia kővé dermedtette a sárkányt;
és mi csak álltunk ott, s bámultunk, hogy mi esett meg.
Hát hogy ez isteni szörnyű jel jött áldozatunkhoz,
Kalkhász nyomban utána ekép mondotta a jós-szót:

»Mért némultatok el, hosszúhaju harcos akhájok?
Terv-eszelő bölcs Zeusz e csodát minekünk maga küldte,
későt, késve-beteljesülőt, híret sose vesztőt.
Mint ahogyan verebet falt föl kicsinyestül a sárkány,
nyolc kicsit és a kilencedik anyjuk volt, aki szülte,
úgy mi kilenc évig küzdünk majd Trója tövében,
szélesutú várak tizedikben már a miénk lesz.«
Így szólt ő; s most már ez megy mind teljesedésbe.
Hát csak várjatok itt mind, jólábvértes akhájok,
míg el nem foglaljuk erős várát Priamosznak.»

Szólt, s rivalogtak az argosziak rá (körben a gályák
zúgtak rettentően az akhájok hadriadásán)
s isteni hős Odüszeusz szavait mindenki dicsérte.
Majd pedig így kelt szóra Gerénia bajnoka, Nesztór:

„Jaj, bizony úgy szóltok, mint kis gügyögő gyerekek mind,
kiknek a háboru dolgaiból nincs semmire gondjuk.
Esküszavunk hova tűnik már, hova sok fogadalmunk?
Hulljon tűzbe tehát döntésünk, férfitanácsunk,
tisztá-bor áldozatunk, s amiben bízunk, az adott kéz.
Hasztalanul, csak üres szókkal vetekedve, sehogy sem
leljük a jó eszközt, pedig itt oly hosszan időzünk.
Átreidész, te szilárd akarattal, akárcsak idáig,
légy vezetője az argosziaknak a vad viadalban:
s hagyd amaz egy-kettőt odaveszni, ki azt javasolná
itt az akhájok közt (de nem érhet célt az amúgy sem),
hogy hazainduljunk, mielőtt megtudjuk: a pajzsos
Zeusz ígérete ámitás volt-é, vagy igaz jel.
Mert kijelentem: a büszke-erős Kronidész feje intett,
aznap, amint az akhájok a gyors gályákra vonultak,
hogy vést hozzanak és veszedelmet a trójaiakra:
jobbról villámlott, villámát jó jelül adta.
Éppen ezért ne kívánjon senki honába sietni,
míg feleségével nem hált egy trójainak, hogy
megbosszulja az elragadott Helené zokogását.
S hogyha akad, ki olyan szörnyen vágyik hazatérni,
jópadu barna hajójához nyúljon csak egy ujjal,
hogy mindenki közül legelőbb lelhesse halálát.
Rajta, király, magad is tervezz, hallgass is a szóra:
az sem lesz megvetnivaló, amit én kijelentek.
Törzsenként s nemzetségenként oszd föl a népet,
nemzet a nemzetnek segít így és törzsök a törzsnek:
hogyha eként cseleksz, és hallgat rád az akhájság,
megtudod azt, vezetők s köznép közt hogy ki a gyáva
és ki a jó harcos, mert elkülönítve csatáznak,
s megtudod: isteni sors nem ereszt feldúlnod a várost,
vagy csak az embereid gyávák és harcra silányak.»

Válaszul őhöz így szólt a király, Agamemnón:
„Lám, az akháj fiakat te legyőzöd, öreg, szavaiddal.

Bárcsak - Zeusz atya, Pallasz Athénaié meg Apollón! -
volna tanácsosztó még tíz íly férfi köröttem!
gyorsan omolna le városa úgy Priamosznak, az úrnak,
elfoglalva karunk által s feldúlva egészen.
Csakhogy a pajzstartó Zeusz nékem kínokat osztott,
mert meddő cívódásokba, vizályba taszított.
Egymás ellen küzdöttünk Akhileusszal a lányért,
pörlekedő szókkal: s bizony én kezdtem meg a sértést.
Hej, ha mi egyet gondolnánk még, már nem akadna
csöpp haladék sem, hogy Tróját utolérje a romlás.
Most lakomára tehát, hogy majd kezdhessük a harcot:
fenje ki dárdáját ki-ki jól, készítse a pajzsát,
és rohanólábú paripáinak abrakot adjon,
s jól megvizsgálván szekerét, gondoljon a harcra:
hogy majd naphosszat mérkőzzünk vad viadalban.
Mert közben nem lesz bizony egy csöpp megpihenés sem,
csak ha az éjszaka jő, s szétválaszt harcos erőket.
Izzad a férfiakat borító pajzs szíja a mellén
soknak, s elfárad keze még a gereleyszorításba.
Izzad a ló is, amíg a gyalult szekeret viszi-vonja.
Ám kit rajtakapok, hogy a harctól visszahuzódik,
görbe hajók mellett kuporogva, bizony sohasem lesz
módja ebektől és keselyűktől megmenekülni.”

Szólt; rivalogtak az argosziak, mint harsog a hullám
nagy meredek parton, ha Notosz jő, és a kiugró
szirthez hajtja, amit sűrű hullám ver szakadatlan,
mert innen vagy amonnan örökké szélvihar űzi.
Fölkeltek, s gomolyogva a gályáikhoz osztak.
Füstöt csaptak a sátraknál, s lakomájukat ették.
Mindegyikük más-más istent kért áldozatával,
hogy kikerülje a szörnyü halált s a csaták veszedelmét.
Büszke bikát szentelt a seregvezető Agamemnón,
hájas ötesztendőset a szörnyüerős Kronidésznak.
Majd az akháj vének legjobbait egybehivatta:
mindjük előtt Nesztórt és Ídomeneusz fejedelmet,
majd meg a két Aiászt s velük Tüdeusz fíusarját,
és hatodiknak a Zeuszra ütő elméjü Odüsszeuszt.
Hívás nélkül jött riadóhangú Meneláosz,
mert testvéreinek gondját ismerte a lelke.
Hát a bikát körülállva, emeltek az árpadarából.
Majd köztük könyörögve beszélt a király, Agamemnón:

„Zeusz, te dicsőnevü, fönt a sötét felhők magasában,
tedd, hogy a nap ne merüljön előbb le, s az éj le ne szálljon,
míg Priamosz lobogó fedelét nem döntöm a földre,
s el nem hamvasztom kapuját vad lánggal egészen,
és Hektór kebelén nem tépem még cafatokra
érc kardommal az inget, míg körülötte a síkon
porba zuhant sok harcostársa harapja a földet.”

Szól; de bizony neki ezt még meg nem tette Kronión:
áldozatát átvette, baját meg nagyra növelte.
És miután könyörögtek, hintvén árpadarát is,
hátrafeszítve nyakát elvágták áldozatuknak,
megnyúzták, combját szétszelték, hájba takarták,
kétrét hajtva előbb és nyershúst rakva fölébe.
És meg is égették a levélfosztott fahasábon.
Belsőrészeit ott tartották nyárson a lángon.
És hogy elégték a combok, a belsőrészt meg is ették,
fölszelték maradékait, és fölhúzva a nyársra,
mesterien kisütötték mind, majd újra lehúzták.
És hogy a munkát szüntették, s kész volt lakomájuk,
lelkük nem maradt hójával a dús lakomának.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
köztük a szót így kezdte Gerénia bajnoka, Nesztór:

„Hírneves Átreidész, sereget-vezető Agamemnón,
már ne beszéljessünk itt helyben, hosszan a munkát
már ne halasszuk, amit most tesz mi kezünkbe az isten.
Hírnökeink hívják hát össze a bajnok akhájok
ércinget viselő népét tüstént a hajókhoz;
és mi meg így együtt járjuk be a tágterü tábort,
hogy mennél hamarabb fölverjük a vadszivü Árészt.”

Szól; s nem volt a király, Agamemnón, szófogadatlan:
mert csengőszavu hírnökeit küldötte parancsal,
hogy hívják hadirendbe a fürtös akháj daliákat.
Ők vitték is a hírt, s amazok gyorsan gyülekeztek.
Átreión körül állva a Zeusz-táplálta királyok
rendezték seregük; s a bagolyszemü Pallasz Athéné
köztük vitte örök, nem-öregvő, nagyszerü pajzsát:
szépenfont szinarany száz rojt repesett körülötte,
százökör-értékű volt egy-egy bojtja a pajzsnak.
Evvel száguldott-lobogott az akhái seregben,
s buzdított viadalra: szívében mindegyiküknek
szörnyü erőt keltett verekedni, tusázni szünetlen.
S nekik a háboru lett tüstént szebb, mint elevezni
öblös gályáik seregével a drága hazába.

Mint pusztító tűz ha emészti a rengeteg erdőt
fönn a hegyek tetején, s nagy messzire terjed a fénye:
sűrű fegyvereik ragyogása, mikor kivonultak,
úgy szállt át a magas levegőn, csillogva, az édig.

Mint amikor szárnyas madaraknak sok raja röpköd,
vadludak és darvak, vagy hattyúk hosszú nyakukkal,
Kaüsztrosz medre körül szállonganak, Ázsia rétjén,
föl-le, a szárnyukkal kérkedve, s amint lepihennek
itt vagy amott, csattog zajuk, és visszhangzik a rétség:
így jött sűrűn a népsátraktól, fűrge hajóktól,
és özönölt a szkamandroszi síkra: alattuk a föld is

rettentően remegett a lovak s lovasok robajától.
S ott álltak viruló mezején a szkamandroszi partnak,
számtalanul, valamint a levél s a virág, ha tavasz kél.

Mint amidőn a legyeknek sűrű sok raja röpköd,
melyek a pásztorakol tájékán körbe keringnek,
hogyha tavasz hajt már, s tele édes tejjel a sajtár:
szemben a trójaiakkal ilyen sok fürtös akháj hős
állt a mezőn s vágyott azokat szétzúzni egészen.

Őket, ahogy kecskék csapatát a mezőkön a pásztor
könnyen szétválasztja, ha elkeverednek a nyájak,
úgy rendezték el vezetőik emitt is, amott is,
hogy vívják a csatát; köztük meg az úr, Agamemnón:
mennykövező Zeuszénak tünt feje és szemepárja,
melle Poszeidóné, Árészra ütött derekával.

Mint ahogyan bika jól kimagaslik a csorda köréből,
mert már messzire látszik az egybeterelt tehenek közt:
eznap az Átreidészt ily nagyra tette Kronión,
ily kimagaslóvá s ama sok hős közt kitünővé.

S most, Múzsák, ti beszéltek: olümposzi bérceken éltek,
istennők vagytok, s mindent jól látva ti tudtok,
míg minekünk csak hírhallásunk, semmi tudásunk:
kik voltak danaók fejedelmei és vezetői?

Én sokaságukat el nem mondom, nem nevezem meg,
nem tudnám, ha akár tíz nyelvem volna, ha tíz szám,
hangom nemszakadó és rézből volna a szívem;
hogyha a Múzsák, pajzstartó Zeusz lányai, bennem
föl nem idézik, hogy hány hős jött Ílion ellen;
hát a hajó-vezetőket mondom s mind a hajókat.

Boiótok seregét Léítosz Péneleósszal
s Arkesziláosz hozta, velük Kloniosz s Prothoénór:
ők Hüriét lakták, meg a sziklás auliszi földet,
Szkhoinoszt és Szkóloszt, meg a sokbércű Eteónoszt,
Theszpeiát, Graiát, s tágtáncsterü nagy Mükalésszoszt;
s kik Harmát lakták és Eileszioszt meg Erüthrait,
és akiké Eleón volt és Hülé, Peteón is,
Ókaleé, s Medeón jólépült városa véle,
Kópai s Eutrészisz, Thiszbé, a galamb-teli város;
és ki Koróneián s a füves Haliartoszi földön
és ki Plataián élt, s kik Glisszász tájain éltek,
és kik a jólépült várost lakták, Hüpothébát,
és a Poszeidáon ragyogó onkhésztszosi berkét,
és kik a sokszőlőjű Arnét, s mind ki Mideiát,
isteni szent Nisszát, Anthédón távoli földjét:
mindezek ötven gályával seregeltek, azoknak
mindegyikére külön százhusz boióti legény szállt.

Aszplédón és Orkhomenosz Minüeiosz népét
Aszkalaphosz meg Ialmenosz, Árész két fia hozta;

Asztüokhé, Aktór Ázeidész tiszta leánya
volt anyjuk, ki a ház felső termébe vonult föl,
s ott az erős Árészt vele hált titkos szerelemben:
harminc görbe hajó haladott hadirendben utánuk.

Phókisznak vezetője Episztróphosz és Szkhediosz volt,
nagyszívű Naubolidész Íphitosz két fiúarja:
s kik Küparisszoszban laknak, kövecses Púthóban,
szentelt Krízában, s Daulisz s Panopeusz mezejében,
és ki Hüampoliszon lakik és Anemóreiában,
s mind ki az isteni Képhisszosznak parti vidékén,
és ki a Képhisszosz-forrásnál lakja Lilaiát:
negyven barna hajóval jött ez mind a nyomukban.
Phókisz hadsoraikat rendezte sűrűn a két hős,
és a boiótoknak balján vették föl a vértet.

Oileusz gyors fia volt vezetője a lokrisziaknak,
Aiász: akkora épp nem, mint Telamóniosz Aiász,
apróbb volt, kis testén vászon a vért, de gerellyel
messze mögötte maradt a görögség és az akháj mind.
Kik Künoszt lakták, Opoeiszt és Kalliaroszt is,
Bésszát és Szkarphét, gyönyörű Augeia vidékét,
Tarphét és Thronioszt, a Boagriosz áradatánál:
negyven barna hajóval jöttek mind a nyomában
szent Euboián túl lakozó jó lokriszi hősök.

És Euboiából az erőt lehelő vad abászok,
s Khalkisz s Eiretrié, szőlős Hisztiaia lakói,
s tengeri Kérünthosznak, Zeusz meredek várának
népe, Karüsztosznak s Sztúrának férfilakói,
Árészt-ág Elephénór volt vezetője ezeknek,
Khalkódontiadész, az abász daliák fejedelme;
hátrafelé-fésült-haju gyors, nagyszívű abászok,
dárdavető, kőris-gerelyük kik vágynak a vértet
ellenség mellébe meríteni, törni a páncélt:
negyven barna hajóval jöttek mind a nyomában.

És kik Athént lakták, ama jólépültfalú várost,
földjét büszkeszívű nagy Erekhtheusznek, kit Athéné
táplált, Zeusz ivadéka (a Termőföld maga szülte),
és a saját dús szentélyébe, Athénba, helyezte,
ott áldoznak Athén fiataljai néki azóta
barmokat és bárányt, ahogyan perdülnek az évek:
élükön ott állott Peteósz fiúarja Menesztheusz.
Nem született más hős soha még, aki annyira tudna
pajzsos férfiakat, paripákat rendbe sorozni,
csak Nesztór volt versenytársa, a sokkal idősebb:
ötven barna hajóval jöttek mind a nyomában.

Hozta tizenkét bárkáját Aiász Szalamiszból,
és odavitte, hol állt sűrű hadirendje Athénnek.

Argoszt kik lakták, s Tírünszet, a jófalu várát,
Hermioné- s Aszinénak két öblös kikötőjét,
Troizént, Éienait, meg a fürtben-dús Epidaurosz,
és akik Aiginát s Mászészt, mind ifju akhájok:
harcban-erőshangú Diomédész volt vezetőjük
és Szthenelosz, szeretett fia nagynevű hős Kapaneusznak:
harmadikul velük Eurüalosz jött, isteni férfi,
Mékiszteusz Talaíonidésznek volt ez a sarja,
mindnek erőshangú Diomédész volt a vezére:
nyolcvan barna hajóval jöttek mind a nyomukban.

S kiknek városa volt az erősbástyájú Mükénai
és nagykinsű Korinthosz, erősbástyájú Kleónai,
és akik Orneiait meg Araithüreét, a virágzót,
és Sziküönt, ahol Adrasztosz volt úr legelőször,
és Hüperésziét, meredekfalu nagy Gonoesszát.
Pellénét lakták és Aigion ősi vidékét,
és az egész partot s Helikének messze határát:
száz bárkájuk előtt vezetett a király, Agamemnón
Átreidész: s követője a legtöbb s legderekabb hős
ott neki volt; ragyogó rezet ott öltött maga köztük
nagy büszkén, kiemelkedvén minden daliák közt,
mert a legelső volt és legtöbb volt a vitéze.

S kik Lakedaimónnak lakták völgyét, szakadékát,
Pháriszt és Szpartét, s Messzét, a galamb-teli várost,
s Brúszeiait, s Augeiainak gyönyörű mezejét is,
és kik Amüklait, s mind, ki Helosznak partfoki várát,
kik Láászt lakták és Oitülosz ősi vidékét:
mindet erőshangú Meneláosz hozta, fivére,
hatvan bárkával, de külön vették föl a vértet.
Köztük járt maga is, bizakodva vitéz erejében,
buzdította hadát, legjobban az ő szive vágyott
megbosszulni az elragadott Helené zokogását.

És ki Pülosz mezejét mívelte s a bájos Arénát,
és ki Thrüoszt, Alpheiosz gátját, s jófalu Aipüt,
és Küparisszéeiszt és Amphigeneia vidékét,
és ki Heloszt s Pteleoszt, s Dóriónt, ott, hol a Múzsák
thrák Thamüriszt dühösen megfosztották a daloktól,
(Eurütosz Oikhaleusztól jött épp Oikhaliából,
és dicsekedve fogadta, hogy ő lesz, bárha a Múzsák
zengenek is, pajzsos Zeusz lányai, dallal a győztes;
megharagudva, szemét és isteni daltudományát
elvették azok, és lantját pengetni feledte):
Nesztór vitte, Gerénia bajnoka, őket a harcba:
véle kilencven görbe hajó haladott hadirendben.

És ki a Külléné alján élt, Arkadiában,
Aipütiosz sírjánál, hol jó harcosok élnek:
kik Pheneoszt lakták, meg a sokjuhu Orkhomenoszt is,

Rhípét és Sztratiét, meg a szélkedvelte Eniszpét,
és Tegeát lakták, s a kies szép Mantineát is,
s Sztümphálosz táját lakták és Parrhasziát is:
Ankaiosz fia hozta a harcba, az úr Agapénór
hatvan bárkával: s minden bárkára nagyon sok
arkász hős szállt fel, s mind jól értettek a harchoz.
Néik a jópadu bárkát mind a király Agamemnón
adta, az Átreidész, átszelni a borszinü tengert:
mert a hajózással sose volt még gondjuk idáig.

És kik Búprasziont lakták meg az isteni Éliszt,
szélső Mürszinosz és Hürmíné közti vidéket,
melyet Aleiszion és Ólén sziklája határol,
nékik négy vezetőjük volt, s tíz fürge hajóval
jött el mindegyikük, sok epeioszi szállt a hajókra.
Amphimakhosz s vele Thalpiosz állt egy résznek az élén,
az Kteatosz fia volt, emez Eurütosz Aktorióné:
más részén Amarünkeusz gyermeke, büszke Diórész:
s végre Polüxeinosz negyediknek, az isteni harcos,
Augeiász unokája, Agasztheneész fia volt ez.

És kik Dúlikhionból jöttek s szent Ekhinaiból,
Élisszel szemben kik e szép szigetek lakozói,
mindjüknek vezetője, Megész, Árësszal egyenlő,
ezt a lovag Phüleusz nemzette, a Zeusz kedveltje,
ő, aki Dúlikhionba vonult, apjára haragvón:
negyven barna hajóval jöttek mind a nyomában.

És Odüsseusz a kephallének hőslélkü csapatját
hozta; e nép Ithakát meg a lombos Nériton alját
lakta, velük köves Aigillipsz s Kroküleia lakói
jöttek, s mind, ki Zakünthoszon élt s Szamoszon körülöttük,
és kik a szárazföldön laktak, szemben ezekkel:
Zeuszra ütő elméjü Odüsseusz volt vezetőjük:
véle tizenkét jó vörösarcu hajója vonult fel.

Andraimón fia hozta, Thoász; Aitólia népét,
kik Pleurónt lakták, s aki Ólenosz és ki Püléné,
tengeri Khalkisz vagy sziklás Kalüdón lakozója.
Mert már hősszivü Oineusznak fia egy se maradt meg,
ő maga sem volt már, s meghalt Meleagrosz, a szőke:
s így az lett az egész aitól népnek fejedelme:
negyven barna hajóval jöttek mind a nyomában.

Dárdás Ídomeneusz vezetője a krétaiaknak,
kik Knósszoszt lakták, s jólépült-kőfalu Gortüsz,
Lüktsoszt, Mílétsoszt s a fehér-ragyogásu Lükasztoszt,
Phaisztoszt és Rhütioszt, két szép, néppel-teli várost,
s kik százvárosu Krétában még laktak, a többi
népnek is Ídomeneusz, gerelyes hős volt vezetője,
s Mérionész, az ölő nagy Enúaliosszal egyenlő:
nyolcvan barna hajóval jöttek mind a nyomukban.

S Tlépolemosz, Héraklész szép nagytermetű sarja,
hozta kilenc bárkáját büszke Rhodosz-belieknek:
kik Rhodoszon laktak három városban elosztva,
Lindosz, Iéliüsszosz s a fehér-ragyogású Kameirosz
népét: Tlépolemosz volt hős vezetőjük, a dárdás,
Héraklész erejének kit szült Asztüokheia,
Szelléeisz mellől, Ephüréből vitte el őt az,
Zeusz-táplálta sok ifju vitéz várát feldúlva.

Tlépolemosz miután fölnőtt a magas palotában,
apja derék nagybátyját ölte meg ott, az öregvő
büszke Likümneioszt, Árészt sarját: de azonnal
gályát ácsolt, és sereget gyűjtött a hajóra,
s száguldott a vizen menekülve, mivel fenyegették
Héraklész erejének sarjai és unokái.

Bút és bajt szenvedve, bolyongva, Rhodoszba jutott el.
Három törzsük volt, háromfele megtelepedtek,
s Zeusz, aki istenen-emberen úr, kedvelte is őket:
isteni gazdagság áradt rájuk Kronióntól.

Níreusz Szúméből jött három görbe hajóval,
Níreusz, gyermeke Aglaiának s nagy Kharoposznak;
Níreusz legszebb volt mind közt, aki Trója alá jött,
minden akháj hős közt, a dicső Akhilleusznak utána:
csakhogy gyöngé vitéz volt és kyszámu a népe.

És Niszürosz Krapathosz mezejét aki lakta, Kaszoszt is,
s Eurüpiosz várát, Kóoszt és vízmosta Kalüdnait:
Antiphosz és Pheidipposz volt mindnek vezetője,
Héraklész fia Thesszalosz úrnak sarjai voltak.
Harminc görbe hajó haladott hadirendben utánuk.

Most a pelaszg Argoszt kik lakták, felsorolom mind,
és ki Aloszt, Alopét, s Trékhisz mezejét mívelte,
és szépasszonyu Hellász és Phthié lakozóit,
műrmidonok voltak nevükön, hellének, akhájok:
ötven bárkájuknak volt vezetője Akhilleusz.

Csakhogy ezek nem gondoltak zajos ütközetekre,
mert nem akadt, aki most őket csatarendbe vezesse:
mert a hajók közelébe hevert gyorslábu Akhilleusz,
széphaju Briszéisz lányért őrizve haragját,
kit Lürnésszoszból ragadott el küzdve keményen,
míg feldúlta e várát s Thébé bástyafalát is,
ott a Szelépiadész Euénosz két fiúsarja,
harcos Episztróphosz és Múnész hullt el keze által.
Érte busulva hevert, de hamar kél majd föl a harcra!

S kik Phülakét lakták s Püraszoszt, a virágba borultat,
Démétér ligetét s Ítónt, anyját a juhoknak,
Ankhialoszt s Antrónt, s Pteleosznak lágyfüvü földjét:
harcos Prótesziláosz volt vezetőjük ezeknek,
míg élt, csakhogy már a sötét föld zárta ölébe.

Hitvese hátramaradt, tépett arccal, Phülakéban
és félig kész háza: de őt egy trósz lenyilazta,
míg az akhájok közt elsőnek tört ki a partra.
Nem voltak vezető híján, noha vágyva siratták;
őket az Árész-sarj rendezte csatára, Podarkész,
sokjuhu Phülakidész Íphiklosz gyermeke volt ő,
s Prótesziláosznak testvére, a nagyszivü hősnek;
későbbben született: az idősebb és az erősebb
Prótesziláosz volt, a vitéz. Nem volt vezetőnek
hát híjával a nép, de a nagy hőst vágyva siratta.
Negyven barna hajóval jöttek mind a nyomában.

És ki Pherait mívelte a Boibéisz tava mellett
és Boibét, Glaphürait, meg a jólépült Iaólkoszt,
jött tizenegy bárkán, s Eumélosz volt a vezére,
Admétosz szeretett fia, kit neki isteni nő szült,
Alkésztisz, Peliász sok lánya közül ki a legszebb.

És kik Méthónét mívelték, Thaumakiát is,
és Meliboiát lakták, és sokszirtü Olízónt,
őket a jó nyilazó hét gályán hozta a harcba,
hősi Philoktétész: evezős pedig ötven is indult
mindegyiken, s mind nagyszerűen harcolt a nyilával.
S most szigeten feküdt, iszonyú kínok közepette:
Lémnosz szent mezején hagyták az akháj fiúsarjak,
szörnyü marásától gyötretve dühös viperának.
Ott kínlódva hevert: de hamar jut majd az eszébe
hősi Philoktétész az akhájok egész seregének.
Nem voltak vezető híján, noha vágytak utána,
Oileusz fattya Medón rendezte sorokba csapatjuk,
kit városrontó Oileusznak szült vala Rhéné.

S kik Trikkét lakták meg Ithómé sziklavidékét,
s Oikhaliét, várát a nagy Eurütosz Oikhalieusznak,
Aszklepiosz két gyermeke volt vezetőjük, a két jó
orvosoló, Podaleiriosz és testvére Makháon:
harminc görbe hajó haladott hadirendben utánuk.

És akik Ormenioszt, forrásos szép Hüpereiát
lakták, s Aszterioszt, Titanosz hófedte tetőit,
élükön Euaimón ragyogó fia, Eurüpülosz szállt:
negyven barna hajóval jöttek mind a nyomában.

És kik Gürtónét lakták, Argissza vidékét,
Orthét, Élónét s a fehérsziclás Oloosszont,
őket a harcbanerős Polüpoitész hozta csatázni,
Peirithoosznak (kit nemenyésző Zeusz maga nemzett)
sarja, kit aznap szült nagyhírű Hippodameia,
hogy hős férje a szőrös szörnyetegekre lesujtott,
s Pélion ormáról aithixokig úzta el őket;
nem maga csak, vele volt Árésznek sarja, Leonteusz,

gyermeke bátorlelkű Korónosz Kaineidésznek:
negyven barna hajóval jöttek mind a nyomában.

Gúneusz Kúphoszból sietett ide, véle huszonkét
bárka: Eniénei-beliek s hősszívű peraibok
jöttek véle, akik Dódóna fagyos mezejében
s vágykeltő Titarésszosz mentén laktak: e szép víz
áradatával a Péneioszba folyik, de ezüstös-
forगतagú Péneiosszal mégsem vegyül egybe,
csak szintjén szaladoz, s valamint az olaj, tovaömlik,
mert hisz az esküevő szent Sztüxből árad e forrás.

Tenthredón fia volt, Prothoosz, vezetője a magnész
hősöknek, kik a Péneiosz partján meg az erdős
Pélion alján éltek: előttük gyors Prothoosz szállt:
negyven barna hajóval jöttek mind a nyomában.

Íme, ezek voltak danaók fejei s vezetői.
Legderekabb közülük, mondd nékem, Múzsza, ki volt ott,
harcosok és paripák közül Átreidák seregében.
Hát paripái a legjobbak Phérétiadésznek,
melyeket Eumélosz hajtott, szálltak madarakként,
egykoru, egyszerű paripák, egy-színten a hátuk:
Píeriében e két kancát maga Phoibosz etette
egykor, s most a csatán hordták Árésziadalmát.
Hősök közt meg a legjobb volt Telamóniosz, Aiász,
míg Akhileusz haragot tartott: másképp a legelső
ez volt, s ménjei is gáncsnélküli Péleidésznek.
Ám ez a habhasító, ívelt gályák közelében
veszteglett, haragudva a népterelő Agamemnón
Átreidészra; vitézei tenger torlata mellett
dobva korongokat és kelevézt hajigálva mulattak,
és nyilakat; s szekereknél állt lova mindegyiküknek,
zellert rágva s a parti mocsár táplálta lucernát.
Míg a vezérek hadszekerét sátrak borították,
mindet, jól: s maguk ők föl-alá kószáltak a téren,
vágyva a hősi vezérre, s a harctól messzemaradtak.

Bezzeg a többi rohant, valamint ha tüzekbe borulna
végig a föld; döngött a mező, mint mennykövező Zeusz
szörnyü haragja alatt, ha Tüphóeusznak veri földjét,
lent Arimoiban, ahol, mint mondják, fekszik a földben:
így jajdult fel a föld iszonyún lábuknak alatta,
míg közeledtek, mert a mezőt sebesen befutották.

Szellábú sebes Írisz eredt el a trójaiakhoz,
kínokozó hírt hordva a pajzstartó Kronidésztől.
Épp gyűlést tartottak ezek Priamosz kapujánál,
együtt voltak mind, az egész nép ifja-öregje;
ott közelébe megállt és szólt is a szélesebb Írisz;
hangja Polítészé, Priamosz fejedelmi fiáé
volt, aki kémhelyen ült, gyors lábában bizakodva,

agg Aiszúétész sírjának legtetetejében,
leste, rohamra mikor tör a bárkáktól az akhátság:
ennek a képében szólt hozzá szélesebes Írisz:

„Ej, öregem, csak üres fecsegésben tellik a kedved,
mint békében rég: pedig ádáz háboru tört ki.
Megfordultam sok harcában a férfiseregnek,
csak hogy ilyen népet s ily nagy sereget sose láttam:
oly nagy számban, mint falevél, vagy mint a fővenyszem;
jönnek a síkságon, bekeríteni harcban a várost.
Téged buzdítalak, Hektór, legelőbb, hogy ekép tégy:
él nagy várunkban Priamosznak sok segítője,
s más-más nyelvük van, szétszórtak a földön a népek:
ossza saját fejedelme parancsát mindegyiküknek,
álljon az élre, s ekép rendezze csatára a népét.”

Szólt s Hektór el nem vétette, hogy isteni szót hall,
szétoszlatta a gyűlésük, fegyverbe rohantak.
Feltárultak mind a kapuk, seregük kiözönlött,
mind a gyalog, s a lovag: s iszonyú hadilárma rivalgott.

Egy meredek halom áll a mezőn, épp szemben a várral,
sík közepén s körülötte a tér szabad erre meg arra:
ezt Batieiának hívják ott mind a halandók,
s fürge-futó Müriné sírjának az elnemenyészők:
ott sorakoztak fel, segítők seregekkel a trószok.

Trójaiak vezetője sisakrázó, deli Hektór
Priamidész volt s véle a legtöbb, legderekabb hős
vette magára a vértet, vágyott dárdavetésre.

Dardánok vezetője meg Ankhíszész fíusarja,
jó Aineiász volt, kit a fénylő Aphrodité szült.
Ída hegyén a halandóval szerelembe vegyülve;
nem maga volt, Anténór két fia ment vele együtt,
Arkhelokhosz s Akamász, kitűnök mindennemű harcban.

Kik Zeleát lakták lábánál Ída hegyének,
s éjszinü Aiszéposz folyamából ittak: a gazdag
trósz törzsek vezetője Lükáón nagyszerű sarja,
Pandarosz az, kinek íját nagy Phoibosz maga adta.

És akik Adrészteiát lakták s véle Apaiszoszt
és Pitüeiát és Téreié sziklavidékét:
Adrésztoz meg a vászonvértű Amphiosz állott
élükön; apjuk a perkótéi Meropsz, ki leginkább
értett jósláshoz, s nem akarta e két fíusarját
férfiölő harcokba bocsátani: rá nem ügyeltek
mégsem: mindkettőt a sötét vész végzete vonta.

És kik Perkótét lakták, hol a Praktiosz árad,
és Szésztoz s Abüdoszt, meg az isteni-földü Ariszbét:
Hürtakidész volt mindjűknek fejedelmi vezére.

Ásziosz Hürtakidész, kit fényes nagy paripái
hoztak Ariszéből oda, Szelléisz vize mellől.

Hippochoosz meg hozta a jókelevézü pelaszgok
népét, kik lakták a rögs Lárissza vidékét:
őket Hippochoosz s vele Árész sarja Pülaiosz,
Teutamidész Léthosz fejedelmük két fia hozta.

Hős Peirósz s Akamász volt minden thrák vezetője,
kit csak a Hellészpontosz zajló árja határol.
Euphémosz lándzsás kikonoknak volt a vezére,
Zeusz-táplált Keadész Troizénosz hős fiasarja.

Púraikhmész görbültjű paión csapatoknak
volt a vezére, Amüdónból, hol szélesen ömlik
Axiosz árja, a föld legszebb vize, távoli tájon.

Bundásmellü Pülaimeénez meg a paphlagonoknak
volt feje, öszvérek mezejéről jött, Enetaiból,
véle Kütórosz- s Szészamosz-beli népe vonult fel,
s Partheniosz partján híres paloták lakozói,
s Krómna meg Aigialosz s Erüthínoi bérci lakói.

Jött Hodiosz meg Episztróphosz és a halízon népet
távol ezüsttermő Alübéből hozta magával.

Műsz vezető Khromisz és a madárjós Ennomosz: ámde
jóstudománya nem oltalmazta meg éjszinü sorstól,
mert gyors Aiakidész keze által hullt a folyóban,
ott, hol amaz sok más trósz és segitőt leterített.

Isteni Aszkaniosz s Phorkúsz a phrügek vezetője
távoli Aszkaniéből: vágytak erősen a harcra.

Antiphosz és Meszthlész meg a maión nép vezetői;
apja Pülaimeénez, a Gügaié-tó meg az anyja
mindkettőnek: a Tmólosz alól hozták el a népük.

Nasztész meg barbárszavu kár seregek fejedelme,
kik Míléoszt meg phtheirek lombos meredekjét
lakták és Mükalé magasát s maiandroszi partot.
Amphimakhosz s Nasztész volt két fejedelme e népnek,
Nasztész s Amphimakhosz, Nomión két nagyszerű sarja,
ékes arany mezben ment harcba, akár valamely lány,
balgán, hisz gyászos végét ez messze nem üzte,
mert gyors Aiakidész keze által hullt a folyóban,
és aranyát elorozta a harcban-jártas Akhilleusz.

Szarpédón s a derék Glaukosz, távol Lükiából
hozza a népet, forгатagos Xanthosz vize mellől.

HARMADIK ÉNEK

ESKÜKÖTÉS SZEMLÉLGETÉS A FALRÓL ALEXANDROSZ ÉS MENELÁOSZ PÁRVIADALA

És miután vezetőikkel mind rendbe verődtek,
mint madarak, lármázva-zsibongva vonultak a trószok:
mint amidőn darvak krúgása lehallszik az égről,
mik menekülve a vad téltől meg a szörnyü vihartól,
Ókeanosz hulláma fölött zajosan tovaszállnak,
s pügmaiosz népnek hordozva halált, veszedelmet,
hajnali égből csapnak alá iszonyú viadalra.
Ám az erőt lehelő nagy akhájok csöndbe haladtak,
lelkük vágyakozott a veszélyben védeni egymást.

Mintha ködöt hint szét a Notosz, tetejére a hegynek,
pásztornak sose kedveset, ám tolvajnak az éjnél
jobbat, mert csak kőhajításnyira láthat az ember:
lábuk alatt ugyanígy támadt por fellege tüstént,
míg közeledtek, mert a mezőt sebesen befutották.

Majd mikor útjuk után egymás közelébe kerültek,
isteni-képü Alexandrosz szállt trósz sorok élén,
válla fölött párducbőrt hordva s a szépivü íjat
és kardot, s a kezében két jó érchegyü lándzsát
rázva, kihívta a legderekkabb argív daliákat,
hogy vele megverekedjenek ott a dühös viadalban.

Rögtön, amint meglátta Arész-kedvelt Meneláosz,
nagy léptekkel mint siet ez seregének elébe,
úgy megörült, valamint az oroszlán, hogyha hatalmas
testre talál: szarvasra akár, vagy vadkecskére
és éhezve mohón nyeli húsát, bárha magára
fürge kutyák törnek már és viruló deli ifjak:
így megörült Meneláosz, amint meglátta a fényes
arcu Pariszt, mert hitte, hogy itt áll bosszút a csalfán:
fegyveresen szökkent szekeréről nyomban a földre.

Hát hogy az isteni szép Parisz őt meglátta az első
hadsorban, kedves szive megdobbant kebelében,
s vissza a népe közé hátrált, hogy a vést kikerülje.

Mint aki sárkányt lát, s meghököl a hegyszakadéokban,
s megfordul, s megfogja a lábát lent remegése,
hátrál visszafelé, haloványság szállja meg arcát:
így süllyedt ismét a vitéz trószok tömegébe
isteni-képü Parisz, megijedve az Átreidától.

Hektór látta, s ekép pizskálta goromba szavakkal:
„Gyász-Parisz, arcra remek, csábító, nőkbe-bolondult,
bár ne születnél, vagy pusztultál volna te nőtlen.
Én bizony ezt kívánnám, s több is volna a haszna,
mint hogy ilyen szégyen légy most mindenki szemében.
Hisz bizonyára nevetnek rajtad a fürtös akhájok,
kik jó harcosnak hittek, mert annyira szép vagy
arcra, de lelkedben nem akad sem erő, se merészség.
Íly ember létedre kiszálltál fürge hajókkal
tengert átszeltél, jó társakat egybetereltél,
s más néphez keveredve a szép asszonyt eloroztad
távoli országból, ángyát gerelyes daliáknak?
Várad, apád, meg egész néped kárára-bajára,
ellenség örömére, gyalázatjára magadnak?
Lám, ugye nem várod be Arész-kedvelt Meneláoszt?
Megtudnád, kinek őrzöd most viruló feleségét.
S nem használna a lant s mindaz, mit adott Aphrodité,
itt ez az arc s ez a haj se, midőn porral keveredsz el.
Gyáva a trójai nép, másképen már bizonyára
kőből volna köpeny rajtad, hiszen oly sok a vétked.”

Isteni-képü Alexandrosz neki válaszul így szólt:
„Hektór, ennyi igaz, joggal, nem jogtalanul szídsz:
sziklaszilárd a te szíved örökkön, akár a szekerce,
mely átvágja a fát, mikor értő férfi a törzset
bárkához hasogatja, s erőt ad a férfierőhöz,
ennyire nemremegő a te elméd is kebeledben.
Mégse gyalázzad ajándékát arany Aphroditénak,
nem vethetjük el azt, ami isteni híres ajándék,
istenek adják, ember meg nem szerzi magától.
Most, ha kívánod, hogy viadalra, csatára kiálljak,
ültesd csak le a trószokat és az akháj daliákat,
és a középre eresszetek engem s hős Meneláoszt,
hogy Helenéért s minden kincseért megverekedjünk:
és amelyik majd győz, s derekabb leszen ebben a harcban,
fogja a kincseket, és vigye el békében az asszonyt:
s kössön a többi barátságot, s vágván igaz esküt,
lakjátok ti rögös Tróját, s ők térjenek újra
lónévelő Argoszba s akháj szépasszonyu földre.”

Így szólt: és Hektór megörült nagyon ennek a szónak:
és a középre rohant, s kelevézét tartva keresztbe,
megfékezte a trósz sorokat: mind rendre leültek.
Íjaikat fordítva feléje a fürtös akhájok
már nyilakat lőtték rá, és köveket hajigáltak;
ám harsányan szólt a seregvezető Agamemnón:

„Várjatok, argosziak, ne nyilazzatok, ifju akhájok:
mert a sisakrázó Hektór szót szólani óhajt.”

Szólt, s amazok fölthagytak a harccal, csöndbe maradtak tüstént; és Hektór mindkét oldalhoz eképp szólt:

„Halljátok tőlem, trószok s lábvértés akhájok,
hogya mit mond Parisz, ő, ki miatt támadt a viszályunk.
Azt kívánja: az összes akháj és trójai harcos
ékes fegyvereit tegye nyomban a dúsölü földre,
s őt a középre eresszéték, meg a hős Meneláoszt,
hogya Helenéért s minden kincseért vívjanak ott meg,
és amelyik majd győz, s derekabb leszen ebben a harcban,
fogja a kincseket, és vigye el békében az asszonyt,
és mi barátságot kössünk igaz eskükötéssel.”

Ezt mondotta; s azok mind hosszan csöndbe merültek.
Majd pedig így szólt harcban-erőshangú Meneláosz:

„Hallgassátok az én szavam is, hisz a kín a leginkább
engem sujt: úgy vélem, a trójaiak s az akhájok
szétválhatnak már, hisz elég bajt túrtetek eddig
énértem s az Alexandrosz-gyújtotta viszályért.
Hát kettőnk közül az, kire vár a halál meg a végzet,
haljon meg: de ti váljatok el békében azonnal.
Tiszta fehér kost hozzatok és vele éjszinü bárányt,
Földnek meg Napnak, s mi hozunk egyet Kronidésznak.
És erejét Priamosznak hozzátok, hogya az esküt
vágja csak ő: fia mind nagydölyfű, mind szavajátszó:
Zeusznak-adott esküt gögjiében senkise sértsen.
Mert széllel-röpülő elméjű mindig az ifjú:
míg ha az agg ott van köztük, lát múltba-jövőbe,
s tudja, miként lesz mindkét fél számára a legjobb.”

Így szólt ő; megörültek a trójaiak s az akhájok,
hitték már, hogya vége a gyötrő háboruságnak.
Hát paripáikat állították sorba, leszálltak,
fegyverüket levetették, nyomban a földre helyezték
jó közel egymáshoz, csak kis tért hagyva közöttük.
Hektór két hiraót küldött fel nyomban a várba,
hogya hozzák el a két bárányt, s hívják Priamoszt is.
S Talthübioszt elküldte az országló Agamemnón,
hözza a görbe hajók mellől tüstént el a bárányt:
és az a hős Agamemnónnak nem szegte parancsát.

Hókaru szép Helenének a hírt Írisz maga vitte,
Láodikének alakjában, ki a hős Helikáón
hitvese volt, Anténoridészé, néki meg ánya,
Láodiké, Priamosznak lányai közt ki a legszebb.
Termében föllelte, amint épp nagy szövetet szőtt,
kétrétűt, bíborfényűt, s bele sok viadalt is,
melyet a lóbetörő trószok s ércinges akhájok
őérette viseltek el épp Árész tenyerétől.
Hát közelébe megállt s ezt mondta a szélesebes Írisz:

„Jöjj ide, kedveském, hogy láthasd sok csoda-dolgát
lőbetörő trósz és ércinges akháj daliáknak.
Kik sok-könnyü Arészt hozták egymásra idáig
harc mezején, áhítva a vészes háboruságot,
hallgatag ott ülnek, megszűnt már háboruságuk,
pajzsuknak dőlnek, s hosszú kelevézük a földben;
s íme, Alexandrosz s az Arész-kedvelt Meneláosz
hosszú lándzsákkal meg fognak küzdeni érted,
hogy kedves feleségének hívhasson a győztes.”

Szólt Írisz, s édes vágyat hajított kebelébe
egykori férje után, s a szülők meg a város után is.
S hőszinü lepleiben Helené sietett ki azonnal
asszonyi terméből, s egy gyöngéd könnye leperdült:
nem maga ment egyedül, két szolgáléánya követte,
Aithré, Pittheusz lánya, tehénszemü szép Klümenével.
Nem sok idő multán Szkaiai kapujához értek.
Ott Priamosz mellett ült Panthúsz, büszke Thümoitész,
Lamposz meg Klütiosz, meg az Árész-ág Hiketáón,
Úkalegón és Anténór, két bölcs öreg ember:
mind nép vénei, ott ültek Szkaiai kapujánál,
háboruban már nem vívtak, de nemesszavu szónok
mind, valamint tücskök, melyek fönt ülve az erdő
lombjai közt szólnak, liliomhangon ciripelnek:
így ültek meg a trósz vezetők a torony tetejében.
És amikor látták Helenét, hogy a bástya felé jön,
egyik a másikhöz susogó szárnyas szavakat szólt:

„Nem vétek, hogy a trószok s jólábvértes akhájok
oly sok időn át sok gyötrelmet túrtak e nőért:
mert örök istennőkre hasonlít arca valóban.
Csakhogy bármily szép, jobb lenne, ha visszahajózna,
átokként minekünk s fiainknak is, itt ne maradjon.”

Ezt mondták; s Priamosz Helenét szólítva kiáltott:
„Lépj ide, kedves kis lányom, jöjj, s ülj ide mellém,
hogy lásd régi urad, s a barátaidat s rokonod mind;
nem te okoztad az én bajomat, de az istenek adták,
argosziak könnyes harcát kik rám zuditották.
S hogy megmondd, ki is ott az az órjástermetü férfi,
mondd a nevét, az akhájok közt ki e szép magas ember.
Vannak ugyan mások fejfel magasabbak is ottlenn,
csakhogy ilyen szépet nem láttam még szemeimmel
s ily tisztelnivalót: fejedelmi vitézre hasonlít.”

Válaszul így szólt most Helené neki, isteni asszony:
„Drága apósom, tisztellek meg féllek is egyben:
veszttem volna el én rútul, mielőtt a fiaddal
eljöttem, s odahagytam a hitvesi házat, a népem,
s drága barátnőim s későn született kicsi lányom.
Ámde nem így történt, s zokogástól olvad a lelkem.

Mégis, amit kérdesz s tudakolsz, választ adok arra:
Átreidész ő, szélesen országló Agamemnón,
nagyszerű dárdavető s népének jó fejedelme,
s nékem, az ebszeműnek volt sógorom ő, ha ugyan volt.”

Ezt mondotta; s az agg bámulta amazt, és így szólt:
„Boldogsorsu vagy, Átreidész, jóvégzetű, áldott,
lám, igazán sok akháj ivadéknak vagy fejedelme.
Egykor jártam a dús-szőlőfürtű Phrugiában,
s láttam igen sok phrüg férfit, paripák nevelőit,
isteni Mügdónnak s Otreusznak bajnoki népét,
Szangariosz partján, amikor táborba tolultak.
Mert segítőtársuk voltam, seregükbe soroltak,
hogy rájuk támadtak a férfierős amazónok;
s oly sokan ők sem voltak, mint itt fényes akhájok.”

Másodszor meg az agg, Odüszeuszt meglátva, eképp szólt:
„Mondd nekem azt is meg, jó lányom, hogy ki e férfi:
fejje ugyan kisebb, mint Átreidész Agamemnón,
termetesebb mégis, ha a vállát nézzük, a mellét.
Fegyvere mind ott fekszik a tápláló anyaföldön,
ő maga meg fel-alá kosként járkal a sorok közt:
én sűrűgyapjas kossal vetem egybe, valóban,
mely a fehér birkák nagy nyáját járja be végig.”

Válaszul így szólt most Helené, Zeusz isteni lánya:
„Láertész fia ő, a nagyon leleményes Odüsszeusz,
őt az a bár sziklás Ithaké táplálta-nevelte;
ért minden cselhez, kieszél sok nagyszerű tervet.”

Erre a jóeszü Anténór neki válaszul így szólt:
„Asszony, lám, igazán jól mondtad róla e szókat.
Mert hiszen eljött már hozzánk is a fényes Odüsszeusz,
érted járt követül, s vele volt a vitéz Meneláosz:
megvendégeltem palotámban szívesen őket:
termetüket s kitűnő eszüket jól láttam aközben:
akkor a trójai gyűlésnek közibé keveredve
széles vállával kimagaslón állt Meneláosz,
míg Odüszeuszban volt több méltóság, mikor ültek.
Majd, hogy a többi előtt szótték a tanácsot, a tervet,
akkor ugyan pergő nyelvvel szólott Meneláosz,
csak keveset, de erős hangon; mert bószavu nem volt,
és ámbár ifjabb, el nem vétette a szókat;
ám hogy a bölcs Odüszeusz felpattant szólani köztük,
állt csak, s földre szegezte szemét, mereven letekintve,
és a jogart sose mozdította előre, se hátra,
csak tartotta szilárdan, olyan volt, mint ki esetlen:
könnyen ítélted volna butának vagy haragosnak.
Csakhogy amint kebeléből úgy zuditotta ki roppant
hangját és szavait, mint télen a hózivatar hull,

már Odüsszeusszal nem versenyzett volna halandó:
és más szemmel bámultuk tüstént az alakját.”

Harmadszor meg az agg így szólt, Aiászra tekintve:
„És ki az ott, az a másik akháj, nagytermetű férfi,
fejfel s széles vállaival közülük kimagasló?”

Így szólt most Helené, nagyuszályú isteni asszony:
„Argosziak bástyája, az órjástermetű Aiász;
ott pedig Ídomeneusz, mint isten, a krétaiak közt
áll, s köribe seregelnék a krétaiak vezetői.
Gyakran vendégelte meg őt a vitéz Meneláosz,
otthon, házukban, valahányszor Kréta felől jött.
S látom a többi akháj is, a sok ragyogószemű harcost,
kit jól ismerek, és a nevét neked elmondhatnám;
kettőt hasztalanul keresek, két nép-tagoló hőst,
lőbetörő Kasztórt s az ökölvívó Polüdeukészt,
két testvérem, akit velem egy anya szült a világra.
Tán a kies Spártából el sem jöttek a haddal?
Vagy pedig eljöttek bárkán, mely a tengeren át száll,
s most nem akarnak a férfiak ütközetébe vegyülni,
félve a szégyentől s a reám zuduló szidalomtól?”

Szólt; pedig őket már elfedte az életadó föld
ott Lakedaimónban, szeretett mezején a hazának.

Ekkor a városon át hordozták áldozatuk már
hírnökeik: két bárányt és vele szívderítő bort,
börtömlőben, a föld termését; hozta a fényes
nagy keverőt Ídaiosz, a hírnök, arany poharakkal;
és odaállt az öreg mellé, sürgette szavával:

„Kelj föl, Láomedón fia, mert legjobbjai hívnak
lőbetörő trósz és ércinges akháj daliáknak,
jőjj le a síkra, hogy ott esküdjünk mind igaz esküt:
mert Parisz és az Arésznak kedves hős Meneláosz
hosszú lándzsákkal fognak megvívni a nőért:
és aki győz, az övé lesz minden kincessel az asszony,
és mi, barátságot kötvén, s vágván igaz esküt,
így lakhassuk erősrögü Tróját, s ők hazatérnek
lőnevelő Argoszba s akháj szépasszonyu földre.”

Szólt; s megborzongott az öreg, ki is adta parancsát,
hogy lovait fogják be; s azok tették is azonnal.
Fölszállt hát Priamosz, meghúzta erősen a gyeplőt:
s mellé Anténór lépett gyönyörű szekerére.
És Szkaiai-kapun át sebesen kiügettek a síkra.

Majd, hogy a trójai és az akháj seregekhez elértek,
ott a lovakról már szálltak le a dús anyaföldre,
s trójaiak meg akhájok közt a középre vonultak.
Majd nyomban fölkelte sereget-vezető Agamemnón,
és leleményes Odüsszeusz is; deli hírnökeik meg

elhozták, mi az eskükötéshez kell, s vegyitettek
bort, s a királyoknak vizet öntöttek kezeikre;
Átreidész meg előrántotta kezével a kését,
- mindig is ott függött az roppant kardhüvelyénél -
és lemetélte a bárányok gyapját a fejükről,
ezt szétosztották az akháj meg a trósz vezetők közt;
s fennen esengett Átreidész, kezeit fölemelve:

„Zeusz atya, legmagasabb, ki uralkodol Ída hegyéről,
s Éliosz, te, ki mindent látsz és hallasz is egyben,
és ti, Folyók és Föld, s kik lent valamennyi kiszenvedt
embert büntettek; ha csalárdul tette az esküt,
most legyetek tanuink, s igaz eskünk őrizzétek:
hogyha Alexandrosz Meneláoszt küzdve elejti,
akkor légyen övé Helené meg a kincsek örökké,
s habhasító gályáinkon térjünk haza újra;
s hogyha Alexandrosz öli meg Meneláosz, a szöke,
akkor a trójaiak Helenét meg a kincseket adják
vissza az argosziaknak, olyan bírságot is, illőt,
hogy késő unokáink közt is járjon a híre.
S hogyha nekem Priamosz, s Priamosz fia mind, nem akarná
ezt kifizetni, Alexandrosz megölése után sem,
akkor hát maradok, s ezután is küzdök a sarcért,
mígcsak e háborunak célját nem vívja ki kardom.”
Szólt, s átvágta a bárányok torkát a vad ércel,
és a vonagló állatokat levetette a földre;
testükből az erőt meg a lelket az érc kiragadta.
Majd meg a bort poharakba kimerve a borkeverőből,
loccsantottak, az elnemenyészőkhöz könyörögtek.
S volt, aki így szólt ott az akhájok s trójaiak közt:

„Legmagasabb, fennkölt Zeusz s többi nagy elnemenyésző,
bármelyikünk legyen az, ki előbb megsérti az esküt,
úgy loccsantsa ki agyvelejét, valamint e bor ömlik,
ő s minden fia, és feleségét mások igázzák.”

Így szóltak; de bizony Kronidész nem teljesítette.
S köztük a Dardanidész Priamosz kezdett a beszédbe:

„Halljátok szavamat, trószok s lábvértés akhájok:
én most visszamegyek, fel a széljárt trójai várba,
mert sehogyan nem tudnám végignézni szememmel,
mint vív drága fiam s az Arész-kedvelt Meneláosz.
Mert hiszen azt csak Zeusz maga tudja s a többi nagy isten,
hogy melyiküknek van máris kijelölve halála.”

Mondta, s a két bárányt föltette az isteni férfi
szép szekerére, föl is szállt, jól meghúzta a gyeplőt;
s mellé Anténór lépett gyönyörű szekerére:
megfordultak s Trója felé indultak el újra.

Majd Hektór, Priamosz fia és vele fényes Odüsszeusz
harcra teret mértek ki először, s ezt befejezve,
réz-sisak öblében ráztak sorsot, hogy először
dárdáját melyikük röppentse kezével előre.
S közben a nép esdett, tárt karral, az égilakókhoz;
s volt, aki így szólt ott az akhájok s trójaiak közt:

„Zeusz atya, legmagasabb, ki uralkodol Ída hegyéről,
az, ki e kettő közt kezdő oka volt e csatáknak,
add, hogy pusztuljon s Hádész házába lehulljon,
és mi barátságot kössünk igaz eskükötéssel.”

Szóltak; s már sisakos nagy Hektór rázta a sorsot,
elfordítva fejét: s kiröpült most sorsa Parisznak.
Rendbe leült ezután mind, lábemelő paripái
és földön heverő sok díszes fegyvere mellé.
Ekkor az ékes fegyvereket vállára csatolta
fényes Alexandrosz, fürtös Helené deli férje.
És legelőször a szép lábvértet vette magára,
melyet jó szorosán kapcsoltak ezüst bokacsattok,
másodikul meg a melle köré köritette Lükáón
vértjét, bátyját, s jól illesztette magához;
majd az ezüstszőgü érc kardot vállára vetette;
és a hatalmas, erős nagy pajzsot vette kezére;
hősi fejére pedig kitünően-vert sisakot tett,
lóforgósat, fönt a sörény félelmesen ingott;
s fogta erős kelevézét, mely markába való volt.
Hős Meneláosz is így öltötte magára a fegyvert.

Majd miután kétoldalt így fölfegyverkeztek,
trójaiak meg akhájok közt a középre vonultak
szörnyű tekintettel: mind elbámultak a nézők,
lőbetörő trószok s remekelt-lábvértés akhájok.
Ott a kimért pályán egymás közelébe megálltak,
és kelevézeiket rázták, egymásra dühödten.
Ekkor Alexandrosz kivetette nagyárnyu dzsidáját,
s meghajította az Átreidészt vele domboru pajzsán;
csak hogy az érc hegye elgörbült, nem törte keresztül
azt az erős pajzsot; mire másodikul Meneláosz
rontott rá érccel, Kronidészhoz küldve fohászát:

„Zeusz, te hatalmas, tedd, hogy büntessem, ki először
sértett: fényes Alexandroszt; kezem által igazd le;
hogy késő unokáink is borzadjanak attól:
sérteni azt, aki megvendégeli szívesen őket.”

Szólt, s hosszúárnyú gerelyét csóválva vetette,
s meghajította a Priamidészt vele domboru pajzsán.
Tündöklő pajzsán áttört az erősnyelű dárda,
és remekelt-díszű vértjén behatolva megállott:
átellent, lágyéka fölött átszelte az ingét;
ám Parisz elfordult, s kikerülte az éjszinü véget.

Átreidész meg előrántotta ezüstszögü kardját,
és a sisak gombjára csapott: de a kard azon ekkor
három- s négyfele tört tüstént, s kiesett a kezéből.
Följajdult Meneláosz, a tágterü égre tekintve:

„Zeusz atya, nincs nálad pusztítóbb isten az égben:
hittem már, hogy Alexandrosz bűnhődik a bűnért:
s íme, a kard eltört a kezemben, s hasztalanul szállt
markomból kelevézem is, őt nem ütötte keresztül.”

Szólt, s nekiszökve sisaktaraját megfogta azonnal,
s megfordítva, a vértés akháj csapatok fele húzta.
Gyöngye nyakán fojtotta Pariszt sokhímzetü szíja,
mely tartotta, az álla alatt kifeszülve, sisakját.
S elvonszolja talán, s nyer is evvel fényes örök hírt,
Aphrodité, Zeusz lánya ha nem veszi észre azonnal,
és a leölt bika bőrét el nem tépi az állán:
hát izmos keze így csak üres sisakot ragadott el.
Ezt a remeklábvértés akhájok harcisorába
dobta a hős, pörgetve, s a jó társak fölemelték.
Ölni akart s ismét nekiugrott hős Meneláosz
dárdával, csak hogy kiragadta Pariszt Aphrodité
könnyen, mert isten: sűrű ködbe takarta a testét,
s illatozó, kenetes hálótermébe helyezte.
Ő maga meg ment, hogy Helenét odahívja: a bástyán
lelte, körötte a trójai nők álltak seregestül.
Nektáros köpenyét megrázta kezével az úrnő,
s szólt, egy gyapjufonó vén nőnek vette magára
képét: ez Lakedaimónban lakozott Helenével
még: ott fonta a szép gyapját, s Helené a leginkább
őt kedvelte: e nő képében szólt Aphrodité:

„Jőjj ide már, hisz Alexandrosz hív, hogy haza térjél:
hálótermedben fekszik faragott kerevetjén;
tündöklök szépsége meg öltönye; senki se hinné,
hogy viadalból jött haza, inkább azt, hogy a táncba
érkezik épp, vagy a tánccal most föl hagyva pihen le.”

Szólt, s Helené kebelében megmozgatta a lelket;
csak hogy amint megpillantotta az istennőnek
drága nyakát, vágykeltő keblét és szeme fényes
tündöklését, megdöbbent, szót szólva kimondta:

„Ó, te gonosz, mért áhítozol rászedni e szókkal?
Tán egy soklakosú városba továbbviszel ismét,
tán Phrugiába, talán a kies szép Maioniába,
hogya akad néked még ott is földi kegyelmed?
Hát amiért fényes Pariszon győzött Meneláosz,
s engem, a gyűlöletest haza kíván vinni magával,
cselt szövögetve ezért jöttél ismét ide hozzám?
Menj, magad ülj mellé, hagyd el csak az istenek útját,
lábaddal sose lépj többé az olümposzi csúcsra,

őrizgesd folyton s kínlódj közelében örökké,
míg feleségül nem vesz majd, vagy szolgáléányul.
Én oda nem megyek el: haragot kelthetne, ha épp most
ágyát látnám el: hisz minden trójai asszony
ócsárolna, s elég sok kín eszi lelkem amúgy is.”

Szólt a nagy Aphrodité istennő, telve haraggal:
„Föl ne dühíts, nyomorult, mert elhagylak haragomban,
s úgy gyűlöllek, ahogy kedveltelek eddig erősen:
szörnyű viszályt támasztok a trózs s az akháj seregek közt,
s akkor majd iszonyú véggel pusztít el a sorsod.”

Így szólt; és megijedt Helené, Zeusz lánya, szavától:
indult hát ragyogó hősín köpenyébe takartan,
némán, s egy trózs nő sem látta: vezette az isten.

És hogy Alexandrosz gyönyörű házához elértek,
munkához láttak nagysebtén a szolgáléányok;
s ment be magas hálótermébe az isteni asszony:
s székét hozva elő a mosolyszerető Aphrodité
istennő, Helenét ültette le, szembe Parisszal.
Arra leült Helené, pajzstartó Zeusz atya lánya,
s elfordítva szemét, így szította szavával a férjét:

„Megjöttél a csatából? Vesztél volna el inkább
ott, leterítve a férfiutól, aki egykor uram volt.
Kérkedtél ezelőtt, hogy Arész-kedvelt Meneláosz
hősnél több vagy erőddel, több kézzel, kelevézzel:
rajta, eredj, most hívd ki Arész-kedvelt Meneláoszt,
hadd vívjon veled újra; de én biz jobban ajánlom,
hogy hagyd abba a harcot, a szökehajú Meneláosz
ellen hadba ne szállj, viadalt vele vívni ne kívánj
esztelenül, mert tán tüstént leigáz kelevéze.”

Erre Parisz neki így mondotta szavával a választ:
„Asszony, az én lelkem ne gyalázd súlyos szavaiddal.
Mert ma legyőzött engem Athénával Meneláosz,
s máskor majd én őt: hiszen isten van mivelünk is.
Jőjj inkább vélem szerelemnek örülni az ágyba:
elmémet soha nem borította el ennyire vágyam,
még akkor se, mikor téged kiragadva kies szép
Spártából, habokon bárkákkal hoztalak erre
és Kranaé szigetén szerelembe vegyülve hevertünk -
mint ahogyan most édes vágy ragad el teutánad.”
Szólt, s indult kerevetje felé, felesége követte.

Hát ott háltak a szép faragott ágyon szerelemben:
s Átreidész ezalatt fenevadként járt a tömegben,
hátha reálelhetne az isteni-képü Pariszra.
Ám nem tudta a trójaiak s a dicső segítők közt
senki Arész-kedvelt Meneláoszt nyomra vezetni:
látták volna csak őt, sose rejtegetik szeretetből,

mert oly gyűlöletes volt mindnek, mint a sötét vég.
S köztük eképen szólt sereget-vezető Agamemnón:

„Trószok, dardánok, segítők, hallgassatok énrám;
láttátok, hogy Arész-kedvelt Meneláosz a győztes:
így hát argoszi szép Helenét minden vagyonával
adjátok ki, s olyan bírságot is, oly nagyot, illőt,
hogy késő unokáink közt is járjon a híre.”

Így szólt Átreidész, s helyeselték mind az akhájok.

NEGYEDIK ÉNEK

ESKÜSZEGÉS AGAMEMNÓN HADISZEMLÉJE

Közben az égilakók Zeusznál ülven tanakodtak,
fényes arany padlón, s Hébé járt köztük, az úrnő,
nektárt töltögetett, míg ők aranyos poharakkal
egymásért ittak, letekintve a trójai várra.
S próbálgatta hamar Kronidész dühösíteni Hérát,
célozgatva beszélt hozzá, szűrő szavakat szólt:

„Istennő kettő is védi ugyan Meneláoszt,
argoszi Héré és az alalkomenai-i Athéné:
ám idefönt ülnek mindketten, s annak örülnek,
hogyan nézik; de amazt a mosolyszerető Aphrodité
mindenüvé kíséri, s elúzi felőle a véget;
most is megmentette, pedig már várta halálát.
Csakhogy mégis Arész-kedvelt Meneláosz a győztes:
gondoljuk hát meg, hogy mindez mint legyen ezután:
ébbresszünk-e megint bős harcot, vad hadizajjal,
vagy tán már a szövetséget vessük le közébük.
Hogyha ez így tetszik s kedves mindannyiotoknak,
lakhassák várát ezután is az úr Priamosznak,
és Meneláosz az argoszi szép Helenét vigye vissza.”

Szólt; mire fölmozzant Héré s vele Pallasz Athéné:
egymáshoz közel ülve, s a trósz vesztére hevülve.
Pallasz Athénaié némán ül, egy szava sem volt,
Zeusz atya ellen bosszúsan, s elfogta a vad düh;
Héra azonban nem rejtette szívébe haragját:

„Rettenetes Kronidész, hogy tudtál szólani ily szót?
Mint akarod, hogy a munkám vesszen s mind a verejték,
mellyel munkáltam: lovaim lankadtak, olyan nagy
népet gyűjtöttem, Priamosz s minden fia vesztét.
Tedd; de mi többiek ezt mindnyájan nem helyeseljük.”

Felsóhajtva felelte a fellegtorlaszoló Zeusz:

„Mondd, te csodás, mit vétettek Priamosz s Priamosznak
sarjai néked, hogy szakadatlan sürget a vágyad
felforgatni tövestül a jófalu trójai várát?

Hogyha te ott a kapun s a magas falakon behatolnál,
s nyersen falnád föl Priamoszt valamennyi fiával,
s Trója egész népét, haragod tán úgy lecsitítnád.

Tégy, amiként akarod, de vigyázz, hogy még e viszályunk
kettőnk közt ne legyen roppant nagy harc a jövőben.

Mást mondok neked én, te pedig vedd jól a szivedbe:
hogyha talán nekem is kedvem kél földig alázni
oly várost, hol előtted kedves férfiak élnek,

akkor majd haragom ne halaszd te se, hagyj cselekednem,
mert neked adtam emezt önként, noha kényszerű szívvel.
Mert tudd meg, hogy alatta a napnak, a csillagos égnek,
minden város közt, mit laknak a földi halandók,
szívem a szent Tróját mindig legtöbbre becsülte
és Priamoszt s népét kőrisgerelyes Priamosznak:
oltárom sose volt híján illő lakomának
és illatnak, itálnak, mert ez tőlük a részünk.”

Válaszul így szólt most a tehénszemű Héra, az úrnő:
„Három város van, mely nékem a legszeretettebb,
Argosz az és Szparté, meg a tágutcáju Mükéné:
mindhármat dúld fel, ha szived meggyűlöli őket:
én értük ki nem állok majd, s tőled nem irigylem.
Hogyha pedig mégis sajnálnám s védeni vágnám,
semmire sem jutnék, hisz sokkal több a hatalmad.
Csakhogy az én munkám sem veszhet kárba egészen:
istennő vagyok, és születésem is egy a tiédde.
Legtiszteltebbnek szült horgaseszű Kronosz engem,
kétszeresen: születésem okán, és mert a te nőnek
mondanak, és te uralkodol itt minden nemenyészőn.
Ámde mi engedjünk egymásnak most e viszályban;
én neked, és te nekem: s hozzánk igazodnak a többi
elnemenyészők is: küldd gyorsan Pallasz Athénét,
menjen a trójaiak s az akhájok harc-zsivajába,
s kísérelje meg azt, hogy a győzelemittas akhájit,
eskükötést megszegve, először a trójai sértse.”

Mondta; nem is tett máshogy az emberek, istenek apja.
Pallasz Athénához sebtén szárnyas szavakat szólt:

„Szállj le a trójai és az akháj táborba sietve,
és kísérel meg, hogy a győzelemittas akhájit,
eskükötést megszegve, először a trójai sértse.”

Szólt, buzdítva a már rég elszánt Pallasz Athénét:
útnak eredt ez, olümposzi csúcsrol alászökkenve.
Mint ha csavartelméjü Kronosz fia csillagot ejt le,
mely a hajósoknak csodajel, vagy a tábori népnek,
tündöklőt: sok szikra szökik szét róla a légbe:
éppenilyen volt most, hogy a földre szökellt nagy Athéné,
s tört közibük: nézték, s elfogta az ámulat őket,
lőbetörő trósz és remekelt-lábvértes akhájit.
S volt, aki így szólt köztük, a szomszédjára tekintve:

„Lám, ismét bős háboru kél, iszonyú hadizajjal
vagy tán kettőnk közt a szövetséget köti meg már
Zeusz, ki a háborunak sáfára a földilakók közt.”

Volt, ki eképen szólt az akhájok, a trójaiak közt.
Ő meg férfiu képében szállt trósz tömegekbe,
Anténór fia Láodokosz deli dárdavetőként,

s Pandarosz, isteni hősre akart bukkanni akárhol.
S íme, Lükáón tisztanevű, nagyeros fiasarját
állva találta: körötte a pajzsos erős sorok álltak,
mind, akik Aiszéposz vize mellől jöttek utána:
hát közelébe kerülve megállt, szárnyas szavakat szolt:

„Hallgatnál-e reám, te Lükáón hősszivü sarja?
Mernéd gyors nyiladat Meneláosz hősre kilőni?
Néked a trójai nép hálát és hírnevet adna,
és a királyi Alexandrosz mind közt a leginkább;
drága ajándékot legelőbb ő adna tenéked,
hogyha az Átreidészt látná, a vitéz Meneláoszt
- mert a nyilad leigázta - a bús máglyára kerülni.
Rajta tehát, vedd célba a nagynevü hős Meneláoszt:
s farkasszülte nyilas Phoibosznak tégy fogadalmat,
hogy híres hekatombát adsz neki zsenge juhokból,
rögtön amint hazaérsz, Zeleé szent városa földjén.”

Mondta, s az esztelen ember eszét rávette, Athéné.
Fogta csiszolt íját, mely vadkecskének a szarva
volt; a vadat maga lőtte, szügyébe találva nyilával,
egykor, amint az a szirtre kilépett, lesve a lesből
melle alatt meglőtte, s az állat a szirtre hanyatlott.
Szarva tizenhatmarkossá nőtt szét a fejből:
s össze is illesztette a szarvat ügyes szarumetsző,
és símára csiszolta, s arany karikát kalapált rá;
most ügyesen feszítette ki, meggörbítve s a földnek
nyomva; előtte nemes bajtársai pajzsot emeltek,
föl ne ugorjanak ott a vitézi akháj ivadékok,
míg át nem lövi ő a vitéz Átreusz-ivadékok,
hős Meneláoszt. Hát tegezét nyitván, kiemelt egy
új, tollas nyilat, éjszínű fájdalmak ütőjét
és a hegyes nyilat illesztette az íj idegére,
s farkasszülte nyilas Phoibosznak tett fogadalmat,
hogy híres hekatombát ad neki zsenge juhokból,
rögtön amint hazaér, Zeleé szent városa földjén.
Majd meghúzta a nyílvéget meg a húrt, a tulokbél,
mellbimbójához vont húrt és vashegyet ívhez.
Majd hogy a roppant íjat már körré feszítette,
megcsörrent a nagy íj, húr pendült, szállt ki a vessző
éles hegygel, vágyva röpülni a nagy sokaságba.

Csakhogy a boldog Olümposziak téged, Meneláosz,
el nem hagytak, s Zeusz zsákmányos lánya kivált nem:
állt elibéd, s a hegyes nyílvesszőt félreterelte.
Bőréről úgy üzte el azt, mint hogyha gyerekről
üz el az anyja legyet, mikor édesen alszik a gyermek.
S arra irányította, ahol két vértje fut egybe,
s áll ellen, hol arany kapsok tartják meg a páncélt:
s így ama jólkapsolt övet érte a kínokozó nyíl:
szállt és díszes övén fűródott át legelőszőr,

és remekelt-díszű vértjén behatolva megállott,
és lemezén, mit a testén hordott dárdafogóul,
s mely legjobban védte, a nyíl behatolt ezen át is:
és a hegyes nyíl felkarcolta a férfiu bőrét:
s mint feketült felhő, vér ömlött rögtön a sebből.

Mint elefántcsontot ha szinez bíborral egy asszony,
maión, vagy kár nő, hogy zablán dísz legyen abból:
és a teremben fekszik, sok lovas ifju akarja
hordani, csakhogy e dísz a királyé, hogy legyen éke
majd paripáinak és a lovasnak büszke dicsőség:
így pirosult szép combod a vértől most, Meneláosz,
és lábszárad is és lent szépformájú bokáid.

Megdermedt rögtön sereget-vezető Agamemnón,
hogy meglátta, miként fut a vér feketén ki a sebből;
megdermedt maga is, kit Arész kedvel, Meneláosz.
Ámde mikor kint látta a horgokat és a zsinórt is,
újra magához tért akkor kebelében a lelke:
Köztük mély sóhajjal szólt a király, Agamemnón,
míg megfogta kezét, s körülötte a társai nyögtek:

„Drága fivérem, lám, vesztedre kötöttem az esküt,
egymagadat küldvén értünk tusakodni a trósszal:
most megdobtak ezek, s igaz eskünk sárba tiporták.
Csakhogy a bárányvér sose hasztalan és nem az eskü,
tisza-bor áldozatunk, s amiben bízunk, az adott kéz.
Mert ha olümposzi Zeusz véghez nem vitte ma tüstént,
megteszi majd később: s bűnhődnek erősen a trószok
mind a fejükkel, az asszonyaikkal, a gyermekeikkel.
Mert hisz a lelkemben s a szivemben jól tudom úgyis,
eljön a nap, mikoron megszentelt Ílion elvész
és Priamosz meg népe a jógerelyes Priamosznak.
És a magasbanülő, légben-lakozó Kronidész Zeusz
rémületes pajzsát bőszen megrázza fölöttük,
mert így megcsalták: s ez nem lesz teljesületlen.
Érted azonban a szörnyű kín keserít, Meneláosz,
hogyha te elpusztulsz, ha te itt töltöd be a sorsod:
csúful térnék meg nagyszomjú argoszi földre.
Mert az akhájoknak honi földünk jutna eszükbe,
és diadaljelül itthagynók Priamosznak, a trósznak,
argoszi szép Helenét, s a te csontod a trójai földben
itt rothadna, s a dolgunk sem vittük vala véghez.
És valamely nagydölyfű trósz tán ily szavakat szól,
míg a dicső Meneláosz sírhalmára szökell föl:
»Bár Agamemnón mindenem így tölthesse haragját,
mint az akháj sereget most erre hiába vezette
és hazament ismét szeretett földjére honának,
puszta hajóival, és itt hagyta a jó Meneláoszt.«
Egyikük így szól majd; s akkor föld nyeljen el engem.”

Bátoritón szól erre a szőkehajú Meneláosz:
„Bátorság, se ne rémítsd így meg akháj seregünket:
mert hisz a nyíl hegye nem veszedelmes helybe ütődött,
mert csillámos övem fölfogta s alatta a páncél,
hasborító lemezem, kezemíve a rézmiveseknek.”

Válaszul erre eképen szól a király, Agamemnón:
„Bár így volna igaz mindez, kedves Meneláosz.
Orvos fogja sebed gondozni, ad írt is a sebre,
mely a sötét fájdalmat tán megszünteti tüstént.”

Mondta, s az isteni hírnöknek szól, Talthübiosznak:
„Talthübiosz, szólítsd sebesen közelünkbe Makháónt,
tisztanevű Aszklépiosz orvos igaz fiusarját,
hogy megnézze az Átreusz-sarjat, a hős Meneláoszt,
kit nyíllal meglőtt egy nyíllal bánni tudó trósz,
vagy lükiébeli: gyászra nekünk és hírre magának.”

Szól; hallotta szavát, és nem halogatta a hírnök:
útnak eredt vértet viselő danaosz daliákhöz,
hogy föllelje Makháón hőst: ott állva találta,
míg körülötte a pajzsos hősök erős sora állott,
mind kik a lónevelő Trikkéből jöttek utána.
Hát közelébe kerülve megállt, szárnyas szavakat szól:

„Jójj, Aszklépiadész, a király szólít, Agamemnón,
hogy megnézd az akháj fejedelmet, a hős Meneláoszt,
kit nyíllal meglőtt egy nyíllal bánni tudó trósz,
vagy lükiébeli: gyászra nekünk és hírre magának.”

Szól; s annak kebelében fölzaklatta a lelket.
Hát nekivágtak a széles akháj tábor tömegén át.
És odaérvén már, hol a szőkehajú Meneláosz
várt sebesülten, s mind körülötte a legderekkabbak
nagy körben: közepükre került az az isteni férfi,
és a csatolt övből a nyilat kiemelte azonnal;
ám míg húzta, az éles horgok visszahajoltak:
hát csillámos övét szétszedte, s alatta a páncélt,
hasborító lemezét, kezemívét rézmiveseknek.
Majd a hegyes nyíl vágta sebet meglátva, kiszívta,
s meghintette tudósan az írral, az enyhet-adóval,
melyet még apjának adott Kheirón, a segítő.

Így gondozták harcban-erőshangú Meneláoszt,
s közben a pajzsos trósz csapatok közelükbe kerültek:
ők meg a fegyverük öltve megint, gondoltak a harcra.
S most nem láttad volna aludni a hős Agamemnónt,
sem lelapulni a földre, se húzódozni a harctól:
csak száguldani férfidicsőítő viadalba.
Mert elhagyta az ércdíszes szekeret s paripáit:
és fűvő lovait fegyvernőke fogta keményen,
Eurümedón, Ptolemaiosz Peiraidész fiusarja.

Ennek hagyta meg ő, hogy készen tartsa, ha minden tagján fáradtság vesz erőt, míg rendezi népét; és gyalog indult el, föl-alá sétált a sorok közt: és hol gyorscsikajú danaoszt látott igyekezni, azt, mellette megállva, szavával bátorította:

„Argosziak, ne lazítsátok hős harcierőtök: mert hisz Zeusz atya úgysem lesz hazugok segítője: ám; kik először megsértették eskükötésünk, testük gyenge husát keselyűk fogják falatozni; s kedves hitvesüket s csacsogó csöpp gyermeküket mind bárkán hurcoljuk haza majd, ha bevettük a várost.”

És kit meglátott vonakodni a bőszi viadaltól, ráförmedt, s haragos szóval gúnyolta erősen:

„Szájhős argosziak, hitványak, nem mar a szégyen? Mért álltok bambán, mint szarvasborjak az erdőn, melyek fáradtak, miután a mezőt beszaladták, s állanak egy helyben, s a szivükben nincsen erő már? Így álltok bámulva ti is, tusakodni se tudtok. Tán azt várjátok, hogy a trósz eljusson egészen jó-tatu gályáinkig az ősz tenger pereménél, s lássátok, Kronión védő kart nyujt-e fölétek?”

Így osztott, soraik közt járva, vezéri parancsot; s férfisereg sűrűjén át ért el a krétaikhoz. Harcias Ídomeneusz körül épp vették föl a vértet: Ídomeneusz a legelsők közt állt, vadkan-erővel, Mérionész meg a leghátsó sorokat riogatta. Látván ezt, megörült sereget-vezető Agamemnón, s mézes szókkal eképzőlt tüstént Ídomeneuszhoz:

„Ídomeneusz, legtöbbre a gyors-csikajú danaók közt téged tartlak, a harcban s más dolgokban is éppúgy, s jó lakománál is, hol a tiszteletadta sugárzó bort keverik keverőben az argoszi legderekabbak. S míg a haját-fésülő többi akháji kimérten kapja a bort, kelyhed színig van töltve előtted mindig, akár az enyém, hogy igyál, ha kívánja a lelked. Harcra tehát, s aminek vallod már rég magad, az légy.”

Krétaik feje Ídomeneusz neki válaszul így szólt: „Átreidész, nagyon is szerető társad leszek itt is, mint ahogyan már kezdettől bölintva ígértem; most más hosszuhajú danaoszt serkents viadalra, hogy gyorsan tusakodni mehessünk, mert hisz a trószok megszegették hitüket; de reájuk a kín s a halál vár, mert hisz az eskükötést ők sértették meg először.”

Szólt; mire Átreidész tova-tért, örvendve szivében. S férfisereg sűrűjén át ért el az Aiászokhoz: vértelkedtek ezek: gyalogok felhője mögöttük.

Mint amidőn őrfokról felhőt lát meg a pásztor,
mely fúvó Zephürosztól hajtva közelget az áron,
és feketébbnek tűnik a távolból a szuroknál,
míg közelebb jön a tengeren át, s iszonyú zivatart ver,
és az megdermed, s barlangba szorítja a nyáját:
ekkor a két Aiász körül így gomolyult a csatára
Zeusz-táplált fiatal daliák tömörült hadirendje,
éjszinüen, pajzsokkal, dárdákkal meredezve.

Hát, mikor ezt meglátta; örült a király, Agamemnón,
s őket megszólítva ekép, szárnyas szavakat szólt:

„Aiászok, vezetői az ércingés danaóknak,
illetlen titeket serkenten; nem teszem én ezt:
hisz magatok buzdítjátok viadalra a népet.
Bárcsak - Zeusz atya, Pallasz Athénaié meg Apollón! -
volna ilyen már mindünknek kebelében a lélek:
gyorsan omolna le városa úgy Priamosznak, az úrnak,
elfoglalva karunk által s feldúlva egészen.”

Szólt, s odahagyván őket, eredt tova más daliákhoz:
és föllete Pülosz-beli fennzengőszavu Nesztórt;
épp rendezte a társait ez, sürgette csatára,
nagy Pelagónnak, Alasztórnak, Khromiosznak, a bajnok
Haimónnak körülötte, s a nép terelője Biásznak.
Ő a lovast, lóval, szekérével előre vetette,
hátra pedig sok jó gyalogos daliát igazított,
hogy harcuk bástyája legyen, s a középre az alját,
hogy, ki nem óhajt tán, kénytetve az is hadakozzék.
És legelőbb a lovasságnak rendelte parancsban:
fogják vissza lovuk, ne toluljanak össze tömegbe:

„És ne legyen, ki tudásában s bízván erejében,
egymaga vágyik elől verekedni a trójaiakkal;
hátra se húzódjék, mert gyengül a rendetek avval:
Ám amelyik szekeréről a trósz szekeréig elér már,
döfjön a dárdával, mivel így több lészen a haszna.
Hisz várat, bástyát ugyanígy döntöttek az ősök,
s gondolatuk meg az indulatuk kebelükben ilyen volt.”

Így intett az öreg, rég tudva a harc tudományát;
és mikor őt meglátta, örült a király, Agamemnón,
majd megszólította, ilyen szárnyas szavakat szólt:

„Jó agg, bár amilyen kedves kebeledben a lélek,
térded is úgy bírná, bár volnál régi erődben.
Csakhogy a mindnek-terhes öregség bánt: hanem inkább
bántana mást, s te lehetnél ifjú, harcosaink közt.”

Válaszul így szólt erre Gerénia bajnoka, Nesztór:
„Átreidész, magam is vágnám, hogy olyan legyek ismét,
mint amikor leterítettem nagy Ereuthalión hőst:
csak hogy az embernek mindent nem ad ám meg az isten:

hogyha legény voltam, hát most már rajtam a vénkor.
Ám így is lovasok közt osztom még a parancsom
intelem és szóval, mely tisztos tiszte a vénnek.
S lándzsákkal lándzsázzon az ifjabb már, aki nálam
későbbben született, s bízik viruló erejében.”

Szólt; mire Átreidész tova-tért, örvendő szívében.
És föllelte Menesztheuszt is, Peteósz kocsihajtó
sarját, harc-sivításban jártas athéniak élén;
és ott állt közelükben a sokleleményű Odüsszeusz:
és körülötte kephallének nem gyöngé csapatja
állt: mert népükhöz nem hallott még a rivalgás,
hisz csak imént kezdtek viadalra vonulni a haddal
lóbetörő trószok meg akhájok: hát ezek álltak
és várták, hogy más tornyos hadirendjük előre
törjön a trójaiakra s előttük kezdje a harcot.
S hogy meglátta, gyalázta seregvezető Agamemnón,
s őket megszólítva eképp, szárnyas szavakat szólt:

„Jaj, fia hős Peteósznak, a Zeusz-táplálta királynak,
és te, te kapzsiszívű, te tudója a csúnya cseleknek,
tétlenül itt minek is kushadtok, lesve a többit?
Illő volna tinektek az elsők közt tusakodni,
és elibészökkenni a feltüzelő viadalnak.
Hisz lakomára is elsőnek halljátok a hívást,
hogyha a véneknek lakomát készít az akháj nép:
jólesik ott nektek sült húst falatozni, s a mézes
bor kelyhét kiüríteni, míg tart kedvetek, egyre:
most meg jólesik itt elnéznetek azt, hogy akár tíz
oszlop akháj tielőttetek érjen a harcba vasával.”

Görbén fölfele nézve felelt leleményes Odüsszeusz:
„Átreidész, mily szó szökkent ki fogad kerítésén?
Harckerülőeknek ugyan hogy mondhatsz? Majd ha, akhájok,
lóbetörő trószokra riasztjuk a vadszivű Árészt,
láthatod is, ha kívánod, s épp van gondod ilyenre,
Télemakhosz jó apját ott keveredni az első
lóbetörő trószokkal: e szód csak a szélbe iramlík.”

Elmosolyodva felelt neki most a király, Agamemnón,
észrevevén a haragját, s fordított a beszédén:

„Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
vaktában sohasem szídlak, sürgetni se foglak.
Jól tudom, úgyis, hogy kedves kebeledben a lélek
gyöngéd terveket ért, s amit én, ugyanazt akarod te.
Menj hát; később majd kisimítjuk a rossz szavakat, ha
voltak: s isteneink mindezt szórják a szelekbe.”

Szólt, s odahagyván őket, eredt tova más daliákhoz.
És föllelte a Tüdeidészt, a heves Diomédészt,
ez paripái mögött, jól-ácsolt hadszekerén állt,

s oldala mellett állt Szthenelosz, Kapaneusz fiasarja.
Hogy meglátta, gyalázva beszélt a király, Agamemnón,
és őt megszólítva eké, szárnyas szavakat szól:

„Ó, jaj, lónevelő harcos Tüdeusz fiasarja,
mit kushadsz, a csaták kibuvó-bürüjére miért lessz?
Így kushadni bizony sose volt kedves Tüdeusznak,
inkább drága barátok előtt viadalba rohanni:
így mondták, akik őt látták fáradni: hisz én nem
voltam véle: de mondják, hogy mindenki elé tört.
Egykoron ő békén ment látogatóba Mükéné
földje felé, Polüneikésszel, sereget toborozni,
akkoriban vívták ők éppen a szentfalu Thébát,
és kértek könyörögve jeleshírű segítőköt.
Adni akartak azok már épp, helyeselve a kérést:
csak hogy Zeusz nem hagyta, komor jeleket mutatott föl.
Így azután tovatértek, az úton előrehaladva
s Ászóposzhoz elértek, a szittyós, lágyfüvű földre.
Onnan meg követül küldték Tüdeuszt az akhájok:
ment hát, és sok Kadmosz-sarjat lelt Eteoklész
hőserejének házában, mikor épp lakomáztak.
S ott a lovag Tüdeusz nem félt, ámbár idegen volt
és egyedül maga oly sok Kadmosz-sarj közepette:
és mégis kihíván őket, minden viadalban
győzött könnyen, olyan társként segítette Athéné.
Megharagudtak a mén-üző Kadmosz-fiak ekkor,
és, mikor útnak eredt, várták sűrű lesben az úton,
ötvenen, ifju, erős daliák; volt két vezetőjük:
Maión Haimonidész, ki haláltalanokra hasonlít,
s Autophonosz fiasarja, a harcban-erős Polüphontész.
És nékik Tüdeusz ugyanúgy csúf végüket adta:
mindet agyonsujtotta, honába csak egyet eresztett,
Maiónt hagyta meg ő, engedve az isteni jelnek.
Ez volt ő, Tüdeusz Aitóliosz, ám ily utódot
nemzett: harcra silányabbat, fecsegésre különbet.”

Ezt mondotta; de mit se felelt az erős Diomédész,
mert tisztos fejedelme szidó szavait tisztelte.

Néki a nagyhírű Kapaneusz fia adta a választ:
„Átreidész, ne hazudj, amikor tudsz szólni valót is:
hisz mi magunkat apáinknál sokkal derekabbnak
valljuk: a hétkapujú Thébát mi el is foglaltuk,
bár kisebb sereget vittünk az arészi fal ellen,
istenti jelben bíztunk s Zeusz segítő erejében:
s ők önnön buta vétkeikért pusztultak el akkor.
Hát az apáinkat ne becsüld egy sorba mivélünk.”

Görbén fölfele nézve beszélt az erős Diomédész:
„Bátya, csak ülj veszteg, s hallgatva hajolj a szavamra.
Nem veszem én zokon azt, hogy a népterelő Agamemnón

jólábvértes akhájokat így serkent a csatára:
mert hisz övé a hatalmas hír, ha a trójai népet
megveri itt az akháj, és szentelt Ílion elvész;
és az övé a hatalmas gyász, ha veszít az akháj had.
Rajta, mi is gondoljunk már védő viadalra.”

Szólt s szekeréről fegyveresen szökkent le a földre:
rettentőn csörrént meg az érc, kebelén a királynak,
keltekor: állhatatos hőst is félsz foghat el ettől.

Mint amikor tenger morajos peremére a hullám
sűrűn csapkod, mert Zephürosz szele hajtja előre,
kezdetben csak a messze vizen vértelkedik, aztán
már torlódik a földön, erősen bömböl, a sziklán
görbén legmagasabbra dagad, s tajték-habokat köp:
ily sűrűn tódult az akhájok erős hadirendje
állandóan a harcba: s övéinek adta parancsát
mind a vezér: amazok meg csöndbe haladtak: ilyen nagy
népről sem hinnéd, hogy hangjuk van kebelükben,
úgy félték a parancsnokokat; s valamennyi vitézen
sokszinű fegyverzet ragyogott, abban sorakoztak.
Szemben a trójaiak, valamint sokezernyi juh, gazdag
ember akoljában ha fehér tejüket fejik, és mind
bégetnek folyton, kicsinyük hangjára füelve:
téres trójai táboron át így kélt a kiáltás.
Sem szójárásuk nem volt egy, sem riadásuk,
sok helyről gyülekeztek, a nyelvük is egybekevert volt.
Őket Arész, ezeket sürgette bagolyszemű Pallasz,
s Rémület és Riadás, meg Erisz, ki mohó az ölésben,
férfiölő Arész nővére s társa a harcban,
kezdetben kicsi, míg vértelkedik; ámde utána
fővel eget verdes, noha földön lépdél a lába.
Ő az egyenlőn szörnyű vizsályt bevetette közébük,
míg a tömeg közt járt, szaporítva a férfiu-jajszót.

És hogy a szembefutó daliák egy helyre kerültek,
összezapott bőrpajzs, kelevéz mind, össze a vértés
férfierő: közben köldökkel-domboru pajzsok
csapkodták egymást, iszonyú hadilárma rivalgott.
Egybekeverve kavargott jajszó és diadalszó,
mind az ölők s a halóké, ázott vérben a föld is.
Mint amikor két téli patak zúdul le a völgybe,
s egybevegyül, rohanó árját egymásnak ereszti,
bő forrásokból, üreges szakadéknak ölében,
hogy zúgását messze hegyen meghallja a pásztor:
ily riadás, ily zaj kélt ott, mikor összefutottak.
Egy sisakos trósz Antilokhosz gyilkolt le először,
hőst, ki elől járt küzdve, Thalúszriadész Ekhepóloszt,
lóforgós sisakának ütött gombjára először:
és homlokcsontjába döfött, csontig becsapódott
mélyen az érckelevez; s a szemét a homály betakarta:

és, valamint a torony, lezuhant a kemény viadalban.
Estében lábánál megfogta erős Elephénór
Khalkódontiadész, az abász daliák fejedelme,
elhurcolta a nyílzáporból, mert epedett, hogy
vértjétől megfossa hamar; de rohamja rövid lett.
Mert a halott-emelőt meglátta a bátor Agénór,
és hol a pajzs oldalt nem fedte a földre lehajlót,
ott belevágta az érckelevézt, meg is oldta a térdét.
Hát elhagyta a lélek: s most iszonyú birok indult
teste fölött az akháj meg a trósz közt: mint csupa farkas
rontott mind egymásra, cibálta a férfi a férfit.

Ott Telamóniosz Aiász ölte meg Anthemiónnak
ifju, virágzó, szép sarját: Szimoeisziosz ez, kit
itt Szimoeisz partján szült anyja, az Ída hegyéről
szállva alá, a szülőivel együtt, nézni a nyáját:
így lett hát neve is Szimoeisziosz: ám a szülőknek
meg nem hálálhatta a gondját, mert hisz az élte
kurta maradt: a vitéz Aiász kelevéze leverte.
Mert legelől mentében a mellén, jobb csecse mellett
dőfte keresztül, a vállán tört ki szabadba az érchegy
ismét: ő meg a porba zuhant, valamint az a nyárfa,
mely tágsíku mocsár földjén föl nő a magasba,
síma, s a legtetetjén terjednek szét csak az ágak:
s jó a szekérmíves, s fénylő vasa végre kivágja,
hogy hajlítsa keréktalppá gyönyörű szekeréhez,
s az lezuhanva hever, szárad partján a pataknak:
ott Szimoeisziosz Anthemidészt így verte le Aiász,
isteni sarj: de reá Priamosz fia, nagyszerű-vértés
Antiphosz ott hegyezett kelevézt hajított a tömegben.
Elvétette, de Leukoszt, jó társát Odüszeusznak,
verte szemérmén, épp amikor tovahúzta a holtat:
s most ez a holtra zuhant, tetemét kieresztve kezéből.
Ám Odüszeusz hevesen fölgerjedt érte szívében:
tört az elősoron át, fénylő ércmezbe takartan.
Jó közelébe megállt, s hajított ragyogó kelevézzel,
körbetekintve vadul. Hátrábszökkentek a trószok,
míg ő dárdázott: s nem dobta hiába a fegyvert,
Démokoónt, Priamosz fattyú-sarját leütötte,
őt, ki Abúdoszból jött, gyors kancák közeléből:
s most Odüszeusz, a barátjáért dühösen, kelevézzel
verte halántékon: s túloldalt jött ki fejéből
újra az érckelevéz; s a szemét a homály betakarta:
döngve zuhant le a földre, csörömpölt rajta a fegyver:
minden előharcos hátrált, Hektór is, a fényes.
Holtjaikat nagy zajjal vonszolták az akhájok,
s közben törtek előbbre, de felbőszülten Apollón,
Pergamosz ormáról letekintve, a trószra sivített:

„Rajta, lovas trósz nép, sose fuss te az argosziaktól.
Mert sem kőből nincs, sem vasból nékik a bőrük,
hogy fölartsa a bőrhasító kelevézt, ha nekikfut.
És lám, már Akhileusz, szépfürtü Thetisz fia, sem küzd
ott köztük, de a bárkáknaál forralja epéjét.”

Ezt mondotta a várfokról riadalmas Apollón;
míg az akháj sereget Zeusz magzata, Trítogeneia
buzdította bejárva, ahol lelt lankadozókat.

S Díórész Amarünkeidészt lekötözte a végzet:
mert éles kővel megdobta a jobb bokacsontja
mellett lábszárát a vitéz thrákok vezetője,
Peirósz Imbraszidész, kinek Ainosz volt a hazája.
És mindkét ina szétszakadott, az a szikla, az átkos
szétmorzsolta a csontjait is; míg porba hanyatlott,
s két karját szeretett bajtársaihoz fölemelte;
és lelkét kilehelte; a kőhajító odaszökkent,
Peirósz: s dárdát vert a hasába, a köldöke mellett:
és bele mind kibomolt, a szemét a homály betakarta.

Messzeszőkő Peirószat aitolí Thoász gerelyezte
mellbimbója fölött, tüdejébe hatolt be az érchegy;
tört közelébe Thoász, s a kemény kelevézt kiragadta
kebléből, s azután rántotta ki jóhegyü kardját,
elmetszette hasát közepén, elorozta a lelkét.
Fegyvereit nem vont le, mert ott álltak a társak,
kontyos thrák daliák, hosszú kelevézzel a kézben,
és noha híres, erős volt, és nagytermetü harcos,
visszataszították, és ő hátrált meginogva.
Így egymás mellett elnyúltak ketten a porban:
ez thrákoknak, amaz meg a vértés epeiiosziaknak
elseje; és még sok más hős hullt el körülöttük.

Ott nem is ócsárolhatná a csatájukat az, ki
sértetlen s hegyes ércektől meg nem sebesítve
jár-kelel a harc közepén, ha talán őt Pallasz Athéné
kézen fogva vezérli, megóva a nyíl rohamától.
Mert ama nap sok trósz küzdő és számos akháj hős
nyujtózott egymás mellett, arcával a porban.

ÖTÖDIK ÉNEK

DIOMÉDÉSZ VITÉZKEDÉSE

Tüdeidész Diomédésznek most Pallasz Athéné bátorságot, erőt osztott, hogy az argosziak közt legjobban kiemelkedjék, s nyerjen ragyogó hírt. Nemlohadó lángot gyújtott pajzsán s a sisakján, mint ha az ősz csillagja ragyog, mely leggyönyörűbb fényt áraszt szét, miután megmosdott Ókeanoszban: ily ragyogó tüzet élesztett a fején meg a vállán; s küldte középre a hőst, hol a legtöbben gomolyogtak.

Élt Trójában egy ember, dús és tisztanevű hős, Héphaisztosznak papja, Darész, és két fia is volt, Ídaiosz s Phégeusz, kitűnök mindennemű harcban: ők, csapatuktól távol, a Tüdeidészre rohantak, mindketten lovon; ez gyalog indult harcba a földön. Majd mikor útjuk után egymás közelébe kerültek, hosszúárnyu dzsidát Phégeusz hajított ki először, és Diomédésznek bal válla fölött süvitett el érchege, s át nem döfte. De most ércel nekirontott Tüdeidész, s nem szállt ki hiába kezéből a fegyver: mellbimbói között átverte, lelökte a lóról. Ídaiosz leszökölt, gyönyörű szekerét odahagyta, és nem merte halott testvérét védeni vassal; sőt a sötét végtől tán még maga sem menekülhet, Héphaisztosz ha ki nem szabadítja, homályba takarva, hogy végkép az öreg ne legyen siralomba borítva. Hős Tüdeusz fia most paripáikat onnan elűzte, adta a társainak: hajtsák el a görbe hajókhoz. S íme, Darész fiait meglátva a hősszívű trószok, azt, hogy az egyik fut, s a szekénnél hullt el a másik, lelke riadt mindnek; de bagolyszemű Pallasz Athéné kézen fogta a vészes Arészt és ily szavakat szólt:

„Árészt, gyilkos Arészt, vérmocskolt, bástyalerontó, hát nem hagyhatnók mi a trószot s az akháj verekedni? Majd eldől, melyiküknek nyujt hírt Zeusz atya végül. Jobb, ha mi elvonulunk, s kikerüljük Zeusz atya mérgét.”

Szólt, s kivette a vészes Arészt a csaták közepéből, és a Szkamandrosz gyeperemén ültette le aztán. Visszavetette a trószot az akháj így; hadvezetői mind ölték: legelőbb sereget-vezető Agamemnón verte szekerről földre halízónok fejedelmét, nagy Hodioszt, mert az fordult meg először: a dárdát

válla közé beütötte, s a mellét fúrta keresztül:
döngve zuhant le a földre, csörömpölt rajta a fegyver.

Ídomeneusz Phaisztoszt kaszabolta le: gyermeke volt ez
Maión Bórosznak, s a rögzös Tarnéba való volt:
Ídomeneusz, a dicsődárdás, hosszú kelevézzel,
épp amikor szekere szökött, jobb vállon ütötte:
földre zuhant a szekérről, gyűlölt éjszaka hullt rá.

Ídomeneusz követői letépték róla a vértet;
s íme Szkamandriosz is, Sztrophiosz fia, vadra ki jól tört,
elhullt Átreidész Meneláosz dárdahegyétől,
nagyszerű bérci vadász, maga Artemisz adta tudását,
hogy hegyi rengetegekben nőtt vadakat hogyan öljön.
Csakhogy nem használt neki ekkor a nyílszerető nagy
Artemisz, és nem a nagy jártasság messzelövésben:
mert őt Átreidész, a dicsődárdás Meneláosz,
míg menekült, kelevézével megdöfte a hátán,
válla közé beütötte, s a mellét fúrta keresztül.
Arccal a földre zuhant, megcsörrent rajta a fegyver.

Mérionész meg Harmonidész Tektón fiusarját
küldte halálba: Pherekloszt, sok szép mesteri műnek
értőjét, kit igen kedvelt vala Pallasz Athéné:
egykor Alexandrosznak is ő ácsolta hajóit,
bajnak kezdeteit, mik romlást hoztak a trózsra
s őrá is, minthogy nem tudta az isteni végzést.
Őt most Mérionész meglepte, mikor menekült már,
s jobboldalt a farán sujtotta: s a dárdahegy áttört
hólyagján, s farcsontja alatt kiszaladt a szabadba;
térdre rogyott jajgatva, halál borította sötétbe.
Anténór-fia Pédaioszra Megész keze sujtott;
fattyú volt az, azonban aképp gondozta Theánó,
mint a saját édes fiait, kedvezve urának;
s Phüleidész, a dicsődárdás, közelébe kerülvén,
nyakcsigolyáján át belelökte az érchegyü dárdát:
és szemben foga közt nyelvét szétszelte az érchegy:
porba rogyott, foggal mardosta a jéghideg ércet.

Euaimón fia Eurüpülosz meg a nagy Hüpszénórt,
büszkeszívű Dolopiónnak sarját, a Szkamandrosz
papját, kit a nép úgy tisztelt, mint csak az istent:
ezt most Euaimón ragyogó fia, Eurüpülosz hős,
míg menekült, hátulról általverte a vállán,
kardjával nekirontva, nehéz karját legyalulta:
és leesett a mezőre a véres kéz: s a szemét már
bíborszínű halál, s a kemény végzet betakarta.

Így fáradtak ezek mindnyájan a vad viadalban,
s Túdeidészről nem tudhattad volna, kivel küzd,
vajjon a trójaiak közt vív, vagy akháji csapatban:
mert őrijöngve rohant a mezőn, valamint a megáradt

téli folyó, ha rohantában hidakat sodor és ront:
s még megerősített sok gát sem tartja föl útján,
sem viruló kertek kerítései, hogyha lezúdul
hirtelenül, mert Zeusznak zápora úzi-dagasztja:
és a legények sok jó munkáját letarolja:
Tüdeidész útjából ekép gomolyogtak a trószok,
bármi sokan voltak, nem merték mégse bevárni.

Őt amikor meglátta Lükáón szép fiasarja,
mint őrijöng a mezőn, hogyan úzi a trójai hadsört,
görbe nyilát feszítette azonnal a Tüdeidésznek
és meglőtte, mikor támadt: jobb vállba sebezte
páncél-boltozatán által: keserű nyila szökkent,
és szemben kiszaladt: vértől lett mocskos a vértje.
Erre Lükáónnak ragyogó fia zengve kiáltott:

„Rajta, ti mén-űző trószok, hőslélkü vitézek,
megsebesült az akhájok legderekabbja; hiszem már:
jó nyilamat hosszan nem bírja ki, hogyha valóban
Zeusz fiasarja, az úr, küldött engem Lükíából.”

Szólt dicsekedve; de azt nem igazta le gyors nyila mégsem,
csak hátrább lépett paripáihoz és szekéréhez,
s ott így szólt Kapaneusz sarjához, a hős Sztheneloszhoz:

„Jó Kapanéiadész, nosza szállj le a harciszekérről,
rántsd ki a vállamból a keserves nyíl-lövedéket.”

Szólt; Szthenelosz fürgén szökkent szekeréről a földre,
s melléállva kihúzta a gyors vesszőt a vitéznek
vállából: kilövellt a sodort vért-ingen a vére.
S szólt könyörögve a harcban-erőshangú Diomédész:

„Hallgasd meg szavamat, pajzsos Zeusz gyermeke, Győztes:
hogyha apámnak is és nekem is szívesen segítettél
eddig a vad harcban, kedvelj most újra, Athéné:
add nekem azt a vitézt, vond őt gerelyem rohamába,
őt, aki megsebzett, s dicsekedve kiáltja, hogy én már
nem szemlélem hosszan a nap sugaras ragyogását.

Így szólt ő könyörögve; meg is hallgatta Athéné,
lábát s fönt a kezét, fürgévé tette a testét,
majd közelébe kerülve megállt, szárnyas szavakat szólt:

„Bátran csak, Diomédész, most verekedj meg a trósszal;
mert az apád erejét küldöttem már kebeledbe,
nemremegőt, mely a pajzsrázó Tüdeusz lovagé volt,
és a homályt elvettem, amely szemed ülte eleddig,
hogy jól ismerd föl, melyik itt isten, melyik ember.
Hogyha tehát valamely isten csalogatna csatára,
nemmúló örök istennel viadalra ne állj ki
mással: hogyha azonban Zeusznak lánya jön erre
küzdeni, Aphrodité, sebesítsd meg jóhegyü ércel.”

Így szólt és elment a bagolyszemű Pallasz Athéné,
S Túdeidész ismét az előcsapatokba vegyült be.
És noha lelke előbb is akart már vívni a trósszal,
megháromszorozódott most dühe: mint ha oroszlánt
sűrűgyapju juhok mellett sebesít meg a pásztor,
míg a karám kerítésén szökken az át, de nem öl meg:
csak fölkelte dühét, és már nem tudja elúzni,
hát az akolba bujik; s riadozgat az elhagyatott nyáj;
s már a megölt juhok ott mind sűrű halomba hevernek,
majd mély aklukból bátran szökken ki a bős vad:
Trója hadába ilyen böszen tört hős Diomédész.

Asztünooszt ott ölte le és fejedelmi Hüpeirónt:
egyét a mellbimbója fölött kelevéze hegyével,
ezt meg a vállpercén nagy karddal sujtva halálra:
vállát hátától s a nyakától elszakította.
Mindkettőt otthagya; s Abász s Polüidosz után tört,
két fiusarja után álmjós Eurüdamásznak:
útravalóul az apjuk nem fejtett nekik álmot,
s vértjüket ő, az erős Diomédész, vonta le róluk.
Majd Xanthoszra, Thoónra rohant: két kései sarja
volt ez Phainopsznak, kit kínozott gyászos öregkor,
s több fia nem született már, hogy vagyona örökölje.
Kedves lelküket ő elorozta, levágta e kettőt,
apjuknak zokogást, gondot, gyászt hagyva, hisz otthon
harcból megtérő fiait nem tudta fogadni,
és vagyona is messze rokonság osztakozott csak.

Dardanidész Priamosz két sarját fogta meg aztán,
egy-szekeren szálló Khromioszt és bajnok Ekhemmónt.
Mint csaliton legelő csordára ha csörren oroszlán,
és a tehén vagy a borju nyakát szaggatja fogával:
Túdeidész lovaikról így döntötte le őket,
bár ellenkeztek, s azután lerabolta a vértjük,
méneiket meg társaival hajtatta hajókhöz.

Aineiász pedig őt látván, hogy hadsorokat dúl,
útnak eredt a mezőn, süvítő gerelyek sűrűjében:
Pandarosz, isteni hősre akart bukkanni akárhol.
S hogy föllelte Lükáón jónevű, hős fiusarját,
szemben véle megállt, és hozzá ily szavakat szólt:

„Pandaroszom, hol van szárnyas nyilad, és hol az íjad,
s hol van a híred? Nincs itt sem, ki veled vetekedhet,
s egy sem vallja magát jobbnak nálad Lükíában.
Rajta, röptsd nyilad abba, kezed Zeuszhoz fölemelve,
bárki is ő, aki ott így tombol, a trójaiaknak
ily sokat árt, térdét oldván meg olyan sok erősnek;
hogyha ugyan nem egy isten tán, ki a trójaiakra
áldozatért haragos: súlyos, ha haragszik az isten.”

Válaszul erre Lükáón fényes gyermeke így szólt:
„Aineiász; te tanácsosa ércmezü trójaiaknak,
harcos Tüdeidésznek alítom amazt a leginkább,
látva a pajzsát, szemréses, négyormu sisakját
és lovait; de bizony lehet az, hogy mégis egy isten.
Hogyha pedig, mint mondom, e férfi a hős Diomédész,
isten nélkül nem tombol, de bizony közelében
áll valamely nemenyésző, s vállát ködbe borítja,
és a sebes nyilakat mind elhárítja felőle:
mert hisz lőttem már nyilat én rá és megütöttem
jobb vállán, behatolt a nyilam páncél-üregén át;
már bizony azt hittem, Hádész házába vettem,
s mégsem sujthattam le: haragszik rám ma egy isten.
S nincsenek itt lovaim, szekere se, hogy arra fölálljak.
Bárha Lükáónnak palotájában tizenegy szép
újdonat-új szekere vár, jól beborítva lepellel;
és két-két ló áll mellettük, vár befogásra,
míg a fehér árpát rágesálja s a jóizü tönkölyt.
Hisz dárdás öreg édesapám meghagyta, Lükáón,
még mikor indultam díszes szép háza öléből,
hogy paripákkal utazzam, s hogy szekeren hadakozva
rontsak a trósz sorok élén majd a kemény viadalba;
nem hallgattam rá, noha jobb lett volna valóban;
mert lovaim féltettem, hogy nem jut nekik abrak,
hogyha körülfoznak; s ők hozzászoktak a jóhoz.
Otthon hagytam hát, s gyalog értem a trójai várba,
bízva az íjamban, de bizony nem hoz vala hasznot.
Mert hiszen eddig két kitünő daliára nyilaztam,
Tüdeidészre s az Átreidészra: nyilammal e kettő
vérét ontottam: s csak jobban földühösödtek.
Rossz sorssal vettem le az ívelt íjat a szegről
aznap, amint kies Ílion oltalmára vezettem
trósz csapatom, deli Hektórnak kedvére sietve.
Ámde ha még hazaérek, s látom még a szememmel
otthonomat s nőmet s meredektetejű palotámat,
akkor ugyan fejem egy más ember messe le nyomban,
hogyha nyilam széttörve a fényes tűz közepébe
nem hajítom, mert hasztalanul volt társam a harcban.”

Néki a trósz vezető, Aineiász, válaszul így szólt:
„Csak ne beszélj soha így, hisz előbb nem változik ez meg,
míg oda ketten nem rontunk, szekeren, paripákkal,
hogy vele szemben a fegyvereinket megpróbáljuk.
Lépj szekereimre hamar, hogy meglásd, Trósz paripái
mint tudják a csaták mezején át erre meg arra
fürgén üzni az ellenséget, vágy kikerülni.
Minket is elvisznek sértetlen a várba, ha Zeusz tán
újra a Tüdeidésznek nyújtja a harc diadalmát.
Most te ragadd meg a díszes gyeplőt, fogd meg az ostort,

s én, a lovakról, hogy küzdjek, már földre szökellek.
Vagy te fogadd őt, s én ügyelek közben lovainkra.”

Válaszul erre Lükáón fényes gyermeke így szólt:
„Aineiász, te magad fogd csak gyeplőd, paripáid:
mert jobban vonják a szokott vezetővel a görbe
hadszekeret, ha talán Tüdeusz fia újra megűz még.
Úgy ne legyen, hogy félve topognak, s minket a harcból
nem visznek ki sehogy, mert várják vágyva a hangod:
s majd ideszökken a hőslélkű Tüdeusz fiúsarja,
földre terít minket, s elhajtja patás paripáid.
Hát te magad hajtsd csak szekered, te magad paripáid,
s én fogadom, ha időbb ront, őt a hegyes kelevézzel.”

Így szóltak, s keltek, s föl a cifra szekérre szökelltek,
s ellene harcvágglyal hajtották gyors paripáik.
Látván ezt Szthenelosz, Kapaneusz ragyogó fiúsarja,
Tüdeidészhez azon nyomban szárnyas szavakat szólt:

„Tüdeusz gyermeke, szívemből szeretett Diomédész,
két daliát látok, ki veled vágyik verekedni;
mindkettő iszonyúan erős: ez a nyílhoz igen jól
értő Pandarosz, ő, aki vallja, hogy apja Lükáón,
az pedig Aineiász, ki a nagyszivü Ankhízésztől
hirdeti származatát, s kinek anyja a szép Aphrodité.
Rajta tehát, lovakon húzódjunk hátra, ne tombolj
így az elősorokon, kedves szived el ne veszítsed.”

Görbén fölfele nézve felelt az erős Diomédész:
„Csak ne beszélj a futásról, mert, hiszem, úgyse vehetsz rá:
nincs az a véremben, hogy hátrálgassak a harcban,
nem lapulok sohasem: s az erőm sértetlen, egész még.
Átallok fölhágni a harciszekérre, de így is
szembemegyek velük: és így sem hagy félnem Athéné.
Nem fogják ezeket hazavinni a gyors lovak innen,
mindkettőt legalább nem, még ha meg is fut az egyik.
Mást mondok neked én, te pedig vesd jól a szivedbe:
azt a dicsőséget ha megadja a bölcseszü Pallasz,
hogy mindkettejüket leterítsem, a gyors paripákat
fékezd itt, kösd jól a szekér pereméhez a gyeplőt:
és gondod legyen Aineiász paripáira törni
s őket a trósztol a jólábvértes akhájokig űzni;
mert ama fajtából vannak, mit a messziredörgő
Zeusz még Trósznak adott Ganümedészért, a fiáért;
hajnal alatt, nap alatt legjobb paripák a világon.
És meglopta e fajt sereget-vezető Ankhízész:
Láomedont csalván, küldött kancákat alájuk,
s így fajtájukból házában hat lova is lett:
s míg négyet közülük maga tartott jászola mellett,
két harcban-félelmeset Aineiásznak adott át:
hogya e kettőt elkapjuk, nagy lesz a mi hírünk.”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek;
s jöttek azok sebesen, hajtották gyors paripáik.
S íme Lükáónnak ragyogó fia szólt legelőször:

„Nagyhírű Tüdeusz fia, hős, bátorszivű bajnok,
lám, rád lőtt keserű gyors vesszöm nem terített le:
most gerelyemmel kísérem meg, hátha találok.”

Szólt, s hosszúárnyú gerelyét csóválva vetette,
s Tüdeidészt paizsán hajította: az érchegyü dárda
röppent és átfúrta a pajzsot, a vértet is érte;
erre Lükáónnak ragyogó fia zengve kiáltott:

„Véknyadat átvertem, Diomédész; nem hiszem én már,
hogy hosszan bírod ki; nekem nagy hírnevet adtál.”

Nem rettenve felelt neki most az erős Diomédész:
„Félreszökött, nem ütött; de hiszen látom, hogy e harcot
meg nem szüntetik, míg eggyetek el nem esik már,
vérrel elégtvén ki Arészt, a szilárd csatavívót.”

Szólt, s hajított; kelevézét Pallasz küldte amannak
szem mellett, orrába, fehér fogait kiütötte.
És a szilárd érchegy nyelvét elszelte tövénél,
s állának szélén szökkent ki a dárdahegy újra.
Földre zuhant a szekérről, csördült rajta a díszes
tündöklő fegyver; szökkentek ménei széjjel
gyors lábbal, s ott hagyta el őt az erő meg a lélek.
Aineiász leszökkelt pajzssal, hosszú kelevézzel,
félve, a holttestet nehogy elrántásák az akhájok.
Járt, erejében bízva, körötte, miként az oroszlán.
Dárdáját feszítette fölébe s a domboru pajzsot,
ölni mohón, aki csak közelébe törekszik a holtnak;
s rettentőt riadott; de követ ragadott a kezébe
Tüdeidész, amilyent két férfi se tudna emelni,
mái halandó, s ő könnyen csóválta magában.
S evvel dobta meg Aineiászt csípőn, hol a combja
csípőben fordul, forgónak hívja az ember:
ezt szétzúzta, de még két ínt is szerteszakított,
s bőrét is lesodorta az éles kő; s a vitéz most
térdre rogyott, izmos tenyerét feszítette a földnek,
így várt, és a szemét a sötét éj elborította.

És most tán odavész sereget-vezető Aineiász,
Aphrodité, Zeusz lánya ha nem veszi észre, ki egykor
őt baromörző Ankhiszésznak szülte világra;
most átfonta fehér karjával jó fíusarját,
s ráborította elől tündöklő leple redőjét,
védelmül, nehogy őt egy gyorscsikajú danaosz hős
megdárdázza a mellén, és elorozza a lelkét.
Ő szeretett fíusarját így kiragadta a harcból;
ám Kapaneusz fia sem volt rest, s mit néki parancsolt

harcban-erőshangú Diomédész, el se feledte.
Mégfékezte patás paripáit távol a harci
zajgástól, s a szekér peremére kötötte a gyeplőt;
s ráugrott Aineiász két szépfürtü lovára,
s őket a trósztol a jólábvértes akhájokig üzte:
majd odaadta derék társának, Déipülosznak,
ezt kedvelte a legjobban; mert lelkük is egy volt,
hogy tovahajtsa a görbe hajókhoz; s ő meg, a bajnok,
fölpattant szekereére, kezébe ragadta a gyeplőt,
s Tüdeidésznek utána vezette patás paripáit
buzgón: s az gonosz érccel Küpriszt üzte, mivel jól
látta: erőtlen az istennő, nem azok közül egy, kik
fennen uralkodnak pusztító férficsatákon,
hogy nem Athénaié, s nem a várdúló nagy Enúó.
És hogy elérte, sűrű gomolyon kergetve keresztül,
akkor a hőslékű Tüdeusz fia már nekilendült,
nékiszökellt hegyes érccel; s gyöngye kezén sebet ejtett:
átszakította az érckevéz hegye nyomban a bőrét,
ambrosziás leplén áttört, Khariszok kezemívén,
szép tenyerének szélénél: és isteni vére
folyt, az ikhór, mely nedve a boldog olümposziaknak:
mert kenyeret sosem esznek, fénylő bort sosem isznak,
éppen ezért vérnélküliek, s nevük is: nemenyésző.
Följajdult Küprisz s a fiát is földre vetette:
ezt kiragadta kezével azonnal Phoibosz Apollón,
kékes felhőben, nehogy ott egy gyorscsikajú hős
megdárdázza a mellén, és elorozza a lelkét.

S rákiabált Küpriszre a harsány hős Diomédész:
„Zeusznak lánya, vonulj el a harcból, férficsatából;
tán nem elég, hogy erőtlen nőket férevezetgatsz?
Hátha csatákba csatangolsz még, hiszem én, hogy ezentúl
megdermedsz, ha akár távolról hallod a zajgást.”

Szólt; s az megzavarodva elillant; fájt sebe szörnyen.
Széllábú sebes Írisz vitte ki őt a tömegeből,
marta a fájdalom, és feketült gyönyörű keze bőre.
Majd föllelte a vészes Arészt: ott ült az a harcnak
balszárnán: köd lepte be gyors lovait s kelevézét;
s kedves testvérehez esengett térdre borulva
Aphrodité, az aranyabláju sebes paripákért:

„Drága fivér, te segíts rajtam, paripáidat add át,
szállnom Olümposz-orumra hamar, hol az istenek élnek.
Szörnyen kínlódom, mert megsebzett a halandó
Tüdeidész, aki most tán Zeusznak is ellene törne.”

Szólt; s az aranyabolás paripákat Arész odaadta;
Aphrodité fölszállt, míg kedves szíve kesergett.
S oldala mellé állt Írisz, megfogta a gyeplőt,
ostora indított, a lovak nemkésve röpültek:

s isteni székhelyhez szálltak, nagy olümposzi bérchez;
ott lovait fékezte a széllábú sebes Írisz,
majd meg eloldván, ambrosziás abrakkal etette.
Aphrodité odahullt anyjának ölébe. Dióné
két karjával fogta körül, megölelte leányát,
megsimogatta szelíd kézzel, szót szólva kimondta:

„Mondd, kedves lányom, véled melyik égbeli isten
bánt így, mintha te rosszat tettél volna előttük?”

Válaszul így szólt erre mosolyszerető Aphrodité:

„Tüdeusz gyermeke sebzett meg, döllyfös Diomédész,
mert szeretett fiamat kiragadtam előle a harcból;
Aineiászt, ki az én szívemnek a legszeretettebb.
Már nem a trózs s az akháj közt dül a csaták riadalma,
mert az akhájok az elnemenyészőkkel verekednek.”

Válaszul így szólt erre Dióné, isteni úrnő:

„Tűrj, fékezd magad, én lányom, bármennyire fáj is.
Hisz sok olümposzi túrt közülünk már földilakóktól
rosszat; erős kínokkal kínoztuk mi meg egymást.
Túrt Árész, mikor őt Ótosz s az erős Ephialtész,
két fiusarja Alóeusznak, lekötözte keményen.
Érc-korsóba kötözve tizenhárom havon át volt:
és tán még odavész Árész, ki mohó a csatán, ha
mostohaanyjuk, a szépséges-szép Éeriboia
nem szól Hermésznek, ki utána kilopta nagy Árészt,
már miután a kemény kötelék kínozza sokáig.
Túrt Héré, mikor őt izmos fia Amphitrüónnak
jobb mellbimbóján hármassal megütötte:
Hérét nem lohadó iszonyú kín fogta el akkor.
Túrt Hádész, a hatalmas-termetű, fürge nyilától
ennek az embernek: pajzsos Zeusz gyermeke őt is
megkínoztta nyilával a holtaknak kapujában.
Zeusz házába szaladt Hádész, az olümposzi csúcsra,
fájó szívvel, a kínoktól átjárva: s a vessző
izmos vállából kimeredve gyötörte a lelkét.
Paiéon hintett rá jó írt, fájdaloműzöt,
és meggyógyította: mivel nem földi halandó.
Nagy vétkes, nyomorult, aki nem félt tenni ilyesmit,
nyíllal sérteni isteneket, kik Olümposzon élnek.
Ellened őt istennő küldte, bagolyszemű Pallasz:
csakhogy balga a Tüdeidész, nem tudja szívében,
hogy sose hosszúéletű az, ki az istenek ellen
harcol, térdén azt fia nem hívogatja apusnak
mint hazatértet a háboruból, iszonyú viadalból.
Így hát Tüdeidész, méghogyha akármily erős is,
félhet: rá ne rohanjon olyan, ki tenálad erősebb:
s Aigialeia, ki Adrasztosznak bölcseszü lánya,
kedves háznépét zokogással föl ne riassza

álmából, gyászolva a legderekabbik akháj hőst,
lőbetörő Diomédésznek derekas felesége.”

Szólt, s az ikhórt a kezéről két kézzel letörölte:
gyógyult nyomban a kéz, súlyos fájdalmai szűntek.
Csakhogy Athénaie s vele Héré arra tekintett,
s Zeusz Kronidészt bosszantották szűrő szavaikkal.
Kezdte az istennő, a bagolyszemű Pallasz Athéné:

„Zeusz Atya, megharagudsz-e reám, ha van egy szavam erről?
Aphrodité egy akháj nőt buzdított bizonyára,
hogy vele menjen a trószokhoz, kiket annyira kedvel,
s így valamely szépleplű akháj asszonyt simogatva,
gyöngye kezét aranyos csatjával fölszakította.”

Szólt; mire elmosolyodva az emberek, istenek apja,
szólt arany Aphroditéhoz, eképen hívta magához:

„Én kislányom, a harci ügyek nem néked adtak:
intézd csak te a nászoknak vággyal-teli dolgát,
és mindezzel a gyors Árész meg Athéna törődjék.”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek.
Most pedig Aineiászra rohant harsány Diomédész,
bár jól tudta, hogy őt Phoibosz keze védi a harcban:
ám a nagy istent sem tisztelte: a vágya tüzelte,
hogy leterítse a hőst, s megfossa a nagyhirű vértől.
Háromszor nekiugrott, hogy leterítse a harcban,
háromszor rázott rá fénylő pajzsot Apollón;
s hogy negyedízbe rohant neki, mint valamely dühös isten,
rettenetes hangon szólt rá nyilazó nagy Apollón:

„Tisztább észt, Túdeusz fia, visszább! égilakókkal
egybe ne mérd magadat: nem volt soha törzse hasonló
égilakókhöz a földönjáró emberi nemnek.”

Szólt; mire Túdeidész egy kissé hátrahúzódott,
messzelöví Phoibosznak hogy kikerülje haragját;
s Aineiászt a tömegtől hátrább vont a nagy Apollón,
szentelt Pergamoszába, ahol szentélye is állott:
s ott Létó meg a nyílszerető szép Artemisz úrnő
gyógyítgatta, erősítgette a nagy szentélyben.
S képmást készített az ezüstíjas nagy Apollón,
éppenolyan volt, mint Aineiász, vértje se volt más;
és körülötte e képmásnak trószok meg akhájok
csapdosták egymás mellén szaporán a hatalmas
szépkörű sok bikabőrpajzsot s repeső kicsi tárcsát.
Végre a vészes Árészhez eképen szólt Phoibosz Apollón:

„Árész, gyilkos Árész, vérmocskolt, bástyalerontó,
nem jönnél-e a harctól elriogatni e férfit,
Túdeidészt, aki most tán Zeusznak is ellene törne?
Küpris csuklóján ejtett sebet ő legelőszőr,
majd pedig énrám tört, daimónként, szörnyű rohammal.”

Így szólt, és le is ült Phoibosz maga, Pergamosz ormán;
vészes Arész meg ment, s riogatta a trójai hadsört,
gyors Akamásznak, a thrák vezetőnek véve alakját,
s Zeusz-nevelésű sarjaihoz Priamosznak ekép szólt:

„Sarjai Zeusz-táplált Priamosznak, e büszke királynak,
meddig tűritek itt, hogy a népeteket kaszabolják?
Addig-e, míg a remek kapunál vívják a csatákat?
Fekszik a férfi, kit úgy becsülünk, mint isteni Hektórt,
Aineiász, fiusarja a nagyszivü Ankhízésznak:
rajta, derék társunk mentsük ki a harc rohamából.”
Szólt, mindjűk lelkét s erejét serkentve e szókkal.
S most ragyogó Hektórt Szarpédón szidta-gyalázta:

„Hektór, hát hova lett az erő, mely rég a tiéd volt?
Azt mondtad, sereg és segítők nélkül te a várost
megvéded, csak a testvérek meg a sógorok élén:
s most közülük szemem egyet sem lát, egy se tűnik fel;
földre lapulnak, akár az ebek, ha közelg az oroslán;
míg mi, csupán segítők, mindnyájan vívjuk a harcot.
Én magam is távolról jöttem megsegítőül:
távol van Lükié, a sebes Xanthosz közelében,
ott hagytam szeretett nőmet, csöpp kis csecsemőmet,
és sok kincsemet is, mely vágya a nélkülözőnek;
s még így is buzdítom a népemet, és a csatára
férfiival szemben van gondom: bár nekem itt nincs
semmim, amit tovavonna-vihetne az argoszi népség.
Míg te csak állsz itt, és nem adod ki parancsod a népnek,
hitvesek oltalmáért hogy helytálljon a harcban.
Úgy ne legyen, hogy sűrű vadászhalóba kerítve,
légyetek ellenségeitek zsákmánya-falatja,
kik hamar elpusztítják népes városotok már.
Hát mindenre neked kell éjjel-nappal ügyelned,
s kérned a távolból idejött segítők vezetőit,
hogy szívósan küzdjenek, és szűnjék a szidalmuk.”

Így szólt Szarpédón, s belemart Hektórba e szózat:
fegyveresen szökkent szekeréről nyomban a földre,
s rázva hegyes lándzsáit, járt föl-alá a seregben,
harcra tüzelte hadát, ébresztett vad hadilármát;
megfordultak mind, s az akhájjal szembeszegültek.
Álltak az argosziak sűrűn, s meg nem futamodtak.

Mint ha a szél polyvát hordoz szent búzamezőkön,
szóráskor, ha a fürge szelekkal a szőkehajú szép
Démétér szétválaszt minden magvat a héjtól,
és a törek széltébe fehérlik: a harcos akhájok
úgy sápadtak a nagy portól, mit a síkon az érces
épig vert a futó és ismét összecsapó sok
lónak lába, amint kocsisuk fordult a szekérrel.
S ők egymás ellen vitték erejét kezeiknek;

s éjt borított vad Arész e csatára, a trójaiaknak
nyújtva segítséget, fel-alá sietett soraik közt,
mert az aranykardú Phoibosznak tette tanácsát,
ő készítette, hogy így tüzesítse a trószot, miután már
látta, hogy elment Pallasz, az argosziak segítője.
S ő maga dús szentélyéből küldötte közéjük
Aineiászt, s kebelébe erőt hintett a királynak.

Társai közt termett Aineiász, s ők megörültek,
látva, hogy él, és épségben közelít seregükhöz
s örzi derék erejét; mitsem kérdeztek azonban,
mert nem hagyta a harc, melyet ott az Ezüstnyilu vert föl
és vele gyilkos Arész, meg Erisz, ki mohó az ölésben.

Közben a két Aiász, meg Odüsszeusz és Diomédész
buzdította az argoszi harcosokat, s maguk ők sem
féltek a trószoknak se zajától, sem rohamától:
vártak rá, valamint felhők, melyeket Kronión Zeusz
szélcsendben hegyek orma fölé állít a magasban,
s egyik sem mozdul, míg alszik erős Boreász is,
más rohamos szél is, mely fű suhanó sivitással,
s mélyárnyú sűrű felleget szétoszlat az égen:
így várták be szilárdan a trószot, meg nem futamodtak.
Átreidész a tömeg közt járt-kelt, osztva parancsát:

„Férfiasan, feleim! legyetek bátorszivűek mind,
restelkedjete egymás színe előtt a tusában:
mert hírféltők közt kevesebb hull, több marad élve,
míg a futóknak híre se kél, segítője se támad.”

Szólt, s kelevézt röpitett sebesen, s átverte az első
sorban Déikoónt, társát a nagy Aineiásznak,
Pergaszidészt, kit a trósz úgy tisztelt, mint Priamosznak
gyermekait, mert mindig elől robogott a csatában:
most pajzsába dobott dárdát a király, Agamemnón:
föl nem fogta a pajzs a dzsidát, behatolt oda érce,
és átverte övét, s behatolt odalent a hasába:
döngve zuhant le a földre, csörömpölt rajta a fegyver.

S Aineiász két hős danaoszt ejtett el a harcban,
Kréthónt, s Orszilokhoszt, a Dioklészt két fiusarját:
apjuk a jóalapú Phérében lakta lakását,
dús volt, s nemzetsége az Alpheiosz folyamától
lett, mely szélesen ömlik alá a püloszbeliek közt.
Ez nemzette nagy Orszilokhoszt, sok férfi vezérét;
Orszilokhosz nemzette a bátorlelkű Dioklészt;
és egy ikerpárt nemzett bátorlelkű Dioklészt,
Kréthónt, s Orszilokhoszt, kitünőt mindennemű harcban.
Ők, miután fölserdültek már, éjszinü bárkán
jólovu Trója alá indultak az argosziakkal,
hogy kicsikarják küzdelmekben az Átreidáknak
ott az elégtételt; s a halál betakarta e két hőst.

Mint a magas hegyeken fölserdült két vad oroszlán,
melyeket anyjuk a mély erdőn táplált a cserésben,
ökröket és hizott juhokat ragadozva rohannak
végig az emberek aklain és pusztítva, amígcsak
férfimarokban csóvált érc nem szúrja le őket:
így ezek Aineiász karjától földreterítve
eldőltek, valamint két szép szál bérci fenyőfa.

Szánta az elzuhanókat Arész-kedvelt Meneláosz,
tört az elősoron át, ragyogó ércmezbe takartan,
rázta a lándzsáját, Arész bízta erőre,
mert már úgy tervelte, hogy Aineiász leterítse.
Látta a nagylelkű Nesztór fia, Antilokhosz hős,
s tört az elősoron át: féltette a nép terelőjét,
még elesik, s odavész vele mind, amiért igyekeztek.
Ketten már kezüket s a kemény kelevézt fölemelve
egymással szemben, vágyódtak a vad viadalra.
S Antilokhosz szorosán közelébe került a királynak.
S Aineiász nem várta be őt, noha fürge vitéz volt,
látva, hogy egymás mellett két hős áll vele szemben.
Ők meg a két holtat húzták az akháj csapatokhoz,
és e szegényeket ott bajtársi kezekbe vetették,
majd megfordultak s a legelső közt tusakodtak.

S íme, Pülaimenést verték le, Arésszal egyenlőt,
pajzsviselő, nagylelkű paphlagonok vezetőjét.
Ezt, amidőn ott állt, a dicsódárdás Meneláosz
Átreidész átverte, a kulcsontjába találva,
Antilokhosz meg a fegyveresét, kocsisát leütötte,
hősi Műdönt, az Atümiadészt (a patás paripákkal
épp fordult), kővel könyökébe talált: a kezéből
porba esett elefántcsonttal kirakott gyeplője.
Antilokhosz nekirontva, halántékán megütötte
karddal, ez erre hörögve zuhant le remek szekeréről,
fővel a földre zuhant, vállával a porba bukott le.
S így kimeredt hosszan, mert mélyen hullt a homokba,
végül porba tiporták őt a saját paripái,
melyeket Antilokhosz hajtott az akháj csapatokhoz.

Ám Hektór őket meglátta a harcisorok közt,
s rajtukütött rivalogva; nyomában a trósz hadirendek:
és vezetőjük Arész maga volt s a hatalmas Enüó;
ez hordozta a szégyennélküli nagy hadilármát,
míg Arész roppant kelevézt csóvált a kezében,
s egyszer Hektor előtt, másszor meg Hektor után járt.

Megdermedt láttára a harsány hős Diomédész.
Mint ki tanácstalanul, nagy pusztát szelve keresztül,
megtorpan tengerbe szökő rohanó folyamárnál,
látva a zúgó tajtékot, s fut vissza az útján:
így hátrált meg a Tüdeidész, s így szólt seregéhez:

„Kedveseim, bámulhatjuk mi az isteni Hektórt,
mily derekas deli dárdavető, bátorszivü bajnok.
S mindig egy isten van vele, hogy megvédje a véstől:
földi halandó képében vele jár ma is Árész.
Csak hátráljatok, arccal a trójaiak fele mindig,
égilakókkal szemben erős viadalt ne kívánjunk.”

Így szólt; s közben a trószok egész közelükbe kerültek.
S Hektór két csataértő férfit vert le azonnal,
Ankhialoszt, s aki egy szekeren szállt véle, Meneszthészt.
Szánta az elzuhanókat a nagy Telamóniosz Aiász,
jó közelükbe megállt, s hajított ragyogó kelevézzel,
s Amphioszt, Szelagosz sarját sujtotta, ki Paiszosz
földjén élt, nagy birtoka volt, sok kincse, s a végzet
hozta el onnan, hogy segítője legyen Priamosznak.
Ezt az övén sujtotta a hős Telamóniosz Aiász,
és a nagyárnyú dárda megállt lentebb a hasában;
döngve zuhant le; a tündökölő Aiász odarontott,
fosztani vértjétől; zuditották sűrűn a trószok
rá a hegyes, ragyogó lándzsát, de a pajzsa kivédte.
Rátaposott sarkával a holtra, kihúzta a dárdát,
csak hogy a többi remek fegyvert nem tudta lehúzni
annak válláról, mert már gerelyek szoritották:
s félt, hogy a trójai hős daliák bekerítik egészen,
mert oly sok kitűnő küzdő állt ott kelevézzel,
és, noha híres, erős hős volt s nagytermetű harcos,
visszataszították s hátrált meginogva a harcból.

Így fáradtak ezek mindnyájan a vad viadalban.
S Tlépolemoszt, Héraklész szép nagytermetű sarját
isten Szarpédónnal szembe vezette a végzet.
És mikor útjuk után egymás közelébe kerültek,
fellegtorlaszoló Zeusz gyermeke és unokája,
akkor Tlépolemosz szólalt meg köztük először:

„Szarpédón, Lükié bölcs bajnoka, mondd, minek is kell
itt reszketve lapulnod, járatlannak a harcban?
Csak hazugok mondják, hogy a pajzsos nagy Kronidésznak
gyermeke vagy, mert messze mögötte maradsz a vitézlő
hősöknek, kik a régi időkben tőle eredtek.
Mily másképp szólnak Héraklész édesapámnak
hős-erejéről, mert hisz orozzlánszívü vitéz volt!
Láomedón paripái miatt jött ő ide hajdan,
csak hat bárkával s nem is olyan nagyszámu csapattal,
s Tróját feldúlván, utcáit előzvegyitette.
Néked a lelked gyáva, a néped a harcban enyészik,
nem hiszem én, hogy erős védője lehess te a trósznak,
bármily szörnyü-erős hősként jöttél Lükiából,
én leigázlak, s így jutsz majd Hádész kapuján túl.”

Szarpédón, Lükié vezetője, felelt a szavára:
„Tlépolemosz, szent Tróját ő feldúlta valóban,
ostoba vétke miatt a vitézlő Láomedónnak,
mert jótette fejében szidta, s a szép paripákat,
néki nem adta ki, bár értük jött távoli földről.
Ámde kimondom, elér a halál, el az éjszinü végzet,
éntőlem még itt: gerelyemtől földreigázva
hírt adsz énnekem és lelket paripás Aidésznak.”

Így szólt ő; mire kőrisdárdáját fölemelte
Tlépolemosz, s egyszerre vetették ketten a hosszú
lándzsákat: neki Szarpédón átverte közepen
most a nyakát, s átjárta a fájdalmashegyü dárda;
sűrű nagy éji homály szakadott tüstént a szemére.
Tlépolemosz meg az ő bal combját érte az ércel:
abba rohant be mohón kelevéze, s a csont közelében
megtorpant, mert apja a vést most még tovaűzte.

Isteni Szarpédónt ragyogó bajtársai vitték
már ki a harci gomolygásból: kínozták a hosszú
kőris-dárda, amíg vonszolták; senki se gondolt
rá: ha kirántják combjából, még talpra is állhat,
ily sietősen munkálkodtak mind körülötte.
Tlépolemoszt meg másoldalt lábvértes akhájok
vitték el; mikor ezt meglátta a fényes Odüsszeusz,
tűrőlelkű vitéz, kedves szive indulatos lett.
Hányta-vetette utána a lelkében s a szívében,
vajjon a mennydörgő Zeusz sarját űzze először,
vagy sok más lükiébelinek vegye-é el a lelkét.
Nagyszívű Odüsszeusznak nem volt végzete mégsem,
hogy hegyes ércel Zeusz izmos sarját leterítse.
Sok lükiébeli ellen fordította Athéné.
Koiránoszt sujtotta le és Khromioszt meg Alasztórt,
Alkandroszt, Halioszt, Prütaniszt és véle Noémónt.
S több lükiébelit is megöl ekkor a fényes Odüsszeusz,
hogyha sisakrázó nagy Hektór nem veszi észre.
Tört az elősoron át ragyogó ércmezbe takartan,
s rémített minden danaoszt; megörült közeledtén
Zeusz fia, Szarpédón, s hozzá panaszos szavakat szólt:

„Priamidész, az akhájok zsákmányául a földön
fekve ne hagyj; védj meg, ha utána el is hagy az élet
városotoknak ölén; hiszen úgysem volt az a sorsom,
hogy megtérjek még szeretett mezejére hazámnak,
kedvre deríteni csöpp fiam és szeretett feleségem.”

Szólt; de sisakrázó Hektór nem adott neki választ,
messze suhant, epedett, hogy vesse az argoszi népet
hátra hamar, s lelkét soknak vegy még el a harcban.
Isteni Szarpédónt ragyogó bajtársai ekkor
pajzsos Zeusz gyönyörű bükkfája alá terítették;

s combjából kifelé rántotta a kőrisdárdát
jóerejű Pelagón, szeretett haditársa a hősnek.
Ezt elhagyta a lélek is, és a szemére köd omlott:
majd fellélegzett ismét, amikor Boreásznak
fűt a fuvalma reá, s pihegő lelkét üditette.

Ám az akhájok Arész meg az ércmezű Hektor elől sem
hátráltak most, megfordulva, a barna hajókhoz,
csakhogy előre se törtek a harcban, hátrahúzódtak
folyton hallva, hogy Arész jár seregében a trósznak.

Kit kaszabolt le először köztük, kit legutolszor
Hektór Priamidész meg az ércfegyverzetű Arész?
Isteni Teuthrászt és mén-űző harcos Oresztészt,
aitól lándzsavető Trékhoszt s vele Oinomaoszt is,
Oinopidész Helenoszt meg Oreszbiosz ékesövű hőst,
Hülében-lakozott volt ez, kincsére vigyázott,
Képhiszisz-tó partjánál, s közelében a többi
boiótok laktak, gazdag nép, nagysokaságú.
Hát amikor meglátta fehérkaru Héra, az úrnő,
mint pusztulnak az argosziak vészes viadalban,
Pallasz Athénához sebtén szárnyas szavakat szólt:

„Ó, jaj, pajzstartó Zeusz gyermeke; győztes Athéné,
hát a szavunk Meneláosznak csak hasztalan adtuk,
hogy haza, jóbástyás Tróját földülva, hajózik,
hogyha e vészes Arészt hagyjuk tombolni tovább is.
Rajta, mi is gondoljunk már védő viadalra.”

Szólt; s a bagolyszemű Pallasz nem volt szófogadatlan.
Ment az aranyzabolás lovakat szekérébe fogatni
Héra, az istennő, szent lánya a büszke Kronosznak.
S Hébé illesztett hajlott kereket szekéréhez,
vastengelyhez a rézkereket, két nyolcküllőset:
Talpak aranyból volt, nemenyésző, s fönt körülötte
jól odaillesztett rézabroncs volt, csoda látni;
és a kerékagy mindkétoldalt tiszta ezüsből;
és aranyos meg ezüstös szíjjal kötve feszült rá
fönt az ülés; kettős párkánya futott körülötte:
és ebből az ezüst rúd nyúlt ki; s a rúd tetejébe
szép aranyos jármot kötözött, szép szíja aranyból
csüngött róla; s igába vezette a gyors paripákat
Héré, vágyva mohón a csatára s a harcizsivajra.

Közben Athénaié, pajzstartó Zeusz atya lánya,
apja küszöbje fölött csúsztatta le drága ruháját,
hímzett szép leplét, melyet maga szőtt a kezével,
s fellegtorlaszoló Zeusz ércingét felövezve,
fegyveresen készült könnyontó háboruságra.
Rettenetes, bojtos paizsát vállára vetette,
melyet mindenhol körben koszorúz meg a Rémség:
dermesztő Űzés van rajta s a Védelem és a

Visszavonás, meg a Gorgó-fő, feje rémteli szörnynek,
rettentő s iszonyú, pajzstartó Zeusz csodaszörnye.
Négygombos sisakot, kétormút vett a fejére,
száz város seregének elég nagyot, ékes aranyból.
Tűzfényű szekereére fölugrott; fogta a lándzsát,
súlyos, erős, nagy lándzsáját, mellyel leigazza
hősök hadsorait haragossuk, erős atya lánya.
Héra meg ostorral megcsapta hamar paripáit.
Tárult most önként; csikorogva az ég kapusarka,
melyre ügyelnek az égi, olümposzi örök, a Hórák,
hogy sűrű ködfelhőjét nyissák s újra becsukják.
Ott űzték robogó paripáikat át a kapuk közt;
s föllelték Kroniónt, külön ülve az isteni néptől
sokszakadéku Olümposznak legfőbb tetejében.
Ott a fehérkaru Héra, megállítván paripáit,
legmagasabb Kronidész Zeuszhoz, kérdezve, eképzólt:

„Zeusz atya, ily vad Arész ellen nem gyúlsz-e haragra,
hogy mily sok s mily hősi akhájt ölt már le idáig,
rend ellen s vakon? Ez nekem fáj, ők meg örülnek
szép nyugton: Küprisz meg ezüstnyilu Phoibosz Apollón,
kik fölbíztatták e bolondot, e jogra se nézöt.
Zeusz atya, vajjon fogsz-e reám haragudni, ha Árészt
gyászosan elnászpángolom és tovaűzöm a harcból?”

Válaszul így szólt erre a fellegtorlaszó Zeusz:
„Rajta, riaszd csak rá zsákmányló Pallasz Athénét,
mert ő szokta Arészt a leginkább sujtani kínnal.”

Szólt; s a fehérkaru Héra nem is volt szófogadatlan:
ostora indított, s a lovak nemkésve röpültek
végig a nagy térségen a föld meg a csillagos ég közt.
Mint amilyen távolra tekinthet a légi ködökbe
szirten ülő ember, szemlélve a borszinü tengert,
éppen olyan nagyot ugrottak nyihogó paripáik.
És miután Trójáig elértek, a fürge folyókhöz,
hol Szimoeisz a Szkamandrosznak vegyül egybe vizével,
ott lovait fékezte fehérkaru Héra, az úrnő,
majd kifogott paripáit sűrű ködbe takarta.
És Szimoeisz nekik ambrosziás legelöt sarjasztott.

Úgy lépdeltek az istennők, mint gyöngge galamb lép,
s vágytak az argoszi férfiakat megvédeni harcban.
Ám odaérvén már, hol a legtöbb s legderejobb hős
állott lóbetörő Diomédész oldala mellett
sűrűn, s mind olyanok, mint nyershusevő vad oroslán,
vagy mint vaddisznó, sose-romló bős erejében,
ott a fehérkaru Héra megállt, s a seregre kiáltott,
hősszivü Szentór képében, kinek akkora hangja
szállt érc-torkából, mint ötven más daliának:

„Szégyen ez, argosziak, gyávák, csak szemre csodásak!
míg a csatáinkban forgott ragyogó nagy Akhilleusz,
túl dardán kapukon sohasem léphettek a trószok,
mert hisz az ő súlyos gerelyét rettegve remegték:
s távol a várostól vívnak ma, a görbe hajóknál.”

Szólt, mindjűk lelkét s erejét serkentve e szókkal.
S Tűdeidészhez szökkent most a bagolyszemű Pallasz:
harciszekéknél és paripáknál lelt a királyra,
hűsítgette sebét, mit nyállal Pandarosz ejtett:
mert a kerek pajzs széles szíja alatt a veríték
marta-gyötörte a hőst, kínlódott, két keze sajgott:
mégis a szíjat emelve, sötét vérét letörülte;
Pallasz meg lova jármát érintette, s ekép szólt:

„Jaj, be nagyon mást nemzett Tűdeusz, mint maga volt rég.
Mert Tűdeusz kistermetű volt, de vitéz a csatában.
És mikor én őt nem hagytam viadalba vegyűlni,
sem hevesen kirohanni, mikor Thébába követként
ment, az akhájoktól távol, sok Kadmosz-utódhoz:
s azt mondtam, hogy a terműkben nyugton lakomázzék:
akkor is oly vadlelkű volt, mint annak elötte,
s minden Kadmosz-fit kihivott, s minden viadalban
győzött könnyen; olyan társként védtem-segítettem.
Lám, melletted is itt állok, s őrizlek erősen,
s szívűből buzdítlak viadalra a trójaiakkal:
csakhogy a tagjaidat fáradtság gyöttri talán már,
vagy tán szívűszorító félűsz bénít: ámde hisz akkor
nem vagy a harcias Oineidész Tűdeusz fia többé.”

Válaszul erre eképen szólt az erős Diomédész:
„Rád ismertem most, pajzsos Zeusz isteni lánya,
éppen ezért szivesen szólok, s nem rejtem elöled:
szívűszorító félűsz sem bénít meg, renyhe se volnék:
csak jól emlékszem, hogy a rendeleted mire intett.
Nem hagytál örök istennel viadalra kiállni
eggyel sem: csak hogyha a Zeusztól-lett Aphrodité
harcol, rajta szabad hegyes ércemmel sebet ütnöm.
Hát most hátrálok magam is, de az argosziaknak
éppígy megmondtam, hogy mind itt gyűljenek össze:
mert hisz látom, Arész száguld ott, ő a vezérűk.”

Így szólt erre az istennő, a bagolyszemű Pallasz:
„Tűdeusz gyermeke, szívűemből szeretett Diomédész,
csak ne remegj ettől az Arészttől, sem pedig egy más
elnemenyészötűl: hisz olyan segítűd vagyok én itt.
Hát legelöbbis Arészra rohanj a patás paripákkal:
és csapj rá szemből, sose kíméld ezt a vad Árésztt,
ezt a dűhűngű, kész átkot, szeleburdi csapongűt:
űt, ki elöször Hérának s nekem is megígerte;

hogy Trójával szemben küzd; s az akhájokat óvja:
most meg a trójaiak közt jár, s nem gondol ezekre.”

Így szólt, és Sztheneloszt a szekérről földre vetette,
kézzel rántva le őt: gyorsan szökkent az a földre;
s most ragyogó Diomédész mellé szállt a szekérré
hévvel az istennő: a szekér bükk tengelye reccsent
súlyuk alatt: félelmetes istent s nagyszerű hőst vitt.
Ostort és gyeplőt ragadott a kezébe Athéné
s nyomban Arész ellen hajtotta patás paripáit.
Az meg a roppant nagy Periphászt fosztotta ki éppen,
legderekből aitólt, kinek apja Okhésziosz úr volt:
ezt fosztotta ki véres Arész; s fölvetette Athéné
most Hádész sisakát, hogy Arész őt látni ne tudja.

Hát hogy a gyilkos Arész meglátta a hős Diomédészt,
földön hagyta feküdni a roppant nagy Periphászt már,
hol leütötte kevéssel előbb, s elorozta a lelkét;
s lóbetörő Diomédész ellen szállt ki azonnal.
Majd amikor már egymásnak közelébe kerültek,
gyepleje, járma fölé legelőbb Arész keze lendült
érckelevézével, vágyott elorozni a lelkét;
ám a dzsidát kézzel felfogta bagolyszemű Pallasz
s félreütötte, szekéren-alul tovaszállni hiába.
Másodikul támadt riadó hangú Diomédész,
érckelevézével: s ezt már belefúrta Athéné
Arész ágyékába, hol azt a kötő borította.
Ott vert rajta sebet, szép bőrét áthatította,
s újra kihúzta a dárdát: fölbödült a vas Arész,
mintha kilencezren vagy tízezren rivalognak
háboruban hősök, verekedve Arész viharában.
És az akháj meg a trósz elfogta a rémület ekkor,
oly iszonyút bödült Arész, a csatára sovárgó.
Mint amilyenek tűnik a felhők közt a sötét lég,
hogyha a tikkasztó hőségből szél dühe támad:
éppenilyenek tűnt Diomédész Tüdeidésznek
érces Arész, amikor felhők közt szállt a nagy égbe.
Rögtön elérte az isteni székhelyet, égi Olümposzt:
s Zeusz Kronidész mellé ült, búval emésztve a lelkét,
és a sebéből ömlő isteni vérre mutatva,
apjához zokogó hangon szárnyas szavakat szólt:

„Zeusz atya, így gonoszat látván, nem gyúlsz-e haragra?
Legborzasztóbbat tűrjük mi haláltalanok mind
egymás kedve miatt, kedvezve a földilakóknak.
S mind teveled perelünk: a világra te hoztad e bőszült
és eszebomlott lányt, aki rosszat tervez örökké.
Mert hisz a többi nagy isten Olümposz bércein úgyis
megteszi mind szavadat, megteesszük mind a parancsod.
Őt egyedül soha szóval nem fedded, soha tettel,
engedsz néki, mivel te magad szülted meg e vad lányt.

Most is a Túdeidészt, a kevélylelkű Diomédészt
elnemenyészőkkel szemben tombolni tüzelte.
Küprisz csuklóján ejtett sebet ő legelőszőr;
majd pedig énám tört, daimónként, szörnyű rohammal:
két gyors lábam megmentett, máskép bizony ott lenn
rettenetes tetemek közt hosszan túróm a kint én,
vagy megrokkanok érce alatt, s úgy élek ezentúl.”

Görbén fölfele nézve felelt fellegnövelő Zeusz:
„Ej, ne nyafogj, mellém ideülve, nekem, te csapongó;
minden olümposzi isten közt legjobban utállak:
mindig a harc kedves neked és a viszály meg a dulás:
mert az anyád konok és iszonyú lelkét örökölted,
Héráét: kit alig tudok én leigázni szavammal;
úgy hiszem éppen ezért, hogy e mostani bajba is ő vitt.
Mégsem tűrhetem el hosszan, hogy kínod emésszen:
hisz sarjam vagy, anyád énnékem szült a világra.
Ámde ha más istennek volnál ily vad utóda,
rég lentebb volnál, mint laknak az Úraniók.”

Szólt, és Paiéont gyógyítani hívta azonnal:
Paiéon pedig írt hintett rá, fájdaloműzöt,
és meggyógyította: mivel nem földi halandó.
Mint ha fehér tejet altat meg füge nedve sietve,
mely híg volt, de serény köpülője sietve kavarja:
így gyorsan meggyógyította a vadszivü Árész.
S Hébé megfürdette, adott rá drága ruhákat;
s Zeusz Kronidész mellé ült Árész büszke örömmel.

Ők pedig újra a nagy Kronidész termébe vonultak,
argoszi Héré és az alalkomenai-i Athéné,
gyilkos Árész így megfékezve az emberölésben.

HATODIK ÉNEK

HEKTÓR ÉS ANDROMAKHÉ

Ekkor a trósz s az akháj vad harca magára maradt már:
itt is, amott is száguldott viadalmuk a síkon,
egymást érchegyü nagy kelevézekkel hajigálták,
közte a Xanthosz meg Szimoeisz zuhogó folyamának.

És legelőbb Aiász, Telamón fia, bástya a harcban,
tört be a trósz hadisorba, reményt gyujtott seregének,
férfit verve keresztül, a thrákok legderekabbját,
Eusszórosz sarját, Akamászt, delitermetü szép hőst.
Lóforgós sisakának ütött gombjára először:
és homlokcsontjába döfött, csontig becsapódott
mélyen az érckelevez; s a szemét a homály betakarta.

Axúloszt harsány Diomédész ölte meg eztán,
Teuthranidészt, a derék-alapú nagy Ariszba lakóját,
dúsvagyónú volt ő, kedvelték mind a halandók,
mert mindenkit jóltartott útmenti lakában.
Csakhogy most közülük nem akadt, ki elűzze a gyászos
véget, elé állván: neki hát elorozta a lelkét
Tüdeidész, de Kalészioszét is, hú kocsisát:
így hát ők mindketten alásüllyedtek a földre.

Majd meg Opheltiosz és Drészosz hullt Eurüalosztól,
Eurüalosz pedig Aiszéposz meg Pédaszosz ellen
tört, kiket egykor Abarbareé szült Búkoliónnak;
Búkolión fia volt a vitézlő Láomedónnak,
elsőszült fia, anyja titokban hozta világra.
Mert az a nimfával szerelembe hevert le a nyáj közt,
ő meg, Abarbareé, két ikret szült neki később.
S ím, az erőt bennük s szép tagjaikat ma megoldta
Mékiszteusz fia, és vállukról vont a vértjük.
Asztüaloszt leütötte a harcban erős Polüpoitész,
Perkóté-beli Pídütészt átverte Odüsszeusz
érlándzsájával; Teukrosz meg a hős Aretáónt.
És Nesztór fia, Antilokhosz, ragyogó kelevézzel
Abléroszt; s Elatoszt sereget-vezető Agamemnón:
szépvizü Szatnioeisz partjánál, Pédaszosz ormán
élt az. Futtában Phülakoszt Léítosz a földre
verte; Melanthiosz Eurüpülosz keze által esett el.

Adrészoszt harsány Meneláosz fogta el élve:
mert megbokrosodott a mezőn két jó paripája,
egy tamariszk ágába botolva, s a görbe szekérnek
rúdvégét törték, és Trója felé tovaszálltak,
merre a többi riadt paripák vették rohanásuk;

ő maga így kigurult, a kerék mellé, a szekérből,
és szájára zuhant a homokba; megállt közelében
Átreidész Meneláosz a nyúltárnnyú kelevézzel;
Adrésztoosz meg a térdét átkulcsolva könyörgött:

„Átreidész, méltó váltságért hagyd meg az éltem:
dús házában apámnak kincsek halmaza fekszik,
réz meg arany meg míves gonddal megalapált vas:
végtelenül sok váltságot nagy örömmel ad abból,
hogyha fülébe jut az, hogy gyermeke él a hajóknál.”

Így szólt, s már meggyőzte a hős kebelében a lelket;
s már el akarta bocsátani fürge akháji hajókhoz
átadván szolgájának: hanem ím Agamemnón
futva elé sietett, s fenyegetve rivallta e szókat:

„Lágyszívű Meneláosz, ugyan mi a gondod ezekre?
Épp a te házában gyönyörű dolgot cselekedtek
s éppen a trójaiak: ne kerülje ki szörnyü halálát
egy se kezüinktől, még kit a méhében visel anyja,
még az a magzat sem menekülhet: vesszenek el mind
együtt Trójából, mind nyomtalan és temetetlen.”

Szólt s testvére szívet megfordította a bajnok,
mert okosat mondott: hát eltaszította kezével
hős Adrésztooszt ő: s a vitézt a király, Agamemnón,
lágycán átdöfte: hanyatt-dőlt, Átreidész meg
sarkával mellére taposva, kihúzta a dárdát.

Nesztór meg rászólt rivalogva az argosziakra:
„Kedveseim, danaosz daliák, követői Arésznek,
egy se maradjon hátra, magát zsákmányra ne vesse,
hogy mennél többel térhessen majd a hajókhoz:
öljük a férfiakat! s így lesz nyugalomban időtök
mind megfosztani majd a mezőn holtan heverőket.”

Szólt, mindjűk lelkét s erejét serkentve e szókkal.
Ekkor a tróosz az Arész-kedvelte akhájak elöl már
Ílionába, honába fut, enged gyáva szívének,
hogyha nem áll Aineiászhoz s Hektórhoz e szókkal
Priamidész Helenosz, madarak legjobbsszavu jósa:

„Aineiász s Hektór, rátok járul legelősször
trójaiak s lükiébeliek hadi-gondja: ti vagytok
mindig a harc viadalmában s a tanácsban is első:
tartsátok csak emitt a kapuktól vissza a népet,
föl meg alá száguldva, előbb mint asszonyaiknak
karja közé rognának, az ellenség örömére.
Ámde ha már minden csatasort hadakozni tüzeltek,
mink maradunk e helyen, s viadalra kelünk az akhájjal,
még ha nagyon gyötrődünk is, hisz a kényszerűség hajt;
míg, Hektór, te a várba siess, és mondd meg anyáknak,
gyűjtse az éltes nőket mind a bagolyszemű Pallasz

szentélyébe, a trójai vár legfőbb tetejére,
nyissa a szentelt ház ajtóit kulcsa, s a leplet,
melyet a legdúsabbnak lát és leggyönyörűbbnek,
és melyet maga is legjobban kedvel a házban,
széphaju Pallasz Athénának térdére terítse;
s ígérjen neki ott betöretlen drága tizenkét
egyéves tulkot leöletni, ha megkönyörül majd
várunkon meg a trójai nőkön, s csöpp csecsemőkön:
hátha elúzi a Túdeidészt szent Ílionunktól,
azt a dühös dárdást, riadalmat kelteni mestert,
kit legerősebbnek vélek valamennyi akháj közt:
így Akhileusztól sem féltünk, a sereg-vezetőtől,
márpedig, azt mondják, istennő sarja: de itt ez
úgy örjög, erejét már senki se mérheti hozzá.”

Szólt a fivér, s Hektór nem volt neki szófogadatlan:
fegyveresen szökkent szekereéről nyomban a földre,
s rázva hegyes lándzsáit, járt föl-alá a seregben,
harcra tüzelte hadát, ébresztett vad hadilármát.
Megfordultak mind s az akhájjal szembeszegültek.
S már hátráltak az argosziak s öldökleni szűntek:
azt hitték, valamely isten jött csillagos égből
védeni Trója hadát, hogy az így fordult nekik újra.
Hektór meg rászólt rivalogva a trójaiakra:

„Büszkeszivű trószok s nagyhírű megsegítőink,
férfiasan, feleim, ne feledjete el tusakodni,
míg én Ílionunkba megyek föl, s ott a tanácsos
véneket is felszólítom meg az asszonyainkat:
esdjenek isteneinkhez, ígérjenek is hekatombát.”

Szólt a sisakrázó Hektór, és nyomban elindult:
fönt a nyakát csapkodta, bokáját lent a sötét bőr,
mely körítette körül köldökkel-domboru pajzsát.

Glaukosz, Hippolokhosz fia és Túdeusz fia ekkor
összeakadt ama két had közt, mert küzdeni vágyott.
És amikor már egymásnak közelébe kerültek,
harcban-erőshangú Diomédész mondta először:

„Hát te ki vagy, te derék, a halandó férfilakók közt?
Férfidicsőítő harcban sose láttalak eddig,
s bátorságoddal most mindenkit megelőztél,
hosszúárnyékú gerelyem megvárva merészen.
Szánandó a szülő, akinek fia ellenem áll ki.
Ámde, ha isten vagy, ki az égből szállsz le a földre,
én a haláltalanokkal szemben nem hadakoznám.
Hisz nem is élt Lükoorgosz, erős fiasarja Drüásznak,
hosszan, amért odaállt civakodni az égbeliekkel.
Örjögő Dionúszosznak dajkáit ez egykor
úzta a szent Núszeion ormán: földre vetette
lombos botját mind, hogy a férfiölő Lükoorgosz

ostorral sujtott rájuk; megijedt Dionüszosz,
és a vizekbe merült le: Thetisz befogadta ölébe,
s ott remegett szörnyen, hangjától félve a hősnek.
Könnyűéletű isteneink aztán megutálták:
megvakította Kronosz fia Zeus, s azután nem is élt már
hosszan, mert mindnyájuk előtt oly gyűlöletes volt.
Boldog nemmulókkal ezért én nem verekedném.
Ám, ha halandó vagy, s termését éled a földnek,
lépj közelébb, hogy a vég küszöbét gyorsabban elérjed.”

Válaszul így szólt Hippolokhosz ragyogó fiusarja:
„Hősszívű Tüdeidész, minek is kutatod születésem?
Mint levelek születése, olyan csak az embereké is.
Földre sodorja a lombot a szél, de helyébe az erdő
mást sarjaszt újból, mikor eljön a szép tavasz újra:
így van az emberi nemzet is, egy nő, más meg aláhull.
Ámde, ha mégis akarsz törzsünkről kérdeni - halljad,
elmondom, hogy tudd; sokan ismerik úgyis a törzsünk:
lónevelő Argosz csücskén Ephüré az a város,
melyben Szíszüphosz élt, legcsalfább férfi a földön,
Szíszüphosz Aiolidész; neki Glaukosz volt fiusarja,
s Glaukosz gyermeke volt a derék hős Bellerophontész:
férfierényét és szépségét istenek adták:
Proitosz azonban az ő vesztét tervezte szívében,
s elkergette, mivel sokkal több volt a hatalma,
Argoszból, hiszen őt jogarának igazta alá Zeus.
Mert Anteia, az isteni nő, Proitosz felesége
örjöngön kívánt vele titkos nászba vegyülni,
s rá nem vette a jó és bölcseszű Bellerophontészt.
Hát hazugul szólt Proitoszhoz, fejedelmi urához:
»Proitosz, halj meg, vagy végezd ki e Bellerophontészt:
vélem erőszakosan vágyott szerelembe vegyülni.«
Szólt, s e szavakra harag gyulladt fejedelmi urában;
ámde nem ölte meg őt, ettől szive visszariadt már,
elküldötte viszont vészes jellel Lükiába,
táblájába beírt sok lélekölő üzenettel
küldte apósához, hogy majd ott lelje halálát.
Ment Lükiába, az úton az égilakók segítettek:
és hogy elért Lükiába a hős, Xanthosz folyamához,
megtisztelte örömmel a nagy Lükié fejedelme,
vágva kilenc tulkot, megvendégelte kilenc nap.
S rózsás ujjaival tízszer tűnt már föl a Hajnal,
hogy kérdést tett fel, s elkérte a jelt is, amellyel
Proitosztól jött az hozzá, fejedelmi vejétől.
S hogy vészes jeleit meglátta vejének a táblán,
elküldötte először a rémes szörnyü Khimairát
elpusztítani: ez nem földi, de isteni sarj volt,
kecske középütt, sárkány hátul, elől meg oroszlán,
s torkából lobogó tűz lángját fujta riasztón.
Ezt ő, isteni jósjelben bizakodva, megölte.

Majd a neves szolümosz nép ellen kélt viadalra;
s mondta: a földilakókkal e harca a legnehezebb volt.
Majd meg a férfierős amazónokat ölte le a harcban.
Ámde mikor megtért, Proitosz ravasz, új cseleket szőtt
ellene: válogatott daliáit a nagy Lükianak
lesbe fölállította, de egy sem tért haza onnan:
mindet agyonsujtotta a bátor Bellerophontész.
Most a király már látta, hogy isten sarja a vendég,
ott tartotta magánál, s hozzá adta leányát,
és fejedelmi hatalma felét neki adta a lánnyal.
Ott számára a nép gyönyörű telket hasított ki,
hogy művelje: remek szántót s vele drága gyümölcsöst.
Három gyermeket is szült hitvese Bellerophónnak:
Íszandroszt és Hippolokhoszt meg Láodameiát.
(Láodameiával bölcs Zeusz kerevetre hevert le,
s ő Szarpédont szülte, az isteni, ércbeborult hőst.)
Majd amikor már meggyűlöltek Bellerophont is
isteneink, árván bolygott fel-alá Aleában,
lelkét ette, s a földilakók nyomait kikerülte;
Íszandroszt, a fiát, Árész, a csatára sovárgó,
míg a neves szolümosz néppel vívott, leütötte;
s megharagudva reá, arany Artemisz ölte le lányát.
Hippolokhosz nemzett engem, s őt vallom apámnak,
ő küldött Trójába, s igen lelkemre kötötte,
hogy legyek első mindig, a többi fölé kimagasló,
és szégyent eleim nemzetségére ne hozzak,
hisz mind első volt Ephürében s nagy Lükianban:
lásd, dicsekedve e törzset, e vért vallom magaménak.”

Szólt. S megörült a csatában-erőshangú Diomédész;
dárdáját a sokat-tápláló földbe ütötte,
majd meg a nép-pásztorhoz mézes hangon ekép szólt:

„Régi barátom vagy hát így, révén az apáknak:
mert hős Bellerophontészt egykor az isteni Oineusz
húsz napon át vendégül látta a háza ölében;
s tisztelték egymást gyönyörű vendég-adománnyal:
Oineusz bíbor övet nyujtott neki, szépragyogását,
Bellerophontész meg szinarany kettősfülű kelyhet:
én, mikor eljöttem, házamban hagytam e kelyhet.
Már Tüdeuszra nem emlékszem, mert csöppnyi koromban
ment el, Théba alatt amikor hullott az akháj nép.
Vendéglő gazdád vagyok így Argosz közepében,
és te nekem Lükianban, amint e vidékre vetődöm.
Hát egymás ellen kelevézt a tömegbe ne vessünk:
éppen elég trósz és segítő van, akit leterítsek,
hogyha az isten is engedi, és lábammal elérem;
és számodra akháj van elég kaszabolni, ha bírod;
rajta, cseréljünk hát fegyvert; lássák ezek is, hogy
ősi barátoknak valljuk dicsekedve magunkat.”

Így szóltak ketten, s lovaikról földre szökelltek,
és a baráti szövetséget kézzel kötötték.
Ekkor azonban Glaukosz eszét Kronidész elorozta,
mert ez aranyfegyvert nyújtott át Tüdeidésznek
rézért, százökör-étékút a kilencökör-árért.

Hektór közben elért Szkaiai-kapuhoz meg a bükkhöz;
trójai asszonyok és lányok seregelték elébe,
mind a fiáról kérte, fivére felől, rokonáról
s férje felől; s mindet sorjában küldte, imával
kérni az isteneket: sok nőt várt vésszel a végzet.

Ámde midőn Priamosz gyönyörű házához elért már,
mely faragott sok csarnokkal volt ékes: ölében
drága csiszolt kőből ötven hálóterem állott
egymáshoz szorosan közel épült termek: ezekben
hált Priamosz fia mind megkért hű hitvese mellett;
míg a leányainak szemközt volt, udvar ölében
terme tizenkettő, fedeles, faragott kőü, ékes,
egymáshoz szorosan közel épült termek: ezekben
hált Priamosz veje mind tisztas hű hitvese mellett: -
szembekerült vele ott áldókezű anyja, ki éppen
Láodikét, legszebb lányát kísérte a házba,
s átkulcsolta kezét szorosan, szót szólva kimondta:

„Gyermekem, öldöklő viadalt odahagyva miért jössz?
Már bizonyára szorongat erősen az átkos akháj nép,
küzdve a vár körül: és ideküldött téged a lelked,
hogy karodat Zeuszhoz fölemeld várunk tetejéről.
Várj csak, hadd hozzak mézlelkű bort, hogy a borral
áldozhass Zeusznak meg a többi nagy égilakónak
mindenelőtt, s azután magad is fölüdülj az italtól:
mert hisz a fáradt férfit a bor nagy erőre segíti,
mint te kifáradtál most, védelmezve tiéid.”

Erre sisakrázó deli Hektór válaszul így szólt:
„Tisztelt édesanyám, sose kínálj méz-szívű borral,
el ne erőtleníts, az erőt, a csatát ne feledjem.
Mosdatlan kézzel ragyogó bort önteni Zeusznak
restellnék: s a sötétfelhős Zeuszhoz nem is illik
véresen és csata-mocskoltan könyörögni imákkal.
Menj csak a zsákmányló Pallasz szentélye ölébe,
éltes nőiddel, jóillatu áldozatokkal:
és ama leplet, mely legdúsabb, leggyönyörűbb is,
és melyet szived is legjobban kedvel a házban,
széphaju Pallasz Athénának térdére terítsed,
és ígérj neki ott betöretlen drága tizenkét
egyéves tulkot leöletni, ha megkönyörül majd
várunkon meg a trójai nőkön, a csöpp csecsemőkön,
hátha elúzi a Tüdeidészt szent Ílionunktól,
azt a dühös dárdást, riadalmat kelteni mestert.

Hát csak eredj te a zsákmányosztó Pallasz Athéné szentélyébe, magam Pariszért megyek és idehívom, hátha akar hallgatni szavamra; de bárcsak a föld ott nyílna alatta meg, oly vesztére nevelte föl őt Zeusz Trójának s a vitéz Priamosz valamennyi fiának. Hogyha Pariszt látnám Hádész házába lehullni, gyász-gyötrelmeitől, hiszem azt, szívem is szabadulna.”

Szólt; mire anyja bement a terembe, s a szolgáléányt mind küldte: s a város idős nőit hívták ezek egybe.

Ő maga illatozó hálótermébe vonult le; sok hímezett köntös volt ott, keze műve a szidón nőknek, az isteni-képü Alexandrosz kiket egykor Szidoniából hurcolt el tág tengeri úton, hol Helenét is hozta, a legfelsőbb atya lányát. Egyet most Hekabé Pallasz számára emelt ki, azt, amelyik leghosszabb volt, legszebb diszítésű, s csillagként ragyogott, legalul, minden ruha alján. S útnak eredt; s a sok éltes nő igyekezve követte.

És hogy elértek Athéné szentélyéhez, a várnak legtetetjén, ajtót tárt ott széparcu Theánó, Kisszeusz lánya, derék lovas Anténór felesége: mert Pallasz papnőjévé őt tette a trósz nép. Karjukat ott Pallaszhoz nyujtották ki jajongva; és átvette a leplet a széporcáju Theánó, széphaju Pallasz Athénának térdére takarta; majd a hatalmas Zeusz lányát így kérte imával:

„Büszke Athénaié, várvédő, isteni úrnő, törd Diomédész dárdáját szét, s tedd, hogy e harcos arcra omoljon még Szkaiai kapujának előtte: áldozatul hogy kapj tüstént tőlünk te tizenkét egyéves betöretlen tulkot, megkönyörülvén várunkon meg a trójai nőkön, a csöpp csecsemőkön.” Szólt könyörögve; hanem nemet intett Pallasz Athéné.

Ők a hatalmas Zeusz lányához eképen esengtek. Hektór meg sietett gyönyörű házába Parisznak, mit maga épített, ácsok seregével, a bajnok, akkor legjobb ácsaival rögs Ílionuknak, kik neki asszonyházat emeltek, termet is, udvart, Hektór és Priamosz közelében, a vár tetejében. Zeusz-kedvelt Hektór ide lépett most be; kezében nagy tizenegyrőfös kelevéz volt, szórta a szikrát réz-hegye, és körülötte arany karikája gyűrűzött. Hálótermében lelt rá, mikor éppen a pajzsát, páncélját s ívelt íját vizsgálta, törölte; argoszi szép Helené meg a szolgálóival ott ült, s őket szép munkára irányította szavával. Hektór látva Pariszt, piszkálta goromba szavakkal:

„Ej, te bolond, nem szép, hogy eként duzzogsz a szivedben:
hullanak embereink várunk körül és a magas fal
alján küzdve; s a nagy csatazaj meg a harc temiattad
lángol a bástya körül: magad is szídnál olyan embert,
kit meglátsz vonakodni a gyűlöletes viadaltól:
kelj föl, a várunkat dúló tűz el ne eméssze.”

Isteni-képü Alexandrosz neki válaszul így szólt:
„Hektór, ennyi igaz, joggal, nem joggalanul szídsz:
éppenezért felelek, s te figyelj rám, halld meg a szómat:
nem sértődötten, s nem a trójai népre dühödten
ültem a termemben, csak, hogy magamat kibusuljam.
Csakhogy most feleségem hízelgő szava is küld
küzdenni, s úgy látom magam is, hogy több haszon érhet
így: hisz a harciszerencse hol erre, hol arra köszönt rá.
Ámde maradj még itt, hadd bújjak már hadi vértbe:
vagy menj, s én a nyomodba megyek; hiszem is, hogy elérlek.”

Szólt; de sisakrázó Hektór nem adott neki választ;
ám hozzá Helené hízelgő hangon ekép szólt:

„Sógorom énnékem, bajszerző, rossz kutya nőnek,
bárcsak az első nap, hogy anyám megszült a világra,
hurcolt volna el engem a szél iszonyú viharával
hegyre akár, vagy a sokzsivajú nagy tengeri árba,
s elnyelt volna a víz, mielőtt mindez megesik még.
Ám miután e csapásokat isteneink rendelték,
hát legalább derekabb embernek hitvese volnék,
érezné az a csúf szégyent és népe szidalmát.
Ennek azonban most sincs ép esze és sosem is lesz;
éppenezért, hiszem én, hogy el is veszi majd a jutalmát.
Rajta azonban, lépj be mihozzánk, ülj le e székre,
sógorom, úgyis a legtöbb gond a te szíved emészti
értem, az ebszemüért s Parisz átkos vétke miatt is:
ránk Zeusz mérte a rossz sorsot, hogy majd a jövőben
énekeket rólunk zengjen sok megszületendő.”

Erre sisakrázó deli Hektór válaszul így szólt:
„Bárha szeretsz, Helené, ne marasztalj, úgysem ülök le:
mert már kerget a lelkem azért, hogy védjem a népem,
mely nagyon is vágyik már rám, aki távol időzöm:
inkább ezt sürgesd, s igyekezzék ő maga szintén
engem még idebent, bástyáink közt utolérni.
Mert én is hazatérek azért, hogy lássam a házam
népét és szeretett feleségem, csöpp csecsemőmet.
Nem tudom úgyse, vajon megtérek-e még a körükbe,
vagy leigáznak akháj kezek által az istenek immár.”

Szólt a sisakrázó Hektór, és nyomban elindult,
és a saját jólépült házát érte el útján,
csak hogy a hókaru Andromakhét nem lelte meg ottbenn,
mert az a gyermekkel meg a szépövü szolgaleánnyal

már odakint állt és zokogott keseregve a bástyán.
S Hektór, nem lelvén bent tisztanevű feleségét,
állva maradt küszöbén, és szolgálóihoz így szólt:

„Rajta, ti szolgálók, mondjátok igaz szavatokkal,
hókaru Andromakhé hol van, hova tűnt a teremből?
Ángyaihoz ment, szépövü sógornői körébe,
vagy Pallasz szentélye felé, hol a széphaju többi
trójai nő engeszteli harcias istennőnket?”

Néki a fürge, serény gazdasszony mondta a választ:
„Hektór, halld, miután sürgetsz, hogy mondjak igaz szót:
nem ment szépövü sógornőihez, ángyaihoz sem,
sem Pallasz szentélye felé, hol a széphaju többi
trójai nő engeszteli harcias istennőnket;
Trója magas bástyájához ment, hallva a híret,
hogy gyötrődnek a trójaiak, s az akhájok erősek;
eddig már el is ért sebesen száguldva a falhoz,
mint aki őryöng; és a fiát vele vitte a dajka.”

Mondta a gazdasszony; s Hektór sietett ki a házból,
s újra a jólépült utcák sorain haladott át.
És a hatalmas városon át Szkaiai kapujához
ért el, ahol kivonulni szokott a csaták mezejére;
s ott sokajándékú felesége futott vele szembe,
Andromakhé, lánysarja a nagyszivü Étiónnak:
Étión Plakosz erdős alján lakta a házát,
s ott Thébában volt a kilixeknek fejedelme:
lánya az ércbeborult Hektórhoz ment feleségül;
most meg elébe került, vele tartott szolgáléánya,
ölben hozva fiát, aki zsenge kicsiny csecsemő volt,
egyfia Hektórnak, s gyönyörű, mint csillag az égen:
apja eképen hívta: Szkamandriosz; Asztüanaxnak
hívta a nép, minthogy Hektór maga védte a várat.
S ő meglátva fiát, csendben mosolyogva figyelte;
Andromakhé pedig ott állt sírva az oldala mellett,
átkulcsolta kezét szorosán, szót szólva kimondta:

„Rettenetes, fölemészt az erőd, nem esik meg a szíved
csöpp fiadon s rajtam, nyomorulton, kit hamar özvegy
sors vár, mert hamar ölnek meg, rád rontva sereggel,
téged az argosziak; de nekem jobb lenne, ha téged
elvesztlek, lekerülni a földbe: hiszen sohasem lesz
már vigaszom többé, miután te betöltöd a sorsod,
csak kínom: sem apám nincs már, sem anyám, a királynő.
Mert hisz apámat a fényes Akhilleusz küldte halálba,
és a kilixek dús várát feldúlta egészen,
nagykapujú Thébát: ott végzett Étiónnal;
nem fosztotta ki őt, ettől szive visszariadt már:
fényes fegyvereit vele együtt tette a tűzre,
majd sírhalmot emelt, s aköré szilfákat a pajzsos

Zeusz atya lányai ültettek, gyönyörű hegyi nimfák.
Hét fivérem is élt otthon, palotánknak ölében,
és ez mind lekerült Hádészhoz, mind ugyanaznap:
mert mindet lenyilazta az isteni fürge Akhilleusz,
kint a kaszáslábú ökrök s a juhok legelőin.
S édesanyámat, az úrnőt erdős nagy Plakosz alján,
kit minden kincsel hurcolt el idáig Akhilleusz,
s végtelenül sok váltságért engedte el újra,
öt nyilas Artemisz ölte meg otthon: az apja lakában.
S most, Hektór, te vagy édesapám, te vagy édesanyám is,
és te a fivérem, virulóerejű deli férjem.
Hát rajtam könyörülve maradj mellettem a bástyán;
árvává fiad, özvegyé ne tegyed feleséged.
Ám fügefánk mellé állítsad a néped, ahonnan
könnyű a várbarát, könnyű fölhágni a falra.
Mert ott háromszor támadtak a legderekabbak,
hírneves Ídomeneusz meg a két Aiász seregükkel,
s mindkét Átreidész és Tüdeusz nagyszivü sarja:
vagy valamely jós mondta nekik, jól értve jelekhez,
vagy pedig önlelkük buzdítja, sietteti őket.”

Néki sisakrázó deli Hektór válaszul így szólt:
„Ez nekem is gondom, feleségem; csak hogy a szégyen
bánt, ha a trójaiak s az uszályos trójai nők is
azt látják, hogy a harctól, mint aki gyáva, vonakszom;
és lelkem sem ereszt, mert hősnek lenni tanultam
mindig is, és legelől tusakodni a trójaiak közt,
védve az édesapám nagy hírét és magamét is.
Mert hisz a lelkemben s a szivemben jól tudom úgyis,
eljön a nap, mikoron megszentelt Ílion elvész
és Priamosz meg népe a jógerelyes Priamosznak.
Mégsem emészt oly erős nagy bánat a trójai népért,
sem Hekabéért, sem Priamosz fejedelmi apámért,
sem testvéreimért, kik számosak és daliásak,
s mégis az ellenségtől sujtva a porba omolnak,
mint érted, ha egy ércpáncélos akháj tova hurcol,
s könnyed omol, s a szabadság napját elveszi tőled;
s még valamely más nő vásznát szövöd argoszi földön,
vagy korsót hordasz Messzéisz vagy Hüperéia
kútjáról kelletlen, s terhel a kényszerű végzet;
és ezt mondja talán, aki látja, hogy omlik a könnyed:
»Hektór asszonya ez, ki csatákban a legderekabb volt
Ílion ostromakor, lótarató trójaiak közt.«
Így szól majd amaz, és benned csak a fájdalom újul
ily férjért, ki a rabság napját tőled elűzze.
Haljak hát meg előbb, föld halma takarja be testem,
mint jajodat halljam, s tudjam, mint tépnek el innen.”

Szólt ragyogó Hektór, s karját nyújtotta fiáért;
csak hogy a szépövü dajkához pityeregve simult most

vissza a gyermek, mert megijedt, így látva az apját,
fél a sok ércről és a sisak lószőr-tarajától,
látva, hogyan leng az föntről iszonyú lobogással.
Fölnevetett szerető jó apja, meg anyja, az úrnő.
És ragyogó Hektór tüstént lecsatolta sisakját,
és maga mellé tette a földre a messzesugárzót.
Megcsókolta fiát, szeliden ringatta a karján,
aztán Zeust meg az isteneket kérlelte imával:

„Zeusz, s más égilakók, ti vigyétek teljesedésbe,
hogy fiam is, mint én, tűnjék ki a trójaiak közt,
ő is erős legyen, és Tróján gyakorolja uralmát;
»Apjánál sokkal derekabb« - mondhassa, ki látja
majd, ha a harcból jön; hozzon véres hadizsákmányt
ellenségéről, szívében örüljön az anyja.”

Szólt, s szeretett feleségének karjára helyezte
csöpp gyerekét, s ő illatozó kebelére ölelte
sírva-nevetve fiát; megesett Hektór szive rajta,
megsimogatta szelid kézzel, szót szólva kimondta:

„Jaj, te szegény, ne gyötörje ilyen nagy bánat a lelked!
Nincs oly férfi, ki sorson túl Hádészra vet engem;
csakhogy a végzet elől, azt mondom, senki se futhat,
sem hitvány, se nemes, miután megszülte az anyja.
Hát csak eredj haza, és munkáddal foglalatoskodj,
rokka legyen gondod, s a szövőszék, szolgáléánynak
össz munkára parancsot, a harc meg a férfiaké lesz,
és legelőbb az enyém mind közt, aki Trója szülötte.”

Így szólván ragyogó Hektór fölemelte a fényes
lóforgós sisakot; s hű hitvese ment haza ismét,
folyton visszatekintve, keserves könnyeket ontva.
Jólépült házába elért hamar ennek utána
férfiülő Hektórnak; igen sok szolgáléányát
lelte amott, s vele mind zokogó sírásra fakadtak.
S Hektórt, bár még élt, házában nyögve siratták:
mert már nem hitték, hogy a harcból visszakerülhet,
s hogy kikerülheti karjait és erejét az akháznak.

Ámde Parisz sem késlekedett a magas palotában:
mert rézzel-berakott híres vértjét felövezve,
szelte a várost át, gyors lábában bizakodva.
Mint a soká pihenő, jászolnál abrakozott mén
féke-szakítva ha nagy dobogással a síkra iramlík,
mert megszokta a tiszta folyó habjában a fürdést,
büszkén tartja fejét, magasán, körülötte sörénye
repdes a marja fölött, és ő, jól tudva, milyen szép,
könnyen emelgeti térdét, száll a szokott legelőkhöz:
így szökkent Priamosz-fi Parisz nagy Pergamonából
fényes-fegyveresen lefelé, napként sugarazva,
kényes örömmel, gyors lábbal; s úton hamar érte

isteni testvérét, Hektórt, aki épp tova készült
onnan, hol feleségével gyöngéd szavakat szólt.

Isteni-képü Alexandrosz szólt ekkor először:

„Testvér, lám, te sietsz, s én hátráltatlak az úton,
késve jövök, s nem olyan gyorsan, mint hagyta parancsod.”

Erre sisakrázó Hektór neki válaszul így szólt:

„Kedvesem, ember nincs, aki, hogyha igazszivü férfi,
téged a harc dolgában szíd, hisz bátor a szíved.

Csak gyakran renyhülsz s vonakodsz; és akkor a szívem
lelkemben szomorú, hallván, hogy szídnak erősen
téged a trójaiak, noha érted tűrik a sok bajt.

Jójj, s ezt majd elrendezzük, ha megadja a nagy Zeusz,
hogy palotánkban az elnemenyésző égilakóknak
állítsuk föl már a szabadság borkeverőjét,
Trójából ha a jólábvértes akhájzt kizavartuk.”

HETEDIK ÉNEK

HEKTÓR ÉS AIÁSZ PÁRVIADALA A HOLTAK ÖSSZESZEDÉSE

Így szólt és a kapun kirohant Hektór, a sugárzó;
és testvére, Alexandrosz, vele szállt ki: szívükben
mindketten hevesen vágytak hadakozni, csatázni.
Mint a hajósoknak ha szelet küld végre az isten,
vágyottat, mert már a gyalult evezőkkel a tengert
rég verik, és ernyedtek már testük a fáradalomtól:
vágyakozó trósz népük előtt így tűntek ezek föl.
És már ölték is: ez sarját nagy Aréithoosznak,
névre Meneszthiosz ő, buzogányos Aréithoosznak
Arné földjén szülte tehénszemű Phülomedúsza;
Hektór Éioneusznak ütötte nyakába az éles
lándzsát, harcisisak pereménél: térde elernyed.
Glaukosz, Hippolokhosz fia és Lükié fejedelme,
Íphinooszra dobott kelevézt a kemény viadalban,
Dexiadészra, amint szállt gyorsparipás szekere:
vállon verte; lehullt az, s minden tagja elernyed.

Hát amikor meglátta bagolyszemű Pallasz Athéné,
mint pusztulnak az argosziak vészes viadalban,
indult már az olümposzi csúcsról alászkökenve
szent Trójába: de látva, leszállt vele szembe Apollón,
Pergamosz ormáról, ki a trósznak szánt diadalmat.
Szembekerültek hát egymással a bükkfa tövében.
S Zeusz fia, Phoibosz, az úr, szólott Pallaszhoz először:

„Nagy Zeusz lánya, miért jössz így hevesen az Olümposz
ormáról, mért úz lelked tele indulatokkal?
Tán hogy az ingadozó diadalt danaosz daliáknak
nyujtsd? Hisz a trójaiak vesztét csöppet se siratnád.
Jobb, ha tanácsom megfogadod, hisz a hasznod is így több,
szüntessük ma a háboruságot, a harc viadalmát:
később küzdjenek újra, amíg föl nem lelik immár
végét Trójának: hiszen úgy kedves sziveteknek,
istennők, hogy e várost földüljätök egészen.”

Így szólt erre az istennő, a bagolyszemű Pallasz:
„Messzeható, legyen így; magam is gondoltam ilyesmit,
s trószhoz, akhájhoz ezért jöttem le olümposzi csúcsról;
szólj hát, mint akarod szüntetni közöttük a harcot?”

Zeusz fia, Phoibosz, az úr, megszólalt újra eképen:
„Lóbetörő Hektór feszülő erejét riogassuk,
tán párharcra kihív danaosz daliák közül egyet,
hogy vele megverekedjék ott iszonyú viadalban:

akkor fölgerjednek az érclábvértes akhájok,
s isteni Hektórral szemben majd küldenek egyet.”

Szólt; s a bagolyszemű Pallasz nem volt szófogadatlan.
S ím, Helenosz, Priamosz jó sarja, szívébe fogadta,
hogy mi a kedves e két társalgó égilakónak:
Hektórhoz sietett, mellé állt, s ily szavakat szólt:

„Halld, Hektór, Priamosz fia, tervben Zeusszal egyenlő,
testvéred vagyok én, hát hallgatnál-e szavamra?
Ültesd most le a trószokat és az akhájokat is mind:
és te magad szólítsd az akhájok legderekabbját,
hogy verekedjék meg teveled vészes viadalban.
Mert még nem sorsod, hogy eless, hogy a végzet elérjen:
így hallottam jóshangját örök isteneinknek.”

Így szólt; és Hektór megörült nagyon ennek a szónak,
és a közére rohant, s kelevézét tartva keresztbe,
megfékezte a trósz sorokat; mind rendre leültek.
Átreidész ugyanígy ültette le argoszi népét.
Pallasz Athénaié s az ezüstíjas nagy Apollón
saskeselyű képében a pajzsos Zeusz atya roppant
bükkfájára leült együtt, s ama férfiseregnek
látványát élvezte; az ott ült sűrű sorokban,
pajzsokkal, sisakokkal, dárdákkal meredezve.
Mint amidőn Zephürosz borzolja színét a vizeknek,
indul, s már feketévé válik alatta a tenger:
úgy ült ott a mezőn az akháj meg a trósz seregeknek
sok sora; és Hektór mindkét oldalhoz ekép szólt:

„Halljátok szavamat, trószok s lábvértes akhájok,
hadd mondok ki, amit kebelemben sürget a lelkem.
Eskünk ormon-ülő nagy Zeusz nem tette igazzá,
sőt gonoszat tervel, sujt mindkettőnket odáig,
míg tornyos Tróját ti be nem veszitek hadatokkal,
vagy magatok nem vesztek a gyors gályák közelében.
Köztetek itt az akhájság minden legderekabbja:
hát kit a lelke velem szemben megküzdeni bíztat,
lépjen elő, ragyogó Hektórral vívni magában.
Én pedig azt mondom, s tanu Zeusz legyen erre előttünk:
hosszuhegyű kelevézével ha ledőfne az engem,
húzza le fegyvereim, s vigye mind el a görbe hajókhoz,
ám tetemem haza küldje, hogy ott trósz férfiak és nők
nékem, a holtnak, a máglya tüzét adják, ahogy illik.
Hogyha pedig megölöm, s Phoibosz nekem ad diadalmat,
fegyvereit leveszem s szent Ílionomba viszem majd,
s messzeható Phoibosz szentélyében fölakasztom,
ám tetemét kiadom, hogy a jóévezőpadu gályák
mellett balzsammal kenjék meg a fűrtös akhájok,
tágterű Hellészpontosznál sírhalmot emelve.
Hadd mondhassa a még ezután születők közül egy majd,

sokpadu bárkáján ki bejárja a borszinü tengert:
»Rég elesett harcos holttestét rejti e sírdomb,
kit, noha bátor volt, hős Hektór itt leterített.«
Lesz, aki majd így szól, s hírem soha el nem enyészik.»

Ezt mondotta; s azok mind hosszan csöndbe merültek;
resteltek vonakodni, de rettegtek vele vívni.
Nagy későn kelt föl Meneláosz, s ily szavakat szólt,
szídvá a többieket, nagyokat sóhajtvá szívéből:

„Ó, jaj, szájhősök, ti akháj nők, már nem akhájok,
szörnyűnél szörnyebb szégyen születik meg örökre,
hogya akháj nem akad Hektórral szembeszegülni.
Bárcsak mind vízzé válnátok, mind csupa földdé,
kik mind dicstelen itt ültök, szívetekveszítetten;
hát magam öltök most vele szemben vértet: azonban
győzelmünk kötelét fönt isteneink keze fogja.»

Mondta, s a fényes fegyvereket felövezte magára.
Most azután, Meneláosz, az élted vége tünik föl
nagy Hektór keze révén, mert ő sokkal erősebb:
hogya le nem fognak felugorva a többi királyok.
És maga Átreidész, maga széltiben-úr Agamemnón
fogta meg őt jobbjánál, és szót szólva kimondta:

„Örjöngsz, Zeusz-táplált Meneláosz; semmire nem jó
így megbomlanod: inkább tűrj, bármennyire fáj is,
s versengőn ne akarj verekedni a nálad erősebb
Priamidész Hektórral, akit mind félve remegnek.
Férfidicsőítő harcban vele szembekerülni
még Akhileusz is borzad, bár ő nálad erősebb.
Menj csak a bajtársak csapatához, s ülj le nyugodtan:
ellene más bajvívót állít majd az akhájság.
S bárha remegni se tud Hektór, se betelni a harccal,
azt mondom, szívesen hajlítja pihenni a térdét
majd, ha e vészes harcból futhat, e vad viadalból.»

Szólt s megfordította fivére szívet Agamemnón,
mert okosat mondott, s ez eként tett: vállairól már
sok segítő fegyvernőke vette le vígan a vértet.
Most fölkelte Nesztór, s ezt mondta az argosziak közt:

„Jaj, be hatalmas gyász közelít az akhájai földhöz:
és be nagyot jajdulna lovas Péleusz, az öreg hős,
műrmidonok kitűnő bölcs szónoka, terv-megadója,
ő, aki tőlem a házában kérdezte örömmel
egykor az összes akhájok törzsét és születését.
Hallva, hogy ők most Hektor előtt mind földre lapulnak,
sűrűn emelve kezét könyörög majd isteneinkhez,
hagyják tagjaiból lelkét Hádészba leszállni.
Bárcsak - Zeusz atya, Pallasz Athénaié meg Apollón! -
volnék ifju, miként amidőn a sebes Keladónnál

harcoltak Pülosz és Arkádia lándzsavetői,
Pheie tornya alatt, az Iardanosz áradatánál:
köztük Ereuthalión volt első isteni férfi,
bajnok Aréithoosz hadivértjét hordva a vállán:
fényes Aréithooszt úgy hívták, hogy Buzogányos,
így hívták a vitéz daliák meg a szépövü nők is,
mert sohasem harcolt nyíllal, hosszú kelevézzel:
vasbuzogányával tördelte a zárt hadirendet;
őt Lükoorgosz csellel verte le és nem erővel,
szűk szoros útján, hol nem tudta a vasbuzogány sem
elhárítani vesztét, mert Lükoorgosz elébe
pattant és átdöfte; hanyatt hullott le a földre;
érces Arésztól nyert szép fegyvereit lerabolta
s ő maga hordta Lükurgosz az Árészt ütközetében.
Majd megvénülvén Lükoorgosz a háza ölében,
adta Ereuthaliónnak, kedves fegyveresének:
s ő ezt hordva, kihívta a legderekből daliákat;
félve remegtek mind, nem mert vele senki se vívni;
ámde merész lelkem hajtott megküzdeni véle
bátran, bárha legifjabb voltam mindegyikük közt:
hát vívtam, s diadalt nekem osztott Pallasz Athéné.
Ezt a magas, nagyerős férfit leütöttem a harcban:
erre meg arra vonaglott nagy holtteste a földön.
Bárcsak oly ifjú volnék, s úgy megvolna erőm is,
gyorsan akadna, kivel sisakos Hektór verekedjék.
Míg sorotokból, bár itt vannak a legderekből,
senki se száll szívesen Hektórral párviadalra.”

Így piszkálta az agg őket. Nosza, nyomba kilenc hős
pattant föl; legelőbb sereget-vezető Agamemnón:
majd meg a Tüdeidész kelt föl, nagyerős Diomédész;
majd meg a két Aiász, hadi-bátorsággal övezve;
majd pedig Ídomeneusz s fegyvernöke Ídomeneusznak,
Mérionész; az ölé nagy Enüaliosszal egyenlő;
majd pedig Euaimón ragyogó fia, Eurüpiosz hős;
végre Thoász Andraimonidész meg a fényes Odüsszeusz.
Isteni Hektórral kész volt mind megverekedni.
Köztük eképp szólt újra Gerénia bajnoka Nesztór:

„Vessetek egymás közt sorsot, hogy a harcra ki szálljon:
nagy hasznára leszen minden lábvértés akháznak,
nagy hasznára saját lelkének is az, ha ugyan majd
megmenekülhet a vad harcból, iszonyú viadalból.”

Szólt; s ők mind jellel látták el sorra a sorsot,
és Agamemnón Átreidész sisakába vetették.
S közben a nép esdett, tárt karral az égilakókhoz.
S volt, aki így szólt ekkor, a tágterü égre tekintve:

„Zeusz atya, bár Aiászra, vagy esnék Tüdeidészre,
vagy pedig épp az aranylókincsü Mükéne urára.”

Így szóltak; s a lovag, hős Nesztór rázta a sorsot;
és kiszökellett a sisakból az, mit amúgy is akartak,
Aiász sorsa: a hírnök hordta körül tömegükben,
jobbról kezdve mutatta föl azt az akháj vezetőknél.
Egy sem akadt, aki ráismert, már mind nemet intett:
ámde midőn, az egész gyűlést megjárva, elérte
azt, ki sisakba vetette, jelét ráróva, nagy Aiászt,
az nyujtotta kezét, odaállt s beledobta a hírnök.
Ráismert a jelére amaz, lelkében örömmel.
Lába elé hajította a földre, s ekép szólalt meg:

„Kedveseim, hisz az én jelem ez, s örülök neki én is
lelkemből: ragyogó Hektórt leverem bizonyára.
Rajta tehát, míg én harcos hadivértemet öltöm,
mind könyörögjetekek addig Zeusz Kroniónhoz, az úrhoz,
egymás közt csöndben, hogy a trószok meg ne neszeljék,
vagy fennhangon akár, hisz minket senki se rettent.
Engem erővel erőm ellen ki se vet ki helyemből,
sem hadifortélyal: mert nem hinném, hogy ügyetlen
lettem vagy növekedtem volna fel én Szalamiszban.”
Mondta; s azok könyörögtek Zeusz Kroniónhoz, az úrhoz.
S volt, aki így szólt ekkor, a tágterü égre tekintve:

„Zeusz atya, legmagasabb, ki uralkodol Ída hegyéről,
add Aiásznak a győzelmet s a dicső diadalmat;
hogyha pedig Hektórt is kedveled, érte is aggódsz,
add nekik egyformán az erőt, egyként a dicső hírt.”

Így szóltak; s Aiász tündöklő érceket öltött.
Majd miután minden fegyvert testére körített,
elsietett, ahogyan roppant Árész nekiindul,
hogyha a harcba siet, hősök seregébe, kiket Zeusz
lélekölő cívódással taszít össze tusára:
így indult az akhájok tornya, a termetes Aiász,
rettentő arccal mosolyogva, a lábaival meg
jó nagyokat lépdelt, és rázta nagyárnyu dzsidáját.
Nézték és nagyon örvendeztek mind az akhájok;
s minden tagjukban reszkettek szörnyen a trószok,
még Hektór szive is dobogott-vert nagy kebelében:
visszariadnia már mégsem lehetett csapatához,
sem népébe vegyülnie, hisz maga hívta ki Aiászt.
S Aiász jött közelébe, torony-nagyságu paizzsal,
hétbikabőrü, rezes volt ez, Tükhiosz keze műve,
legjelesebb szíjgyártóé, Hülé lakosáé:
ő remekelt díszes paizsot neki, hétbikabőröst
hízott marhákból, s rezet is tett nyolcadikul rá.
Ezt hordozta a melle előtt Telamóniosz Aiász,
Hektórnak közelébe került, s fenyegetve ekép szólt:

„Hektór, most azután meglátod a párviadalban,
hogy danaosz seregünkben mily daliák is akadnak

túl az oroszlánszívü, a férfítörő Akhileuszon:
ő tengerhasító, ívelt gályák közelében
fekszik, mert Agamemnón nép-pásztorra haragszik:
ám ilyenek volnánk mi, akik teveled viadalra
állunk épp elegen; kezd hát a csatát, viadalmat.”

Néki sisakrázó deli Hektór válaszul így szólt:
„Isteni sarj, Aiász, Telamón fia, nép fejedelme,
csak sose próbálkozz vélem, mint gyöngé suhancsal,
vagy valamely nővel, ki nem érthet a harci dologhoz:
jól értek bizony én a csatákhoz, a férfiöléshez:
jobbfele vetni a, balfele vetni a megszártított
nagy bikabőrt tudom: ezt tartom szívós viadalnak;
jól tudok én a sebes paripák seregébe szökellni,
s jól tudom én a vad Árész táncát ropni a harcban.
Téged azonban, ilyen nagy hőst, nem lesve akarlak
megdárdázni, hanem szemből, háthogyha találok.”

Szólt, s hosszúárnyú gerelyét csóválva vetette,
s Aiász hétbőrű iszonyú paizsába ütötte,
ott, hol nyolcadikul réz-réteg fedte a pajzsot.
Hat bőrrétegen át behatolt a keményhegyü lándzsa,
és megakadt hetedik rétegjén. Másodikul most
isteni sarj Aiász röpitette nagyárnyu dzsidáját,
s meghajította a Priamidészt vele domboru pajzsán.
Tündökölő pajzsán áttört az erősnyelü dárda,
és remekelt-díszü vértjén behatolva megállott:
átellent, lágyéka fölött átszelte az ingét;
félrehajolt Hektór, s kikerülte az éjszinü véget.
S mindkettő megemelt hosszú kelevézzel a kézben
egymásnak rontott, mint nyershusevő vad oroszlán,
vagy mint két vadkan, sose-romló bős erejében.
Priamidész ezután paizsába talált a középén,
csakhogy az érc hegye elgörbült, nem törte keresztül.
Aiász meg nekirontva döfött paizsába: keresztül
tört, s Hektór rohamát megrendítette a dárda,
úgy hasított a nyakába: kiszökkent éjszinü vére.
Csakhogy a hős Hektór még így se hagyott föl a harccal:
hátraszökölt nyomban, sziklát ragadott föl a földről
izmos markával, feketét, nagyot és egyenetlent,
s Aiász hétbőrű iszonyú paizsába vetette,
épp közepébe talált: megkondult körben az érce.
Erre meg Aiász még szörnyebb sziklát emelintett,
teljes erővel megcsóválta s a hősré vetette:
pajzsközepét e malomkő-nagy kövel beütötte,
és kedves térdét sértette meg: ez lehanyatlott
pajzsán csüggve; de fölsegítette azonnal Apollón.
Egymást kézitusán most már karddal sebesítik,
hogyha a nagy Zeusznak s a vitézeknek hiradói
nem jönnek: ki a trósz s ki az ércmezü argoszi részről,

Ídaiosz meg Talthübiosz, két bölcseszü bajnok:
hírnöki pálcájuk tartották most közibük; s szólt
Ídaiosz hiradó, elmés értője tanácsnak:

„Kedves jó fiaim, hagyjátok a harcot, a vívást;
egyként kedvel amúgy is a fellegettorlaszoló Zeusz,
mindketten daliák vagytok: ki-ki látta közöttünk.
S már közelít is az éj, jó lesz engedni az éjnek.”

Válaszul erre eképen szólt Telamón fia Aiász:
„Ídaiosz, Hektórt bírd rá, hogy szóljon eképen;
mert ő hívta ki harcra a legderekabb daliákat:
kezdje el ő, s szívesen fogok én engedni, ha ő is.”

Erre sisakrázó deli Hektór válaszul így szólt:
„Aiász, isten adott néked nagyságot, erőt is,
észt is; az összes akháj közt legjobb lándzsavető vagy;
most hát hagyjuk a vívást abba, a harc viadalmát,
mára; fogunk később még küzdeni, mígcsak egy isten
szét nem választ már, s egynek nem nyujt diadalmat.
S már közelít is az éj, jó lesz engedni az éjnek:
hogy te öröme deríts a hajóknál minden akháj hőst,
és a rokonságod, s a barátaidat legelőször;
s én Priamosz nagy városa mélyén kedvre derítsem
trójai társaimat s az uszályos trójai nőket,
kik hálát adnak majd értem az isteni téren.
Híres ajándékot váltsunk egymással azonban,
hadd szólhasson ekép egy akháj vagy trójai később:
»Lám, ők lélekező perrel szálltak viadalra,
és úgy váltak szét békülten, mint a barátok.«”

Így szólt, s már oda is nyujtotta ezüstszőgü kardját
és a hüvelyt s szépmetszésű szíját vele adta;
s Aiász bíbor övet nyujtott neki, szépragyogását.

Most hát szétváltak, s ment egyik az argoszi néphez,
másik a trójaiak seregéhez: ezek megörültek
látva, hogy él és épségben közelít seregükhöz,
s megmenekült győzteskaru Aiász hőserejétől:
szinte nem is hitték, úgy vitték vissza a várba.
Másoldalt Aiászt a remeklábvértés akhájok
kísérték Agamemnónhoz, győző örömében.
És amikor már Átreidész sátrába jutottak,
tiszteletükre bikát szentelt a király Agamemnón,
éppen ötesztendőset a szörnyüerős Kroniónnak:
megnyúzták, körülállták és darabokra metélték,
mesterien darabolták föl s húzták föl a nyársra,
gonddal megsütögették mind, majd újra lehúzták.
És hogy a munkát szüntették, s kész volt lakomájuk,
ettek, s nem maradt híján lakomának a lelkük.
Hosszu gerinchusokat nyujtott Aiásznak azonnal
szélesen országló hős Átreidész Agamemnón.

Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
akkor az agg Nesztór kezdett a körükben először
szóni tanácsot, az ő szava volt azelőtt is a legjobb.
Jóakarón szólalt meg köztük, ilyen szavakat szólt:

„Átreidész, s ti, az összes-akhájok többi vezére,
jaj, be sokan haltak meg már hosszúhaju hősök,
itt a Szkamandrosznál ontotta ki éjszinü vérük
érdes Arész, s Hádész házába suhant le a lelkük.
Szüntesd hát seregünk viadalmát hajnalidőben,
mink azután hordjuk szekerekkel a holtakat össze;
öszvérrel meg ökörrel; s égessük meg utána
itt a hajók közelében, hogy majd gyermekeiknek
csontjaikat vigyük el, mikor újra hazánkba hajózunk.
S máglyájuk mellett egyetlen halmot emeljünk
mindjüknek, s mellé sok roppant tornyot a síkon,
hogy megvédje a bárkákat, bennünket is óvjon;
és közibük jól-összerovott kapukat remekeljünk,
hogy legyen útja a tornyok közt a lovas-szekereknek;
kívül meg szorosán mellé mély árkot is ássunk,
körbefutót, minden lovagot, gyalogot kirekesztőt,
hogy dölyfös trószok súlyos hada ránk ne zuduljon.”

Így szólt ő; s a szavát a királyok mind helyeselték.
Trója magas várában meg gyülekeztek a trószok,
vad, viharos gyűlés támadt Priamosz kapujánál:
s köztük a jóeszü Anténór szólalt föl először:

„Trószok, dardánok, segítők, hallgassatok énrám,
hadd mondok ki, amit kebelemben sürget a lelkem.
Hozzátok ki az argoszi szép Helenét meg a kincset,
adjuk az Átreidáknak vissza; hiszen hites esküt
szegve csatázunk most: s bizony ez minékünk sose hasznos;
rossz végét vélem, ha, amit kell, nem cselekedjük.”

Így szólt és le is ült; de köztük szólani fölkelt
fényes Alexandrosz, fűrtös Helené deli férje:
és neki választ adva, ilyen szárnyas szavakat szólt:

„Anténór, sehogyan sem szólsz kedvemre e szókkal:
máskor tudsz ennél sokkal jobb tervet eszelni:
hogya pedig komolyan mondod s igazán e beszédet,
akkor az istenek elvették eszedet bizonyára.
Én meg a lóbetörő trószok közt mondok a szómat,
és kereken kijelentem, hogy nem adom ki az asszonyt:
kincseit ellenben, miket Argoszból ide hoztam,
mind szívesen kiadom, s házamból rá is adok még.”

Így szólt és le is ült; mire köztük szólani fölkelt
Dardanidész Priamosz, ki, akárcsak az istenek, oly böles:
jóakarón szólalt meg köztük, ilyen szavakat szólt:

„Trószok, dardánok, segítők, hallgassatok énrám,
hadd mondok ki, amit kebelemben sürget a lelkem.
Most egyetek vacsorát várunkban, mint ezelőtt is;
álljatok őrt azután, s legyen éber mindegyikötök:
s Ídaiosz menjen hajnalban a görbe hajókhoz,
hogy Meneláosznak s Agamemnónnak hirüladja,
mit javasolt Parisz, ő, ki miatt támadt a viszályunk.
S azt az okos szót is, hogy volna-e kedvük a zúgó
harcot megszüntetni, amíg a halottakat el nem
égetjük: s azután verekedjünk, mígcsak egy isten
szét nem választ már, s egynek nem nyujt diadalmat.”

Szólt; s nagyon is hallgattak rá, tették a parancsát.
És azután vacsorához láttak mind, csapatonként,
és ment Ídaiosz hajnalban a görbe hajókhoz.
És ott lelte Arész követőit, az argoszi népet
gyűlés közt, Agamemnónnak bárkája faránál:
hát közepükre került s szólt harsány hangon a hírnök:

„Átreidész, s ti, az összes-akhájok többi vezére,
hozzátok Priamosz küldött s más trójai főbbek,
mondjam meg, ha talán kedves lesz s tetszik e szózat,
mit javasolt Parisz, ő, ki miatt támadt a viszályunk:
minden kincset, amit Helenével a görbe hajókon
ő Trójába hozott - bár pusztult volna előbb el! -
kész ideadni, s a házából megtoldani is még:
ámde dicső Meneláosz törvényes feleségét
azt ki nem adja; pedig hát erre is intik a trószok.
S azt is rám hagyták: van-e kedvetek addig a zúgó
harcot megszüntetni, amíg a halottakat el nem
égetjük: s azután verekedjünk, mígcsak egy isten
szét nem választ már, s egynek nem nyujt diadalmat.”

Így szólt; s erre azok mind hosszan csöndbe merültek.
Végül is így szólt harcban-erőshangú Diomédész:

„Senki Alexandrosz kincsét most el ne fogadja,
még Helenét se: hiszen bizonyos még gyermek előtt is,
hogy már vesztük hurka vetődik a trójaiakra.”

Így szólt: és az akháj sarjak mind ráivalogtak,
lóbetörő Diomédésznek bámulva beszédét;
s Ídaioszhoz eképen szólt a király, Agamemnón:

„Ídaiosz, magad is hallod, mit szól az akhájság;
válaszadó szavuk ez, s magam is helyeselni tudom csak.
Ám a halott-máglyák ellen már nincs kifogásom:
mert csöppet sem irigylem a megholtak tetemétől,
hogy hamar élvezhessék már a tüzet, ha elestek:
hallja ez esküt Zeusz, Héré dörgőszavu férje!”

Szólt, s jogarát valamennyi nagy istenhez fölemelte.
Ídaiosz pedig indult vissza a szent Ilionba.

Ültek a gyűlésben trószok s dardán ivadékok,
mind együtt s várták, hogy jöjjön vissza a hírrel
Ídaiosz: s ő jött és elmondotta, középre
állva, a választ: s ők indultak is erre azonnal.
Volt, ki halottat gyűjteni, mások fát szedegetni;
másrésről meg a jópadu bárkáktól az akhájok
kéltek holtat gyűjteni, mások fát szedegetni.

És első sugarát amidón a mezőkre nyilazta
Héliosz, Ókeanosz szelid és mély áradatából
lépve az égre - találkoztak csatatéren a hősök.
Ottan ráismerni a holt daliákra nehéz volt:
ámde lemosták róluk vízzel a már megaludt vért,
s forró könnyeket ontva emelték mind szekerekre.
Tiltott nagy Priamosz zokogást, hát néma csoportok
tették holtjaikat máglyára, busulva szivükben:
majd, hogy elégették, mentek szent Ílionukba.
Másrésről ugyanígy a remek-lábvértes akhájok
tették holtjaikat máglyára, busulva szivükben:
majd, hogy elégették, indultak a görbe hajókhoz.
Még nem a hajnal, csak kettős ködfénye derengett,
s már ama máglya köré kiszemelt csapat argoszi hős gyűlt;
és ezután köribé egyetlen halmot emeltek,
mind a mezőről hordták, és falat is közelébe,
és nagy tornyokat, óvni az életüket s a hajókat.
És közibük jól-összerovott kapukat remekeltek,
hogy legyen útja a tornyok közt a lovas-szekereknek:
kívül meg szorosan mellé mély árkot is ástak,
széleset és nagyot, és fenekére karókat ütöttek.

Így fáradtak a jólfésülthaju bajnok akhájok;
míg villámló Zeusznál ültek az istenek össze,
szemlélték, mi nagyot mívelnek a vértés akhájok:
s köztük a föld rázója Poszeidón szólt legelőször:

„Zeusz atya, mondd, a hatalmas földön lesz-e halandó,
elméjét s tervét aki bízza az égilakókra?
Nem látod, hogy a jólfésülthaju bajnok akhájok
már falat építettek a bárkáiknak előtte
árokka, minekünk nem is adva dicső hekatombát?
S ennek híre szalad, valameddig terjed a hajnal:
s elfeledik majd azt, amit én és Phoibosz Apollón
Láomedón hősnek várul, fáradva, emeltünk.”

Felsóhajtvá felelte a fellegtorlaszoló Zeusz:
„Jaj, széltében-erős Földrázó, mily szavakat szólsz!
Másválemely isten félhetne ilyen leleménytől,
más, akiben nincs ennyi erő, akinek keze gyatrább:
néked lesz híred, valameddig terjed a hajnal;
rajta tehát, ha a jólfésülthaju bajnok akhájok
visszahajóznak majd szeretett földjére honuknak,

dúld szét ezt a falat, döntséd tengerbe egészen;
és a hatalmas partot hintsd ismét be fövennyel,
tűnjék el tetemes bástyája az argosziaknak.”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek;
és, hogy a nap lebukott, az akhájok műve is állt már.
Ökröket öltek sátranként, vacsorához is ültek.
S jöttek a bárkák Lémnoszból, jó lémnoszi borral,
mindet Iészonidész Euénosz küldte hazulról,
nép-pásztor nagy Iészónnak kit Hüpszipülé szült.
Ő Agamemnónnak s Meneláosznak külön adva
küldött éppen ezer mérték színbort a hajókkal.
Bort mind onnan vásároltak a fürtös akhájok,
volt, aki rézen, mások meg ragyogó vasat adtak,
más ökrök bőrét, más élő ökröket adva,
más rabszolgákat; viruló lakomát keritettek.
Hosszu egész éjjel lakomáztak a fürtös akhájok;
bent meg, a városban, segítőkkel a trójai hősök.
S hosszú egész éjjel gonoszat gondolt ki a bölcs Zeusz,
dörgött rémítón: sápadt félsz fogta el őket:
kelyhükből az italt kilocsolták, senki se mert ott
inni előbb, mielőtt loccsantana nagy Kroniónnak.
Végül, az álom ajándékát átvenni, ledőltek.

NYOLCADIK ÉNEK

FÉLBEHAGYOTT HARC

Már sáfrány leplét borította a földre a Hajnal,
hogy villámszerető Zeusz egybehivatta az isten-
gyűlést sokszakadéku Olümposz legtetéjében:
ő maga szólt hozzájuk, s mind a szavára figyeltek:

„Istenek és istennők, mind hallgassatok énrám,
hadd mondok ki, amit kebelemben sürget a lelkem:
hogy ne merészkedjék istennő, sem pedig isten
általvágni az én szavamat: helyeselje az összes,
hogy mennél hamarabb tudjam befejezni e munkát.
Mert kit rajtakapok, hogy távol az égilakóktól
menne segítségére a trósznak vagy danaosznak,
azt csúnyán megütöm, s úgy tér az olümposzi csúcsra;
vagy pedig elkapom és lehajítom a Tartarosz-árnyba,
messze le, sűrű homályos mély üregébe a földnek,
ott, hol vaskapu van, meg rézküszöb, annyira mélyen
Hádész háza alatt, amilyen magasan van az égbolt:
akkor majd meglátja, hogy én vagyok itt legerősebb.
Rajta, no, próbáljátok meg, lássátok is együtt,
egy nagy aranyláncot függesszetek itt le az égről,
istenek, istennők, s mind csimpaszkodjatok abba:
s még így sem húzhatjátok le a földre az égből
Zeusz legfőbb hadurat, bármily hosszan huzakodtok:
míg azután, ha magam vágynálak húzni magasba,
fölhúználak a földdel is én, tengerrel is együtt:
és az Olümposz csúcsa köré kötném ama láncot,
és az egész mindenség fönt csünghetne a légben.
Ennyire több vagyok én istennél s emberi népnél.”

Így szólt; s erre azok mind hosszan csöndbe merültek,
bámulták a szavát, mert megmondotta keményen.
Végre eképen szólt a bagolyszemü Pallasz Athéné:

„Ó, miatyánk, Kronidész, fejedelmek legmagasabbja,
jól tudjuk mi is azt, hogy erőd nagy s hajlani nem tud:
csak hogy a sok gerelyes danaoszt keseregve siratjuk,
mert elpusztul mind, rossz sorsát tölti be immár.
Mégis a háborutól, ha parancsolod, így is elállunk,
ám jóhasznu tanácsot adunk mi az argoszi népnek:
egy szálíg ki ne vesszen, amért neked annyira gyűlölt.”

Elmosolyodva felelte a fellegtorlaszoló Zeusz:
„Bátran, Trítogeneia, derék lányom, hisz e szókat
nem mondtam komolyan, s teneked kedvezni kívánok.”

Szólt s szekerébe befogta az érckörmű paripákat,
két gyorsröptű lovát, aranyos szép hosszusörényűt:
s ő maga is szinaranyt öltött, fölemelte a díszes
szép aranyostort is, majd föllépett a szekérre.
Ostora indított, s a lovak nemkésve röpültek
végig a nagy térségen a föld meg a csillagos ég közt.
Sokforrású Ídát érte el így, vadak anyját,
s Gargaroszon, hol várta ligetje s az illatos oltár,
már lovait fékezte az emberek, istenek atyja,
majd kifogott paripáit sűrű ködbe takarta.
S ő maga fönt az oromra leült, hírének örülve,
s nézte a trójaiak várát s az akháji hajókat.

Közben meg lakomáztak a fésült-fürtös akhájok,
sátranként sietősen, s már vették föl a vértet.
Másoldalt meg a trószok fegyverkeztek a várban
végig; s bár kevesebben, mégis küzdeni vágytak,
kényszerüségből, védve a gyermekeket meg a nőket.
Föltárultak mind a kapuk, seregük kiözönlött,
mind a gyalog s a lovag: s iszonyú hadilárma rivalgott,
és hogy a szembefutó daliák egy helyre kerültek,
összecsapott bőrpajzs, kelevéz mind, össze a vértés
férfierő: közben köldökkel-domboru pajzsok
csapkodták egymást, iszonyú hadilárma rivalgott.
Egybekeverve kavargott jajszó és diadalszó,
mind az ölők s a halóké, ázott vérben a föld is.

Míg reggel volt még, és nőtt szent fénye a napnak;
mindkét fél lövedéke talált, és hulltak a népek:
ám mikor Éliosz közepére került föl az égnek,
Zeusz az arany mérleghez nyúlt s a magasba emelte:
s hosszuranyujtó vég két sorsát tette be abba,
lóbetörő trósz és ércinges akháj daliákét:
fogta középen, emelte, s ezek bús napja lenyomta.
Mert az akháj sorsok süllyedtek a dús anyaföldig
mélyre, s a trósz sorsok lendültek a tágterü égis.
Most pedig Ídáról maga dörgött, s messzirelángzó
villámmal lecsapott az akháj seregekbe: csodálták
látva e fényt, elfogta a sápadt félelem őket.

Ídomeneusz s Agamemnón sem mert helybemaradni,
és nem a két Aiász, két hős követője Arésznak:
helyben csak maga Nesztór állt, az akháj hadak őre,
nem maga szántából: lova kínlódott, lenyilazta
fényes Alexandrosz, fürtös Helené deli férje,
épp feje búbján, hol kezd nőni sörénye a lónak,
föl koponyájából, s hol a legvesztőbb a találat.
Fölmagasult kínlódva, a nyíl velejébe hatolt be,
megrémítve a többi lovat, pörgött lenyilazva.
S míg az öreg lemetélte a kantárszíjat e lóról,
kardjával mellé szökkenve - a harc gomolyán át

jöttek már Hektór paripái, merész kocsisukkal,
Hektórral: s az öreg most már elveszti a lelkét,
hogyha a harsány Túdeidész nem látja, mi készül:
rettentőt rikkantva kiáltott át Odüsszeusznak:

„Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
merre szaladsz, hátat fordítva, akárcsak a gyávák?
Még be ne fúródjék hátadba, ha futsz, kelevézük.
Váraj meg; az aggtól úzzuk a vad férfit tova ketten.”

Mondta, de nem hallotta sokattúrt fényes Odüsszeusz,
mert mellette futott el az öblös akháji hajókhöz.
Túdeidész pedig egymaga tört az előcsapatokba:
állt az öreg Néléiadész paripái elébe,
s megszólította az agg harcost, szárnyas szavakat szólt:

„Jaj, öreg, ím, fiatal daliák fenyegetnek a harcban:
s már az erőd lankad, hisz a vénség terhe sanyargat:
roskadozik követőd, lovaiddnak lomha a lépte.
Lépj szekeremre hamar, hogy meglásd, Trósz paripái
mennyire tudják harc mezején át erre meg arra
fürgén üzni az ellenséget, vagy kikerülni:
félelmes lovak, Aineiásztól vettem el őket.
Hagyd fegyvernőkeinkre a két lovat; ám ezeket mi
hajtsuk rá a lovas trószokra, hogy ő maga lássa
Hektór: mint tombol markomban az én kelevézem.”

Szólt; s a lovag Nesztór nem volt neki szófogadatlan.
Hát Nesztór lovait fegyvernőkeik, Szthenelosz meg
jókaru Eurümedón, vették gondjukba azonnal:
s ők ketten fölléptek a Túdeidész szekerére:
fényes kantárját Nesztór a kezébe ragadta;
ostora indított, s Hektórhoz gyorsan elértek:
s már a heves Hektórra dzsidát hajított Diomédész:
őt ugyan elvétette, de fegyvernők kocsisának,
Éniopeusznak, a nagy Thébaiosz büszke fiának,
míg gyeplőt tartott, csecse mellett verte be mellét:
ez kizuhant a szekérből, hátráltak paripái
gyors lábbal: s ő ott erejét s lelkét kilehelte.
Megsajdult Hektór szive szörnyen jó kocsisáért:
s mégis, bár búsult, ott hagyta feküdni a társát:
ő maga más kitűnő kocsisért nézett: s paripái
nem voltak hosszan híján hajtónak: azonnal
Íphitidészre akadt, Arkheptolemoszra, a hősre,
gyors lovait rábízta, kezébe vetette a gyeplőt.

Győzött volna a vész ekkor jóvátehetetlen,
s báránként beszorultak volna a trójai várba,
észre ha nem veszi ezt a halandók s istenek atyja:
rettentőt dördülve, fehér villámmal ütött le;
épp Diomédésznek paripái elé, be a földbe:
rettenetes lánggal lobogott fel nyomban a kénkő:

megrettenve farolt a szekérhez vissza a két ló;
fényes gyepelőjük kiszökött Nesztór keze közzül:
s szólt Diomédeszhez most, megrettenve szívében:

„Tüdeidész, hajtsd már menekülni patás paripáid.
Vagy nem látod, hogy nem kísér Zeusz diadalma?
Most a dicsőséget neki nyújtja a nagy Kronión Zeusz,
eznap: s később majd ismét minékünk, ha akarja:
ember nincs, aki gátolhatná Zeusz akaratját,
bármilyen erős legyen is: mert sokkal több a hatalma.”

Válaszul így szólt harcban-erőshangú Diomédesz:
„Jól van, öreg, hiszen ezt úgy mondtad mind, ahogyan kell;
csak hogy az én szívem és lelkem nagy fájdalom éri:
Hektór majd így szól egyszer csak a trójaiak közt:
»Tüdeidész tőlem menekülve vonult a hajókhöz.«
Így dicsekedhet majd: s akkor föld nyeljen el engem.”

Válaszul így szólt erre Gerénia bajnoka, Nesztór:
„Jaj, bajnok Tüdeusz fia, mit nem mondasz előttem?
Mondjon akár gyávának Hektór, vagy remegőnek,
nem hiszik el neki úgysem a dardánok meg a trószok,
sem feleségei nagylelkű pajzsos daliáknak,
kiknek erős trósz hitveseit te a porba vetted.”

Így szólt, s fordította futásra patás paripáit,
vissza a harc gomolyán: s Hektór meg a trószok utánuk
vad riadással kínokozó kelevézt zuditottak.
És a sisakrázó deli Hektór zengve kiáltott:

„Tüdeidész, rohanó-csikajú danaosz daliád mind
nagyra becsült, székkal, hússal, meg telt poharakkal:
most azután sose tisztel: hisz, mint asszony, olyan vagy.
Gyáva leányka, szaladj! soha nem fogsz, visszaszorítva
engem, a bástyáinkra rohanni; s az asszonyainkat
nem viszed el gályákon: előbb adom én a halálot.”

Szólt; mire Tüdeidész kétség közt hányta-vetette:
megfordítsa-e gyors lovait, harcoljon-e szembe.
Háromszor gondolt rá lelkében s a szívében:
háromszor dördült rá bölcs Zeusz Ída hegyéről,
s adta a trósznak a jelt, hogy fordul a harci szerencse.
Hektór meg rászólt rivalogva a trójaiakra:

„Trójaiak, lükiébeliek, dardán tusavívók,
férfiasan, feleim, ne feledjünk vívni vitézül!
Érzem, hogy kegyesen bólított nékem a nagy Zeusz:
hírt, diadalt minékünk, s gyötrelmeket ad az akhájnak.
Balgatagok, kik ilyen falakat tákoltak elébünk,
gyöngé, silány bástyák, egy sem gátolja erőmet;
s ásott árkaikon lovaim hamar általugornak.
És miután majd öblös bárkáikhoz elérek,
el ne feledjétek, legyen ott vad láng a közelben,

hogy fölgyujthassam gályáikat; öljem is őket,
majd ha a gályák közt már elkábulnak a füstben.”

Így szólt, és azután lovait riogatva kiáltott:

„Xanthosz, hej, s te Podargosz, s Aithón, s isteni Lamposz,
most szolgáljátok meg az abrakotok, mit elétek
Andromakhé, lánysarja a nagyszivü Étiónnak,
oly bőven hintett legelőbb, sok méz-szivü búzát,
s bort is előbb vegyített nektek, vágyát sziveteknek,
mint nékem, ki pedig, vallom, viruló ura volnék.
Rajta, robogjatok úzve, ragadjuk már el a pajzsot,
Nesztórét, melynek nagy híre az égig is elhat,
hogy szinaranyból van, szíjtartó rúdja is abból;
s lóbetörő Diomédész válláról ama díszes
szép páncélt, mit Héphaisztosz buzgón maga munkált.
Hogyha e kettőt elkapjuk, hiszem én: az akhájok
első éjszaka mind fölszállnak a fürge hajókra.”

Szólt dicsekedve; de földühödött most Héra, az úrnő:
hányta magát trónján - megrázta a téres Olümposzt -
és megszólította Poszeidáónt, a nagy istent:

„Jaj, széltében-erős Földrázó, vajjon a lelked
nem sír kebledben, döltén danaosz daliáknak?
Kik teneked Helikéből s Aigaiból nagyon is sok
drága ajándékot hoznak? Diadalt nekik óhajts.
Mert ha akarnók mind, danaosz daliák segítői,
visszazavarni a trósz és hátrálatni a bölcs Zeust,
Ída hegyén bizony akkor búsulhatna magában.”

Erre a Földrázó nagyokat sóhajtvá felelte:

„Ej, te merész-szavu Héra, milyen szó hagyja el ajkad?
Én sehogyan sem akarnám, hogy nagy Zeusz Kronidésszal
harcoljunk, hiszen ő mindünknél sokkal erősebb.”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek;
s közben a gályák és a fal-árok közti egész tér
megtelt már lovak és pajzsos daliák seregével,
mely beszorult: szoritotta a gyors Árésszal egyenlő
Hektór Príamidész, mert Zeusz neki evvel adott hírt.
S tán lobogó tüsszel fölgyujtja a görbe hajókat,
hogyha a hős Agamemnónt most rá nem veszi Héré,
hogy míg ő maga küzd, buzdítsa a többi vitézt is.
Futva futott sátrak mentén s az akhái hajóknál,
nagy bíbor köpenyét izmos kézzel megemelve:
s állt Odüszeusz cetnagyságú bárkája hegyébe,
mely a középben volt, hogy kétfele hasson a hangja,
s itt Telamóniadész Aiász sátráig elérjen,
ott Akhileuszéig: kik a tábor végibe vonták
bárkáik, bízván karjukban s hős erejükben.
Messzeható hangon harsant danaosz seregére:

„Szégyen ez, argosziak, gyávák, csak szemre csodásak!
Hát hova tűnt a dicsekvés, hogy mi vagyunk a legelsők?
Lémnoszban be nagyon szájhósként szóltatok egykor,
míg meredekszarvú ökrök sok jó pecsenyéjét
ettétek; s ittátok a bort telemert keverőkből,
hogy ki-ki száz meg kétszáz trósszal száll a csatában
szembe! No most azután egyedül Hektórra magára
sem lehetünk elegek, ki felégeti még ma hajónkat.
Zeusz atya, sujtottál-e idáig erős fejedelmet
ekkorá átokkal, s hírét elvetted-e már így?
Még soha el nem mentem szép oltárod előtt én,
sokpadu gályával míg elvergődtem idáig:
ám égettem ökörháját s combot valamennyin,
mert vágytam földúlni egészen a jófalu Tróját.
Hát e könyörgésem vidd most, Zeusz, teljesedésbe:
engedd, hogy legalább mi magunk épen hazajussunk,
s trójaiaknak eként az akhájit leigázni ne engedd.”

Így szólt; s Zeusz atya őt megszánta, a könnyeket ontót:
s bólított, hogy a népe egész leszen és oda nem vész.
Sast küldött sebtén, madarak közt legmagasabb jelt,
körme között mely vitte futó szarvas kicsi borját:
s Zeusz gyönyörű oltára elé ejtette a borjat,
hol jóshangmegadó Zeuszt tisztelik áldozatokkal.

Ők meg amint látták, hogy a sast Zeusz küldte az égből,
még hevesebben törtek a trószra, ügyeltek a harcra.

Ott oly sok danaosz közül egy sem akadt, aki azzal
kérkednék, hogy előbb szállt lóra a Tüdeidésznél,
vagy hogy az árkon előbb szökkent át, kezdeni harcot:
mert sisakos trósz bajnokot ő vert ott le először,
Phradmonidész Ageláoszt: ez lovait futamodni
fordította, de ő hátába ütötte a dárdát,
válla közé, mikor épp fordult, s átverte a mellét:
földre zuhant a szekérről, csörgött rajta a fegyver.
Majd meg az Átreidák, Agamemnón és Meneláosz,
majd meg a két Aiász, hadi-bátorsággal övezve;
majd pedig Ídomeneusz s fegyvernöke Ídomeneusznak,
Mérionész, az ölö nagy Enúaliosszal egyenlő,
majd pedig Euaimón ragyogó fia, Eurüpiosz hős.
Végül kétívű iját Teukrosz feszítette:
pajzsa mögé odaállt Aiász Telamóniadésznak.
Aiász elhuzogatta a pajzsot, a hős fedezetten
nézett szét: s ellötte nyilát a csaták gomolyában,
és akit ért, elesett nyomban, kilehelte a lelkét,
ő pedig újra, miként anyjához a gyermek, aként bujt
Aiászhoz: ki a fényes pajzssal rejtve-takarta.
Tisztanevű Teukrosz közülük kit lőtt le először?
Orsilokhoszt legelőbb, majd Ormenosz és Ophelesztész
hullt s Daitór s Khromiosz, meg az isteni hős Lükophontész,

majd Polüaimonidész Amopáón és Melanipposz,
egyet a másik után terítette a dús anyaföldre.
Látván őt, megörült sereget-vezető Agamemnón,
hogy megbontja erős íjával a trójai hadsort:
hát hozzá sietett, melléállt s ily szavakat szólt:

„Teukrosz, kedves fő, Telamón fia, nép vezetője,
csak mindég így lőjj; sugarat deritesz seregünkre
és Telamónra, apádra, ki táplált, míg kicsi voltál,
s bár fattyú gyerekét, a saját házába nevelt föl:
hát, noha távol van, vidd őt most nagyszerű hírre.
Én mondom neked, és így megy majd teljesedésbe:
hogyha megadja nekem pajzstartó Zeus meg Athéné
fölforgatni tövestül a jófalu trójai várat,
néked adok legelőbb a kezedbe jutalmat utánam,
háromláb-széket, vagy két lovat és szekeret még,
vagy pedig asszonyt, hogy veled együtt lépjen az ágyra.”

Erre a tisztanevű Teukrosz neki válaszul így szólt:
„Hírneves Átreidész, minek is serkentsz, mikor úgymint
fáradozom? Sohasem heverek, míg futja erőmből;
sőt, amióta mi őket Trója felé szoritottuk,
attól kezdve a férfiakat sorban nyilazom le.
Nyolc hosszúhorgas vesszőt lőttem ki idáig,
mind heves ifjú hősöknek húsába hatolt be;
s ezt a veszett ebet itt mégsem tudom én lenyilazni.”

Szólt, és új vesszőt röpitett ki az íj idegéről
Hektór ellen, akit vágyott lenyilazni a lelke:
őt ugyan elvétette; de jónevű Gorgüthión hőst,
drága fiát Priamosznak, a mellén verte a nyíl át;
ezt Aiszüméből megkért anya hozta világra,
Kasztianeira, ki, mint istennő, szépalakú volt.
És, mint félrekonyul feje máknak, hogyha a kertben
termés terheli, és a tavasz dús zápora nyomja:
így hajlott feje féloldalt a sisak nehezétől.
Új vesszőt röpitett Teukrosz ki az íj idegéről
Hektór ellen, akit vágyott lenyilazni a lelke:
s ismét elvétette; kitérítette Apollón;
ám Arkheptolemoszt, Hektór bátor szekeresét,
míg az a harcba rohant, csecse mellett verte keresztül:
ez kizuhant a szekérből, hátráltak paripái
gyors lábbal: s ő ott erejét s lelkét kilehelte.
Megsajdult Hektór szive szörnyen jó kocsisáért:
s mégis, bár búsult, ott hagyta feküdni a társát;
s öccsét, Kebrionészt, ki közelben volt, odahívta,
fogja a zablákat: s az nem volt szófogadatlan.
Hektór földre szökellt tündöklő szép szekeréről,
rettentőt rikkantva; követ ragadott a kezébe,
s Teukrosznak rontott, bízatta leütni a lelke.
Ez pedig épp keserű nyílvezzőt vett tegezéből,

s illesztette ideghez: s most sisakos deli Hektór
épp amikor felhúzta nyilát, vállán, hol a kulcscsont
elválaszt nyakat és mellet, hol a seb veszedelmes,
ott megdobta az éles kővel a harcra igyekvőt:
és elzsibbasztotta kezét, idegét szakította:
térdre rogyott tüstént, s a kezéből íve kihullott.
Összerogyó testvérét el nem hagyta nagy Aiász,
oltalmára rohant sebesen, pajzzsal betakarta.
S aztán két szerető bajtársa emelte a testét,
Mékiszteusz, Ekhiosz fia és ragyogó nagy Alasztór,
és a nyögő daliát a kivájt gályák fele vitték.
S újra a trósznak adott nagy erőt az Olümposzi ekkor,
vissza, a mély árokhoz, kergették az akhájat már:
s Hektór, villogtatva vadul szemeit, legelől ment.

S mint kutya, hogyha az erdőben vadkant vagy oroszlánt
megkap hátulról, gyors lábában bizakodva,
csípőjén s a farán, és fordulatára figyelmez:
Hektór így üldözte a hosszuhajú daliákat,
mindig a leghátsót sujtotta le, s ők menekültek.
Ám miután áttörtek már a karókon, az árkon
futva, s a trójaiak keze már sokakat leigázott,
akkor a gályáknak közelébe kerülve megálltak,
és egymást hivatgatták, s mindegyik égilakóhoz
karjaikat fölemelve külön-külön is könyörögtek.
Hektór meg hajtotta sörényes szép paripáit
mindenüvé; szeme mint Gorgóé s gyilkos Arészé.
Mekönyörült rajtuk, letekintve, a hókaru Héra,
s Pallasz Athénához sebtén szárnyas szavakat szólt:

„Ó, jaj, pajzstartó Zeusz gyermeke, hát minekünk sincs
gondunk, végveszedelmükben sem, az argosziakra?
Lám, elpusztul mind, rossz sorsát tölti be immár,
egy szál férfi dühétől: őrvöng, túrni se tudjuk,
Hektór Priamidész, halmozza a rosszra a rosszat.”

Így szólt erre az istennő, a bagolyszemű Pallasz:
„Lelket-erőt már rég elvesztett volna e férfi,
argoszi kéz által leterítve saját hona földjén:
csakhogy apám őrvöng, csöppet sem józan a lelke,
szörnyü igaztalan, és az erőmet fékezi folyton.
S nem jut eszébe, milyen sokszor segitettem a sarját,
míg azt Eurüsztheusz kiszabott munkái gyötörték.
Fölzokogott küzdelmei közt az az égre: s a nagy Zeusz
mindig is engem küldött, hogy lesuhanva segítsen.
Hogyha előre tudom mindezt értelmes eszemmel,
aznap, hogy Hádész kapujához küldte az úr őt,
hozni a gyűlöletes Hádésznek ebét Ereboszból,
- mély örvényéből sohasem menekül meg a Sztüxnek.
Most engem gyűlöl, de Thetisznek tette tanácsát,
mert csókolta a térdét, és simogatta az állát,

s kérte: becsülné meg várdúló bajnok Akhilleuszt.
Lesz, mikor így szólít még engem: »fény szemü drágám«.
Hát te csak indulj most, és fogd be patás paripáink,
s én azalatt pajzstartó Zeusz házába vonulva,
vad viadalra veszek vértet, meglátni ha vajjon
örvend-é Priamosz fia majd, sisakos deli Hektór,
hogya elébe tűnünk a csaták ösvényei hosszán.
Lesz ott trósz, aki még jóltart ebeket s keselyűket
hájjal meg hússal, ha lehull az akháji hajóknál.”

Szólt; s a fehérkaru Héra nem is volt szófogadatlan.
Ment az aranyzabolás lovakat szekerébe befogni
Héra, az istennő, szent lánya a büszke Kronosznak.
S közben Athénaie, pajzstartó Zeusz atya lánya,
apja küszöbje fölött csúsztatta le drága ruháját,
hímzett szép leplét, melyet maga szőtt a kezével:
s fellegtorlaszoló Zeusz ércingét felövezve,
fegyveresen készült könnyontó háborúságra.
Tűzfényű szekerére fölugrott, fogta a lándzsát,
súlyos, erős nagy lándzsáját, mellyel leigazza
hősök hadsoraikat haragossuk, erős atya lánya.
Héra meg ostorral megcsapta hamar paripáit.
Tárult most önként, csikorogva az ég kapusarka,
melyre ügyelnek az égi, olümposzi örök, a Hórák,
hogy sűrű ködfelhőjét nyissák s újra becsukják.
Ott úzték robogó paripáikat át a kapuk közt.

Zeusz odanézett Ídáról, gyúlt szörnyű haragra:
s Íriszt serkentette, aranyszárnyú hiradóját:
„Rajta, te gyors Írisz, küldd őket vissza, élembe
jönni ne engedd; mert hisz szép nem lenne a harcunk.
Mert kijelentem a szót, s ez megy majd teljesedésbe:
megsántítom gyors paripáikat, ökmagukat meg
penderitem lefelé, szekerük pedig összetöröm majd.
S körbeforoghat tíz esztendő, s ők azután sem
gyógyulhatnak még ki a villámverte sebekből:
lássa a fény szemü, apjával harcolnia jó-e.
Mert Hérára nem is vagyok így mérges, haragos már,
megszoktam, hogy a szándékom gátolja örökké.”

Szólt; s a viharlábú Írisz kélt nyomban a hírrel:
Ída hegyormairól sietett az olümposzi csúcsra.
Sokvölgyű nagy Olümposznak külső kapujában
szembekerült vélük, s elmondta nekik, mit üzen Zeusz:

„Merre-hová? Szívetek minek őrzöng kebleitekben?
Zeusz az akháj sereget nem hagyja segélnetek úgysem.
Mert ezzel fenyeget Kronidész, és ezt viszi véghez:
sántává teszi gyors paripáitok, és a szekérből
földrehajít titeket, s a szekért szétzúzza egészen.
S körbeforoghat tíz esztendő, s még azután sem

gyógyulhattok föl ti a villámverte sebekből:
hogy lásd, fény szemü lány, mi is az: harcolni apáddal.
És Hérára nem ily mérges, nem is ily haragos már,
tudja, a szándékát Héré gátolja örökké.
Ámde te szörnyü szemérmetlen kutya vagy, ha valóban
rá mernéd roppant kelevézed Zeuszra emelni.”

Ezt mondotta nekik, s azután tovaszállt sebes Írisz.
S erre Athénaiához Héré ily szavakat szólott:

„Ó, jaj, pajzstartó Zeusz gyermeke, már nem akarnám,
hogy Zeusszal szemben küzdjünk mi a földilakókért.
Hát pusztuljon az egyik, a másika élve maradjon,
sorsa szerint: ő meg lelkének gondolatával
ítéljen trószok s danaók közt, mint ahogy illik.”

Így szólván, a patás paripákat visszavezette.
S már fogták ki a drágasörényű szép paripákat
és bekötötték ambrosziás jászlakhoz a Hórák:
és szekerük ragyogó fal mellé támasztották.
Ők meg, az istennők, aranyos székekre leültek,
égilakók közibé, s kedves szivük ette a bánat.

Zeusz atya Ídáról kerek szekerét s paripáit
űzte Olümposzhoz, s el is érte az isteni székhelyt.
És paripáit a nagy Földrázó fogta ki ekkor,
és szekerét kocsi-álláson vászonba takarta.
S messziredőrgő Zeusz az arany trónszékre leült most,
s közben lába alatt megrendült a nagy Olümposz.
Ők meg, Athénaié s Héré, távol Kronidésztől
ültek, s nem szóltak hozzá, kérdezni se merték:
ám amaz átértette szivében, s így szólalt meg:

„Mért bánkódtok ekép, Héré és Pallasz Athéné?
Nem fáradtatok el hírnévosztó viadalban,
kikre olyan szörnyen haragusztok, a trószokat ölve.
Hát hisz az én győztes kezemet, roppant nagy erőmet,
meg nem fordítják együtt sem az istenek itt mind.
S nektek előbb szállott remegés szép tagjaitokba,
mintsem az ütközetet láttátok volna s a dülást.
Hát kijelentem a szót, s ez lett volna a vége:
nem tértek ti, ha villám sujt le, a harciszekérrel
vissza Olümposz-orumra megint, hol az istenek élnek.”

Szólt; mire fölmorrant Héré s vele Pallasz Athéné:
egymáshoz közel ülve, s a trósz vesztére hevülve.
Pallasz Athénaié némán ült, egy szava sem volt,
Zeusz atya ellen bosszúsan, s elfogta a vad düh:
Héra azonban nem rejtette szivébe haragját:

„Rettenetes Kronidész, hogy tudtál szólani ily szót?
Jól tudjuk mi is azt, hogy erőd nem győzi le senki:
csak hogy a sok gerelyes danaoszt keseregve siratjuk,

mert elpusztul mind, rossz sorsát tölti be immár.
Mégis a háborutól, ha parancsolod, így is elállunk,
ám jóhasznu tanácsot adunk mi az argoszi népnek:
egy szálíg ki ne vesszen, amért neked annyira gyűlölt.”

Válaszul így szólt erre a fellegtorlaszoló Zeusz:
„Hajnalban még jobban látod a nagy Kronidészt, ha
éppen kívánod, te tehénszemü nagyszerü Héra,
hogy seregestül mint pusztítja az argoszi lándzsást.
Mert nem hagy föl már az erős Hektór a csatával,
míg a hajóktól föl nem kél gyorslábu Akhilleusz,
aznap majd, amidőn a hajóknál dúlnak a harcok
szörnyü hevességgel, Patroklosz holtteteméért.
Mert ez az isteni sors: teveled meg mit se törődöm,
hogyha haragszol, még ha a föld végébe szaladsz is
és a vizek végébe, ahol Kronosz Ípetossal
ül, s nem üdíti magát soha szárnyas napsugarakkal,
sem széllal, de körös-körül ott van a Tartarosz árnya:
még ha odáig is elbolygasz, veled úgy se törődöm,
bárha morogsz, mivel eblelkübb nincs nálad amúgy sem.”

Ezt mondotta; de mit se felelt a fehérkaru Héra.
S Ókeanoszba bukott tündöklő fénye a napnak,
s vonta a tápláló földekre megint a sötét éjt.
Ennek a trójaiak nem örültek; azonban az árnyas
éj nagyon-óhajtott volt s drága az argosziaknak.

S egybehivatta a trósz gyűlést sugaras deli Hektór,
távol a gályáktól, örvényes szép folyamárnál,
tisztá helyen, hol a föld fölcsillant holttetemek közt.
Földre leszállva lovukról, hallgatták a beszédet,
mit Hektór mondott, Zeusz kedvelt hőse: kezében
nagy tizenegyrőfös kelevéz volt, szórta a szikrát
réz-hegye, és körülötte aranykarikája gyűrűzött:
rá támaszkodván, ezt mondta a trójaiak közt:

„Trószok, dardánok, segítők, hallgassatok énrám:
már hittem, hogy a gályákat meg az összes akhájit
elpusztítva megyek haza széljárt Ílionunkba:
ám a homály jött, s megmentette az argoszi népet
és a hajóikat is ma a tenger torlata mellett.
Hallgassuk meg hát a sötét éj hívogatását,
készítsünk vacsorát; s a sörényes szép paripákat
fogjátok ki, s elébük vessetek abrakot immár;
majd meg a városból ökröt, juhok erre vezetve
gyorsan, mézlelkü bort is vegyetek magatokhoz,
s otthonról kenyeret, s azután fát gyűjtsetek össze,
hogy majd végig az éjjelen át, hajnalhasadásig,
sok tüzet égessünk, érjen föl az égig a lángjuk:
még valahogy ne mehessenek éjjel a fűrtös akhájok
megmenekülni előlünk nagy hátán a vizeknek.

Sértetlen s nyugton ne mehessenek ők a hajókra,
ámde legyen, ki sebét közülük még otthon is érzi,
mert a hegyes kelevéz, vagy a szálló nyíl hegye éri,
míg a hajóra szökik: hogy ezentúl más is utáljon
lőbetörő trószokra riasztani könnyteli Árészt.
Zeusz-kedvelt híradóink meg mondják meg a várban:
serdülő fiak, őszfejü vének a vár kerületjén
töltsék éjüket, isten-emelt tornyokra vigyázva:
és minden gyöngéd asszony, ki-ki háza ölében,
rakjon nagy tüzeket; s legyen őr is biztos a várban,
csellel az ellenség be ne törjön, mert mi hiányzunk.
Így legyen ez, nagylelkű trószok, az én szavam ennyi:
ennyire volt szükség, érjen most véget a szózat;
hajnalban még mást is mondok a trójaiaknak.
Én hiszem azt, ha könyörgök Zeuszhoz s isteneinkhez,
innen a vézsorsok-küldötte kutyákat elűzöm,
vézsorsok hordozzák őket a barna hajókon.
Most hát őrizzük csak egész éjjel mimagunkat:
majd kora hajnalban fölvéve a vértet, a fegyvert,
görbe hajók mellett verjük föl a vadszivü Árészt.
S meglátom, hogy a Túdeidész, az erős Diomédész,
visszaszorít-e a gályáktól erejével a falhoz,
vagy pedig én viszem el véres vértjét, ha ledöftem.
Harcierénye kitetszik majd holnap, ha bevárja
száguldó gerelyem; de hiszem, hogy megsebesülten
elsőik közt esik el, s nagyszámú társ körülötte,
rögtön, amint holnap fölkel a nap. Ó, csak aképen
lennék nemmúló s nemöregvő minden időben,
s tisztelnének aként, mint Pallaszt s Phoibosz Apollónt,
mint amikép ez a nap rosszat hoz az argosziakra.”

Így szólott Hektór; és ráivalogtak a trószok;
járom alól fogták ki az izzadt gyors paripákat,
mindegyiket megkötvén ott a saját szekerenél:
s ökröket és hájas juhokat hoztak ki a várból
gyorsan, s mézlelkű bort is hordtak ki magukkal,
s házából kenyeret, s azután sok fát szedegettek.
Szép hekatombákat szenteltek az égilakóknak.
Áldozat-illatokat vittek föl az égig a szellők,
édeseket, de a boldog olümposziak be se szívták,
mert szent Trója nekik rettentőn gyűlöletes volt
és Priamosz meg népe a jógerelyes Priamosznak.

Ők hát ily bizakodva, pihentek a háboru hídján,
hosszu egész éjjel; tüzeik meg sűrűen égtek.
Mint amidőn magas égen a fénylő hold körül ékes
csillagraj ragyog, és szellő sem rezzen a légben,
s feltűnik minden kiszökő szirt, égbe döfő bérc,
és szurdok; s a magasból terjed az égi sugárzás,
minden csillag látszik; örül szívében a pásztor:

ily sok tűz lobogott Xanthosz vize és a hajók közt,
trójaiak-gyújtotta nagy őrtüzek Ílion alján.
Ott égett a mezőn az ezer tűz; mindegyiküknél
ötven harcos is ült, lobogó tűz lángjai mellett.
És a lovak, tönkölyt s a fehér árpát eszegetve,
vártak a széptrónú Hajnalra a harckocsi mellett.

KILENCEDIK ÉNEK

KÖVETSÉG AKHILLEUSZHOZ

Így örködtek a trójaiak; de az argoszi népet szörnyü Futás, a fagyos Riadásnak társa, gyötörte: legderekbjajukat gyöttrő gyász éle sebezte. Mint amikor két szél száguld a vizek halas árján, Thrákia földje felől támad Zephürosz s Boreász is hirtelen, és a sötét hullám föltornyosul egyben és tömegestül hányja a partra a tengeri hínárt: így tépődött most az akháj kebeleiben a lélek.

S Átreidész, akinek szívét nagy kínja sebezte, járt föl-alá, harsány hiraóinak osztva parancsot, szólítsák nevükön gyűlésbe a férfiakat mind, nem hangos szóval; s a legelsők közt maga sürgött. Ültek a gyűlésben búsan; s fölkel Agamemnón, sűrű könnyeket ontott, mint a sötétvizü forrás, mely meredek szirtről zúdítja le éjszinü habját: mélyen eképe sóhajtott, s mondta az argosziaknak:

„Híveim, argosziak fejedelmei és vezetői, szörnyü nehéz vaksággal vert kötelékbe Kronión: mert megígérte a rettentő, s a fejével is intett, hogy haza jóbástyás Tróját földúlva, hajósom; s most csúnyán megcsalt, hazaküld Argoszba parancsa, dicstelenül, miután már sok népet veszítettem. Így tetszik bizonyára a szörnyüerős Kronidésznek, néki, ki már sok városnak bontotta meg ormát, s még ezután is bontja, hiszen legfőbb a hatalma. Rajta tehát, ahogy én mondom, mind úgy cselekedjünk, fürge hajón szálljunk szeretett földjére hazánknek: mert seregünk soha nem veszi már be a tágutu Tróját.”

Ezt mondotta; s azok mind hosszan csöndbe merültek, és csak bánkódtak némán az akháj ivadékok: végül is így szólt harcban-erőshangú Diomédész:

„Esztelenül szóltál, Átreusz fia, ellene mondok, mint jogos is, gyűlésben, uram; csöppet se neheztelj. Harcieróm mind közt nekem ócsároltad először, gyávának mondtál engem, viadalra silánynak: s mindezt tudja az argosziak fiatalja-öregje. Néked azonban a csalfa Kronosz fia egyet adott csak: mert a jogarnak tiszteletét neked adta a nép közt, bátorságot azonban nem, pedig épp ez a legtöbb. Balga, te, azt véled, hogy minden akháj ivadék oly gyáva, olyan viadalra-silány, ahogyan te beszéled?”

Hát ha a lelked olyan nagyon óhajt visszahajózni,
menj csak: nyitva az út, gályáid a víz közelében
állnak, ahány csak a büszke Mükénéből veled eljött:
itt marad addig a többi akháj hosszúhaju harcos,
míg Tróját föl nem dőljük; de ha mégis akarnak,
fussanak ők is a gályákkal szeretett honi földre:
én s Szthenelosz küzdünk, mígesak nem leljük e város
végét: mert isten vezetett bennünket idáig.”

Így szólt; és az akháj sarjak mind rárivalogtak,
lőbetörő Diomédésznek bámulva beszédét.
Majd a lovag Nesztór kelt föl s szólt köztük eképen:

„Tüdeidész, nagy erőd van a harcban, s harcitanácsban
minden kortársad közül éppen a legderekabb vagy.
Senki sem ócsárol szavadért az akháj sokaságban,
meg sem cáfolhat: de azért még célba nem értél.
Bár fiatal létedre lehetnél gyermekeim közt
még a legifjabb is, mégis bölcsebb szavakat szólsz
minden akháj vezetőnél, mert úgy szólsz, ahogyan kell.
Én, aki nálad vénebbnek valloam magam, én majd
mindent elmondok végig, s nem fogja gyalázní
senki a szózatom itt, a vezérlő Átreidész sem.
Törzstelen és törvénytelen az, nincs tűzhelye annak,
belső háborunak ki örül, véres viadalnak.
Hallgassuk meg most a sötét éj hívogatását,
készítsünk vacsorát, és fekhelye mindenik őrnek
légyen az ásott ároknál, kívül falainkon.
Ennyit mondok az ifjaknak; s azután, Agamemnón,
rajta, vezess mindnyájunkat, te vagy itt a legelső.
Laktassad lakomával a véneket: illik ez, így jó.
Telve a sátoraid borral, mit az argoszi bárkák
thrák földről hoznak tág tengeren erre naponta.
Készleted is van elég, sok népnek vagy te királya.
Gyűljenek egybe sokan, s hallgass majd arra, ki legjobb
harcitanácsot nyujt: nagyon is szükség van az összes
bölcse szü bajnok akhájra, hisz itt gyujt már a hajóknál
sűrűn az ellenség tüzeket; s ennek ki örülne?
Már ez az éj seregünknek vagy romlása, vagy üdve.”

Szólt; s nagyon is hallgattak rá, tették a tanácsát.
Rontottak ki az órállók már fegyvereikkel,
szállt ki velük Nesztór fia, nép-pásztor Thraszümédész,
szállt Árész két sarja, Ialmenosz, Aszkalaphosszal,
és szállt Mérionész, s Aphareusz is Déipürosszal,
s szállt ki velük Kreión fia, fényes hős Lükomédész:
hét vezetője az öröknek, s száz-száz daliája
járt a nyomán mindnek, hosszú kelevézzel a kézben:
és hogy elértek a fal s árok közibé, lepihentek:
s ott ki-ki lángot lobbantott és megvacsorázott.

S Átreidész az akháj véneknek sűrű csapatját vitte a sátra felé, s elibük gazdag lakomát tett: s ők kirakott kész étkek után kezüket kivetették. Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat, akkor az agg Nesztór kezdett a körükben először szólni tanácsot, az ő szava volt azelőtt is a legjobb: jóakarón szólalt meg köztük, ilyen szavakat szólt:

„Hírneves Átreidész, sereget-vezető Agamemnón, véled végzem a szót s veled is kezdem, mivel oly nagy nép ura vagy, s kormánypálcád Zeusz adta kezébe, és neked adta a törvényt is, hogy a népet igazgasd: szólni s a szót meghallani is legelőbb teneked kell, s teljesezésre segíteni másét is, kit a lelke hajt hasznos szózatra: te döntöd el azt, amit ő kezd. Én bizony elmondom, mit látok a leghelyesebbnek. Nem hiszem én, hogy más jobb tervet tud kieszelni gondolatomnál, mely megvolt rég, s most is olyan csak, attól kezdve, te Zeusz-sarj, hogy hajadon Brízzeiszt feldühödött Akhileusz sátrából el-kiragadtad: nem kedvünkre bizony: hosszan lebeszéltelek akkor és hevesen, de te engedtéél nagydölyfű szivednek, és kit az istenek is tisztelnek, a legderekabb hőst megsértetted, ajándékát te bitorlod: azonban nézzük még most is, mint nyerjük vissza a szívét, nyájas ajándékokkal, mézes szép szavainkkal.”

Válaszul így szólt most sereget-vezető Agamemnón:
„Kedves öreg, biz nem hazugul mondtad ki a vétkem: nem tagadom, hogy vak voltam: mert sűrű sereggel ér föl a férfi, akit szívében kedvel a nagy Zeusz; mint ahogy őt most megtisztelte, leverve a népünk. Most, hogy vétettem, hallgatva bal indulatomra, végtelenül sok ajándékkal békíteni vágyom: s híres ajándékom mindötök előtt nevezem meg, tűznemlátta triposzt hetet és tíz tiszta talentum színaranyat, húsz fényes tálát, fűрге tizenkét díjnyertes paripát, mely a díjat lábbal aratja. Bíz nem lenne szegény az az ember, drága aranyban nem szűkölködnék, aki bírná mindama díjat, melyet az én körmös lovaim lábukkal arattak. Válogatott hét nőt is adok, munkába-kiválót, kit, mikor épp ő elfoglalta a jófalu Leszboszt, én kiszemeltem, mert legszebb nők voltak a földön. Őket adom neki, köztük lesz, kit tőle oroztam, Brízzeusz lánya: de még szent esküvel is kijelentem: nem léptem soha még ágyára, se nem keveredtem véle, miként egymással az asszony s férfiu szokta. Mindezek itt nyomban várnak rá: és ha utána isteneink Priamosz várát feldúlni megadják,

akkor a gályáit jól rakja meg ércel-arannyal,
majd ha a zsákmányt egymás közt szétosztjuk, akhájok.
És hűsz trójai nőt maga válasszon ki a várból,
argoszi szép Helenának utána a leggyönyörűbbet.
S majd, ha akháj Argosz gazdag mezejére elérünk,
vőm legyen ott: és úgy becsülöm meg, mint csak Oresztészt,
későn lett fiamat, ki a bőségben nevelődik.
Három lányom is él jól ácsolt házam ölében,
Khrüszothemisz meg Láodiké és Íphianassza:
hát, akit öközülük kíván, vigye el jegyajándék
nélkül Péleusznak házába: s adok hozományt is,
mint amilyen dúsát lányával senkisem eddig.
Hét gazdaglakosú várost adok én hozományul,
Kardamülét, Enopét, s mellettük a jófüvű Hírét,
isteni-szent Phérát, s Antheiát dús legelőkkal,
és kies Aipeiát, s fűrttermő Pédaszosz alját:
mind tengerparton fekszik, közel ősi Püloszhoz:
mindben sokjuhu és sokbarmú emberek élnek,
s gazdag ajándékkal, mint istent, tisztelik őt majd,
és kormánypálcája alatt ragyogóan adóznak.
Én mindezt neki szánom, csak tegye félre haragját.
Béküljön; Hádész nem hajlik, nem szelidül csak,
nincs is az embernek gyűlöltebb istene nála;
engedjen nekem úgy, ahogy őt hatalomban előzőm,
s nála idősebbnek vallom magamat dicsekedve.”

Válaszul így szólt erre Gerénia bajnoka Nesztór:
„Hírneves Átreidész, sereget-vezető Agamemnón,
nem hitvány adományt kínálsz fel az úr Akhileusznak.
Rajta, menesszünk választottakat, ők sietősen
menjenek el sátrához a Péleidész Akhileusznak.
Sőt, őket magam én szemelem ki, tegyék a tanácsom.
Zeusz-kedvelt Phoinix legyen első, járjon az élen,
és azután roppant Aiász meg a fényes Odüsszeusz;
s Eurübatész s Hodiosz hirádo kísérje el őket.
Hozzatok öblítő vizet, és legyen áhítatos csend,
hadd kérleljük imával Zeust, tán megkönyörül még.”

Így szólt; és mindjüknek tetsző volt a beszéde.
Hírnökök öblítő vizet öntöttek kezeikre,
minden borkeverőt peremig töltöttek az ifjak
s osztották az italt, áldozva előbb a pohárból.
És miután áldoztak s ittak, amennyit akartak,
akkor az Átreidész sátrából fölkerelkedtek.
S még a lovag Nesztór sok mindent mond vala nékik,
mindre kacsintva külön, de kivált Odüsszeuszra: hogyan kell
meghajlítaniok szándékát hős Akhileusznak.
Mentek előre a sokszivajú tenger vize mellett
s földövező Földrázóhoz hosszan könyörögtek,
hogy könnyen győzzék meg nagy lelkét Akhileusznak.

Sátraihoz s bárkáihoz értek a mürmidonoknak:
ott lelték: lelkét csengő lanttal vidította,
szép díszes lanttal, melynek húrlába ezüst volt:
Éetión várát feldúlva szerezte magának:
épp ezzel mulatott, hősöknek zengte a hírét.
Patroklosz pedig egymaga ült szemben vele, némán,
várva, hogy Aiakidész mikor ér végére a dalnak.
Ők meg előléptek ketten, vezetett nagy Odüsszeusz:
és odaálltak elé: Akhileusz ámulva fölugrott,
lantostul, s amin ült, tüstént odahagyta a széket.
S látva a férfiakat, fölkel Patroklosz is éppígy;
s mondta, köszöntve reájuk, a fűrgefutásu Akhilleusz:

„Üdv, szívesen látlak; nagy volt a hiányotok úgyis,
mert bár forr haragom, szeretettek vagytok előttem.”

Őket e szókkal beljebb vitte a fényes Akhilleusz;
s székre leültetvén s bíbor szőnyegre azonnal,
Patrokloszt, aki ott állt, így biztatta szavával:

„Rajta, Menoitidész, állítsd föl nagy keverőnket,
tisztább bort elegyíts, poharat tégy mindjük elébe:
mert sátramban a legkedveltebb férfiak ülnek.”

Szólt; mire Patroklosz megtette barátja parancsát.
Nagy húsos-deszkát helyezett el a tűz sugarában,
háthúst tett oda, bárányét s a kövér kecskéét,
és vele hízlalt disznónak háj-fedte gerincét.
Automedón tartotta, s Akhilleusz fõlszeletelte:
jól szétszelte a húst, azután fölhúzta a nyársra;
s nagy tüzet élesztett Patroklosz, az isteni férfi.
Majd, hogy a tűz elaludt, s elsorvadt végig a lángja,
már parazsat dombolt, nyársát fölibé feszítette:
s isteni sóval hintve, magasba emelte a villán.
Majd, miután megsült, osztó-asztalra vetette,
s Patroklosz kenyeret hordott s osztotta ki nekik
szép kosarakból; húst maga osztott köztük Akhilleusz.
S ő maga szemközt ült le az isteni hős Odüsszeusszal,
szembelevő falnál; s Patrokloszt kérte, a társát,
áldozzon: s az a hús elejét lángokra vetette.
S ők kirakott kész étkek után kezüket kivetették.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
Aiász intett Phoinixnak: meglátta Odüsszeusz,
egy poharat színig töltött s Akhileuszra köszöntött:

„Üdv, Akhileusz! Nincs híjával lakomának a lelkünk
sem hadisátra ölén Agamemnón Átreidésznek,
sem pedig itt nálad: van előttünk sok remek étel,
hogy megegyük: de bizony nem az étkek gondja gyötör most:
inkább szörnyű baj, Zeusz-táplált; arra figyelve
félünk: kétségben, vajjon sok jópadu gályánk
megmarad-é vagy sem, ha te fegyvert harcra nem öltesz.

Mert hisz a gályáknak s falnak közelébe tanyáznak
már a kevély trószok s nagyhírű megsegítőik,
táborszerte lobog tüzük, és már nem lehet őket
- mondják - fékezniük, nekiesnek a barna hajóknak.
Zeusz Kronidész kedvezve nekik mutogat jeleket s úgy
villámlik: Hektór, erejétől elkapatottan
rémesen őriöng, és Zeuszban bizakodva sem istent,
sem pedig embert nem retteg: megszállta a harc-düh.
És könyörög, mennél hamarabb tűnjék föl a hajnal:
mert fenyeget, hogy a bárkáink orrát lehasítja,
és elemészi gonosz tűzzel mindet: s az akhajt mind
ott kaszabolja halomra, ha elkábulnak a füstben.
S attól fél a szivem szörnyen: nehogy isteneink még
végbevigyék a szavát, és elsorvasszon a végzet
lőnevelő Argosztól távol, a trójai földön.
Kelj hát föl, ha akarnád, későn bár, az akhájok
gyötrődő fiait megmenteni trósz hadizajtól.
Membánod magad is majd; ám írját sose tudjuk
lelni a már megesett rossznak: sokkal hamarabb kell
meggondolnod, a bús naptól mint mentsd meg a népet.
Kedvesem, édesapád Péleusz, hogy a phthiai földről
elküldött Agamemnónhoz, neked aznap ekép szólt:
»Gyermekem, ad majd harcierőt Héré meg Athéné
néked, hogyha akarja: te meg nagylelkű szivednek
légy ura kebledben: jobb mindig a szép egyetértés:
hát a garázda viszályt hagyd el, hogy az argosziaknak
annál jobban tiszteljen majd ifja-öregje.«
Ezt mondotta az agg, s te feledted: mégis, akár most,
hagyd el a szívrágó haragot: s ad majd Agamemnón
méltó szép adományt néked, ha elállsz a haragtól.
És ha kívánod, csak hallgass meg, felsorolom mind,
mennyit ígért sátrában néked a hős Agamemnón:
tűzneláta triposzt hetet és tíz tiszta talentum
színaranyat, húsz fényes tálat, fűrgé tizenkét
díjnyertes paripát, mely a díjat lábbal aratja.
Bíz nem lenne szegény az az ember, drága aranyban
nem szűkölködnék, aki bírná mindama díjat,
melyet az ő paripái futó lábukkal arattak.
Ad hét leszboszi nőt is még, munkába-kiválót,
kit kiszemelt, mikor elfoglaltad a jófalu Leszboszt,
mert minden nő közt legszebbek voltak a földön.
Mind neked adja, közöttük lesz, kit tőled elorzott,
Bríszeusz lánya; s erős szent esküvel esküszik arra,
nem lépett soha még ágyára, nem is közösült még
véle, miként egymással, uram, nő s férfi szokta.
Mindezek itt nyomban várnak rád: és ha utána
isteneink Priamosz várát feldúlni megadják,
akkor a gályáid rakd meg jól rézzel-arannyal,
majd ha a zsákmányt egymás közt szétosztjuk, akhájok.

És válassz ki magadnak még húsz trójai asszonyt,
argoszi szép Helenának utána a leggyönyörűbbet.
S majd ha akháj Argosz gazdag mezejére elérünk,
légy veje néki: aként becsül ott meg, mint csak Oresztészt,
két, későn született sarját, bőségbe nevel föl.
Három lánya is él jól ácsolt háza ölében,
Khrúszothemisz meg Láodiké és Íphianassza:
hát, akit öközülük kívánsz, vidd el jegyajándék
nélkül Péleusznak házába: s olyan hozományt ad,
mint amilyen dúsát lányával senki sem eddig.
Hét gazdaglakosú várost ad néked a lánnyal,
Kardamülét, Enopét s mellettük a jófüvü Hírét,
isteni szent Phérát s Antheiát dús legelőkkel,
és kies Aipeiát, s fürteremő Pédaszosz alját:
mind tengerparton fekszik, közel ősi Püloszhoz:
mindben sokjuhu és sokbarmú emberek élnek,
s mint istent tisztelnek téged, bő adománnyal,
és jogarodnak alatta neked ragyogóan adóznak:
hát ezt adja neked, csak hagyj föl már a haraggal.
És ha az Átreidész s adománya is ennyire gyűlölt
szívednek, könyörülj legalább meg a többi akhájon,
táborszerte ki gyötrődik, s ki akárcsak egy istent,
tisztel majd téged: nagy lenne közöttük a híred.
Hektórt ölhetnéd meg, mert nagyon is közel ért már
pusztító dühvel, és azt mondja, hogy egy danaosz sem
ér vele föl, közülük, kiket eddig hoztak a bárkák.”

Erre a gyors lábú Akhileusz neki válaszul így szólt:
„Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
kell, hogy a szót nyíltan megmondjam, vissza se fogjam,
úgy, ahogy én érzem, s ahogyan hiszem is, hogy igaz lesz,
hogy sose turbékoljatok itt nekem innen-amonnan.
Gyűlöletes nékem Hádész kapujával egyenlőn,
az, ki szívében mást rejt, s ismét más van a nyelvén.
Hát kijelentem most, mit látok a leghelyesebbnek:
azt hiszem én, hogy nem győz meg sem az Átreidész már,
s más danaosz sem, mert köszönet nem volt soha abban,
hogy küzködtem az ellenséggel örök-szakadatlan.
Mert egyet kap a veszteg ülő s aki nagy hevesen küzd;
és ugyanúgy becsülik meg a bátrát, mint a silányat.
És ugyanúgy meghal, ki sokat vív, mint aki lusta.
Mit használt nekem oly sok kint eltérni szivemben,
míg lelkem folyton vésznek tettem ki a hadban?
Mint a madár viszi tollatlan kicsinyeknek az étket,
hogyha elér valamit, viszi nekik, s ő maga koplal:
így töltöttem el én álomtalan éjeket egyre,
míg véres napokat vívtam végig verekedve,
víva vitézekkel, feleségeikért a csatában.
Kétszer hat várost dúltam fel a fürge hajókkal
termő Trója terén s tizenegy várost gyalog eddig:

sok gyönyörű holmit hordtam haza mindegyikükből,
hoztam s átadogattam mindet az Átreidésznak:
ő meg a fürge hajóknál várt, átvette a zsákmányt,
szétosztott keveset, s a javát ottfogta magának.
Osztott ő adományt a királyoknak s kitünőknek,
ott van mind: egyedül csak tőlem orozta el újra:
lelkemnek kedves nőmet maga bírja, no hisz csak
vígadjon, vele hálva. De mit kell akkor a trósszal
vívni nekünk? mért gyűjtött egybe ilyen hadinépet
Átreidész, nem a szépfürtű Helené ügye végett?
Tán csak az Átreidák szeretik feleségüket és más
földi halandó nem? De hiszen, ki derék meg eszes, mind
kedveli ám a magáét s gondol véle: miként én
őt szívből szeretem, bár harcon nyerte a dárdám.
Most miután elorozta a zsákmányom, s becsapott már,
meg se kísértsen, mindent jól tudok, úgyse vehet rá.
Törje fejét Odüszeusz, teveled meg a többi királlyal,
hogy mint védje a gályákat gyilkostüzü lángtól.
Már igazán sok mindent mívelt nélkülem eddig,
épített falat, és ásott árkot körülötte,
széleset és mélyet, s vert már fenekére karókat:
csak hogy még így sem tarthatja a férfiölő vad
Hektórt távol. Amíg a hadak közt én verekedtem,
még sose mert Hektór a falaktól messze csatázni,
csak Szkaiai kapujáig tört ki előre s a bükkig.
Ott megvárt egyszer, de alig menekült haragomtól.
Most, hogy a fényes Hektórral nincs küzdeni kedvem,
áldozom én holnap Zeusznak meg az égilakóknak,
és a hajóim jól megrakva, a vízre kisiklok,
s láthatod is, ha kívánod, s épp van gondod ilyenre,
hajnalban hallal-teli Hellészpontoszon úszni
bárkáim s bennük buzgón evező daliákat:
és ha a nagynevű Földrázó is kedvez az úton,
harmadnapra a sűrű-rögű Phthiába elérek.
Van sok mindenem, ott hagytam, mikor erre vetődtem;
és hozzá viszek én aranyat, vöröses rezet innen,
szépövü asszonyokat szintén meg szürke vasércet,
mit mind itt nyertem. De jutalmul amit nekem osztott,
ő maga vette el újra kevélyen, az úr Agamemnón
Átreidész. Minden szavamat csak mondd neki így el,
nyíltan: hadd legyen őrá mérges a többi akháj is,
hogyha szeretne becsapni talán közülük valakit még
ő, a szemérmelenség-köntösü; merni se merjen
- bár kutya-szemtelen ő - a szemembe tekinteni többé:
én bíz nem segítem se tanáccsal, sem kezeimmel.
Egyszer már becsapott, megsértett: másszor ugyan nem
szed már rá, legyen ennyi elég neki: szép nyugalomban
pusztuljon: hisz eszét immár elvette a bölcs Zeusz.
Egy hajszálnyira sem becsülöm, s adománya utálat.

Még ha akár tízszer vagy hússzor olyan sokat adna,
mint ami birtoka van, s máshonnan toldana hozzá:
Orkhomenosz minden kincsét, s az egyiptomi Thébai
kincseit, ámbár ott legtöbb van a házak ölében,
s száz kapujának mindegyikén kétszáz lovasember
fér át, mind egyszerre lovakkal meg szekerekkel;
s még ha olyan sokat adna, ahány a főveny meg a porszem,
Átreidész, még akkor sem győzné meg a lelkem,
mígcsak e bántalomért meg nem bűnhődik egészen.
S nem veszem el lányát Agamemnón Átreidésznek:
szépségben vetekedjék bár arany Aphroditével,
és legyen oly dolgos, valamint a bagolyszemű Pallasz,
akkor sem veszem el: válasszon mást a seregből,
illőbbet hozzá, aki énnám fejedelmibb.
Nékem meg, ha segítenek isteneink, s hazaérek,
otthon majd azután asszonyt Péleusz maga választ.
Van sok akháj nő Hellász-szerte s Phthia ölében,
lányai főbneknek, kik védik a városukat mind:
azt teszem ott kedves feleségemmé, aki tetszik:
bátor lelkem amúgy is már rég ösztönöz engem,
hogy vegyek ott illő hitvest, megkért feleséget,
és mit az agg Péleusz szerzett, élvezzem a kincset.
Mert sosem érhet föl lelkemmel mindama kincs sem,
melyről mondták, hogy van a jófalu trójai várban
békében, mielőtt az akhájok sarjai jöttek;
s még az sem, melyet nyilazó nagy Phoibosz Apollón
kőküszöbével zár, sziklás Püthónak ölében.
Mert zsákmányolhatsz tulkot, hízotthasú birkát,
szerzel sárga lovat, meg háromlábú edényt is:
vissza azonban már sohasem zsákmánylod a lelked,
sem nem vásárlod, ha kiszállt a fogak rekeszéből.
Édesanyám, az ezüzlábú Thetisz, isteni asszony,
mondta, hogy engem kettős végzete vár a halálnak.
Hogyha a trójai vár körül itt maradok verekedve,
elvész visszautam, de sosem hervadhat a hírem:
ámde ha megtérek szeretett földjére hazámnak,
elvész nagy hírem, hanem éltem hosszúra nyúlik,
és gyorsan nem is ér el végzete már a halálnak.
Sőt, hiszen adnám én e tanácsot a többinek éppígy,
visszahajózni! mivel végét már nem lelitek meg
nagyfalu Trójának: nagyon is terjeszti fölébe
dörgő Zeusz a kezét, s bizakodnak benne a népek.
Hát induljatok, és az akhájok főbjeinek csak
mondjátok ki a hírt - ez a tisztas tisztetek úgyis,
hogy valamely jobb gondolatot gondoljanak ennél,
mely megmentse hajóikat és az akháj hadinépet
görbe hajóiknál: mert ez nem visz vala célhoz,
mit kieszeltek most, mivel én még egyre haragszom.
Phoinix jobb ha marad, s nálunk pihen itt le az éjjel,

hogy velem együtt térjen a drága hazába hajómon
holnap, már ha akar: hisz nem viszem őt el erővel.”

Így szólt; s erre azok mind hosszan csöndbe merültek,
bámulták a szavát, mert megmondotta keményen.
Végre a vén Phoinix, a lovag, szólalt meg eképen,
könnyre fakadva, hisz aggódott az akháji hajókért:

„Már ha szived hazatérést forgat, fényes Akhilleusz,
s fürge hajóinktól csöppet sem vágyol elúzni
pusztító tüzeket, minthogy lelkedbe harag hullt:
hogyan tudnék, édes fiam, akkor hátramaradni
nélküled? Agg Péleusz teveled küldött el utamra,
aznap, hogy Phthiából téged az Átreidészhoz
küldött, még gyereket, ki nem ért a közös viadalhoz,
sem szónokláshoz, mely a férfit hírre segíti:
éppen ezért küldött, legyek én, aki mindre kioktat,
szónak szónoka légy és végbevívője a tettnek.
Így azután, édes fiam, én tőled nem akarnék
hátramaradni, de még úgy sem, ha az isten igérné,
hogyan viruló fiatallá tesz, ráncom kisimítja:
mint voltam, mikor elhagytam szépasszonyu Hellászt,
hogyan ne civődjam apámmal, Amüntór Ormenidésszal:
mert ő feldühödött énrám egy széphaju lányért,
kit szeretett, s közben feleségét semmibe vette,
édesanyámat; anyám folyton kért, térdem ölelve,
háljam el azt a leányt, hogy majd megutálja az aggot:
megtettem, hallgatva reá. Sejtette apám ezt
rögtön, s szörnyü Erínuszokat kért sűrű imával,
hogyan tőlem született fiusarj sose üljön a térdén.
Átkos imáit meg célhoz segítette az isten,
Zeusza a földmélynek s riadalmas Perszephoneia.
Én ugyan őt le akartam döfni ezért hegyes ércel,
csak hogy egy égilakó haragom szüntette, szivembe
vetve a nép hangját, a tömegnek sűrű szidalmát,
még apagyilkosnak ne nevezzen a széles Akháia.
Ám rekeszizmomban lelkem csöppet sem akart már
mérgező apámnak termeiben ténfergeni többé.
Sógorok és környékbeli jó rokonok könyörögve
kértek bár hosszan, s úgy tartóztattak a házban:
sok hájas juhok és csavaroszarvú remek ökröt
váltak, igen sok sertés is hájban-virulóan
pörköltetni feszült Héphasztosz lángja fölébe;
és az öregnek edényei sűrűn ürültek a bortól.
Hosszu kilenc éjet töltöttek aludva köröttem:
őrt álltak, felváltva, s a tűz egyszer sem aludt ki,
egy a körülkerített udvarnak előtere alján,
másik a tornácon, hálóterem ajtaja mellett.
Ám azután, hogy már tizedik sűrű éjszaka szállt rám,
akkor az alvóház jól zárt kapuját kiszakítva

áttörtem, s könnyen kiugortam a ház kerítésén,
őr meg nem látott, se fiúk, sem a szolgáléányok.
Messzefutottam utána, bejárva a tágterü Hellászt,
végre rögs Phthiát, juhok anyját értem el és ott
nagy Péleuszt, a királyt: az meg szivesen befogadva,
úgy szeretett, ahogyan későn született fiasarjat,
egyetlen sarjat, kincsek közt dús apa kedvel;
gazdaggá is tett, nagy népet adott nekem, így hát
Phthia határában lettem dolopok fejedelme.
S én voltam nagygyá nevelőd, istennagy Akhilleusz,
szívemből kedvelve, hiszen mással nem akartál
sem lakomába sietni, sem enni a termed ölében,
míg nem emeltelek én térdemre, etetve előre
elvágot hússal, s oda nem nyujtottam a bort is.
Mellemen is mily gyakran eláztattad te az inget,
gyermeki módra a bort szájadból visszakucogva.
Így sokat eltúrtem, sokszor fáradtam is érted,
meggondolva, hogy úgysem adott gyereket nekem isten,
téged tettelek, isteni hős Akhileusz, a fiammá,
bútól és bajtól hogy majd te legyél, aki megvéd.
Hát, Akhileusz, fékezd nagy lelked: mert sosem illik,
ádáz szív hozzád: hisz hajlanak isteneink is,
bár több tiszteletük van, több erejük meg erényük.
S őket is áldozatokkal, szép fogadalmas imákkal,
és boritallal s illattal meg tudja az ember
engesztelni esengve, ha vétett és ha hibázott.
Vannak Imádságok, kik a nagy Zeusz lányai, sánták,
rancos a képük, a pillantásuk tétova kancsal:
járnak a Vétek után, gonddal, lépése nyomában.
Mert ez erős és jólábú: s így mindegyiküknél
jóval előbbre szalad, legelől jár széles e földön,
s árt a halandóknak: s orvoslani, ők a nyomában.
Így aki tiszteli Zeusz közelítő lányait, annak
hasznót hajtanak ők, meghallgatják a könyörgést:
és vonakodva ki szól sértő szót s elveti őket,
kéri azonnal Zeusz Kronidészhoz eredve, hogy addig
űzze a vétke amazt, míg fájón nem lakol érte.
Hát, Akhileusz, te is adj Zeusz lányainak követőül
tiszteletet, mely sok hősnek hajlítja a szívét.
Mert ha ajándékot nem hozna az Átreidész most,
s még többet nem ígérne, de még makacsul haragudnék,
én sem buzditanálak, hogy vesd messze a mérget,
s oltalmazd az akhajt, noha szörnyen rászorul erre:
csakhogy azonnal ilyen sokat ad s ezutánra is ígér,
és téged kérlelni a legderekabb daliákat
küldte, kiválasztván az akháj népből, akiket te
legjobban kedvelsz: te ezek szavait sose vesd meg,
sem jöttét: eddig nem volt vétek haragudnod.
Mert hiszen éppígy hallottuk hírét ama régvolt

hősöknek, ha heves harag ért szívükhöz, azért még
lelkük ajándékokra hajolt, kérésre kibékült.
Még az eszemben van, noha nem most, régen esett meg,
egy eset; ezt, csupa hű társ közt hadd mondok el itten.
Harcban-erős aitólok s kúrészok verekedtek
városaért Kalüdónnak, s egymást ott kaszabolták:
védeni vágytak az aitólok Kalüdónt, ama kedvest,
gyújtani vágytak a kúrészok lángjával Arésznak.
Fő oka volt az aranytrónú magas Artemisz ennek,
megharagudva, amért Oineusz neki nem mutatott be
termés-áldozatot: más isten mind lakomázott
s ő csak a nagy Zeusz lányának nem adott hekatombát,
gondatlan volt, vagy feledő: lelkébe zavar hullt.
Megharagudva a nyílszerető lány, Zeusz ivadéka,
nyomba fehérfogu vaddisznót küldött a vidékre,
s ez sok rosszat tett, Oineusz földjére berontott,
és a sudár fa előtte ledőlt tömegestül a földre,
mind gyökerestül, s mind odalettek az almavirágok.
Oineusznak fia ölte meg ezt végül, Meleagrosz,
sok városból gyűjtve vadászó férfiakat rá
és ebeket; kevesekkel a kant nem tudta legyűrni,
akkora volt, sokakat küldött bús máglya tüzére.
Ám keltett körülötte zshivajgást, vad hadilármát,
borzas bőréért, s a fejéért annak a kannak,
hősszívü aitólok s kúrészok közt a nagy úrnő.
Míg részt vett a csatákban Arész-kedvelt Meleagrosz,
addig a kúrészok szenvedtek, s kívül a bástyán,
bármilyen sokan voltak, lábuk megvetni se tudták.
Ám miután Meleagroszt már megszállta a méreg,
mely bölcseknek is olykor megduzzasztja a szívét,
anyja, a jó Althaia iránt gyúlt benne a méreg -
hitvese, szép Kleopatré mellé dőlt le, ki lánya
Euénosz lányának volt, ama karcsubokájú
Marpésszának, s Ídésznek, ki a földi halandók
közt legerősebb volt akkor s széplábu szerelmét
Phoibosz Apollón ellen is oltalmazta nyilával.
Termük ölében e lányt hős apja meg anyja, az úrnő,
akkoron Alküoné néven hívták, mivel anyja
sírt, szomorú sikolyát hallatva a vízi sirálynak,
messzeható Phoibosz mikor őt elorozta magának.
Őmellette hevert Meleagrosz, s marta a méreg,
átka miatt anyjának megharagudva, ki sűrűn
kérte, megölt testvére miatt szomorúan az istent:
sűrűn verte kezével a tápláló anyaföldet,
hívta nagyon Hádészt s riadalmas Perszephoneiát,
- térdre omolva csak ült, kebelét áztatta a könnye -
hogya fia haljon meg: s ezt meghallotta a Mélyben
éji-ködökben-kóborló vadszívü Erinüsz.
Kél riadó hadizaj, dobogás a kapuk közelében,

tornyot törnek a kúrészok, s őt kérik az aitol
vének, válogatott papokat küldvén követekként,
hogy jöjjön ki, segítsen, ígérnek dús adományt is:
merre kies Kalüdón szántója a legtelevényebb,
ott gyönyörű ligetet válasszon majd ki magának,
ötvenholdasat ő, mely szőlő lenne felében,
más fele meg szántásra való bevetetlen ugar még.
Hosszan esengett néki szavakkal az agg lovag Oineusz,
föllépvén küszöbére magas hálóteremének,
rázta az elreteszelt ajtót, könnyörögve fiának;
hosszan esengtek még nővérei, s anyja, az úrnő:
s ő makacsabb lett csak; majd hosszan esengtek a társak,
mind közt legjobban szeretett sok drága barátja;
s még így sem győzhették meg kebelében a lelket,
mígnem az alvóház már döngött sűrűn, a tornyot
kúrészok mászták meg, a várost lángba borítva.
Most azután Meleagroszt szépövü hitvese kérte,
sírva könnyörgött, elmondott minden nyomorú bajt,
mely azokat mind éri, akiknek városa elvész:
férfiak elhullnak, házak mind lángba borulnak;
és idegen nép hajtja a gyermekeket meg a nőket.
Hallva e rémséget, fölgerjedt benne a lélek:
s indult, szép sugaras vértjét testére felöltve.
Így a halál napját tovaűzte az aitoloktól,
engedvén lelkének: azonban dús adományuk
már nem kapta meg ő: a veszélyt így űzte el ingyen.
Hát nekem így te ne gondolkodj, ilyen útra ne vonjon
téged a daimón, kedvesem: az rosszabb, ha az égő
gályákat véded: most jöjj el, szép adományért:
s mint valamely istent, tisztelnek majd az akhájok.
Míg ha ajándék nélkül szállsz végül viadalba,
nem lesz ekkora tiszteleted, noha győzol a harcban.”

Erre a gyors lábú Akhileusz neki válaszul így szólt:
„Zeusz-táplált öreg édesapám, Phoinix, sose kérem
tőlük a tiszteletet: megtisztelt engem eléggé
Zeusz végzése, s a görbe hajóknál tartani is fog,
míg mellem lehel és kedves térdem tud emelni.
Mást mondok neked én, te pedig vedd jól a szivedbe:
lelkem meg ne zavard panaszokkal meg zokogással
Átreidész hősnek kedvezve: bizony sohasem kell
őt kedvelned, mert szerető szívem megutál még.
Szebb, ha te azt, aki engem sért, sérted velem együtt.
Vélem uralkodj, vedd a felét te a tiszteletemnek.
Ők visznek neki hírt, te maradj itt s térj nyugalomra
jó puha ágyon: s meggondoljuk, amint jön a hajnal,
visszahajózunk-é a hazánkba, vagy itt maradunk még.”

Szólt, s Patroklosznak némán intett a szemével,
vessen Phoinixnak nyoszolyát, hogy a többi követnek

jusson eszébe az elmenetel hamar. Ekkor eképen
szólt szót köztük az isteni hős, Telamón fia, Aiász:

„Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
menjünk; úgy látom, végét sosem érjük a szónak,
hogyha ez úton járunk; ám Akhileusz üzenetjét,
még ha ilyen rossz is, gyorsan kell tudtukul adnunk,
mert ők ott ülnek s várnak ránk; csakhogy Akhilleusz
ádáz és dölyfös vad lelket hord kebelében,
és a barátságunk, gonoszul, fel sem veszi, mellyel
őt a hajók mellett másoknál többre becsültük:
irgalmatlan! más, ha megölték bár a fivérét,
vagy ha fiát, vérdíját mégis fölveszi annak:
és az ölő ott él azután is, mert lefizette,
néki pedig szive és haragos hős lelke megenyhül
vérdíj vételekor; de neked kebeledbe kegyetlen,
vad szivet adtak az istenek és mindezt csak egyetlen
lányért: hisz hét válogatottat adunk ma helyette,
s még sok mást is e kívül. Lágyítsd már meg a lelked:
tiszteld tenlakodat: fedeled fogad, íme, be minket
most az akháj sokaságból, s vágyunk, hogy teelötted
legszeretettebbek mi legyünk mind közt a leginkább.”

Erre a gyors lábú Akhileusz neki válaszul így szólt:
„Isteni sarj, Aiász, Telamón fia, nép fejedelme,
lelkem lelke szerint szóltál, úgy látom, egészen:
ám a szivem méregtől duzzad, hogyha eszembe
jut, ki az argosziak közt engem aként legyalázott,
Átreidész, mint egy jövevényt, kit semmibe vesznek.
Hát csak eredjetek, és mondjátok a hírt ki azonnal:
addig ugyan nem lesz gondom véres viadalra,
míg harcosszívű Priamosz ragyogó fia, Hektór,
nem tör a sátrunkhoz, bárkánkhoz, a mürmidonokhoz,
argoszi hőst gyilkolva, hajókat füstbe borítva.
Ámde az én sátramnál és éjszínü hajómnál
Hektór, bármi heves, hiszem én, hogy föl hagy a harccal.”

Így szólt; s ők kettősfülű kelyheiket fölemelték,
áldoztak, s indultak vissza: elől nagy Odüsszeusz.
Patroklosz meg szólt, hogy a társak s szolgáléányok
Phoinixnak mielőbb vessék meg a jó puha ágyat.
Ágyat azok, mint szólt a parancs, vetekedve vetettek,
párnát és bundát, meg a vásznak könnyü virágát:
ott az öreg lefeküdt, s így várta az isteni Hajnalt.
Míg Akhileusz bent hált jól ácsolt sátra zugában:
s mellé dőlt le a nő, kit Leszboszról vezetett el
egykor, Phorbász lánya, a széparcú Diomédé.
Patroklosz vele szemben dőlt le, s az oldala mellé
szépövü Íphisz, kit neki osztott fényes Akhilleusz
elfoglalva Enüeusz várát, nagy hegyi Szküroszt.

Közben azok meg az Átreidész sátrába jutottak,
s ott az akhájok arany kelyhük fölemelve fogadták
őket, kérdve emelkedtek föl eminnen-amonnan;
s elsőként kérdezte seregvezető Agamemnón:

„Rajta, dicső Odüszeusz, te akhájok nagynevű dísze,
mondd meg, a bárkától akar-é vad lángot elűzni,
vagy nemet intett, s büszke szívét még méreg emészti?”

Erre eképen szólt a sokattúrt fényes Odüsszeusz:

„Hírneves Átreidész, sereget-vezető Agamemnón,
ő nem akarja haragját oltani, sőt a haragja
még nő: nem kellesz neki sem te, se tőled ajándék.
Azt mondotta, magad gondold meg az argosziak közt,
mint mentsed meg a bárkákat s az akháj hadinépet:
s ő maga így fenyeget, hogy amint fölfénylik a hajnal,
kétsoru, jópadu bárkáit mind vízre taszítja.

És még másokat is rá fog, mondotta, beszélni,
visszamenésre, mivel végét már nem lelitek meg
nagyfalu Trójának: nagyon is terjeszti fölébe
dörgő Zeusz a kezét, s bizakodnak benne a népek.
Így szólt: megmondhatják még ezek is, követőim,
Aiasz és ez a két hiradó, két bölcseszü bajnok.
S ott lefeküdt az öreg Phoinix: ő kérte, Akhilleusz,
hogy vele együtt térjen a drága hazába hajóján
holnap, már ha akar: mert nem viszi őt el erővel.”

Így szólt; s erre azok mind hosszan csöndbe merültek,
bámulták a szavát, mert megmondotta keményen.

Hosszan bánkódtak némán az akháj ivadékok:
végül is így szólt harcban-erőshangú Diomédész:

„Hírneves Átreidész, sereget-vezető Agamemnón,
kár volt kérned a tisztanevű hős Péleidészt ily
számtalanul sok ajándékkal, hisz gögös amúgy is,
most azután döllyfét méginkább nagyranövelt.
Hát ne törődjünk már övéle: marad vagy elindul;
fog majd ő hadakozni amúgy is, hogyha a lelke
ráviszi keblében, s isten buzdítja a harcra.

Rajta azonban, amint mondom, mind úgy cselekedjünk:
menjete el lepihenni, derék szivetek fölűdítve
étekkel, borral, mely bátorságot, erőt ad;
s rózsás ujjaival miután fölfénylik a Hajnal,
rögtön a gályáknál gyalogot gyűjts össze, lovast is
serkents, és a csatában az elsők közt hadakozzál.”

Így szólt ő; s a szavát a királyok mind helyeselték,
lőbetörő Diomédésznek bámulva beszédét.

Bort loccsantva siettek mind sátruknak ölébe,
végül, az álom ajándékát átvenni, ledőltek.

TIZEDIK ÉNEK

DOLÓN ELFOGÁSA

Mélyen aludt már minden akháj vezető a hajóknál
hosszu egész éjjel, puha álomtól leigázva;
ám Agamemnón nép-pásztort nem fogta az édes
álom, mert a szívében igen sok gond hánytorgott.
Mint ha a szépfürtű Héré ura fönt a magasban
villámlik, nagy jégzivatart készít, sűrű záport,
vagy hó-fergeteget, mely a földet festi fehérre,
vagy fene háborunak roppant száját nyitogatja:
ily sűrű sóhajtás szállt most a király kebeléből,
mélyen a szívéből; remegett nagy lelke belülről.
Mert valahányszor Trója felé, a mezőre tekintett,
bámulhatta az őrtüzeket, melyek égtek a várnál,
és fuvolák, sípok hangját meg a nagy sokaságot;
míg ha szemét az akháj seregekre, hajókra vetette,
csak huzdalta haját, gyökerestől tépte ki fürtjét,
fennlakozó Zeusznak; s fölajdult büszke szívéből.
Majd ez a terv látszott lelkében a leghelyesebbnek:
hogyan legelőbb Nesztórhoz megy, Néléiadészhez,
együtt tán tudnak valamely jó tervre találni,
mely a veszélyt valamennyi akhajtól messze elűzné.
Fölkelt hát, és melle köré kerítette khitónját,
fényes talpa alá gyönyörű sarukat kötözött föl,
majd vállára vetette a roppant sárga oroslán
vérfojtós bőrét, sarkig, s megfogta a dárdát.

Éppilyen aggodalom volt úr Meneláoszon: annak
szemhéjára sem ült álom; félt, hogy valamely baj
éri a számos akhajt, aki mind őerte hatolt át
annyi vizen, Trójába, merész, véres viadalra.
Hát pettyes párdúc bőrét terítette először
széles háta fölé, a fejére meg ércsisakot tett,
és azután izmos jobbába ragadta a lándzsát.
Indult, hogy fölkeltse a testvérét, ki az összes
argosziak feje volt, s tisztelték, mint csak egy istent.
Épp vállára csatolta a fényes vértet a bárka
tatjánál a vezér, s örvendett, hogy jön az öccse.
Harcban-erőshangú Meneláosz szól legelőször:

„Mért fegyverkezel így, szeretett bátyám? A seregből
kémet akarsz tán Trója felé indítani? Szörnyen
félek, hogy nem lesz, aki elvállalja e munkát,
hogy maga menjen csak kémlelni a rosszakarókat
ambrosziás éjben: bizony az bátorszivü volna.”

Válaszul erre eképen szólt a király, Agamemnón:
„Most nekem is, neked is bölcs terv kell, hős Meneláosz,
mely Argosz népét s a hajókat megszabadítja
és meg is óvja; mivel megfordult Zeusz akaratja.
Hektór áldozatát jobban szívébe fogadta:
mert sose láttam, mástól sem hallottam a hírét,
hogy van férfi, ki egymaga egy nap olyan sokat árthat,
mint Zeusznak-kedves Hektór mi akháj fiainknak,
bárha az anyja nem istennő és apja sem isten.
Mindeme tetteit, azt mondom, hogy az argosziak még
hosszu időn át emlegetik, hiszen oly sokat ártott.
Rajta azonban, eredj, hívd Aiászt, Ídomeneuszt is,
fuss a hajóikhoz sebesen; magam isteni Nesztórt
serkentem föl: tán ő hajlik rá, hogy az örök
szent csapatához eredve, parancsát ossza ki nékik.
Rá hallgatnak a legszivesebben: mert fia ott áll
élükön és vele Mérionész, aki Ídomeneusznak
társa: az őrséget rájuk bíztuk mi leginkább.”

Erre a harcban-erőshangú Meneláosz eképen szólt:
„Mit kívánsz tőlem? mondd meg, hogy szól a parancsod.
Ott maradok köztük, s várok rád, míg oda nem jössz,
vagy hozzád sietek, ha nekik megmondtam, amit kell?”

Válaszul őhöz így szólt a vezér, Agamemnón:
„Csak te maradj köztük, valahogy még el ne kerüljük
egymást útközben: sok az út, mely a táboron átfut;
hallasd ébresztő szavadat, bármerre haladsz át,
nemzetsége nevéen szólíts valamennyi levontét,
mindegyiket dícséred, lelkedből üzd el a gögöt;
és küzdjünk mi magunk is, mert Zeusz mérte a súlyos
nagy bajokat ránk, rögtön, amint a világra születünk.”

Szólt s tovakuáldte fivérét, jól ellátva tanáccsal.
Ő maga nép-pásztor Nesztórhoz ment el azonnal.
S ezt ott lelte a sátra előtt, éjszínü hajónál,
jó puha ágyában, mellette a szép hadifegyver:
pajzsa s a két kelevéz, sugaras szép harcisisakja,
díszes szép öve is, mit az agg fölvelt, valahányszor
férfiölő viadalhoz vértelkedve vezette
bajnokait: mert meg nem törte a gyászos öregkor.
Most könyökére emelkedvén, a fejét fölemelte,
s megszólítva az Átreidészt, kérdezte szavával:

„Bárkák közt ki vagy itt, ki magad szeled által a tábort,
sűrű sötét éjben, mikor alszik a többi halandó?
Tán valamely örnek vagy társnak nézel utána?
Szólalj meg, ne osonj némán közelembé; mi kell hát?”

Válaszul így szólt most sereget-vezető Agamemnón:
„Nesztór, Néleusz sarja, akhájok nagynevü dísze,
ismered Átreidész Agamemnónt, kit valamennyi

ember közt a leginkább folyton bajba taszít Zeusz,
míg mellem lehel, és kedves térdem tud emelni.
Így bolygok, miután nem száll szemeimre az édes
álom, mert az akhájok gondja s a háboru aggaszt.
Szörnyen féltém a sok danaosz daliát, sose nyugszik
lelkem, hánykódom, szívem is már szinte kiszökken
mellemből, reszketnek fénylő tagjaim is lenn.
Ámde ha tenni akarsz valamit (hisz aludni te sem tudsz),
jőjj, menjünk le az őrséghez, nézzünk csak utána,
hogy nem lett-e fölöttük a fáradalom meg az álom
úrrá, s őrséggel se törődve nem alszanak-é mind,
míg ádáz ellenfeleink a közelbe tanyáznak,
s nem tudjuk, nem akarnak-e még ránk rontani éjjel.”

Válaszul így szólt erre Gerénia bajnoka Nesztór:
„Hírneves Átreidész, sereget-vezető Agamemnón,
Hektórnak minden tervét nem váltja valóra
bölcsező Zeusz, ha reméli is ő; de hiszem, hogy ezentúl
több gonddal kell majd bajlódnia, hogyha Akhilleusz
megfordítja szívét, és fölhagy a szörnyü haraggal.
Szívesen indulok el véled, keltsünk föl azonban
mást is, a dárdás Tüdeidészt, meg a bajnok Odüsszeuszt
s gyorslábú Aiászt s vele Phüleusz bajnoki sarját.
Sőt jó volna, ha volna, ki őket is erre vezetné,
isteni nagy Telamóniosz Aiászt s Ídomeneusz hőst:
mert a hajóik távol vannak, nem közelünkben.
Ám Meneláoszt, bár tisztelt és kedves előttem,
megrovom én; ha haragszol is érte, se hallgatom el már,
hogy munkára csupán téged küld, s ő maga szunnyad:
bár minden fejedelmet most neki kellene sorban
így kérlelnie, mert a veszélyt már túrni se tudjuk.”

Válaszul így szólt most sereget-vezető Agamemnón:
„Jó öreg, én máskor kívánom is azt, hogy okold őt:
mert gyakran hanyag, és nem akar dolgozni magától:
s nem tunyaság, nem is ostobaság, ami ráveszi erre,
csak rám néz folyton, lesi indításomat egyre;
ám most nálam előbb ébredt, most ő keresett föl:
és őt küldtem a többiekért, akiket te kerestetsz.
Menjünk hát, mindet fölleljük majd a kapuknál,
ott, hol az őrség áll, gyülekeznek most a szavamra.”

Válaszul így szólt erre Gerénia bajnoka Nesztór:
„Így már nem haragudhat rá egy argoszi hős sem,
és nem fog vonakodni, ha néki parancsait osztja.”

Ezt mondotta, s a melle köré kerítette khitónját,
fényes talpa alá gyönyörű sarukat kötözött fel,
és bíborszínű szép köpenyét kapcsolta magára,
bő, kettős köpenyét, melynek sűrű bolyhai voltak.
Fogta erős gerelyét, a hegyes rézzel hegyezettet.

Ércinges görögök gályáihoz evvel eredt el.
S ott lelelőbb Odüsszeust, ki tanácsban Zeusszal egyenlő,
álmából fölverte Gerénia bajnoka Nesztór,
fennszóval: neki nyomban elért szívéhez a szózat,
sátrából kisietve, beszélt hozzájuk azonnal:

„Így egyedül mért bolygtok a bárkáknál, a sereg közt,
ambrosziás éjben? tán már így sürget a sok baj?”

Válaszul így szólt erre Gerénia bajnoka Nesztór:
„Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
meg ne neheztelj: nagy kín nyomja akháj seregünket.
Inkább jőjj, keltsünk föl mást is, már kivel illik
meghánynunk-vetnünk: meneküljünk vagy verekedjünk.”

Szólt; leleményes Odüsszeusz meg sátrába sietve,
válla köré díszes pajzsot vett, s ment a nyomukban.
Elmentek Diomédészhoz: fegyverbe találták
sáttra előtt a vitézt, körülötte aludtak a társak,
mind pajzsára nyugosztva fejét, kelevézük a földben
állt, a nyelénél ütve be mind, és messzire fénylett
rajtuk az érc, mint Zeusz atya villámfénye; a hős meg
szunnyadt: nagy bikabőr volt teste alá leterítve
és ragyogó szőnyeg szolgált, kisimítva, fej-aljul.
Melléállt s fölverte Gerénia bajnoka, Nesztór,
sarkával megbillentvén, korholta keményen:

„Ébredj, Túdeidész; mit szunnyadod át az egész éjt?
Nem hallod, hogy a trósz a mező halmára került már,
bárkáink közelébe, s a térség csöppnyi közöttünk?”

Így szólt; az meg az álmából szökkent föl azonnal,
és őt megszólítva ekép, szárnyas szavakat szólt:

„Ej, be konok vagy, öreg, soha nem hagyod abba a munkát:
nincsen elég ifjabb daliánk az akháj seregben,
hogy minden fejedelmet egyenként, erre meg arra
járva, fölébreszthetne? Öreg, te bizony sose nyugszol.”

Válaszul így szólt erre Gerénia bajnoka, Nesztór:
„Mindezeket, fiam, úgy mondtad, rendjén, ahogy illik:
vannak tisztanevű fiaim, van jó hadinépem
éppen elég: közülük tán volna, ki hívni mehetne.
Csakhogy igen súlyos baj nyomja akháj seregünket:
mert a borotváló-kés élén áll az akhájok
dolga, hogy élnek-e még, vagy csúnyán mind odavesznek.
Hát csak eredj gyorsan, sebes Aiászt s Phüleidészt is
ébreszd föl, hiszen ifjabb vagy, ha kimélni kívánnál.”

Így szólt; s az fölvette a roppant sárga oroslán
bőrét vállától sarkáig; fogta a dárdát;
útnak eredt, s azokat fölkelte, vezette a bajnok.
Hát hogy az őrálló csapatok közibé keveredtek,
nem lelték szunnyadva az őrségek vezetőit:

ébren voltak azok, s úgy ültek fegyveresen mind.
Mint az akolban ebek, ha keservesen őrzik a nyáját,
meghallván a dühös vadnak hangját, mely az erdön
át, a hegyekből tör ki, s erős zaja kél körülötte
férfinak és ebnek: s nekik álmuk elillan azonnal:
így illant el az édes szender az ő szemeikről,
míg gonosz éjbe figyeltek, örökkön a sík fele néztek,
lesve, mikor hallják meg a trójaiak közeledtét.
Őket az agg, megörülve, beszéddel bátorította,
megszólítva az öröket, ily szárnyas szavakat szól:

„Így, kedves fiaim, virrasszatok: egy se legyen, kit
meglep az álom, az ellenség rajtunk ne vigadjon.”

Szól és átsietett a nagy árkon: utána eredtek
mind az akháj vezetők, kiket ők a tanácsba hívtak.
Vélük Mérionész és Nesztór nagyszerű sarja
együtt ment, mert ők hívták tanakodni magukkal.
Most odahagyva az ásott árkot, sorba leültek
tisztá helyen, hol a föld fölcsillant holttetemek közt,
honnan a szörnyűerős Hektór már visszairamlott,
már miután sok akhajt ölt meg, s éj szállt le körübük.
Így ültek le tehát, s egymással szóba eredtek;
köztük a szót így kezdte Gerénia bajnoka, Nesztór:

„Kedveseim, nem akad hát férfi, ki bízva saját hős
lelkében; közelébe hatolna a nagyszivű trósznak?
Tán valamely kóbor daliát még foglyul is ejthet,
vagy minekünk valamely hírt hozhat a trójaiaktól,
egymás közt miket is terveznek: akarnak-e távol
gályáknál vesztegleni még, vagy vissza a várba
húzódni, miután az akháj sereget leigázták?
Mindezeket megtudhatná, s megtérne mihozzánk
sértetlen, s nagy hírre kerülne az égnek alatta
minden népek közt, s igazán szép lenne a díja.
Mert valahány fejedelme akad csak a görbe hajóknak,
az mind adna sötétgyapjas juhot öneki s avval
bárányt is, páratlan szép adományt; s az a férfi
minden jó vigadó lakomán részt venne ezentúl.”

Ezt mondotta; s azok mind hosszan csöndbe merültek;
majd pedig így szól harcban-erőshangú Diomédész:

„Nesztór, hős szivem és lelkem nagyon ösztönöz engem,
hogy behatoljak a trójai ellenség csapatába,
mely közelünkbe tanyáz: de ha bajnok társam akadna,
bátrabban mennék, még több bizalommal az útra.
Mert hol kettő jár, hamarabb meglátja az egyik,
hogy mi a jó; a magányos meg, ha talál is egyet-mást,
mégiscsak lomhább eszü és gyöngébb leleményű.”

Szól; s Diomédésszal sok volt kész társul eredni:
kész volt két követője Arésznek, a két deli Aiász;
kész volt Mérionész, kész Nesztór hős fia hévvel;
kész volt Átreidész, a dicsódárdás Meneláosz;
kész Odüsszeusz, a merész, hogy a trósz csapatába hatoljon,
mert hisz az ő kebelében örökkön bátor a lélek.
S köztük eképen szólt sereget vezető Agamemnón:

„Tüdeusz gyermeke, szívemből szeretett Diomédész,
válaszd hát ki a társat, akit te magad kiszemelnél,
legderekabbjukat itt, mert sok vágyódik az útra.
Pusztá szeméremből nehogy itt hagyd azt, ki vitézebb,
és ne a gyengébbet válaszd, mert tiszteled őt, és
származatát nézed, mert tán a személye királyibb.”

Így szólt, mert féltette a szökehajú Meneláoszt.
S szólt most újra a harcban-erőshangú Diomédész:

„Hogyha magamnak kell igazán kiszemelnem a társat,
hát tudnám-e feledni az isteni férfit, Odüsszeuszt,
őt, kinek annyira kész szive, bátor lelke akármely
fáradtságra, s akit kedvel nagy Pallasz Athéné?
Hogyha kísér, lobogó lángok közül is hazatérünk
mindketten, hisz olyan nagyon ért minden haditervhez.”

Erre eképen szólt a sokattúrt fényes Odüsszeusz:
„Tüdeidész, se ne dicséj itt, se ne szídj nagyon engem:
mert hisz akik közt szólsz, ismernek jól az akhájok.
Induljunk: hisz az éj eljár, közelünkben a hajnal,
csillagok elhúynak, nagy része suhant el az éjnek,
két rész már tovatűnt, s csak a harmada még, ami vár ránk.”

Így szóltak, s iszonyú fegyvert öltöttek azonnal.
Tüdeidésznek adott a csatákban-hős Thraszümédész
kétélű kardot, mert ő ott hagyta sajátját
lent a hajóknál, és pajzsot, s a fejére ökörbőr
nagy sisakot, taraj és forgó nélkül, neve kucsma,
és a fejét viruló ifjaknak védi a harcban.
Mérionész Odüsszeusznak adott íjat s vele tegzet
és kardot, s a fejére erős nagy bőrsisakot tett,
bévül erős szíjak fonadéka simult e sisakhoz
jó szorosan, külső díszül ragyogófogú vadkan
sűrű fehér foga, mindkétoldalt, sok berakással,
jól s értőn, s közepébe fedőül gypaju tömődött:
egykor Amüntörtől zsákmányul, az Ormenidésztől,
szedte el Autolükosz, kirabolva lakát Eleónban:
Szkandeiába ajándékozta el Amphidamásznak,
Amphidamász vendégadományként adta Molónnak:
ez meg hordani adta fiának, Mérionésznek:
most pedig, íme, Odüsszeusznak simult a fejére.

S így ketten, miután iszonyú vértjükbe bebújtak,
fölkerekedtek s elhagyták hős társaikat mind;
gémmadarat küldött jobbról most nékik Athéné
jó közel útjukhoz; nem láthatták a szemükkel,
mert sűrű éj volt, ám hallották szárnyzuhogását.
Szörnyen örült Odüszeusz a madárnak, s kérte Athénét:
„Hallgass meg, pajzsos Zeusz lánya, ki mindezidáig
minden munkámban vélem vagy s látod, amint csak
mozdulok is: ma szeress a leginkább, Pallasz Athéné:
add, hogy jóhírben térjünk meg a büszke hajókhöz,
nagyszerű tettek után, nagy gondot okozva a trósznak.”

Másodikul harsány Diomédész mondta fohászát:
„Hallgass meg nekem is szavamat, Zeusz gyermeke, Győztes:
kísérj, mint kísérted apámat, az isteni Túdeuszt,
Théba felé, mikor ő az akháj néptől követül ment:
vértes társait Ászóposz partján odahagyta,
s Kadmosz sarjainak mézes szót vitt fel a várba,
visszajövet meg igen nagy tettet vitt vala véghez,
véled, erős úrnő, aki őt szívesen segítetted:
így légy most vélem is, készségesen, óvj meg az úton.
Áldozok esztendő szép széleshomloku marhát,
mely betöretlen még, ember sose fogta igába:
ezt adom én teneked, körülöntöm arannyal a szarvát.”

Így szóltak könyörögve; meg is hallgatta Athéné.
S most, miután a hatalmas Zeusz lányához esengtek,
mentek, akár az oroszlánok, ketten, sűrű éjben,
át hullán, tetemen, s át fegyverren, éjszinü véren.

Ám ezalatt Hektór sem hagyta aludni a bajnok
trósz sereget, s a legelsőket gyűlésbe hívatta,
Trójának valamennyi vezérét és fejedelmét;
s összehíván őket, tervét okosan szövögette:

„Hát ki igérné meg nekem, és megtenni ki tudná
ezt, nagy ajándékért? Elegendő lesz a fizetség:
kap tőlem szekeret, s meredeknyaku két paripát is,
mely a legislegjobb az akhájok fürge hajóin;
és, aki ezt merné, még nagyszerű hírt is aratna:
hogy gyorsröptű hajóiknak közelébe osonva,
megtudná, vajon őrzik-e gyors gályáikat úgy, mint
eddig, vagy, miután a kezünk őket leigázta,
már a menekvésről tanakodnak, s már nem akarnak
éjszaka állani őrt, ráunva a vad viadalra.”

Így szólt; s erre azok mind hosszan csöndbe merültek.
Ámde Dolón ott volt a seregben, sarja a fényes
Eumédésznek, a hírnöknek, dús ércben, aranyban;
arca ugyan nem volt szép, ám jó fürge a lába;
öt nőtestvér közt egyetlen szál fiugyermek:
ez volt most, ki a trószokhoz s Hektórhoz ekép szólt:

„Hektór, hős szivem és lelkem nagyon ösztönöz engem,
fürgé hajók közelébe osonnom, s hírt hazahoznom.
Rajta azonban, emeld jogarod, s esküdj nekem esküt,
nékem szánod az ércdísű szekeret s paripákat,
melyek a tisztanevű Akhileuszt viszik ütközetekbe:
s nem leszek én rossz kém, nem csal meg várakozásod:
mert addig nyomulok közibük, míg végre nem érek
Átreidész bárkájához, hol a főbb fejedelmek
meghányják-vetik azt, hogy futnak-e vagy verekednek.”

Szólt; s Hektór, jogarát fölemelve, kimondta az esküt:
„Hallja tehát maga Zeus, Héré dörgőszavu férje,
hogy sose visznek majd más trószta Akhileusz paripái,
azt mondom, hogy azokkal örökké csak te dicsekszel.”

Szólt, hiu esküt mondva; de őt biztatta szavával.
Hajlított íját nyomban vállára vetette;
ordas farkasnak bőrét öltötte magára,
vett a fejére menyétsisakot, kelevézt a kezébe:
ment a hajókhoz a táborból: de a fürgé hajóktól
hírral Hektórhoz nem volt soha visszajövendő.
És hogy az emberek és a lovak tömegét odahagyta,
ment az uton bátran: de bizony meglátta, amint ment,
isteni sarj Odüszeusz, s ezt mondta a Túdeidésznek:

„Nézd, ez a férfi a táborból közelít, Diomédész;
nem tudom én, bárkánkhoz jön-e kémleni minket,
vagy valamely holtat kíván megfosztani vérttől.
Hagyjuk mellettünk kissé tovamenni a síkon,
aztán rontsunk rá, és ejtsük foglyul azonnal:
hogyha pedig minket gyors lábával megelőzne,
mindig a tábor irányából a hajók fele kergesd,
lándzsával nekirontva, nehogy fölinaljon a várba.”

Így szóltak, s lehasaltak az út közelében, a holtak
testei közt; s az mellettük botorul tovaillant.
Ám mikor annyira járt, amilyen távolra ekével
öszvérpár juthat (mert ez derekabb az ökörnél,
hogyha a szántón mélyen kell meghúzni barázdát),
akor elötörték: mire ő, zajt hallva, megállott:
mert azt hitte szivében, hogy bajtársai jönnek
Trója felől, s vélük Hektór őt visszahivatja.
Ám, hogy dárdavetésnyire értek, s tán közelebb is,
látta, hogy ellenség: térdét hát gyorsan emelte,
futni akart; de azok kergetve nyomába eredtek.
Mint ha hegyesfogu két kutya, mely jól tud vadat üzni,
özet vagy nyulat üz, kerget, rohan egyre nyomában
tüskén-bokrokon át, s a futó makogó szava hallik:
így kergette a várdúló Odüszeusz s Diomédész
őt, miután elvágta a népétől, szakadatlan.
Ámde midőn már-már örök csapatába vegyült be,

mert a hajók fele tért, akkor már Tüdeidészbe
Pallasz erőt hajított: más hős dicsekedve ne mondja,
hogy hamarabb gerelyezte meg, ő csak másodikul jött.
Dárdával nekirontva beszélt az erős Diomédész:

„Állj, vagy a lándzsámmal leterítlek: nem kerülöd ki,
jól tudom, úgyse soká a kezemből végveszedelmed.”

Szólt, s kelevézt hajított, de hibázott készakarattal:
és annak jobb válla fölött suhogott el a dárda,
s földbe furódva megállt: megtorpant megzavarodva
és vacogott (hallatszott, hogy foga összeverődik),
elsápadt az ijedtségtől; fujtatva elérték,
rátették kezüket; s ő sírva ilyen szavakat szólt:

„Hagyjatok élni, s adok váltságot: van hiszen otthon
réz meg arany meg míves gonddal megkialapált vas:
végtelenül sok váltságot nagy örömmel ad abból,
nektek apám, ha fiáról hallja, hogy él a hajóknál.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Csak bátran; sose gondolj most a halálra szivedben;
inkább áruld el nekem azt, és szólj egyenes szót:
mért mégy egymagad így a hajókhoz táborotokból,
sűrű sötét éjben, mikor alszik a többi halandó?
Tán valamely holtat kívánsz megfosztani vértől?
Vagy Hektór küldött kémkedni a görbe hajókhoz,
hogy mindent megtudj? Vagy tán a magad szive hajított?”

Erre felelte Dolón, s közben remegett ina-térde:
„Hektór csábított, átkomra, s eszem vesztettem,
mert a vitéz Péleiónnak körmös paripáit
s ércdíszes szekerét bólintván nékem ígérte:
és rávett, hogy elinduljak sűrű sebes éjben
s megközelítve az ellenséget, megtudakoljam,
örzitek-e a sebes gályákat, mint azelőtt, még,
vagy, miután a kezünk titeket végkép leigázott,
már a futást tervezgetitek, s többé nem akartok
éjszaka állani őrt, ráunva a vad viadalra.”

Elmosolyodva felelte a nagyleleményű Odüsszeusz:
„Ej, igazán nagy ajándékot kívánt meg a lelked,
harcias Aiakidész lovait: bajos ám a halandó
embernek fékeznie vagy lovagolnia őket,
másnak, mint akit istennő szült: hős Akhileusznak.
Most pedig áruld el nekem azt, és szólj egyenes szót:
hol hagyta Hektórt, a vezért, mikor útnak eredtél?
hol fekszik hadifegyvere, hol vannak paripái?
örhelye hol van, hol szállása a trójaiaknak?
Egymás közt miket is terveznek: akarnak-e távol
gályáknál vesztegleni még, vagy vissza a várba
húzódznak, miután az akháj sereget leigázták?”

Erre Dolón, fia Eumédésznek, válaszul így szólt:
„Mindezeket neked én megmondom igaz szavaimmal:
Hektór, vélük, akik vezetői tanácsban a népnek,
isteni Ílosz sírhalmánál tartja tanácsát,
távol a zajgástól; s akiket tudakolsz, te derék hős,
nincs kijelölt őrség, hogy a tábort védje-figyelje.
Minden trójai tábortűznél ébren, akiknek
kell, azok örködnek, s őrállani ők noszogatják
egymást: mert a sok erről-arról jött segítőtárs
alszik: a virrasztást rábízta a trójaiakra,
mert neki gyermeke nincs, és asszonya sincs a közelben.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Vajjon a lónevelő trószok csapatába vegyülten
alszanak ők, vagy odébb? Jól mondd el, hadd tudom én is.”

Erre Dolón, fia Eumédésznek, válaszul így szólt:
„Megmondom neked én még ezt is igaz szavaimmal:
part mellett károk s a nyilas paiónok alusznak
és a lelexek, a kaukónok, meg a hősi pelaszgok;
Thümbra felől lükiébeliek, meg a műszek, a büszkék,
lóbetörő phrügek és maiónok a hadszekerekkel.
Ám minek is puhatolnotok ezt mind tőlem egyenként?
Hisz ha kívántok a trójaiak tömegébe hatolni,
itt legszázezen a nemrégjött thrákok hada nyugszik:
és a király köztük: Rhészosz, fia Éioneusznak.
Láttam az ő nagytermetű és gyönyörű paripáit:
hónál szebbszinűek, s úgy futnak, mint a sebes szél.
Hadszekerét az arany meg ezüst veretek díszítik:
s ő irdatlan arany fegyverben jött seregünkhöz,
bámulatosban: a földi halandónak nem is illik
hordani ily fegyvert, inkább örök égilakónak.
Engem azonban most vigyetek csak a füрге hajókhöz,
vagy hát hagyjatok itt, megkötve kemény köteléssel,
míg meg nem jöttök, s rólam magatok nem ítéltek,
vajjon nektek igaz jó hírt mondtam-e vagy sem.”

Görbén fölfele nézve felelt az erős Diomédész:
„Nem, te Dolón, sose higgye szived, hogy megmenekülhetsz,
bár jó hírt mondtál, miután a kezünkbe kerültél:
mert ha eloldunk váltságért, vagy utadra eresztünk,
akkor máskor is eljössz még az akháji hajókhöz,
vagy kémkedni megint, vagy szemtől-szembe csatázni:
ám ha az én kezem által most elveszted a lelked,
többé már sose léssz ártalma az argosziaknak.”

Szólt; az meg könyörögni akart, érintve az állát
izmos erős kézzel, hanem ő karddal lecsapott rá,
és a nyakán mindkét idegét elvágta középen:
még szava hangzott, és feje már gördült a homokban.
Most a menyétsisakot ketten húzták le fejről,
s füрге nyilát, farkaskacagányát, nagy kelevézét;

zsákmányosztó nagy Pallasnak a fényes Odüsszeusz
mind fölemelte kezével, majd szót szólva könyörgött:

„Örvendj, istennő, mind-ennek: az égilakók közt
hálát néked adunk legelőször is; ámde vezérelj
most bennünket a thrák sátrakhoz, a thrák paripákhoz.”

Így szólt, és azután a magasba emelte a zsákmányt
s egy tamariszkra erősítvén, mellé jelet is tett:
összenyalábolt nádból és lombos tamariszkból,
el ne kerüljék gyors, sűrű éjben visszasielve.
S mentek előbbre megint, át fegyveren, éjszinü véren;
és el is értek a thrák daliák seregéhez azonnal:
mélyen aludtak azok, leigázva a fáradalomtól;
fénylő fegyvereik hármas szép sorban a földön
voltak, s mindegyikük mellett páros paripája;
Rhészosz köztük aludt, a középben, s gyors paripái
hadszekeréhez kötve pihentek, az oldala mellett.
Ezt Odüsszeusz meglátva, mutatta a Tüdeidésznek:

„Nézd, Diomédész, itt a király s ezek itt paripái,
így mondotta Dolón, kit előbb öltünk le mi ketten.
Szedd hát össze vitézi erőd: itt tétlenül állnod
fegyveresen sose kell: nosza oldozd el paripáit;
vagy pedig öld te a férfiakat, s lesz gondom a lóra.”

Szólt; s kebelébe erőt fűjt most a bagolyszemű Pallas:
ölt, kaszabolt szanaszét: csúf hörgés kélt a nyomában
gyilkos kardjának, s vértől pirosult a mezőség.
Mint mikor őrzetlen nyáját támad meg oroszlán,
és gonoszat tervelve rohan kecskékre, juhokra:
Tüdeusz gyermeke így tört rá tömegére a thráknak,
így kaszabolt le tizenkettőt; s leleményes Odüsszeusz
mindazokat, kiket ő karddal kaszabolt le közelből,
lábuknál megfogva, odébb rántotta az útról;
lelke ügyelt, hogy a sűrű-sörényű szép paripák majd
könnyen jussanak át a mezőn, ne remegjen a lelkük,
mert nem szoktak még tetemek tetejébe taposni.
Majd amikor Tüdeusz fia rábukkant a királyra,
mézédes lelkét neki is tüstént elorozta,
míg sóhajtva nyögött: mert rá gonosz álmot eresztett
Pallasz az éjjel: az Oineidész fia szállt feje mellé.
Közben a bátor hős Odüsszeusz a patás paripákat
szépen eloldva, közös szíjon kivezette közöttük,
s íjával paskolta, mivel fönnhagyta a fénylő
ostort ott a király szekerének díszes ülésén.
Fütyentett azután, így hívta a hős Diomédészt.
Csakhogy amaz töprengett még: mi lehetne merészebb:
húzza-e azt a kocsit, melyben sok a szép hadifegyver,
rúdjánál, vagy emelje magasba; s ekép vigye onnan:
vagy sok más thrák harcosnak vegye-é el a lelkét.

Míg ezt hányta-vetette szívében, Pallasz Athéné
jött közelébe, megállt, s ezt mondta a Tüdeidésznek:

„El ne feledd, daliás Tüdeusz fia, hogy hazatérhess
már a hajókhoz, míg nem kell menekülnöd előlük:
míg nem kelti föl egy más isten a trósz daliákat.”

Szólt; s ő ráismert hangjára az istennőnek:
gyorsan fölpattant a lovakra: ütötte Odüsszeusz
öket az íjjal, míg az akháj bárkák fele szálltak.

Lesben ezüstíjas Phoibosz sem hasztalan állott:
mert meglátta, hogyan kíséri a hőst nagy Athéné,
s rá haragudva suhant le a trójaiak tömegébe:
Hippokoónt fölverte, a thrák vezetőt a tanácsban,
Rhészosznak daliás rokonát; föl ijedt ez a bajnok,
s látva a hült helyet ott, ahol álltak a gyors lovak addig,
és a leölt, vérébe-vonagló férfit-népet,
följajdult nyomban, néven szólítva a társát.
S trójaiak sivitó zaja kélt, roppant riadalma,
összefutottak mind, bámulták: mekkora szörnyű
dolgot míveltek, kik a görbe hajók fele jártak.

Ők meg Hektór kémjének teteméhez elértek,
s Zeusz-kedvelt Odüsszeusz fékezte a gyors paripákat:
földre szökellt Diomédész, s föl nyujtotta kezébe
véres zsákmányuk, majd fölpattant a lovakra:
rájuk csördített, s a lovak nemkésve röptek
görbe hajóikhoz, hiszen ez volt vágya szívének.
És zajukat Nesztór legelőbb meghallva kiáltott:

„Híveim, argosziak fejedelmei és vezetői,
így igaz ez, vagy sem, de kimondani késztet a lelkem:
gyorslábú paripák dobogása ütött a fülemben:
bár csak már Odüsszeusz és véle erős Diomédész
űzné erre a trószoktól e patás paripákat.
Csakhogy a szívem szörnyen fél, még tán baj is érte
legderekből fiainkat a trójaiak tömegében.”

Még ki se mondta egészen a szót, s odaértek elébe;
földre szökelltek; a társak meg mézes szavaikkal
örvendtek nekik, és szoritották kézbe a jobbjuk.

És legelőbb kérdezte Gerénia bajnoka Nesztór:
„Mondd meg, hős Odüsszeusz, te akhájok nagynevű dísze,
honnan e két szép ló? Trószok tömegébe hatolva
szedtétek, vagy egy istentől kaptátok az úton?
Hozzájuk csak a fennragyogó nap fénye hasonló.
Mindig a trójaiak közibe rohanok, soha veszteg
nem maradok bárkáinknál, noha vén vagyok immár:
ámde ilyen lovakat még én sem láttam idáig,
és hiszem is, valamely isten jött szembe, az adta:

mert kedvel titeket Zeusz, felhők torlaszolója,
és pajzsos Zeusz lánya, bagolyszemű Pallasz Athéné.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:

„Nesztór, Néleusz sarja, akhájok nagynevű dísze,
könnyű egy istennek, ha akarja, különb paripákat
adni ezeknél is, hisz sokkal több a hatalma.

Ámde ezek, te öreg, mikről most kérdesz, a thrákok
földjéről nemrég jöttek; s urukat Diomédész
ölte le, s véle tizenkét más derekas daliát még:
öltünk egy figyelőt is amott a hajók közelében,
kit, hogy a tábort és seregünket lesse ki, Hektór
és vele Trója egyéb fejedelmei kémlelni küldtek.”

Szólt, és átugratta patás paripáit az árkon
nagy nevetéssel; a többi akháj vigadozva követte.
Majd, hogy a Tüdeidész jólvert sátrához elértek,
ott lovaik szépenmetszett szíjakkal azonnal
jászolhoz fűzték, hol már ott álltak a hősnek
gyors paripái, s a mézédész jó abrakot ették;
és a Dolónról nyert, vérrel bekevert hadizsákmányt
áldozatul Pallasznak Odüsszeusz tette a tatra;
ők meg a tengerben mosták le a sok verítéket,
mely lábukra tapadt volt és combjukra, nyakukra.
És, hogy testükről lesöpörte a tengeri hullám
izzadságukat, és kedves szivük is felüdült már,
széprecsiszolt kádakba beléptek, megmosakodtak.
S hogy lefürödtek, síkos olajjal megkenekedtek,
jó lakomához láttak, színig telt keverőből
mézes bort meregetve köszöntötték nagy Athénát.

TIZENEGYEDIK ÉNEK

AGAMEMNÓN VITÉZKEDÉSE

Éósz ágyáról, gyönyörű Títhónosza mellől
fölserkent, fényt hozni az égi- s a földilakóknak;
Zeusz meg a szörnyű Viszályt odaküldte a fürge akháji
gályákhoz, ki a harc rémét hordozta kezében:
s állt Odüszeusz cetnagyságú bárkája hegyébe,
mely a középben volt, hogy kétféle hasson a hangja,
s itt Telamóniadész Aiász sátráig elérjen,
ott Akhileuszéig: kik a tábor végibe vonták
bárkáik, bizván karjukban s hős erejükben;
hát odaállt a Viszály ekkor, s iszonyút rikkantott,
felsüvitett, s valamennyi akháj szívébe hatalmas
harcierőt hajított, verekedni, tusázni szünetlen.
S nékik a háboru lett tüstént szebb, mint elevezni
öblös gályáik seregével a drága hazába.

Átreidész is rikkantott, s fegyverbe kiáltva
harcosait, köztük maga is ragyogó rezet öltött.
És legelőször a szép lábvértet vette magára,
melyet jó szoroson kapcsoltak ezüst bokacsattok;
másodikul meg a melle köré körítette a vértet,
melyet rég Kinürasztól nyert vendégadományul:
mert Küproszba is elhallatszott egykor a nagy hír,
hogy Trójába akarnak evezni a bajnok akhájok:
s ő a királynak e páncélt adta, keresve a kedvét.
Kékes acélból tíz csík volt beleverve a vértbe,
közte tizenkettő szinaranyból, hús pedig ónból:
három acél sárkány tekerőzött föl nyaka mentén
kétoldalt, és éppenolyan volt, mint a szívárvány,
mit jelként a halandóknak felhőre szögez Zeusz.
Majd vállára vetette a kardot, melyen aranyból
sok szép szög ragyogott, s a hüvely körülötte ezüst volt,
és aranyos szíjon csüngött le az oldala mellett.
Majd emberborító riadalmas sokszinű pajzsát
vette magára; e szép pajzsak tíz ércköve fénylett,
és ónból készült hús köldöke domborodott ki,
tisztá fehér, hanem egy feketéllt közepében acélból.
Szörnyütekintetű Gorgó is koszorúzta a pajzsot
vad nézéssel, s Réműlet és Riadás körülötte.
Rajta ezüstös szíj volt, és tetejében e szíjnak
éjszinű kígyó kunkorodott, háromfele hajlott,
mert három feje volt, egy nyakból nyúlva magasba.
Négygombos sisakot, kétormút vett a fejére,
lóforgósat: fönt a sörény félelmesen ingott.

Fogta a két bátor kelevézt, ércel diszítettet,
éleset: és mindkettőről égis ragyogott fel
messze az érc, s odafönt megdördült Héra s Athéna,
megtisztelve aranyló kincsű Mükéné királyát.

És ezután kocsisának mind úgy adta parancsát,
hogy szép rendben tartsa az ároknál paripáit:
s ők fölvertezkedve, gyalog zúdultak előre:
nemlohadó hadizaj harsant hajnalhasadáskor.

Sokkal előbb álltak hadirendben az árok elébe,
mint a lovas csapatok; megkéstek ezek, de közöttük
szörnyű zsvajt keltett Kronidész, s küldött a magasból
véres harmatozást, mert már tervelte, hogy oly sok
bátor férfit Hádészra vet ebben a harcban.

Szemben a trójaiak sorakoztak a tábori dombon,
Hektór állt középtűt s a dicsőnevű Pülüdamász is,
s Aineiász, kit a trósz úgy tisztelt, mint csak egy istent;
és vele Anténór három fia: fényes Agénór,
ifjú hős Akamász s Polübosz, mind isteni harcos.
Hektor az első közt hordozta a domboru pajzsot.
Mint ha a véscsillag feltűnik, az égis ködök közt
felragyog, és azután feketült felhőkbe fut ismét:
úgy tűnt föl Hektór, hol az első közt, hol a hátsó
sor közepén, a parancsokat osztva, s talpig olyan volt
éris-ragyogásban, mint villáma a pajzsos atyának.

És valamint aratók, egymással szembesietve
vágják erős rendet dúsgazdag férfit földjén,
árpát vagy búzát, s hullnak szaporán a kalászkok:
így rontott egymásnak a trósz s az akháj kaszabolva,
és egy sem gondolt közülük csúf megszaladásra;
egyformán fölszegték mind fejüket, s verekedtek,
mint csikaszkok: s ezt látta s örült a Viszály, a jaj-osztó;
mert hisz az istennők közül ő volt ott csak a harcban:
minden más isten távol volt, nagy nyugalomban
ültek a termükben, ki-ki szép házának ölében,
mely az Olümposz völgyei közt építve magaslott.
Mind a sötétfelhős Kroniónt vádolta szavával,
hogy diadalt akar adni a harcban a trójaiaknak.
Zeusz atya nem hederített rájuk: félrevonulva
minden más istentől ült, hírének örülve,
nézte a trójaiak várát, az akháj hajókat,
nézte a vértragyogást, az ölöket, az elzuhanókat.

Míg reggel volt még, és nőtt szent fénye a napnak,
mindkét fél lövedéke talált, és hulltak a népek;
ámde mikor készíteni kezd vacsorát a favágó,
hegy szakadékában, miután keze érzi, hogy órjás
fát eleget vágott, és lelke is únja a munkát,
és elfogja a vágyakozás jó étek után már:

akkor az argosziak megtörték bátran a trószok zárt rendjét, egymást buzdítva: elől Agamemnón rontott, s nép-pásztort terített le, a büszke Biénórt, őt s azután Oileuszt, aki hajtó volt a szekéren. Mert szekeréről ez, vele szembeszegülni, leszökkent: csakhogy a rárohanót szeme közt sujtotta az éles lándzsával, s nem fogta az ércsisak azt föl: a lándzsa át sisakon, csonton behatolt és egybekeverte vérrel egész velejét: leigázta a harcratórekvót.

Ott hagyván őket sereget-vezető Agamemnón, fénylő mellükkel, miután lerabolta az ingük, Íszosz s Antiphosz ellen tört: egyik Priamosznak fattyú-gyermeke volt, törvényes sarja a másik, egy-szekeren száguldtak, a fattyú volt kocsis, és hős Antiphosz ott harcolt a szekérről: őket Akhilleusz Ída hegyén egyszer vesszőkkel gúzsba kötötte, mert elfogta a nyájuknál; s váltságra kiadta. Most pedig Átreidész, szélébe király Agamemnón, mellbimbója fölött a kocsist átverte dzsidával, s fültövön ütve a hőst, kivetette a harciszekérből. Szép fegyverzetüket gyorsan szaggatta le róluk, s ráismert a fiúkra, kiket látott a hajóknál, Ídáról hogy a gyorslábú Akhilleusz odahozta. Mint az oroszlán gyors szarvasnak két kicsi borját könnyen tépdesi szét, ha erős foggal kiragadja őket a vackukból, s elorozza kicsiny szívük ottan; s anyjuk, bár a közelben van, nem tud nekik adni semmi segítséget, hisz reszket rémesen ő is; szökken azonnal a sűrű tölgyesen által, az erdőn száguld át, izzadva, ha úzi a szörnyü vadállat: tőlük a vést éppígy nem háríthatta el akkor egy trósz sem: hisz az argosziaktól mind menekültek. Ők meg Peiszandroszt s a hatalmas Hippolokhoszt is, harcias Antimakhosz fiait, ki a leghevesebben ellenzette (mivel Parisz őt megvette arannyal), hogy Helenét megkapja a szőkehajú Meneláosz, ennek két sarját elfogta a hős Agamemnón, egy-szekeren szálltak, s együtt fogták paripáik; ám a kezükből gyeplőjük szép szíja kicsúszott, megzavarodtak. S most odaszökkent, mint az oroszlán, Átreidész; kérlelték térden a harciszekérről:

„Átreidész, méltó váltságért hagyd meg az éltünk: Antimakhosz házában kincsek halmaza fekszik, réz meg arany, meg míves gonddal megkalapált vas: végtelenül sok váltságot nagy örömmel ad abból, hogyha fülébe jut az, hogy két fia él a hajóknál.”

Sírva eként kérlelték őket a királyt, Agamemnónt, mézédés szavaikkal; nem volt édes a válasz:

„Hogyha ti harcias Antimakhosznak a sarjai vagytok,
trójaiak piacán aki egykoron azt javasolta,
hogy Meneláoszt, míg követül jár ott Odüszeusszal,
gyilkolják le, ne engedjék haza, vissza mihozzánk:
most az apátok csúf vétkéért vesszettek itt el.”

Szólt, és Peiszandroszt szekereéről földre vetette,
mellbe taszítva a dárdával: s ez a földre hanyatt hullt:
s Hippolokhoszt, ki leugrott, ott lent vágta le karddal,
egyszeriben lemetélte kezét, lemetélte nyakát is,
s törzsét, mint mozsarat, gurította a harc sűrűjébe.
Ott hagyván ezeket, hol a többség harca gomolygott,
arra rohant, s vele más gyönyörű-lábvértes akhájok.
Ott a futó gyalogost gyalogos gyilkolta le üzve,
és a lovast a lovas (por fellege szállt fel a földről,
mert a patás paripák a mezőn port rúgva robogtak),
ércel gyilkoltak: kaszabolta vezér Agamemnón,
úzta a trósz sereget, serkentve az argoszi népet.
Mintha mohó tűz lángja lobog föl a rengeteg erdőn,
megkavarintja a szél, s mindenfele űzi: az ágak,
fák, gyökerek sűrűn pusztulnak a tűz rohamában:
Átreidész Agamemnón karja alatt a menekvő
trósz fejek úgy hulltak: s meredeknyaku szép paripáik
számos üres szekeret csörgettek a háboru útján,
vágtyak jó gazdáik után, de azok kiterültek
saskeselyűknek kedvesen és nem a hitveseiknek.

Hektórt Zeusz kivezette a porból, nyílzivatarból,
emberölésből, vérből és a csaták zsvijából:
s Átreidész dühösen, seregét serkentve, követte.
Ílosz Dardanidész ős sírjánál iramodtak
ők el, a sík közepén, közelében a vadfügefának,
vágtyak a várba: nyomukba rohant riadó Agamemnón,
győzelmes kezeit szennyezve a harci mocsokkal.
Végre midőn Szkaiai kapujához, a bükkig elértek,
ott valamennyi megállt, megvárták végül is egymást.
Mások a sík közepén, mint ökrök, aként riadoztak,
melyeket éj közepén riogat szét rémes oroslán,
mindet: s egynek már föltűnt meredek veszedelme:
rettenetes foggal rácsap, s a nyakát töri ketté,
és azután beleit habzsolja, kiszürcsöli vérét:
Átreidész, a király, ugyanúgy kergette csapatjuk,
mindig a leghátsót sujtotta le, s ők menekültek.
Sok lebukott a szekereéről fővel, sok lehanyatlott
Átreidész keze által, mert kelevézzel elől dúlt.
Ámde mikor már-már a magas falig ért el, a város
aljához közel, akkor az emberek, istenek apja
ült le a forrásdús Ídé legfőbb tetejére,
égből szállva alá, villámát tartva kezében;
s Iriszt serkentette, aranyszárnyú hirádját:

Menj, sebes Írisz, szállj, mondd el Hektórnak e szókat:
míg Agamemnón nép-pásztort ott látja szemével
dúlni az elsők közt, kaszabolni a trósz hadirendet,
addig hátráljon, de a népét küldje előre
vívni az ellenség csapatával a vad viadalban.
Ámde ha vagy nyíltól vagy dárdától sebesülten
szökken lóra az, akkor erőt Hektórnak adok már
ölni, amíg el nem jut a jópadu görbe hajókig,
míg nem süllyed a nap, s nem jó el az isteni alkony.”

Így szólt; nemvonakodva röpi el a szélsebes Írisz:
Ída hegyormairól lesuhant szentelt Ilionba:
hős Priamosz sarját föllelte, az isteni Hektórt,
mert az a jól-ácsolt szekeren, paripái mögött állt;
hát közelébe került s ezt mondta a szélsebes Írisz:

„Halld, Hektór, Priamosz fia, tervben Zeusszal egyenlő,
Zeusz atya küldött el, hogy néked e hírt kijelentsem:
Míg Agamemnón nép-pásztort látod szemeiddel
dúlni az elsők közt, kaszabolni a trósz hadirendet,
addig tartózkodj a csatától, csak csapatod küldd
vívni az ellenség csapatával a vad viadalban;
ámde ha vagy nyíltól vagy dárdától sebesülten
szökken lóra az, akkor erőt neked ad viadalban
ölni, amíg nem jutsz el a jópadu görbe hajókig,
míg nem süllyed a nap, s nem jó el az isteni alkony.”

Így szólt és azután tüstént tovaszállt sebes Írisz;
Hektór fegyveresen szökkent szekereéről a földre,
s rázva hegyes lándzsáit, járt föl-alá a seregben,
harcra tüzelte hadát, ébresztett vad hadilármát.
Megfordult a sereg, s az akhájjal szembe fölállott;
túlhan az argosziak tömörítették hadirendjük;
rendbe verődtek, a két sereg ott állt; majd Agamemnón
elsőként támadt, legelől vágyott verekedni.

S most, Múzsák, ti beszéltek: olümposzi bérceken éltek,
mondjátok nekem el, ki került legelőször e hőssel
szembe a trójaiak, vagy a hős segítők seregéből.
Íphidamász Anténoridész, nagytermetű bajnok,
ő, kit a sűrű-rögű Thréké, juhok anyja, nevelt föl:
ott Kisszeusz, a nagyapja nevelte, mikor kicsi volt még,
otthon, a széporcájú Theánó apja, az ifjút.
Majd, hogy a szép fiatalkor mértékét megütötte,
ott tartotta magánál, s hozzáadta leányát.
Íphidamász nászterméből sietett az akhájok
híre után, útjára tizenkét gálya követte.
Perkóté kikötőben hagyta a görbe hajókat,
útnak eredt gyalog, és így ért el a trójai várba:
Átreidésszal most ő szállott szembe a síkon.
Hát amikor már egymásnak közelébe kerültek,

Átreidész hajított, de hibázott: félreütötte.
Ám neki Íphidamász páncélja alatt az övébe
szúrt, nekidőlt maga is, bízott keze jó erejében:
csakhogy a díszes övet nem dőfte keresztül a dárda,
elgömbült hegye ólomként, az ezüstbe akadva.
Átreidész megfogta a lándzsát, húzta magához,
bátran, mint az oroszlán, és kicsavarta kezéből,
majd lenyakazta a hőst nyomban, meg is oldta a térdét.
Földre bukott és érc-álomba merült a szegény ott,
távol az asszonytól, trószoknak hős segítője,
kit nem ölelt, bár érte olyan sok kincset adott volt:
mert száz ökröt adott, és ezret még megígért rá,
s kecskét is, juhot is, hisz volt nagy nyája temérdek.
S most őt vértjétől is megfosztotta a bajnok:
s vitte a szép fegyvert az akhájok nagy tömegében.
Ezt hogy látta Koón, a csatákban nagynevű férfi,
Anténór legidősebb sarja, szemére a bánat
fátyla borult, amiért öccsét a király lenyakazta:
oldalt, rejtve, megállt; nem látta a hős Agamemnón,
és könyök-aljon megdárdázta középen a karját:
túlhan jött ki sugárzó vége az érckeleveznek.
Megborzongott most sereget-vezető Agamemnón,
csakhogy még így sem húzódott vissza a harcból:
ámde Koón fele rontott széltáplálta gerellyel.
Íphidamászt, öccsét, vonszolta ez épp ki a harcból
lábánál, s hivogatta a legderekabb daliákat:
s míg a tömeg közt húzta, fedezve a domboru pajzssal,
rá a király érc-dárdát lött, meg is oldta a térdét:
s Íphidamász holtteste fölött a fejét leütötte.
Anténór két sarja eként töltötte be sorsát
Átreidész által, s Hádész házába hanyatlott.

S ő küzdött, fel-alá száguldva a férfisorok közt
kardosan és kelevézzel, erős nagy sziklakövekkel,
míg sebesült karjából bőven folyt a meleg vér;
majd miután hegesült sebe már, és vére sem omlott,
szűrő fájdalmak szállták meg a hős fejedelmet.
Mint vajudó asszonyt ha a szűrő vad nyilak érik,
melyeket Eileithüiák lőnek rá a szüléskor,
Héra leányai, vad keserű fájdalmak adói:
így szállták meg a szűrő kínok a hős Agamemnónt.
Fölszökkent szekérére hamar, kocsisára parancsolt,
hajtson az öblös bárkákhoz: kín marta a szívét.
S messzeható hangon harsant danaosz seregére:

„Kedvesek, argosziak fejedelmei és vezetői,
most ti szorítsátok hátrább a dühös hadilármát
tengeri gályáinktól, mert már engem a bölcs Zeusz
nem hagy egész napon át tusakodnom a trójaiakkal.”

Szól; s a kocsis megcsapta sörényes szép paripáit,
űzte a bárkákhoz, s a lovak nemkésve röpültek:
tajték lepte szügyük, por verte be őket a földről,
így vitték ki a gyötrődő fejedelmet a harcból.
Hát amikor Hektór meglátta, hogy elvonul onnan,
trójainak s lükiébelinek rivalogva parancsolt:

„Trójaiak, lükiébeliek, dardán tusavívók,
férfiasan, feleim, ne feledjünk vívni vitézül:
elmegy a legderekabb, s nekem nagy hírnevet osztott
Zeusz Kronidész. Hajtsátok hát a patás paripákat
most az erős danaókra, hogy új diadalmat arassunk.”

Szól, mindjük lelkét s erejét serkentve e szókkal.
Mint a vadász, ha uszítja fehérfogú fürge kutyáit
vaddisznó ellen, vagy oroslán ellen az erdőn:
büszkeszívű seregét az akhájra ekép uszította
Hektór Priamidész, az ölü Árészsal egyenlő:
ő maga szállt legelő, bizakodva vitéz erejében:
és lecsapott a csatára, miként süvítő viharos szél,
mely le-lecsapva kavarr mélykék tengert a magasba.

Kit kaszabolt le először köztük, kit legutolszor
Hektór Priamidész, amidőn Zeusz hírt neki osztott?
Ászaiosz legelőbb és Autonoosz meg Opitész
és Klütiosz-fi Dolopsz, meg Opheltiosz és Ageláosz
hullt el, s Aiszümnosz s Órosz, meg Hipponoosz hős:
nagy danaosz vezetők közül őket verte le, s aztán
harcosaik: valamintha Notosznak, a felderítőnek,
fellegeit Zephürosz veri forgatagos viharával:
hömpölygő, dagadó sok hullámról a magasba
fröccsen a friss tajték, a futó szél fölveri folyton:
ily szaporán csapkodta fejét Hektór a seregnek.
S győzött volna a vész ekkor jóvátehetetlen,
és a hajókig szöktek volna az argosziak mind,
hős Diomédészt hogyha ekép nem hívja Odüsszeusz:

„Tüdeidész, mi esett mivelünk, hogy vívni felejtünk?
Állj mellém, te derék: hisz csúfság lesz, ha hajóink
már a sisakrázó Hektór a kezébe keríti.”

Válaszul erre eképen szól az erős Diomédész:
„Én ugyan itt maradok s küzdök, de bizony kicsi hasznunk
lesz ebből, miután már fellegtorlaszoló Zeusz
nem minekünk akar adni erőt, de a trójaiaknak.”

Szól, és Thümbraioszt szekeréről földre vetette,
bal mellbimbóján gerelyezte meg őt; Odüsszeusz meg
isteni fegyveresét, aki ott volt véle, Molíont.
Ott hagyták, miután kiütötték őket a harcból;
és a tömegre rohantak, mint két vadkan az erdőn
hogyha vadászebeket támad meg büszke erővel:

így öldösték újra a trószokat: és az akhájok
fellelegzettek, kik Hektórt futva futották.
Két kitünő férfit fogtak most el szekeresül,
apjuk a perkótei Meropsz volt, az, ki leginkább
értett jósláshoz, s nem akarta e két fiasarját
férfiülő harcokba bocsátani: ám nem ügyeltek
rá, mert mindkettőt a sötét vész végzete vonta.
Őket a Túdeidész, a dicsódárdás Diomédész
megfosztotta a lelküktől, s elorozta a vértjük;
s hullt Odüszesz keze által Hüpeirokhosz Hippodamossal.

Most Kronidész nekik egyenlő harcot feszített ki,
s nézte az Ída hegyéről, egymást mint kaszabolják.
Dárdáját Diomédész dobta Agasztrophosz ellen
s Paion hős sarját csípőjén csapta: futásra
nem voltak paripái közel: lelkébe zavar hullt:
mert azokat fegyvernöke távol fogta: csatázott
hát gyalog is, mígcsak szeretett lelkét ki nem adta.
Ám Hektór ezt jól meglátta a harcisorok közt,
s rajtuk ütött rivalogva; nyomában a trósz hadirendek;
megdermedt láttára a harsány hős Diomédész,
és Odüszeszhez, a szomszédjához, azonnal ekép szólt:

„Már kettőnk fele hömpölyög itt Hektór, a nagy átok;
most hát álljunk meg, s kergessük vissza mi ketten.”

Szólt, s hosszúárnyú gerelyét csóválva vetette
arra: nem is vétette el, így célozva fejére,
főnt a sisak tetejét; de lepattant érce az ércről,
gyöngéd bőréig nem tört be: megóvta a hosszú
háromrétű sisak, mit adott neki Phoibosz Apollón.
Messze hamar hőkölt Hektór, s bevegült a tömegbe:
térdre rogyott, izmos tenyerét feszítette a földnek,
így várt, és a szemét a sötét éj elborította.
Ám mire Túdeidész odaért kivetett gerelyéért,
át az elősorokon, hol a lándzsa a földbe furódott,
Hektór föllelegzett már, s szekérére szökellve
népe közé robogott, kikerülte az éjszinü véget.
Dárdával nekirontva beszélt az erős Diomédész:

„Megmenekültél most, kutya. Jó közeledbe került bár
csúf véged, de kimentett ismét Phoibosz Apollón,
ő, akihez könyörögsz, ha kirontasz a dárdazörejbe.
Majd csak rád akadok később, s végzek veled akkor,
hogyha nagy isteneink közt van nekem is segítóm még.
Most megyek, és mást üldözök én, akit éppen elérek.”

Szólt, és Paionidész hőst megfosztotta mezétől.
Ámde Alexandrosz, fürtös Helené deli férje,
most íjat feszített nép-pásztor Túdeidészre,
síroszlopnak dőlve, a halmon, melyet emeltek
Ílosz Dardanidésznek, a nép vénének a sírján.

Éppen Agasztrophosz ékes vértjét húzta a hősnek
melléről Tüdeusz fia, válláról meg a pajzsot,
és az erős sisakot, mikor ő meghúzta az íjat
és röpitette nyilát s az nem szökkent ki kezéből
hasztalanul, mert jobb talpát átverte a hősnek
s földbe verődve megállt; nevetett Parisz édesen ekkor,
nyíltan előugrott, s dicsekedve ilyen szavakat szólt:

„Megsebesültél, nem szállt hasztalan el nyilam; ó, csak
vertem volna az ágyékodba, kitépni a lelked;
hogy fölüdülhetnének a trószok, kik teelöled
mint az oroszlántól mekegő kecskék, menekülnek.”

Nemrettenve felelt neki most az erős Diomédész:
„Ejh, íjas-szájas, fonatos hiu, lányra-leső, te,
szemtől-szembe ha fegyveresen mersz állni elébem,
hasznát nem veszed íjadnak, nem sűrű nyiladnak:
most megkarcoltad talpam, s dicsekedsz, de hiába.
Annyi, mikéntha egy asszony lő rám, vagy buta gyermek:
semmirekellő gyávának nyila sem sokat érhet.
Másként röppen az én éles gerelyem, ha kevésbé
érint is valakit, tüstént elorozza a lelkét:
annak az asszonya tépett-arcú, gyermeke árva,
ő maga meg rothad, vérrel pirosítja a földet,
és több dögkeselyű, mint asszony van körülötte.”

Szólt; s a dicsődárdás Odüszeusz odajött közelébe
s állt elibé; s ő földre leülve, kihúzta a fűrge
vesszöt lábából; szúró kín fogta el ekkor.
Fölszökkent szekérére hamar, kocsisára parancsolt,
hajtson az öblös bárkákhoz, kín marta a szívét.
Árva magára maradt dárdás Odüszeusz, egy akháj sem
állt már ott, mert mind elfogta a félelem őket.
Felsőhajtva eképen szólt nagylelkű szívéhez:

„Jaj nékem, mi baj ér? Nagy a szégyen, hogyha előlük
megrettenve futok, de bizony keserűbb, ha magamban
fogyul esem: megrémítette a többieket Zeusz.
Csakhogy az én kedves lelkem mért szól velem erről?
Jól tudom én, hogy a harctól messze a gyáva menekszik,
és aki hős, annak helytállnia sziklaszilárdan
kell a csatában, akár őt sebzik, akár sebeket vág.”

Míg ezt hánytá-vetette a lelkében s a szívében,
addig a pajzsos trósz csapatok közelébe kerültek:
és körül is fogták, szomorú vesztükre maguknak.
Mint amidőn vadkanra ebek s viruló deli ifjak
törnek, amint éppen csörtet ki a sűrű cserésből,
jön ki, fehér fogait feni hajlott állkapocsában:
körben szökkennek közelébe, pedig foga csattog,
és, bármily félelmetes is, helytállva bevárják:
Zeusz-kedvelt Odüszeusz körül így gomolyogtak a trószok;

ő meg először a tisztanevű deli Déiopítészt
vágta fölül vállban, nekiszökve kemény kelevézzel;
általa elhullt sorra Thoón és Ennomosz éppúgy;
Kherszidamászt ezután, mikor épp szökkent le a földre,
domboru pajzsa alatt dárdázta le, köldöke táján,
ez meg a porba zuhant, kézzel markolta a földet.
Mind ott hagyta feküdni; Kharopszot, Hippaszidész hőst
verte le, testvérét a nemes Szókosz daliának.
Védelmére előtört Szókosz, az isteni férfi:
jó közelébe került, s Odüsszeuszhoz ilyen szavakat szólt:

„Hős Odüsszeusz, ki be nem telsz csellel, háborusággal,
vagy két Hippaszidészről mondhatod el dicsekedve
még ma, hogy ily két hőst leterítettél, kiraboltál,
vagy dárdám átver, s te magad leheled ki a lelked.”

Így szólt, s megsértette gerellyel, domboru pajzsán:
tündökölő pajzsán áttört az erősnyelű dárda,
és remekelt-díszű vértjén behatolva megállott:
mind széttépte a bőrt bordáin; csakhogy Athéné
mégsem hagyta a hős belső részébe hatolni.
Látta Odüsszeusz, hogy nem hozta e dárda halálát;
hátraszökellt nyomban, s Szókoszhoz ilyen szavakat szólt:

„Jaj, nyomorult, most rögtön elér meredek veszedelmed:
megszüntetted ugyan küzdelmem a trójaiakkal,
ámde kimondom, elér a halál, el az éjszinü végzet
téged még e napon: gerelyemtől földre igazva
hírt adsz énnekem és lelket paripás Aidésznek.”

Szólt, s az megfordult, elkezdett futni azonnal;
csakhogy amint fordult, hátába ütötte a dárdát
válla közé Odüsszeusz, és mellét fúrta keresztül;
döngve zuhant le; s Odüsszeusz most dicsekedve kiáltott:

„Lónevelő harcos Hippászosz gyermeke, Szókosz,
lám, lecsapott a halál rád, nem tudtál menekülni.
Jaj, nyomorult, te, apád sem s úrnő édesanyád sem
fogja szemed le, mikor meghalsz, de falánk keselyűknek
nyershusevő raja tép szét, csattogtatva a szárnyát:
ámde ha meghalok én, az akháj nép eltemet engem.”

Így szólván, a vitéz Szókosz súlyos kelevését
testéből s a kerek pajzsból kiemelte kezével:
vér zúdult ki nyomán, elbúsította a lelkét.
Hósszivü trójaiak, látván vérezni Odüsszeuszt,
egymást szólítgatva nyomultak mind közelébe;
míg Odüsszeusz hátrált, s harcos feleit hivogatta.
Torkaszakadtából kiabált háromszor a bajnok,
meghallotta szavát háromszor a hős Meneláosz:
és Aiászhoz, a szomszédjához, azonnal ekép szólt:

„Isteni sarj, Aiász, Telamón fia, nép fejedelme,
túrőlelkű Odüsszeusz hangja kering körülöttem,
mintha szorongatnák, elvágva a vad viadalban,
körben a trójaiak s velük ő egyedül verekednék.
Törjünk át a tömeg közepén, jó lesz, ha segítjük.
Félek, még baja lesz, ha magában harcol a trósszal,
bármily hős; nagyon érezné a sereg, ha elesne.”

Így szólt és vezetett, s vele ment az az isteni férfi.
Zeusz-kedvelt Odüsszeuszt föllették: mind körülötte
jártak a trószok, akár rőtiszörű sakálok a dombon,
aggancsos, sebesült szarvas közelében, amelyet
kézivról a vadász nyilazott meg, s bár a vadásztól
messzefutott, míg vére meleg volt, s térdei bírták,
ám miután a hegyes nyíl vesseje rajta erőt vesz,
szétmarcangolják s falják a sakálok az árnyas
erdőben: de az isten most egy szörnyü oroszlánt
küld oda: szétfutnak, s egyedül most ez lakomázik:
tarkaeszű, bajnoklelkű Odüsszeusz közelében
így kavargtak a trósz daliák sűrűn; de a bajnok
lándzsáját csóválva elúzta a végzete napját.
S Aiász jött közelébe, torony-nagyságu paizzsal,
és közelébe megállt: szanaszét rebbentek a trószok.
S őt közülük Meneláosz kézen fogva kivitte,
míg paripáit a fegyvernök közelébe terelte.
Aiász meg támadt, meg is ölte a fattyu Dorüklosz
Priamidészt, és Pandokoszon; nekirontva, sebet vert;
aztán Lúszandroszt, Püraszoszt, s dárdázta Pülartészt.
Mintha a téli folyó áradva rohan le a síkra,
mert a magas hegyoromról Zeusz zivatarja zudítja,
sok kitekert tölgyet gördít, sok büszke fenyőfát,
s piszkos iszaptömeget vet végül a tenger ölébe:
így kergette a fénylő Aiász végig a rónán
most a vitézeket és lovakat, kaszabolva; de Hektór
még nem tudta: hisz ő balszárnán dült a seregnél,
ott a Szkamandrosz partjánál, hol a legszaporábban
hulltak a férfifejek, s kinemoltódó hadizaj kélt
nagy Nesztór meg a harcias Ídomeneusz közelében.
Itt forgott Hektór, iszonyút mívelt a gerellyel
s harciszekerrel: az ifjak dús rendjét kaszabolta.
Mégse húzódtak volna talán hátrább az akhájok,
hogyha Alexandrosz, fürtös Helené deli férje,
hős, Makhaón nép-pásztornak nem szünteti harcát,
háromhorgu nyilával a jobb vállát sebesítve.
Féltették nagyon őt az erőt-lehelő nagy akhájok,
még leölik, ha talán megfordul a harciszerecse;
s Ídomeneusz ragyogó Nesztórhoz nyomban ekép szólt:

„Nesztór, Néleusz sarja, akhájok nagynevű dísze,
szökkenj föl szekeredre hamar, s a szekérre Makhaón

melléd; és a patás paripákat hajtsd a hajókhoz:
mert aki orvos, az ér ám annyit, mint sokan együtt,
hogyha kimetszeni nyílvesszőt kell, s hinteni gyógyszert.”

Szólt, s a lovag Nesztór nem volt neki szófogadatlan:
fölszökkent szekereére hamar: melléje Makháón,
tisztanevű Aszklépiosz orvos igaz fia szállott;
ostora indított, s a lovak nemkésve röptültek
görbe hajóikhoz, hiszen ez volt vágya szívüknek.

Látta a trójaiak zavarát most Kebrionész, ki
Hektór mellett állt, és hozzá nyomban ekép szólt:

„Hektór, csak ketten küzdünk mi az argosziakkal
itt a dühös viadal peremén: és közben a többi
trójai mind kavarogva kering, maga és paripája.
Aiász nyomja hadunk, Telamón fia, látom egész jól:
válla körül széles pajzsot hord; hát szekerünket
és lovainkat irányítsuk mi is arra, hol egymást
leghevesebben pusztítják lovasok, gyalogok mind,
hol szörnyű a viszály, hol a vad hadilárma sosem húny.”

Szólt és megcsapkodta sörényes szép paripáit
harsány ostonnal: s a lovak jól értve csapását,
gyorsan a gyors szekeret görögök közt, trójaiak közt
vitték, át tetemen, pajzsos, s vértől csatakos lett
lent az egész tengely, s a szekér párkánya egészen,
mert oda freccsent föl minden vércsepp a patákról
és a keréksínről; vágyott behatolni a bajnok
már a tömegbe, hogy ott rést üssön: amint odaszökkent,
ölte a sok danaoszt, alig is lankadt kelevéze.
Így küzdött, fel-alá száguldva a férfisorok közt
kardosan és kelevézzel, erős nagy sziklakövekkel;
csak Telamóniadész Aiászt nem hívta csatára,
mert a kiválóbbal Zeusz őt nem hagyta csatázni.

Félelmet keltett Aiászban a fennfigyelő Zeusz:
hétbőrös pajzsát hökkenten hátravetette,
szétnézett s menekült a tömeghez, mint a vadállat,
és meg-megfordult, térdét lassúdan emelte.
Mint amidőn a karám közeléből sárga oroszlánt
űznek a fúrge kutyák s falun-élő férfiak egyre,
s nem hagyják, hogy a barmok háját megkaparintsa,
mert az egész éjjel virrasztanak: ő meg a húsrá
vágyva, előre rohan, de nem ér el semmit: a sűrű
dárda-eső hull rá szemből, a goromba kezekből,
és lobogó fáklyák, s noha elszánt, megfut ezektől,
s hajnalban haragos lélekkel kullog el onnét:
így Aiász keserű szívvel hátrált el a tróasztól,
kelletlen, hiszen aggódott az akháji hajókért.
Mint a vetés mellől csökönös szamarat ha hiába
vernek vissza fiúk, s botokat tördelnek a hátán,

ám a szamar a kövér veteményt letapossa, s az ifjak
bárha botokkal ütik, nem győzik mégsem erővel,
s csak miután megtelt, tudják nehezen tovaűzni:
éppígy Aiászt is, Telamón nagytermetű sarját,
büszkeszívű trószok s több földről gyűlt segítők,
pajzsközepét kelevézekkel döngetve, követték.
És Aiász olykor fölvette a vad viadalt még,
megfordulva megint s föltartóztatva a trószok
hadsorait, máskor pedig újra futásnak eredt már,
ám egy trószot se hagyott odatörni a fürge hajókhöz:
trójaiak meg akhájok közt tombolva középen
egymaga állt, gerelyek hulltak rá férfikezekből,
sok kelevéz röptében erős pajzsába verődött;
ámde fehér testéig a legtöbb el sem is érve,
földbe szaladt, noha vágyakozott jóllakni husával.

Így mikor Euaimón ragyogó fia, Eurüpiosz hős,
látta, hogy Aiászt mint dárdázza-szorítja a trósz had,
ment közelébe, megállt s hajított ragyogó kelevézzel,
s Phausziadész Apiszáónt verte, a nép terelőjét,
melle alatt máján, meg is oldta azonnal a térdét:
Eurüpiosz rátört, s válláról vont a vértjét.
Hát hogy az isteni szép Parisz őt meglátta, miképen
foszt Apiszáónról fegyvert, tüstént feszítette
rá íját, és jobb combját átverte a nyállal:
és beletört nád-szára, nehézzé tette a combját.
Vissza a népe közé hátrált, hogy a vést kikerülje,
s messzeható hangon harsant danaosz seregére:

„Híveim, argosziak fejedelmei és vezetői,
vissza! a vészterhes napot úzzétek tova tüstént
Aiásztól, kit a nyílzápor szorít, és menekülni
- úgy látom - nem tud többé a zajos viadalból:
álljátok körül, óvjátok Telamón-fi nagy Aiászt.”

Eurüpiosz sebesülten ekép szólt; s ők körülállták,
mellé zárkóztak, pajzsuk vállukra feszítve
s lándzsa-emelve sokan: szemben sietett velük Aiász:
s megfordulva megállt, miután az övéit elérte.

Így harcoltak ezek, mint égő tűz lobogása.
Nesztört meg vitték Néleusz csatakos paripái
vissza a harcból s véle Makháón népterelőt is.
Őt meglátta az isteni hős, gyorslábu Akhilleusz:
mert tatján fönt állva a cetnagyságu hajónak,
onnan nézte a vad viadalt s a futást, a siralmast;
s átszólt Patrokloszhoz, a bajtársához azonnal
onnan a bárkáról: s ez a sátorból kirohant, mint
Árészt, hallva a szót: s vesztének kezdete ez lett.
És legelőbb Akhilleuszt kérdezte Menoitidész hős:

„Mért szólítottál? mit kívánsz tőlem, Akhilleusz?”
Erre a gyorslábú Akhilleusz neki válaszul így szólt:

„Büszke Menoitiadész, lelkemnek lelke leginkább,
most hiszem én, hogy térdemhez gyűlnek könyörögni
mind az akhájok, mert iszonyú nagy baj közelít már.
Menj hát, Zeusz-kedvelt Patroklosz, kérdeni Nesztórt,
mily sebesültet visz ki szekéren a harc mezejéről:
hősi Makháónnak gondolnám, arra hasonlít
hátról, de az arcát nem láthattam a hősnek,
mert robogó lovaik hamar elszáguldtak előttem.”

Szólt; mire Patroklosz megtette barátja parancsát:
futva futott sátrak mentén s az akháji hajóknál.

Ők meg amint Néléiadész sátrához elértek,
tápláló anyaföldre szökelltek a harciszekérről:
Eurümedón fegyvernök az agg paripáit eloldta
ott a szekértől; s ők ingük-szárítani álltak
szembe a tengerről fűvő széllel kihevülten;
majd sátrukba sietve remek székekre leültek.
Édes italt készített szépfonatú Hekamédé,
kit Tenedoszról nyert az öreg, mikor ott nagy Akhilleusz
dült; és hősszivü Arsziinosz lányát az akhájok
őneki adták, mert ő volt legjobb a tanácsban.
Hát legelőször is asztalt tett elibük Hekamédé,
drága zománcoslábu csiszoltat: s arra kosárkát
érből: s rá hagymát, falatozni valónak italhoz,
és halavány mézet s mellé még szent buzalisztet;
s drága kupát - ezt még otthonról hozta az agg hős -
rajta arany szegek ékeskedtek, s négy füle is volt:
mindegyiken búzát csipegetve csücsült a galambpár
drága aranyból, s kettős talp tartotta a kelyhet.
Más ember bizony azt nehezen tudná megemelni
megtelten, de az agg Nesztór könnyen fölemelte.
Édes italt ebben vegyített amaz isteni asszony,
pramnói jó borból, melyhez most réz-reszelővel
kecsketurót morzsolt, s hintett rá hószinü lisztet:
és, mikor elkészült az ital, nekik inni kínálta.
Tikkasztó szomjuk miután az itallal elűzték,
egymással váltott szavakon kedvükre derültek:
s ajtójukba megállt Patroklosz, az isteni férfi.

Őt meglátta az agg, fölpattant nyomban a székről,
kézen fogva vezette be és készítette leülni;
csakhogy Patroklosz nemet intett s ily szavakat szólt:

„Zeusz-táplálta öreg, sose kínálj, úgysem ülök le.
Félelmes, tisztelt, aki elküldött tudakolnom,
kit hoztál ide megsebzetten; s lám, magam is már
látom, hogy nem más, de a nép őrzője, Makháón.
S most megvinni a hírt, Akhilleuszhoz visszairamlók:

hisz tudod, isteni agg, milyen ő: félelmetes ember,
gyakran a vétlent is vétkesnek véli azonnal.”

Erre a választ adta Gerénia bajnoka, Nesztór:
„Mért sajnálja ekép Akhileusz sebesült fiainkat,
kik nyíltól nyilazottak mind? Nem tudja, milyen nagy
bánat kelt az egész táborban! A legderekabbak
megdárdázva-nyilazva feküsznek a görbe hajókon.
Megsebesült már Túdeidész, az erős Diomédész;
megsérült a dicsódárdás Odüszeusz s Agamemnón;
Eurüpios meg a combja tövéen nyíltól sebesült meg:
s itt van ez is, kit most hoztam ki a harc gomolyából,
minthogy idegről lőtt nyíl érte; azonban Akhilleusz
bármi derék, sose gondol ránk, nem szánja a népét.
Vagy tán várni akar, míg tengerparti hajóink
mind elhamvadnak, bármennyire védjük is őket,
és mi halomra halunk mindnyájan, mert hisz erőm már,
mely hajdan ruganyos testembe lakott, elenyészett.
Bárcsak oly ifjú volnék, s úgy megvolna erőm is,
mint amikor köztünk s Élisz közt háboruság kélt
jószágrablásért; mikor Ítümoneuszt leütöttem,
éliszi büszke Hüpeirokhidészt: hajtottam a barmát
kárpótlásul. A csordáját ő védte erősen
és a legelső közt kelevézemtől sebesült meg,
földre bukott, s a parasztnépek szanaszét szaladoztak.
Nagy szerzett zsákmányt hajtottunk el mezejükről,
ötven ökörcsordát s mellette meg annyi juhnyáját,
annyi csapat kecskét, disznófalkát ugyanannyit;
és százötven aranyszőrű lovat is velük együtt,
mind kancák voltak, sokukat kísérte csikója.
Éjszaka mindezeket Néleusz Püloszába tereltük,
és megörült Néleusz szive, hogy nekem, ifju fiának,
ekkorra nagy zsákmányt sikerült hazahoznom a harcból.
Hírnökeink szava harsant szét hajnalhasadáskor:
jőjjenek el, kik kárt szenvedtek az élisziektől.
Egybesereglett hát minden vezetője Pülosznak
s osztakozott, soknak tettek hisz kárt az epívek,
mert kevesen laktunk csak, bajtól sujtva, Püloszban.
Esztenőkkel előbb Héraklész hőserejével
rontott ránk, és mind odavesztek a legderekabbak.
Néleusz sarja tizenkét hős fiu volt velem együtt,
én túléltem a bajt, elpusztult egyig a többi.
Így azután amaz ércmezü dolyfös epeioszok akkor
megvetvén minket, sokszor gonoszat cselekedtek.
Hát az öreg kiszemelt egy ökörcsordát, s a juhokból
háromszázat vett, s a juhászokat is vele fogta.
Mert neki is jó sokkal volt szép Élisz adósa,
négy deli díjnyertes paripája maradt szekerestül
Éliszben: triposzért készültek futni a versenyt:
ám a király, Augeiász, mind ottfogta magánál,

s csak maga, értük-bús kocsisuk jöhetett haza hozzánk.
Íly szavakért, tettért haragudva szemelt ki az agg hős
sok barmot, de a többi a népnek elosztani adta,
méltó rész nélkül közülük haza senki se menjen.
Hát mi eként rendeztük mindezt, s isteneinknek
áldoztunk az egész városban: azok pedig aztán
harmadnap ránk törtek mind körmös paripákkal
számtalanul: köztük volt két ércingű Molión,
akkor még gyermek, vad harchoz nem nagyon értő.
Van bizonyos város, Thruoessza, halom tetejében,
messze az Alpheiosznál, szélén ősi Pülosznak:
ezt fogták körül ők, fel akarták dúlni egészen.
Ám mikor átértek mezején, hozzánk nagy Athéné
futva Olümposzról lecsapott, hogy vértet öltünk,
éj idején. Nem kellett gyűlt össze Pülosznak
népe; serényen szállt viadalra; de Néleusz engem
fegyvertől tiltott, s lovaim rejtette előlem;
járatlan vagyok én - így mondta - az ütközetekben:
s még így is kiemelkedtem lovasok serégéből,
bárha gyalog vívtam, mert így vitt harcba Athéné.
Van bizonyos Minüeiosz, a tengervízbe futó ár,
Áréné közelében, ahol megvártuk a hajnalt
mindnyájan lovagok, s oda áramlott a gyalogság.
Onnan egész csapatunk fegyverben, vért-övezetten
déli verőn ért át Alpheiosz szent folyamához.
Ott tiszteltük a fennkölt Zeust remek áldozatokkal
s Alpheioszt meg a büszke Poszeidont barna bikával
és a bagolyszemű Pallasz Athénát gyöngé üszővel,
végre pedig vacsorához láttunk mind, csapatonként;
és fegyverben, ahogy voltunk, nyugalomra ledőlünk
mind a folyó partján; de a harcoslelkű epívek
ott álltak körben, fel akarták dúlni a várost.
Csakhogy előbb elibük tűnt roppant dolga Arésznak:
mert, hogy a tündöklő napfény beragyogta a földet,
Zeuszhoz, Athénához könyörögtünk, s összerohantunk.
És mikor összecsapott a Pülosz-beli s éliszi nagy had,
hőst legelőbb én öltem - s elvittem paripáit -,
dárdavető Mulioszt: Augeiásznak veje volt ő,
mert első lányát, az aranyhaju szép Agamédét
bírtá, ki mit csak a föld ad, minden gyógyfüvet ismert.
Őt, amikor rám tört, leütöttem az érckelevézzel:
porba rogyott a vitéz, én meg szekere szökellve
törtem a harc elejére; s a harcoslelkű epívek
szétrebbentek, amint látták lezuhanni e férfit,
büszke lovas-vezetőt, ki csatákban a legderekebb volt.
Én meg, akár a sötét vihar, úgy törtem seregükre:
ötven hadszekeret foglaltam el, és tetejükről
két-két férfi zuhant le dzsidámtól, marta a földet.
És bizony ott ama két Moliónt is földre terítem,

hogyha a harc közepéből apjuk, a büszke Poszeidón,
őket meg nem menti gomolygó ködbe takarva.
Zeusz ekkor nagy erőt nyújtott a Pülosz-belieknek:
addig kergettük téres csatasíkon az ellent,
ölve a férfiakat, zsákmányul szedve a fegyvert,
míg lovon értünk el buzatermő Búpraszionhoz,
s Ólenié-szirthez meg a híres alészi halomhoz,
s onnan Athéné már seregünket visszaterelte.
Én az utolsó harcost itt hagytam, leterítve,
s újra Püloszba ügettek a hősök Búpraszionból,
s mind hálát adtak Zeusznak s Nesztórnak, a hősnek.
Íly bajnok voltam, ha ugyan voltam, lovagok közt;
ám Akhileusz maga élvezni csak, hogy mekkora nagy hős;
sokszor fog még sírni, tudom, ha kipusztul a népünk.
Drágám, téged is intett büszke Menoitiosz aznap,
Phthiából mikor Átreidész seregébe bocsátott.
Bent voltunk ketten, magam én, meg a fényes Odüsszeusz,
s mindent, mit mondott, halottunk jól a teremben.
Mert Péleusz gyönyörű házát is elértük utunkon,
míg termő nagy Akhaiában sereget toboroztunk:
Hósi Menoitiosz ott volt épp, bent leltük a házban,
s téged is és Akhileuszt is; az agg Péleusz lovag éppen
mennydörgő Zeusznak hamvasztott nagy bikacombot
elkerített telkén, s a kezével arany poharából
fényes bort öntött lobogótüzü áldozatára.
Ketten a húst szeleteltétek, mi pedig kaputokban
ott termettünk: föl pattant ámulva Akhilleusz,
kézen fogva bevitt, kínált is hellyel azonnal,
és vendég-lakomával bőven, mint ahogy illik.
Majd, hogy evéssel-ivással már gyönyörűnkre beteltünk,
én kezdtem meg a szót, és hívtalak útra magammal:
nagy volt kedvetek; ők sűrű intelmüket adták.
Hát az öreg Péleusz intette fiát, nagy Akhilleuszt,
hogy legyen első mindig, a többi fölé kimagasló;
s téged apád, Aktór fia, büszke Menoitiosz intett:
»Drága fiam, nálad föbbnemzetségű Akhilleusz,
ám te idősebb vagy, s ámbár ő sokkal erősebb,
józan okos szavakat mondj néki, te add a tanácsot,
adj neki bölcsen irányt, és ő majd hajlik a jóra.«
Ezt mondotta az agg, s te feledted; bárha talán még
nincs későn, hogy a hős Akhileuszt meggyőzd szavaiddal.
Hátha - ki tudja - megindítod szavaiddal a lelkét,
hogyha egy isten akarja; baráttól hasznos az intés.
És ha talán valamely jós-szótól tartana szíve,
mit tán anyja, az úrnő, Zeusztól vitt neki hírül,
hát legalább téged küldjön ki s a műrmidonoknak
népét, tán te deríthetsz még sugarat seregünkre.
Adja neked szép fegyvereit, hadd hordd a csatákban,
s néki ha néznek, még el is állnak a trószok a harctól,

s lélegzethez jutnak a bajnok akháj ivadékok,
kínjuk közt: hisz a föllélegzés kurta a harcban:
míg ti, pihenten, a megfáradtakat újra a várba
könnyeden úznétek sátrunktól, görbe hajónktól.”

Szólt; meg is indította a hős kebelében a lelket:
futva futott a hajókhoz, az Aiakidész Akhileuszhoz.
Ám hogy az isteni hős Odüszeusz bárkáihoz ért el
futva, ahol törvény és gyűlés tág tere tárult,
és hol az égilakók szentelt oltárai álltak,
szembekerült vele ott combján nyíllal sebesített
Eurüpiosz, fia Euaimónnak, az isteni bajnok:
sántán jött a csatából, folyt nyirkos veritéke
válláról s a fejről, csurgott éjszinü vére
szörnyü sebéből, ám elméje azért a helyén volt.
Látta, meg is sajnálta Menoitiosz isteni sarja,
és zokogó hangon hozzá szárnyas szavakat szólt:

„Jaj, nyomorult danaosz vezetők, ti szegény fejedelmek,
így kell hát távol szeretőktől s drága hazától
hájatokon hízlalnotok itt föl Trója kutyáit?
Ám szólj, isteni sarj, mondd meg nekem, Eurüpiosz hős,
föltartják-e a roppant Hektórt még az akhájok,
vagy kelevéze alatt egy szálíg mind odavesznek?”

Erre a jóeszü Eurüpiosz neki válaszul így szólt:
„Isteni sarj, Patroklosz, már ezután az akhájnak
nem lesz támasza, mind elhullnak a barna hajóknál.
Hisz kik idáig a legderekabbak voltak, azok mind
megdárdázva-nyilazva feküsznek a görbe hajókon,
trójai kéz által: s amazok csak nőnek erőben.
Ám engem ments meg te, vezess el a görbe hajóhoz;
vágd ki a combomból e nyilat, s öblítsd ki sebemből
langyos vízzel a vért, és hintsd meg kellemes írral,
enyhítővel, amint - mondják - Akhileusz tanította rá,
őt meg a legnemesebb kentaur, Kheirón tanította.
Mert hiszen orvosaink, Podaleiriosz és Makhaón is,
távol vannak, emez sebesülten fekszik a sátor
mélyén, és maga is kitünő orvosra szorul már,
az meg a trójaiak mezején küzd vészes Arésszal.”

Erre a büszke Menoitidész neki válaszul így szólt:
„Hogy s mint lesz ezután? mitevő legyek, Eurüpiosz hős?
Én sietek, hírt vinni a hőslélkű Akhileusznak,
melyet rám Nesztór bízott, az akháj hadak öre;
csak hogy még így sem hagylak gyötrődni magadra.”

Szólt, átfogta derékon a nép-pásztort, s odavitte
sátra felé: odabent bikabőrt terített le a szolga.
Erre lefektetvén kardjával vágta ki nyomban
combjából a hegyes nyílveszőt: és a sötét vért
mosta ki langy vízzel, keserű gyökeret helyezett rá,
enyhület-osztót, mit szédörzsölt kézzel: a kínját
így szüntette: a seb hegesült, vérzése elállott.

TIZENKETTEDIK ÉNEK

A FAL MEGOSTROMLÁSA

Így ápolta a hős Patroklosz sátra ölében
Eurüpuszt, aki megsebesült; ők meg verekedtek,
argosziak s trószok, gomolyogva. S az árok ezentúl
nem védhette soká az akháj sereget, se a széles
bástya fölül, mit a gályák védelmére emeltek
és körülárkoltak: de nem adtak az égilakóknak
híres szép hekatombát, hogy védhesse hajóik
és a halom zsákmányt; s mivel istenek ellen emelték,
hosszu időn bizony az nem is állott sziklaszilárdan.
Míg Hektór még élt, és míg Akhileusz dühe tombolt,
és Priamosznak városa még dúlatlanul ott állt,
addig sértetlen magasult ez az argoszi nagy fal:
ám miután meghaltak a legjobb trójai hősök,
s argosziak közül is ki megélt, ki pedig lehanyatlott,
s tíz év ostrom után Priamosz nagy városa megdőlt,
és szeretett honi föld fele szálltak az argoszi gályák:
akkor már kieszelte Poszeidáón meg Apollón:
ezt a falat leverik, nekizúdítják a folyókat,
mindet, mely tengerbe rohan le az ídai csúcsról,
Rhészoszt, Heptaporoszt, Grénikoszt s véle Karészoszt,
Aiszéposzt, Rhodioszt, meg az isteni ősi Szkamandroszt,
és Szimoeiszt, hol a pajzsok, a harc-sisakok sokasága
hullt a fövénybe s a félisten daliák seregestül:
torkolatát e folyóknak Apollón egybeterelte,
úgy zuditotta e falra kilenc napig, és szakadatlan
záporozott Zeus, hogy mielőbb tengerbe taszítsa.
Föld rázója Poszeidón járt hármasszigonyával
élükön és - mit a harcos akhájok kinnal emeltek -
minden alap-követ és cölöpöt szétvert a habokkal:
szépvizü Hellészpontosz előtt símára söpörte
s újra fövennyel fedte be végig a parti vidéket,
szétrontván a falat, s a folyókat visszaterelte,
hol szép árjuk odáig folyt, medrüknek ölébe.

Ezt voltak később végzendők büszke Poszeidón
és Phoibosz; de a harc most még lángolt a remekbe
épült fal mellett, recsegett a kövek rohamában
fönt a gerendázat; s az akhajt Zeus ostora verte:
s így beszorultak a görbe hajók közibé seregestül,
féltek a rémületébresztő Hektór erejétől:
ő meg, akár azelőtt, dült köztük, mint sebes orkán.
Mint ha vadászfjak meg ebek közt közreszorítva
vadkan vergődik, vagy erős és zordon oroszlán,

ők meg bástya gyanánt elrendezkedve felállnak
szemben véle, kezükből sok kelevézt hajigálnak
rá, de az állatnak sose retten nagyszerű szíve,
és el nem menekül, bátorság hozza halálát:
erre meg arra forog, szaporán nekivág a soroknak,
és ahová odaront, hátrábbhúzódnak az ifjak:
így forgott Hektór, a tömegbe nyomulva; kiáltott
társainak, hogy az árkot ugorják át, de saját gyors
ménei sem merték megtenni: nyihogtak erősen
ott a magas parton s álltak, mert visszariadtak:
tág árok volt, nem lehetett átugrani rögtön,
sem könnyen, hisz kétoldalt buckák meredélye
védte, s a sánc tetején szúrós cölöpök sorakoztak,
melyeket ott az akháj sarjak vertek be a földbe,
jó nagyokat, sűrűn, védelmül a harcosok ellen.
Jókerekű szekeret húzó mén nem mehet ott át
egykönnyen, s a gyalog töpreng: vajon átjut-e rajta.
Pülüdamász, hős Hektór mellé állva ekép szólt:

„Hektór s más vezetői a trósznak, a megsegítőknak,
esztelen üzzük az ároknak rohanó lovainkat:
szörnyű nehéz áthágni ezen, hegyezett cölöpöknek
nagy sora védi s az argosziak fala is közelünkben:
itt paripákkal nem lehet átkelnünk, se csatáznunk,
annyira szűk ez a hely, félek, hogy megsebesülnek.
Mert ha a fennendörgő Zeusz igazán el akarja
vesztetni őket, s Trójánkat pártolja a harcban,
én bizony óhajtom, hogy ez itt essék meg azonnal,
Argosztól távol, név nélkül vesszenek el mind;
ámde ha megfordulnak s újból megfutamítnak
bárkánk mellől, s mi a mély árokba bukunk le,
azt hiszem, akkor hírmondó sem akad, ki mitőlünk
újra a várba kerül, menekülve az argosziaktól.
Rajta azonban, amint mondom, mind úgy cselekedjünk:
tartsák itt fegyvernőkeink lovainkat a sáncnál,
és mi gyalog, vértben-fegyverben, egész csapatunkkal
Hektor után menjünk: az akhájok vissza nem üznek,
hogyha reájuk már végvesztük hurka vetődik.”

Így szólt Pülüdamász, tetszett Hektórnak a bölcs szó:
fegyveresen szökkent szekeréről nyomban a földre.
Többi vitéze se ménekkel gyűlt egybe körötte,
mind leszökellt, amikor meglátta az isteni Hektórt.
És ezután kocsisának mind úgy adta parancsát,
hogy szép rendben tartsa az ároknál paripáit:
ők maguk elrendezkedtek, csapatokra oszoltak,
öt csapatuk lett, s mind sietett vezetője nyomában.
Hektór s tisztanevű hős Pülüdamász csapatában
legtöbb s legderekabb harcos vágyott a leginkább
szétrontván a falat verekedni a görbe hajóknál;

Kebrionész is velük volt, Hektór a szekérhez
örül hitványabb harcost tett Kebrionésznál.
Más csapatot Parisz, Alkathoosz meg a bajnok Agénór,
harmadikat Helenosz vezetett deli Déiphobossal,
két Priamosz-gyermek s velük hős Ásziosz ott volt,
Ásziosz Hürtakidész, kit fényes nagy paripái
hoztak Ariszbéből oda, Szelléisz vize mellől.
Ankhíszész fia állt élén negyedik csapatuknak,
Aineiász, a derék, s Anténór két fia véle,
Arkhelokhosz s Akamász, kitünők mindennemű harcban.
Szarpédón a remek segítőknek volt a vezére,
s Glaukoszt vette magához s harcias Aszteropaioszt:
mert úgy látta, hogy ők seregében a legderekabbak,
náluk csak maga volt kitünőbb valamennyi vitéz közt.
Most egymás mellé bikabőr-pajzzsal tömörülve,
törtek az argosziakra heves vággyal, s bizakodtak,
hogy nem tarthatnak ki, elesnek a barna hajóknál.

Minden trójai hős, minden híres segítőtárs
tisztanevű hős Pülüdamásznak tette tanácsát;
Ásziosz Hürtakidész, a vezér, egyedül nem akarta
árok partján hagyni derék kocsisát s paripáit,
és velük együtt tört közelébe a fürge hajóknak,
balgán: sorsa nem az volt, hogy kikerülve a szörnyű
véget, örüljön a szép paripának, a harciszekérnek,
s vissza a széltől látogatott Trójába kerüljön:
gyűlölt végzete őt sokkal hamarabb betakarta,
dárdájától Deukalión-fia Ídomeneusznak.
Mert a hajók balszárnyának rontott, hol a síkról
tért be az argoszi nép paripákkal, hadszekerekkel;
arra terelte lovát, szekerét, s nem lelt a kapuknál
sem roppant védő zárat, sem zárt kapuszárnyat:
tártan a harcosok őrizték, háthogyha a harcból
visszafutó társat megmentenek ott a hajóknál.
Erre rohant a merész, paripáival; és az övéi
zajjal törtek utána, remélve: a bajnok akhájok
már ki se tarthatnak, de elesnek a barna hajóknál.
Balgatagok, hisz a két legjobb daliát a kapuknál
lelték, dárdavető-lapithák két vadszivü sarját,
egyik Peirithoosz fia volt, az erős Polüpoithész,
másik a vérszomjú Árésznek mása, Leonteusz:
ők a magas kapuszárnyak előtt őrt állani voltak,
mint a magaslombú tölgyfák a hegyek tetejében,
melyek nap-nap után állják a vihart meg az orkánt,
szertefutó roppant gyökerükkel a földbe fogózva:
ők is eképp bizakodva kezükben s hős-erejükben,
várták, hogy közeledjék Ásziosz, el nem inaltak.
S most szikkadt-bikabőr-pajzsuk magasan fölemelve
törtek a jólépült falnak haragos hadizajjal
bajnokok élén Ásziosz, Íamenosz meg Oresztész,

Ásziadész Adamász és Thón s velük Oinomaosz hős.
Ketten először a jólábvértes akháj daliákat
bent buzdították, hogy védjék mind a hajókat:
ám miután látták, hogy a trósz föliramlik a falra,
és danaosz daliák sora közt rohanó riadás kél,
nyomba kirontottak, s verekedtek a két kapuszárnynál,
mint két megdühödött vadkan, mely a rengeteg erdőn
várja a férfiak és a kutyák tömeges közeledtét,
majd rézsút kirohan, széttördeli körben a cserjést,
sok gyökeret kiszakít, hallik fogcsattogatása,
mígnem a rárepülő kelevéz elorozza a lelkét:
éppígy csattogatott emezek mellén is a páncél
szembe találtatván, mert nagy bátran tusakodtak,
bízva a bajtársakban fönt s a saját erejükben.
Míg amazok köveket hajigáltak a bástyatetőkről,
védve a sátrakat és magukat, meg a fürge hajókat:
mint amikor hópelyhek hullanak egyre a földre,
hogya sötét felhők seregét gomolyítja a szélvész,
és a sokat-tápláló földre szakadnak a pelyhek:
így omlott a sűrű lövedék az akhái kezekből
s trójaiakból is: sisakok meg domboru pajzsok
kongtak a roppant sziklakövek rohamában erősen.
Följajdult ekkor, combját csapkodta kezével
Ásziosz Hürtakidész, s bosszúsan ilyen szavakat szólt:

„Zeusz atya, lám, a hazugságnak lettél te barátja,
az, nagyon is: mert már hittem, hogy a bajnok akhájok
nem tartják föl erőnk rohamát s győztes kezeinket:
s most ők, mint karcsú darazsak vagy méhek, amelyek
fészüket építették sziklás út közelében,
és üreges házuk nem hagyják el, de bevárnak
minden mézrablót, s harcolnak gyermekükért mind:
így, noha csak ketten, nem tágítanak kapujukból,
míg oda nem vesznek, vagy míg fogságba nem esnek.”
Szólt, de szavára bizony nem hajlott Zeusz szive mégsem:
mert hiszen ő Hektórnak szánt diadalt a szívében.
Mások más kapunál verekedtek erős viadalban;
ámde nehéz nekem, istenként, mind sorra sorolnom:
mert az egész kőfal körül így lobogott föl a vad láng:
és az akhájok, bár búsan, védték a hajókat
kénytelenül: s búsult szívében mindegyik isten,
mind, ki az argosziak seregét pártolta a harcban.
Közben a hős lapithák dúltak rohamos viadalban:
Peirithoosz fia, hős Polüpoithész dobta a dárdát,
és Damaszoszt ércarcu sisakján verte keresztül:
föl nem fogta az érckelevézt az az ércsisak ekkor,
és koponyát roncsolt a gerely hegye, s egybekeverte
vérrel egész velejét: leigázta a harcratórekvőt.
Hősi Pülón és Ormenosz is meghalt keze által.
Antimakhosz sarját most Árész ága, Leonteusz,

Hippomakhoszt, öv alatt gerelyével verte keresztül.
Majd hüvelyéből éles kardját rántva ki, rátört
Antiphátészra először, a küzdők nagy tömegében,
és szemből sujtotta meg őt, s ez a földre hanyatthullt;
ennek utána Menónt s vele Íamenoszt meg Oresztészt,
egyet a másik után terítette a dús anyaföldre.

Míg ők holtakról csillámló vértet oroztak,
addig Pülüdamász s Hektór csapatában a legtöbb
s legderekabb ifjú sóvárgott már, hogy a bátyát
áttörhesse, s a bárkákat lángokba borítsa.
Egy kis időt a gödör mellett tanakodva pihentek,
mert madarat láttak, mikor épp átrontani vágytak,
fennsuhánó sast, mely csapatuk balról tovahagyta,
s körme között roppant véres kígyó tekerőzött,
élt, vonagolt és még kész volt a kemény viadalra:
mert a madár mellét, nyaka alját meg-megütötte,
visszafelé gyűrűzve; s az őt kínjában a földre
dobta megint, s a sereg közepébe zuhant le a kígyó,
míg a madár a szelek szárnyán víjjogva suhant el.
Megdermedtek a trószok, amint látták a középben
azt a színes kígyót, pajzsos Zeusz szörnyü csodáját.
S Pülüdamász, hős Hektór mellé állva, ekép szólt:

„Hektór, engem ugyan mindig vagdalsz a tanácsban,
bár helyesen szólok: hiszen az nem is illik amúgy sem,
egyszerű harcosnak mást mondani, tenni a gyűlés
vagy csata közben, mint te: növelnie kell az erődöt.
Mégis megmondom, mit látok a leghelyesebbnek.
Már az akháj ellen bárkákért vívni ne menjünk:
mert azt gondolom én, így lesz, ha a trójaiakhoz
jött igazán e madár, mikor épp átrontani vágytunk,
fennsuhánó sas, mely csapatunk balról tovahagyta,
s körme között roppant véres kígyó tekerőzött,
élve; de elhajtotta, nem ért vele fészke ölébe,
és nem tudta a zsákmánnyal fiait megetetni:
így mi, ha átrontunk is a bátyán, át a kapuknál,
szörnyü erővel; s meghátrálnak a bajnok akhájok,
vissza a bárkáktól már nem jöhetünk hadirendben:
hátrahagyunk sok trósz daliát, kit a bajnok akhájok
ércel döfnek agyon, míg védik a fűrge hajókat.
Így ítélné a jós, akinek szive ért a csodákhoz
biztosan, és kinek intelmére figyelmez a nép is.”

Görbén fölfele nézve felelt sisakos deli Hektór:
„Pülüdamász, sehogyan sem szólsz kedvemre e szókkal:
máskor tudsz ennél jobb terveket is kieszelni.
Hogyha pedig komolyan mondod s igazán e beszédet,
akkor az istenek elvették eszedet bizonyára:
lám, te feledtetnéd mennydörgő Zeusz akaratját,
mit nekem ő megígért, s bólíntott rá a fejével?

Inkább azt akarod, hogy a nagyszárnyú madarakra hallgassunk: hanem én madarakra sosem hederíték, jobbra akár ha röpülnek a nap s hajnal fele szállva, balra akár, hol a nap lehanyatlik a sűrű homályba. Inkább nagy Zeusznak kívánjuk tenni tanácsát, néki, az istenek és a halandók égi urának. Egy csak a legderekabb jós-szó: harcolj a hazáért. Mondd, mért is rettegsz te a harctól, vad viadaltól? Hisz ha mi egy szálíg mind elhullunk az akháji bárkáknál, neked akkor sem kell félni haláltól: mert a szived sose harcias és a csatát ki nem állja. Ám ha a harctól húzódol, vagy mást is akarnál elfordítani küzdelmüinktől csalfa szavakkal, rögtön a dárdámtól sujtatva veszíted a lelked.”

Így szólt, és vezetett, s a nyomába rohantak a társak rémületes zajjal; mialatt villámszerető Zeusz Ída hegyéről küldte alá viharát a szeleknek, mely a hajókat porral szórta be, és az akhájok lelkét csüggesztvén, Hektórt diadalra vezette: bízva e jelben most s a saját erejükben a trószok, megkísérelték áttörni az argoszi bástyát. Tornyai ormát rombolták, párkányt leütöttek, rúddal döngették a cölöpsort, melyet a bajnok argosziak legelőbb vertek védelmül a földre. Rángatták ezeket s lesték, hogy a bástya omoljék; közben azonban nem hátráltak az argosziak sem, ám bikabőr pajzssal védvén peremét a toronynak, küldtek a pajzsok alól lövedéket a falra-törőkre. És odafönt sürgött mindkét Aiász a toronyban, adta parancsát, buzdította az argoszi népet: volt, kit mézédés szóval, volt, kit szigorúval korholt, látva, hogy az viadalmát elhanyagolja:

„Kedveseim, kitünők, s harcban közepes daliák is, s még aki gyengébb is, hisz a harcban amúgy sem egyenlő minden férfiu; most mindünknek van feladatja: látja saját szemetek bizonyára: ne fusson el innen senki hajóinkhoz, Hektórnak hallva a hangját: egymást buzdítsátok, előre rohanjatok egyre, villámló nagy olümposzi Zeusz tán még meg is adja, hogy kiszorítjuk az ellenséget, a várig elűzzük.”

Így harsogtak, akháj seregük serkentve csatára. Mint ahogyan sűrű havazás zúdul le a földre, téli napon, ha a földilakók számára a bölcs Zeusz kezdi havát hullatni, fehér nyilait mutogatja, s nyugtatván a szelet, havazik, mígnem beborítja végig a hegységek tetejét, kiszökő magas ormot, tarka mezőt, s a kövér szántókon az emberi munkát, és beborítja az ősz tenger partját, kikötőt,

és csak a szembefutó hullám tarthatja fel útján,
mást mindent betakar Zeusz hulló hózivatarja:
így zuhogott mindkét oldalról sűrűn a szikla,
trószra akhájától és a hajító trójaiaktól
rá az akhája: s a fal döngött széltébe szünetlen.
S tán ekkor sem tudja a trósz meg a nagyszerű Hektór
szétrombolni a bástyakaput s a reteszt, a hatalmast,
hogyha fiát, Szarpédónt bölcs Zeusz nem dühösíti
ekkor az argosziakra, miként tulkokra oroszlánt.
Ez feszítette előre azonnal a domboru pajzsot,
szép lemezes pajzsát (melyet remekelt a kovácsa
érből, és sűrűn védett belevarrt bikabőrrel,
s körben arany sávokkal díszítette a szélét),
teste elé feszítette, a két kelevézt suhogatta,
s indult, mint a hegyekben nőtt vérszomjas oroszlán,
mely húst rég nem evett, és most ösztönzi a lelke,
hogy juhokért az erős aklok közepére berontson:
és ha juhok mellett pásztor-népekre talál is,
kik virrasztanak ott lándzsásan, fürge kutyákkal,
próbatévés nélkül nem hagyja el így sem az aklot:
ámde vagy elrabol egyet, ugorva, vagy ő sebesül meg
ott legelől a serény kézből kivetett kelevéztől:
isten Szarpédónt így indította a lelke,
hogy bástyát hágjon, hogy szétrombolja a párkányt.
Hippolokhosz-sarj Glaukoszhoz szólt nyomban eképen:

„Glaukosz, mondd, mi okért tisztelnek minket erősen
székkal meg hússal s borral telt jó poharakkal
otthon a szép Lükiában? Mért néz ránk az egész nép,
mint istenre? Miért oly nagy telkünk is a Xanthosz
partjainál, szőlőt és búzát termeni áldott?
Kell hát, hogy mi a legderekabb lükiébelieknek
élén járva rohanjunk most a tüzes viadalba;
hadd szólhassanak így sűrű-vértes jó daliáink:
»Nem méltatlanul országolnak, lám, Lükiában
s méltán esznek zsíros húst e derék fejedelmek,
s nagyszerű édes bort, mert bátorságuk is első,
legderekabb lükiébeliek sora közt verekednek.«
Hisz, bajtárs, ha talán e csatából megmenekülve
már örökéletűek lennénk s örökifjak is egyben,
én se rohannék így a legelső sorba csatázni,
és téged se tüzelnék híres viadalra:
ám miután a halálnak végzete számtalan úgyis,
és a halandó tőlük nem tud megmenekülni,
induljunk: diadalt vagy nyujtani, vagy learatni.”

Szólt; s Glaukosz meg nem fordult, hajlott a szavára.
S ketten ekép Lükié nagy népét harcba vezették.
Megborzadt ettől Peteósz fia, büszke Menesztheusz:
mert hisz az ő bástyája felé vittek veszedelmet.

Körbetekintett hát az akháj tornyok fele, lát-e
harci vezért, aki társaitól a veszélyt tovaűzi:
s látta a két Aiászt, kik a harccal jól sose laknak,
állva, közelben meg Teukroszt, aki sátra felől jött
épp az imént; de kiáltással nem tudta elérni;
mert nagy volt a zshivaj, magas égig szállt föl a lárma
dárda-ütött pajzsokról és tarajos sisakokról
és a kapukról: mert mind zárt volt, és a vitézek
körbeözönlötték, be akartak törni erővel.
Aiászhoz küldötte Thoótész hírnököt ekkor:

„Rajta, Thoótész, isteni hős, fuss, hívd ide Aiászt,
mindkettőt inkább: legjobb ez lenne valóban,
mert iszonyú sebesen közeleg meredek veszedelmünk:
errefelé törnek Lükié vezető daliái,
kik mindig kitűnőek voltak a vad viadalban;
ámde ha ott is van munkájuk, harci tusájuk,
hát legalább Telamóniosz Aiász jöjjön, a bátor,
és vele Teukrosz, a hős, aki oly jól ért a nyilakhoz.”

Szólt; hallotta szavát és nem halogatta a hírnök,
futva futott el a vértés akháj seregek fala mentén,
és odaérve a két Aiászhoz, azonnal ekép szólt:

„Aiászok, vezetői az ércinges danaóknak,
Zeusz-táplált Peteósz kedves fia hív segítőül,
hogy munkájában vegyetek részt most vele kissé:
s inkább mindketten: legjobb ez lenne valóban,
mert iszonyú sebesen közeleg meredek veszedelmünk:
arrafelé törnek Lükié vezető daliái,
kik mindig kitűnőek voltak a vad viadalban;
ámde ha itt is van munkátok, harci tusátok,
hát legalább Telamóniosz Aiász menjen, a bátor,
és vele Teukrosz, a hős, aki oly jól ért a nyilakhoz.”

Mondta; nem is volt rest a magas Telamóniosz Aiász,
s Oiliadészhoz azonnal ilyen szárnyas szavakat szólt:

„Aiász, itt ketten, te magad s az erős Lükomédesz,
álljatok és buzdítsátok hős harcra a népet:
én magam arra megyek, s nekivágok a vad viadalnak,
visszajövök rögtön, miután rajtuk segitettem.”

Így szólván, odament nyomban Telamóniosz Aiász,
és vele együtt ment Teukrosz, testvére atyáról;
s velük Pandión, Teukrosznak görbe nyilával.
Hát hogy a büszke Meneztheusz bástyájához értek,
benti terére kerülve szorongó népre találtak:
mint a sötét vihar, úgy özönltek a bástyafokokra
nagy Lükié daliás fejedelmei és vezetői:
szemberohanva megütköztek, sivitó hadizaj kélt.
És legelőbb Telamóniosz Aiász ölt meg egy embert,

Szarpédón társát, nagylelkű bajnok Epiklészt,
rá éles sziklát hajított, mely bévül a bástyán
kőhalmon feküdt: mai ember meg nem emelné
könnyen, még a nagyon viruló erejű fiatal sem,
két kézzel se, de ő fölkapva aláhajította:
és szétzúzta a négyormú sisakot meg a csontját
végig egész koponyájának; lebukott az a falról
búvárként, és csontjaiból hős lelke kiröppent.
Teukrosz meg Glaukoszt, deli sarját Hippolokhosznak
nyíllal verte keresztül, amint hágott föl a falra:
látva csupasz karját, s így megszüntette a harcát.
Glaukosz titkon osont el a faltól: egy se legyen, ki
őt sebesülten látva dicsekszik az argosziak közt.
Glaukosz távoztán Szarpédón bánata ébredt,
rögtön amint meglátta, de harcát mégse feledte:
Alkmáont, Thesztór sarját gerelyezte keresztül,
s Alkmáon a kirántott dárda nyomába lepuffant
arccal a földre, körötte rezes szép vértje csörömpölt.
Szarpédón izmos kézzel megfogta a párkányt,
elrántotta, s a párkányzat leszakadt: afölött meg
védtelen fal nyílt, soknak tárt szélesen ösvényt.
Rátámadt Aiász s vele Teukrosz is, ez nyilazott rá
s melle körül ragyogó szíját sértette a nyíllal
roppant pajzsának; de a bajt Zeusz félreterelte
sarjától, nehogy ott haljon meg a görbe hajóknál.
Aiász meg nekirontva döfött paizsába: keresztül
nem tört, ám rohamát megrendítette a hősnek.
Kissé visszavonult ez a párkánytól, de egészen
nem hátrált meg, mert még volt diadalra reménye.
Megfordult, s a vitéz lükiébeliekhez ekép szólt:

„Hős lükiébeliek, mért lankad harcierőtök?
Bárha erős vagyok is, nem könnyű pusztá magamnak
bástyát törni s utat megnyitni a görbe hajókhoz:
jertek hát vélem: többtől jobb munka telik ki.”

Így szólt; s ők félvén a király nagyhangú szavától,
jóval erősebben törtek körülötte a harcba.
Bent meg az argosziak tömörítették hadirendjük,
mert látták, mily nagy feladat vár rájuk e harcban.
Nem tudták a derék lükiébeliek sem a védők
bástyafalát áttörni s utat bárkák fele nyitni,
s nem tudták dárdás danaók sem a falatörőket
visszataszítani már, miután egyszer behatoltak.
Ám, mint mesgye körül ha perel két férfi erősen,
kint a közös szántón, mértéket tartva kezében,
és a kicsiny földön jogokért civódik a kettő:
így ezeket csak a védőfal választotta el, és ők
védőfalon át verték egymás mellén a hatalmas
szépkörű sok bikabőrpajzsot s repeső kicsi tárcsát.

Ekkor az érc irgalmatlan sokakat sebesített,
kik megfordultak, s csupaszon tárult fel a hátuk
harc közben, mást meg pajzsán át vert le a lándzsa.
Tornyok s párkányok mindenféle áztak a vérben,
melyet akháj daliák ontottak s trójai hősök.
S nem futamíthatták meg az argoszi hősöket így sem:
álltak, mint ha a mérlegjét a magasba fonónő
tartja, derék asszony, súlyt s gyapjat elosztva egyenlőn,
bárha silány bért kap, fiait hogy tudja etetni:
köztük is ily egyenlőn állt mérlegje a harcnak,
mígnem végül Zeusz Hektórnak, a Priamidésznek
adta a főbb diadalt, ki először ugort be a bástyán.
S messzeható hangon rikkantott trósz seregére:

„Rajta, lovas trószok, törjétek szét az akhájok
bástyafalát, s pusztítsátok bárkáik a tűzzel.”

Szólt buzdítva; s azok hallották mind a fülükkel,
és az erődre rohantak azonnal sűrű csapatban,
s mellvédet másztak, hegyes ércet tartva kezükben.
Hektór megragadott egy nagy sziklát, mely előtte
állt a kapuknak, alul vaskos volt, fönt pedig éles;
ezt a küszöbről egykönnyen fölemelni szekérré
mostani földi halandók közt még két nagyon izmos
férfi se tudná: s ő könnyen csóválta magában:
mert könnyűvé tette a csalfa Kronosz fia néki.
Mint ahogyan fél kézzel is elviszi könnyen a kosnak
nyírt gyapját a juhász, s a teher súlyát alig érzi:
így hurcolta e sziklát most Hektór a rudakhoz,
melyek a két roppant kapuszárnyat támasztották,
és az erős kapu belső részén két retesz is volt,
mely egymásra feszült, s egy szeg szorította a zárat.
Jó közelébe kerülve megállt, s közepébe csapott be,
lábát jól terpesztve: ne légyen gyöngye a sujtás:
és mindkét sarkot széttörte: behullt a nehéz kő,
rettentőt reccsent az egész kapu, zárai törtek,
és mindenféle szétröpködtek a deszkadarabkák,
mert az a kő bezuhant. S beszökellt ragyogó deli Hektór,
arca akárcsak a száguldó éj, teste a rémes
páncélban ragyogott, mely végig fedte, kezében
lándzsákkal; nem akadt, aki föltarthassa az útján,
hogyha csak isten nem; berohant, lobogott szeme fénye.
S visszafelé fordult, sürgette a trósz daliákat,
rontsanak át a falon: tették is mind a parancsát:
nyomban özönlöttek; voltak, kik a bástyatetőn át,
mások a tárt kapukon: s az akhájok szertefutottak
görbe hajóikhoz: riadalmas nagy hadizaj kélt.

TIZENHARMADIK ÉNEK

HARC A HAJÓKNÁL

Zeusz miután Hektórt s népét a hajók fele vitte,
ott is hagyta a fáradalom s örökös hadivész közt;
ő maga meg ragyogó szemeit másmerre vetette,
messze lovas thrákok tájékát vette szemügyre,
harcos műsz népét s tejívó jó kancafejökét
és az igazszívű abiosz népnek mezejét is;
Trója felé már nem fordult ragyogó szeme többé:
mert nem hitte szívében, hogy valamely örök isten
menne segítségére a trósznak vagy danaosznak.

Csakhogy a Földrázó sem ügyelt húnyt szemmel a harcra,
ott ült ő ugyanis, bámulta a harc viadalmát,
thrák Szamosz orma fölött, erdős hegy legtetetjében,
mert oda föl jól ellátszott az egész magas Ída
és Priamosznak városa és az akháj hadigályák.
Tengerből jövet ott ült, s szánta az argoszi népet,
bánta, hogy őket a trósz öli, szörnyen Zeuszra-dühödten.
Indult is hamarost kiszökellő bérci tetőről,
gyors lábbal sietett: megrendült bérc, orom, erdő
elnemenyésző lába alatt a haláltalan úrnak.
Hármat lépett csak, negyedikre elérte a célját,
Aigait: ott épült híres palotája a víznek
mélyén, fényes arany, szikrázik s el nem enyészik.
Érckörmű lovait miután, odaérve, befogta,
két gyorsröptű lovát, aranyos szép hosszusörényűt:
s ő maga is szinaranyt öltött, fölemelte a díszes
szép arany ostort, majd föllépett hadszekerére;
s elhajtott a habon: szökdeltek a tengeri szörnyek
vígán az útja nyomán, mert ráismertek urukra;
és örömeben a víz kettévált: szálltak a mének;
s meg sem nedvesedett odalent érc tengelye közben:
oly suhanó paripák vitték az akháj hajókhoz.

Tágterü barlang van habok alján, mélyen a vízben
közte az imbroszi szirteknek s Tenedosz szigetének:
itt lovait fékezte a föld rázója Poszeidón,
fogta ki őket, s ambrosziát szórt nyomban elébük
abrukul, és az arany béklyót lábukra vetette;
nemszakadót, hogy a két paripát ottfogja, amígcsak
vissza nem ér az uruk; s az akháj tábor fele indult.

Közben a trójaiak, mint tűzláng vagy sebes orkán,
Hektór Priamidészt makacsul vágyódva követték,
zúgva-rikoltva nagyon: hitték, hogy az argoszi gályát

mind beveszik, s meg is ölnek minden legderekabbat.
Csakhogy a föld-övező, földrázó büszke Poszeidón
jött ki a tengerből, s biztatta az argoszi népet,
Kalkhászéhoz volt érc-hangja s alakja hasonló;
és az amúgy is igyekvő két Aiászhoz ekép szólt:

„Aiászok, megmentitek úgy az akháj hadinépet,
hogyha a harcra ügyeltek s nem rémült szaladásra.
Más részen sose tartok a trójaiak diadalmas
karjától - noha áthágtak csapatostul a bástyán -
mert föltartja a jólábvértes akháj sereg őket;
itt félek szörnyen, hogy még valamely baj is érhet,
itt, hol az őrjöngő Hektór viszi harcba csapatját
mint tűzláng, s hogy a nagy Zeusznak fia, hirdeti fennen.
Bárcsak most valamely isten vetné szivetekbe,
hogy helyetek jól álljátok, buzdítva a többit:
így el is üznétek Hektórt - bármennyire ádáz -
fürge hajóinktól, ha akár az Olümposzi hajtja.”

Mondta a föld-övező Földrázó, s bottal e kettőt
megsuhogatva el is töltötte hatalmas erővel,
és fürgévé tette a lábukat és kezüket fönt.
Ő maga szállani kélt, valamint gyors szárnyon a sólyom,
mely meredek roppant szikláról kél a magasba
és egy más madarat kergetni a róna fölé száll:
így surrant tova tőlük a föld rázója, Poszeidón.
Oileusz-sarj Aiász ismert rá köztük először,
s Aiászhoz, Telamón sarjához azonnal ekép szólt:

„Aiász, lám, valamely nagy olümposzi isten a jósnak
képében küld minket a gályákhoz verekedni:
mert bizony ez nem Kalkhász volt, a madárfigyelő jós:
láttam a lába hogyan libbent, amikor tovasurrant,
és föl is ismertem: könnyű meglátni, ki isten.
Már ezután nékem kedves kebelemben a lelkem
jobban vágyakozik verekedni a vérviadalban,
s fönt a kezem, lent meg lábam sóvárog a harcra.”

Válaszul erre eképen szólt Telamóniosz Aiász:
„Dárdafogó győztes kezem énnekem is verekedni
vágyik, erőm felgyúlt, s lent mindkét lábam előre
rontana: egymagam is kész volnék már tusakodni
Hektórral szemben, ki olyan nagyon éhes a harcra.”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek,
vígán a vágtyól, mit lelkükbe vetett be az isten.
Közben a Föld-övező fölverte a többi akháj is,
kik szívüket, gyors gályáknál, hátrább, üditették.
Már szörnyen kimerültek, minden tagjuk elernyedte,
s fájdalom ébredt lelkükben, látván, hogy a roppant
bástyafalat már áthágták csapatostul a trószok:
látták ezt, s a szemöldjük alól csordult ki a könnyük;

nem hitték, hogy még menekülnek, s íme Poszeidón
jött közibük, s könnyen fölrázta erős hadirendjük.
Teukroszt s Léitoszt buzdítani ment legelőször,
s Péneleósz hőst, véle Thoászt is, Déipüroszt is,
Mérionészt s vele Antilokhoszt, értőit a hadnak:
buzdította e bajnokokat, szárnyas szavakat szólt:

„Szégyen ez, argosziak, vártam bizony, ifju legények,
hogy ti hajóinkat megmentitek, úgy verekesztek:
ám ha elálltok a harcoktól, vészes viadaltól,
itt van már az a nap, melyen leigáznak a trószok.
Jaj, roppant és szörnyü csodát látok szemeimmel,
melyről azt hittem, sohasem megy teljesedésbe:
trójaiak törnek bárkánkra, kik ennek előtte
félénken szaladó szarvasnak másai voltak,
mely a sakál, párduc, farkas lakomája az erdőn,
tétova bolyg s menekül, mert nem született viadalra:
így eme trójaiak, karját s erejét az akhájnak
szemtől-szembe bevárni bizony csöppet sem akarták.
S távol a várostól vívnak ma, a görbe hajóknál,
mert hitvány a vezér, s nem gondol a harccal a népe,
mind haragusznak rá: nem akarják védeni véle
fürge hajóinkat s inkább közelükben elesnek.
Ámde ha biztos is az már, hogy vétket követett el
szélesen országló hős Átreidész Agamemnón,
mert úgy megsértette a gyorsrohanásu Akhilleuszt,
nékünk nem szabad akkor sem húzódni a harctól:
gyors orvoslás kell: derekak szive gyógyul amúgy is.
Nem szép ám, ha ti így vonakodtok a vad viadaltól,
mert hisz a legjobbak vagytok seregünkben. Olyannal
nem civakodnám én, aki gyáva, ki küzdeni nem mer:
ámde tirátok a szívem fölgerjedve haragszik.
Jaj, ti puhák, iszonyúbb bajt hoztok még a fejünkre
ezzel a restséggel: keljen szivetekben a szégyen,
és a gyalázattól féljen ki-ki: szörnyü viszály kélt.
Harcban-erőshangú hős Hektór már a hajóknál
harcol nagy hevesen: szétzúzta kapunk reteszestül.”

Így sarkallta a Föld-övező az akháj daliákat:
s fölsorakoztak a két Aiász körül ekkor a sűrű
hadrendek; sose gáncsolná odaszállva e rendet
még maga Árész sem, sem a harc keltője, Athéné:
válogatott daliák vártak Hektórra s a trószra,
dárda a dárdához, pajzs ért meredezve a pajzshoz,
pajzs pajzsot, sisak ért sisakot, hős férfiu férfit:
sok ragyogógombú forgós sisak összecsapódott,
míg bölintottak: mivel ennyire sűrűen álltak:
izmos markukban kelevézeik összeverődtek,
ők meg előre tekintettek, sóváran a harcra.
Csakhogy a trósz támadt szaporán, vezetett deli Hektór,

szembe szökellt, mint szikláról perdül le nehéz kő,
melyet a szirtszélről a megáradt víz sodorint le,
mert a galád szirtnek gyökerét dagadása kimossa;
felszökken, leröpül; megdördül alatta az erdő;
fut szívós-szakadatlan, amíg le nem ér a mezőre,
ott azután már nem gördül, bárhogy nekilendült:
úgy Hektór - eddig fenyegetve mutatta, hogy áttör
könnyen a partig, a sátrakig és az akháji hajókig,
ölve a harcosokat: de elérve tömött soraikhoz,
bennük igen megakadt: az akháj fiak ott vele szemben
kardokkal s kettős kelevézekkel kaszaboltak,
s visszataszították: Hektór hátrált meginogva,
s messzeható hangon rikkantott trósz seregére:

„Trójaiak, lükiébeliek, dardán tusavívók,
tartatok itt ki: soká az akháj nem tart föl amúgy sem
engem, akárhogyan is tornyozza erős hadirendjét:
fut még lándzsámtól, hiszem én, ha a harcra valóban
Hérének dörgő ura küld, az a legmagasabb Zeusz.”

Szólt, mindjük lelkét s erejét serkentve e szókkal.
Déiphobosz, Priamosz fia tört most köztük előre
büszkén, s míg a kerek pajzsot tartotta előre,
könnyű lábbal járt, így lépdelt pajzsfedezetten:
Mérionész meg rá célzott ragyogó kelevézzel
és hajított, célt nem vétett, mert domboru pajzsát
érte, azonban a pajzs bikabőrét át nem ütötte,
sokkal előbb eltört kelevéz-nyaka; Déiphobosz meg
messzire nyujtva a bőrpajzsot, remegett szive mélyén
harcos Mérionész gerelyétől; s Mérionész hős
vissza, a népe közé hátrált már, szörnyü haraggal
két okból: diadalma veszett, kelevéze is eltört;
útnak eredt sátrak mentén s az akháji hajóknál,
sátrában-maradott nagy lándzsát hozni magával.

S mások vívtak mind, kinemoltódó hadizaj kélt.
Elsőnek Telamón fia Teukrosz szúrt le egy embert,
lándzsás Imbriosz ez, kinek apja a soklovu Mentór;
Pédaioszbán volt, mielőtt az akháj sereg eljött,
háza, s az asszonya Médeszikaszté volt, Priamosznak
fattyu-leánya: s amint az akháji hajók odaértek,
ő ment Ílionába, honába, kitűnni a trósz közt;
s élt Priamosz mellett, ki becsülte, akár a szülöttét.
S most Teukrosz fültőben ütötte a hosszú gerellyel
és a gerelyt rántotta ki: s ő mint kőris esett le,
messzirelátzó nagy hegyorom magasán mely az ércből
elvágtatva lehull, gyöngéd lombját veri földhöz:
így lezuhant: rézzel-kirakott szép vértje csörömpölt.
Teukrosz rárontott, le akarta cibálni a vértjét;
csak hogy e rárohanót Hektór megdobta gerellyel:
ez meglátta előbb, kikerülte az érchegyü dárdát,

bár csak alig: s így Aktorión Kteatosz fiusarját,
Amphimakhoszt, a csatába igyekvőt, érte a mellén:
döngve zuhant le a földre, csörömpölt rajta a fegyver.
Hektór nékiszökellt, a halántékára simuló
harc-sisakot leragadni a hősszívü Amphimakhoszról:
csak hogy a holtra-törő Hektórt megdobta gerellyel
Aiász: mégsem ütött testén sebet, azt betakarta
végig a szörnyű érc, csak a pajzs közepébe vetődött,
s megtaszította a lándzsa erősen: visszahuzódott
Hektór; míg az akhájok a két tetemet kiragadták.
Amphimakhoszt az athéni vezérek, büszke Menesztheusz
és Sztikhiosz, vitték az athéni sereg közepére;
Imbrioszért meg a két Aiász ment harcra dühödten:
mint élesfogu ebfalkától két nagy oroszlán
hogya rabol kecskét, s viszi által a sűrű bozóton,
és a pofájában magasan föltartja a földtől:
így tartotta a két vértés hős őt a magasba,
vértjét elvették, s a fejét szépívü nyakáról
- Amphimakhosz hősért - Oileusz fiusarja levágta:
s megpörgetve, miként labdát, a tömegbe vetette,
az meg Hektór lába elé pottyant le a porba.

Most azután szívből gyúlt szörnyü haragra Poszeidón,
rémületes harcban hullott unokája halálán:
útnak eredt sátrak mentén s az akhái hajóknál,
hogy danaoszt buzdítson, bajt készítsen a trósznak.
Ídomeneusz, a dicsódárdás bukkant elibé most,
jött bajtársától, aki épp most tért meg a harcból,
mert térdhajlásán sebesült meg fenthegyü ércetől;
társai hozták, Ídomeneusz meg az orvosolókra
bízta, s a sátorból sietett ki: a harcban akart még
vívni; s a nagy Földrázó szólt most Ídomeneuszhoz,
hangja olyan volt, mint Andraimón-sarja Thoászé,
Pleurónban s az egész meredek Kalüdónban az aitol
nép ura volt ez, s úgy tisztelték, mint csak egy istent:

„Ídomeneusz, hova szállt, te tanácsos a krétaiak közt,
eskünk, mellyel a trósz az akhái fiak fenyegették?”

Krétaiak feje Ídomeneusz neki válaszul így szólt:
„Vétkes nincs ma, Thoász, ebben, legalábbis eképen
gondolom én: hisz mind jól értjük a harc viadalmát:
senki szívének nyomja a félsz, és nincs, ki tunyául
visszahuzódna a vad harctól: csak hogy bizonyára
így lesz végül is ez kedves nagyeros Kroniónnak,
hír nélkül vesznünk Argosztól távol, e földön.
Mégis, hisz te, Thoász, mindig jól álltad a harcot,
s mást is sürgettél, amikor láttad, hogy elernyed,
most se maradj hátrább, buzdítsd a bajnokokat mind.”

Válaszul így szólt erre a föld rázója Poszeidón:
„Ídomeneusz, soha Trója alól hazatérni ne tudjon,
és játékszerűl essen e földön ebeknek elébe,
az, ki ma önként visszavonul, csüggedt a csatára.
Rajta, ragadj fegyvert és jőjj: közösen törekedjünk
erre hamar: s noha csak ketten, használni tudunk még.
Egyesített erejünkkel még gyöngék is erősek:
és mi erős daliákkal is állnók mindig a harcot.”

Mondta, s a küzdők közt tovalépdelt újra az isten;
Ídomeneusz meg amint jólvert sátrába elért már,
szép páncélt öltött, s vett két kelevézt a kezébe:
s futva futott, valamint villám, mit Zeusz a kezével
megmarkolva cikáztat a fényes olümposzi csúcson,
földi halandóknak jelként, nagymessze sugárzón:
így villant meg az érc kebelén a futó daliának.
Jó fegyvernöke, Mérionész itt jött vele szembe,
még nem messze a sátortól, ment érckelevezért;
hozzá Ídomeneusz hadi-bátorsága ekép szólt:

„Mérionész, kedvenc társam, gyors sarja Molosznak,
mért jössz így odahagyva a harcot, a harc riadalmát?
Megsebesültél tán, kelevéz hegye gyötri a tested?
Vagy valamely hírrel jössz hozzám? Hát hiszen én sem
áhitozom sátramba megülni, de harcba vegyülni.”

Erre a jóeszü Mérionész neki válaszul így szólt:
„Ídomeneusz, vezetője a vértés krétaiaknak,
jöttem, hátha maradt kelevéz számomra a sátrad
mélyén, mert az enyém eltört, mit hordtam a harcban,
dölyfös Déiphobosz pajzsába mikor belevertem.”

Krétaiak feje Ídomeneusz neki válaszul így szólt:
„Lándzsát lelsz, ha akarsz, huszat úgy, mint egyet, a sátram
mélyében, ragyogó falnál, csupa trójai lándzsát,
mind a megöltektől szedtem: mert hisz sose szoktam
távolból verekedni az ellenséggel a harcban.
Éppenezért van elég gerelyem, sok domboru pajzsom,
sok sisakom, sugaras-tündöklő sok hadivértem.”

Erre a jóeszü Mérionész neki válaszul így szólt:
„Van nekem is sátram mélyén, van barna hajómon
trójai zsákmány sok, csak nincs a kezemnek ügyében:
mert én sem feledem soha, tudd meg, harci-erőmet,
férfidicsőítő viadalban örökkön az elsők
hadsora közt állok, valahányszor a harci viszály kél.
Más ércinges akháj tán meg sem lát a csatában,
ámde te jól kell hogy lássad minden viadalmam.”

Krétaiak feje Ídomeneusz neki válaszul így szólt:
„Harcierényedet ismerem én, minek emlegeted hát?
Mert ha a gályáknál mi legelsőek lesbe szednének

(melyben legjobban megtetszik az ember erénye,
hisz kitünik könnyen, ki a nyámnyila és ki a bátor:
annak a bőrén egymást kergetik egyre a színek,
lelke se tud rekeszizmában megférni nyugodtan,
változtatja helyét, meggörnyed, váltja a lábát,
és nagyokat dobban kebelében a szíve, halálra
várakozón, foga is koccan hangos vacogással;
bezzeg a bátor nem vált szint szörnyű remegéssel,
ám ha a többi vitéz sora közt már lesbe feküdt ki,
vágyva eseng mielőbb vészes viadalba vegyülni),
hát sem erőd, se kezed szégyent nem hozna reád ott.
Mert ha meg is sebesülsz, míg fáradozol, vagy ütés ér,
nem nyakszirtedet éri a nyíl, nem hátad a lándzsa,
csak kebeled veri át szemből, vagy a gyomrod, amíg te
bátran előre rohansz az elsősorok ütközetében.
Ej, de mit is fecsegünk, mint gyermekek ily sokat erről,
és mit vesztegelünk, még megkorholnak erősen:
menj csak a sátorhoz, s abból kitűnő kelevézt hozz.”

Szólt; mire Mérionész, ki a gyors Árészsal egyenlő,
sebten a sátorból kiragadta az érchegyü dárdát,
s Ídomeneusznak utána rohant, sóváran a harcra.
Mint ha az emberölő Árész száguld a csatába,
és Riadás, kedves fia, jár a nyomában, a bátor,
szörnyüerős, ki az állhatatost is visszariasztja;
thrák földön felövezkedvén, ephürebéliekre
rontanak ők, vagy a büszkeszívű phlegüébeliekre,
mindkettő könyörög nekik, ám egy nyer diadalt csak:
így szállt Mérionész s vele Ídomeneusz, a vitézek
két vezetője csatába, sugárzó érc övezetten.
Ekkor Mérionész szólalt meg köztük először:

„Deukalión fia, mondd, hol akarsz viadalba vegyülni?
Jobbszárnyán a seregnek, vagy közepén, vagy egészen
balszárnyán? Mivel azt hiszem, oly hely nincs, hol a harcnak
ennyire híjával volnának a fürtös akhájok.”

Krétaiak feje Ídomeneusz neki válaszul így szólt:
„Ott a középső gályáknál védő kerül úgyis,
ott van a két Aiász, meg Teukrosz, minden akháj közt
legderekbabb nyilazó, ki az álló harcra se hitvány;
éppen eléggé visszavetik; noha vágyik a harcra,
Hektór Priamidészt, bármennyire szörnyü erős is.
Mert meredek lesz néki, akárhogy akar verekedni,
győznie győzhetlen kezükön, megtörni erőik,
és a hajóik fölperzselni, hacsak maga nagy Zeusz
nem röpönd lobogó fáklyát sok fürge hajónkra.
Ember elől sose tér ki a nagy Telamóniosz Aiász,
hogyha halandó s Démétér termése az étke,
s megsebesülhet az ércről, vagy nagy sziklakövektől;
hisz még férfítörő Akhileusztól sem hátrálna

kézitusában, bár lábbal vele senki se verseng.
Jójj, térjünk csak a balszárnyhoz, hadd lássuk azonnal,
harcidicsőséget mi adunk, vagy más ad-e nekünk.”

Szolt; mire Mérionész, ki a gyors Árészsal egyenlő,
útnak eredt, s el is értek a hős-kijelölte csapathoz.
Hát mikor Ídomeneuszt meglátták láng-erejében,
őt, meg a fegyveresét faragott szép fegyvereikkel,
egymást szólítgatva nyomultak mind közelébe:
és a hajók tatjánál összecsapó viadal kélt.
Mint süvítő szelek üzte sebes viharok kavarnak
aznap, hogy mindenhol legtöbb por van az úton,
és közösen roppant porfelhőt vernek az égig:
így kavart most egybe az ő harcuk, s a szivükben
kivánták egymást hegyes ércel szétkaszabolni.
Emberemészto harc tombolt meredezve hatalmas
húshasító gerelyek seregével; s már a szemeknek
fényét lopta az érc-ragyogás sugaras sisakokról,
most-kicsiszolt vértokról, tündöklő paizsokról,
melyek mind egymásba rohantak: szikla a szíve,
ezt a csatát aki látva örül s nem csügged a vészben.

Íme Kronosz nagyeros két gyermeke kétfele gondol
s gyászos kínokat így készít hősök seregének.
Zeusz Hektornak akart gyozelmet, a trójaiaknak,
hírré emelve a gyors Akhileuszt, nem akarta azonban,
hogy pusztuljon a teljes akháj nép Ílion alján,
csak Thetisz és fia tiszteletét kívánta, a hősét;
argosziak seregét meg serkentette Poszeidón,
titkon az ősz hullámok alól felszállva közéjük,
bánta, hogy őket a trósz öli, szörnyen Zeuszra-dühödten.
Egy volt származatuk nekik, születésük is egy volt,
csak hogy Zeusz hamarabb született, s a tudása nagyobb volt;
hát nyíltan nem merte segíteni őket a másik:
férfiu képében titkon bízta csapatjuk.
Ők az egyenlő harc kötelét, bős háboruságét,
erre meg arra feszítve fölélük, ekép huzigálták:
s nem bomlott-szakadott, csak a térdét oldta sokaknak.

Ott, noha őszhaju volt félig, danaók vezetője
Ídomeneusz, rátört, riadalmat keltve, a trószra:
Othruoneuszt gyilkolta le most, a kabészoszi harcost,
ez csak nemrég jött el a harc hírére a várba,
és Priamosz legszebb lányát megkérte, ajándék
nélkül, Kasszandrát: de igen nagy tetteket ígért,
Trója alól az akháj fiakat hogy elúzi erővel.
Néki az agg Priamosz bólított, szentül ígérte,
hogy megkapja a lányt, s ő harcolt, bízva a szóban.
Ídomeneusz most rá célzott ragyogó kelevézzel,
és átverte a hetykén lépöt, rajta az érc-vért

nem használt, a gerely közepébe hatolt a hasának:
döngve zuhant le, a másik meg dicsekedve kiáltott:

„Othruoneusz, mindenki fölött dicsérlek erősen,
hogyha beváltod végre valóban, amit megígértél
Dardanidész Priamosznak, amért neked adja leányát.
Ejnye, igérenk néked ilyen mi is, és meg is adnók;
Átreidész legszebb lányát adnók feleségül,
Argoszból hoznók ide: vedd el, hogyha te vélünk
jólakosú Troié várát földülod egészen.
Hát gyere csak, hogy az egyességet a fürge hajóknál
megkössük: sose tarts fősvényszivü házaitóknak.”

Szólt s lábnál fogvást vonszolta a vad viadal közt
Ídomeneusz. Hanem Ásziosz ott terem óvni, gyalog csak,
két paripája előtt, mely vállát fújta szünetlen,
fegyvernök-szekeresz fékén, maga meg szive mélyén
Ídomeneuszt kívánta ledöfni, de az megelőzte:
állá alá gerelyét torkába ütötte be mélyen:
eldőlt, mint ahogyan tölgy dől, vagy nyárfa a földre,
vagy nagy karcsu fenyő, melyet magas ormon az ácsok
most-köszörült fejszéikkel vágnak ki, hajóhoz:
úgy elnyúlt paripáinak és szekérének előtte,
s fogcsikorítva a véres port markolta kezével.
Eddigi józan eszét szekeresze is elveszítette
és nem merte lovát fordítani, hogy kikerülje
ellensége kezét: így hát heves Antilokhosz hős
megdárdázta közepen a testét, semmit az érc-vért
nem használt: a gerely közepébe hatolt a hasának.
Felhörrenve bukott ki a mesteri-mívü szekérből;
s méneit Antilokhosz, harcos Nesztór fiúsarja
űzte a trósztól jólábvértes akháj seregéhez.

Déiphobosz közelébe került nagyon Ídomeneusznak,
Ászioszért búsult, ragyogó kelevézt hajított rá:
ám meglátta előbb s kikerülte az érchegyü dárdát
Ídomeneusz: lelapult az egyenlő pajzsának alája,
melyet ökörbőrből s ragyogó rézből kerekítve
hordott, és melynek két rúd volt bent a fogója:
hát ez alá bujt: s fönt röppent el az érchegyü dárda:
pajzsa beléreccsent: súrolta a dárda a szélét;
súlyos markából nem szállt el hasztalan így sem,
Hippaszidész Hüpszénórt verte, a nép terelőjét,
melle alatt máján, meg is oldta azonnal a térdét.
Déiphobosz meg rettentően dicsekedve kiáltott:

„Nem hever Ásziosz, ím, boszultatlan: már kijelentem,
bár az erős kapuzáró Hádész háza felé tart,
szíve örül: mert már küldöttem néki kísérot.”

Ezt mondotta, s az argosziaknak fájt a dicsekvés,
harcias Antilokhosz lelkét riogatta leginkább;

csak hogy a bajtársát még bánata közt se feledte,
oltalmára rohant sebesen, pajzzsal betakarta.
S aztán két szerető bajtársa emelte a testét,
Mékiszteusz, Ekhiosz fia és ragyogó nagy Alasztór,
s mély sóhajtással vitték el a görbe hajókhoz.

Ídomeneusz iszonyú erejét sose hagyta pihenni:
vágyakozott valamely trósz hőst mély éjbe takarni,
vagy maga hullani el, míg népét védi a véstől.
Zeusz-táplált Aiszüetész szeretett fiusarját,
Alkathoosz daliát (aki Ankhiszész veje volt, rég
megkérve legidősebb lányát, Hippodameiát,
kit szívből szeretett jó apja meg anyja, az úrnő
termék ölen, mert kortársnői közül kimagaslott
szorgalmával, eszével, szépségével: ezért is
vette el őt tág Trójának legjobb daliája),
ezt most Ídomeneusznak alája igazta Poszeidón,
megbűvölte szemét, ragyogó lábát lekötötte.
Visszaszaladni se volt képes, sem félreugorni:
állt, meg sem rezzent, mint oszlop, s mint a magasba
nőtt lombos fa; középen verte keresztül a mellét
Ídomeneusz kelevéze, s az érc-ing szerteszakadt, mely
annak előtte a vést testéről visszavetette:
most tompán reccsent, amikor szétszelte a dárda;
döngve zuhant le a földre, a dárda szívébe hatolt be,
mely míg még dobogott, rezgette nyakát a dzsidának:
végre hatalmas Árész az erőt tovakuáldte belőle.
Ídomeneusz meg rettentőn dicsekedve kiáltott:

„Déiphobosz, mit vélsz, nem méltón adtuk a választ?
hármat is öltünk egyért, így te hiába dicsekszel.
Balgá, te! Állj csak elém te magad, hadd lásd magad is meg,
Zeusznak mily fiaként jöttem veletek verekedni:
ő legelőbb Mínooszt nemzette, a krétai védőt:
s Deukaliónt Mínoosz nemzette, a tisztanevű hőst:
s Deukaliónt engem, nagyszámú nép fejedelmét
tágas Kréta terén: és most ide hoztak a gályák
bajra neked, meg apádnak, s minden trójaiaknak.”

Szól; mire Déiphobosz kétség közt hánytá-vetette:
hívjon-e társat a büszkeszívű trószok seregéből,
visszavonulva, vagy egymaga is merjen nekimenni.
Töprengett, s azután úgy látta, hogy ez helyesebb lesz:
Aineiászhoz ered. Majd rá is lelt a tömegnek
legvégén, ott állt ő, mert Priamoszra neheztelt,
hogy, noha legderekabb harcos volt, semmibe vette;
Déiphobosz most mellállt, s szárnyas szavakat szólt:

„Trója tanácsosa, Aineiász, most kell igazán, hogy
sógorodat megvédd, ha szivedhez fér az ilyen gond:
Alkathooszt jőjj megbosszulni, ki tégedet egykor

mint sógor táplált házában, amíg kicsi voltál:
s most a dicsődárdás deli Ídomeneusz kirabolta.”

Szólt, s annak kebelében a lelket fölriogatta:
indult Ídomeneusz ellen, sóváran a harcra.
Ídomeneusz se riadt meg mint kicsi gyermek azonban,
s úgy állt, mint erejében bizó vadkan az erdön,
mely megvárja a rárohanó daliák sokaságát
elhagyatott zúgban, hátán meredeznek a sörték,
két szeme lángokban lobog, és agyarát feni, vágyik
visszaszalasztani mind a kutyákat, a férfit-népet.
Dárdás Ídomeneusz így állt, lépésre se hátrált
zúgva futó Aineiásztól: de a társaiért szólt,
látván Aszkalaphoszt, Aphareuszt is, Déipüroszt is,
s Mérionészt s vele Antilokhoszt, értőit a hadnak:
buzdította e bajnokokat, szárnyas szavakat szólt:

„Erre! magam vagyok, édeseim, hát védjetelek engem:
rettegem Aineiászt, aki gyors lábbal rohan énrám:
szörnyen erős, daliát kaszabolni az ütközetekben,
s ifjúsága virágzik: erő abban van a legtöbb.
Hisz ha mi egykoruak volnánk, ugyanevvel a szívvel,
győzelmet vagy aratna azonnal amaz, vagy aratnék.”

Szólt; mire ők mind egy lelket hordván kebelükben,
mellé zárkóztak, pajzsuk vállukra feszítve.
Másoldalt pedig Aineiász is a társaiért szólt,
Déiphoboszt meglátva, Pariszt meg a fényes Agénórt,
kik vele együtt trósz vezetőik voltak: s özőnölt már
arra a nép, minthogyha a kosnak utánaözőnlík
inni a nyáj a mezőről, s örvend nekik a pásztor:
így örvendett Aineiász kebelében a lélek,
hogy meglátta az őt követő sűrű hadinépet.

Alkathoosz holtteste körül mind harcba rohantak
hosszú lándzsákkal: kebelén ércfegyvere mindnek
szörnyen megcsörrent, mikor egymás ellen a harcnak
nékiveselkedtek: s két harcos legderekabb hős,
Aineiász és Ídomeneusz, az Arésszal egyenlők,
kívánták egymás húsát kaszabolni vad ércel.
Aineiász hajított rá Ídomeneuszra először:
ez meglátta előbb, kikerülte az érchegyü dárdát:
Aineiász kelevéze rezegve a földbe ütődött
így, miután izmos keze hasztalanul hajította.
Ídomeneusz pedig Oinomaoszt gerelyezte le gyomrán:
szétszakította a páncélját: omlott ki a béle
át a rezen; s ő porba zuhant, markolta a földet.
Ídomeneusz a tetemből hosszúárnyu dzsidáját
húzta nyomon ki, de válláról nem tudta levonni
díszes fegyvereit, mert már gerelyek szoritották.
És a rohamra bizony már nem volt lába kiváló,

szökni dzsídái után, kikerülni a más kelevézét:
s így a halál napját tovaűzte a kézitásában,
lába azonban a harcokból nem vitte ki fürgén.
S lassan amint lépdelt, ragyogó kelevézt hajított rá
Déiphobosz: mert ellene rég őrizte haragját.
Ismét elvétette, de Aszkalaphoszba ütődött,
hős sarjába Enúaliosznak, erősen a dárda
vállperekén; s az a porba zuhant, markolta a földet.
Mit se tudott erről a süvöltő harcias Árész,
hogy fia már elesett a kemény viadal közepében:
mert aranyos felhők közt ült az olümposzi ormon,
Zeusz akaratjából odazárva, hol ültek a többi
elnemenyészők is, távol tartatva tusáktól.
Aszkalaphosz holtteste körül mind harcba rohantak:
most erről lerabolta sugárzó harcisisakját
Déiphobosz: mire Mérionész, ki Arésszal egyenlő,
nekiszökellt, s karján gerelyezte: kihullt a kezéből
nyomban a szemréses sisak, és lent bongva csörömpölt.
Mérionész, mint héjjamadár, ismét lecsapott rá,
és a kemény kelevézt könyökéből visszakerítve,
vissza a népe közé húzódott: Déiphoboszt meg
hű testvére Polítész általölelte derékon,
és odavitte a vad harcból, hol gyors paripái
álltak, messze mögötte a harcnak, a harciszivajnak,
díszes szerszámuk rajtuk, kocsisuk közelükben:
s Trója felé vitték paripái a nyögve jajongót,
kínjai közt: s csurgott frissen-sebesült keze vére.

S mások vívtak mind, kinemoltódó hadizaj kélt.
Aineiász Aphareuszt, a Kalétoridészt, nekiszökve
torkon ütötte, hogy ez rátört, hegyezett kelevézzel:
félrebukott feje ott, sisakot s vele rántva a pajzsot,
s lélektépő szörnyü halál omlott le köréje.
Antilokhosz megleste Thoónt, hogy fordul, azonnal
megsebzette, reá ugrott, s elvágta egészen
azt az erét, mely hátán fut, s a nyakáig ered fel:
elmetszette egészen: amaz meg a porba hanyatlott,
s két karját szeretett bajtársaihoz fölemelte.
Antilokhosz rátört, válláról vont le vértjét,
körbetekintve: a trójaiak pedig innen-amonnan
verték nagy ragyogó pajzsát, de bizony sose tudták
gyöngé husát dühös ércel megkarcolni a hősnek,
Antilokhosznak: védte a föld rázója Poszeidón
sarját Nesztórnak, lövedékek közt is erősen.
Mert sose járt ez az ellenségtől messze, de folyton
közte rohant föl-alá, kelevéze se volt soha nyugton,
mindig rázta-vetette, szívében a célja csak az volt,
hogy valakit sujtson, hogy véle tusára rohanjon.

Ásziadész Adamász meglátta, hogy erre törekszik
át a tömeg közt, hát hegyes ércel verte be pajzsát,
így tört rá: de a dárdáját kékfürtü Poszeidón
ott elbágyasztotta, a hős éltét irigyelte.
Egy fele benne maradt, mint üszkösített cövek állt meg
Antilokhosz pajzsában, a más fele földre zuhant le:
az meg a népe közé hátrált, hogy a vést kikerülje.
Csakhogy Mérionész nyomon üzte a visszaigyekvőt
s köldöke és a szemérme között dárdázta meg, ott, hol
legfájóbb Árész a keserves földilakóknak:
hát ott verte belé kelevézét: s ez körülötte
földre sodorva vonaglott, mint bika, hogyha a bérce
pásztornép vonszolja kemény kötelékbe kötötte:
így vonagolt leütötte, nem sok időt, kicsikét csak,
míg közelébe nem ért, s nem húzta ki újra a dárdát
harcos Mérionész: s a szemét a homály betakarta.

Déipüroszt Helenosz kardjával verte halánték-
tájon, erős nagy thrák karddal, s szétszelte sisakját:
földre veretve lehullt a sisak, s egy harcoshajó
vette föl: éppen lába elé perdült a csatában;
míg neki sűrű éji homály szakadott a szemére.
Tépte a fájdalom érte a hadriadó Meneláoszt:
Indult hát fenyegetve a hős Helenosz daliára,
rázta hegyes gerelyét: az meg fölhúzta az íjat.
Összetalálkozván, hegyezett kelevézzel az egyik
s vágyakozott idegéről nyíllal löni a másik:
Priamidész ezután kebelére kilötte keserves
vesszőjét: de a vért-dombról pattant le a vessző.
Mint tetemes szóró fa-lapátról tágterű szérűn
barna babok s borsók szeme szökken a messzi magasba,
mert a süvöltő szél meg a szóró férfi röpíti:
így szökkent tova most a dicsőnevű hős Meneláosz
vértjéről a keserves nyíl, s jó messze vetődött.
Átreidész meg, a harcban-erőshangú Meneláosz,
őt a kezén, mely a szép ívet tartotta, sebezte:
és a kezén át fűrődött be az íjba a lándzsa.
Vissza a népe közé hátrált, hogy a vést kikerülje,
és a kemény kőris-kelevézt csüngő keze húzta;
ezt kiszakítva belőle, kezét hőslélkű Agénór
jó puha gyapjával bekötözte, parittyá-zsineggel,
mit neki, nép terelőjének, fegyvernőke nyujtott.

S most Peiszandrosz tört egyenest a dicső Meneláosz
ellen: s lám, a halála felé rossz végzete vitte,
hogy te terítsd le, vitéz Meneláosz, a szörnyű csatában.
Hát mikor útjuk után egymás közelébe kerültek,
Átreidész hajított, de hibázott: félreütötte;
s Peiszandrosz gerelyezte meg így a dicső Meneláosz
pajzsát, ámde az ércet nem verhetette keresztül:

feltartotta a széles pajzs, kelevéz-nyaka benne széttört: mégis örült, s a szívében már diadalt hitt. Átreidész meg előrántotta ezüstszögü kardját, s Peiszandroszra rohant, aki most pajzsának alóla szép bárdot ragadott, rézből volt ez, nyele hosszú, síma olajfából; s most egymást éppen elérték. Peiszandrosz szétszelte sörény-tarajos sisakormát, épp forgója alatt: hanem ő homlokban ütötte orra fölött, mikor így rátört: reccsentek a csontok, s két véres szeme lába elé pottyant le a porba: meggörnyedve zuhant le; s amaz, mellére tapodva, húzta le fegyvereit, s dicsekedve ilyen szavakat szólt:

„Elhagyjátok a gyorscsikájú danaók gályáit így, ti kevély trószok, rémes csatazajra mohóak; el nem hagy titeket soha sem szégyen, se gyalázat, melyet, rusnya szukák, rám kentetek, és a haragját nem féltétek a mennydörgő vendégszerető nagy Zeusznak: s ő e kevély várost majd földig-alázza. Törvényes feleségemet és sok kincsemet álnok módra kik elvittétek, előbb noha jól fogadott ő: s most tengerhasító jó gályáinkra akartok vad tüzeket hajigálni, megölni akháj daliákat. Majd csak fêkezitek magatok, noha vágytok a harcra. Zeusz atya, azt mondják, fölül állsz ésszel valamennyi emberen, isteneken; s ez mégis tőled ered mind: mert így jársz kedvében a dölyfös trójaiaknak, kik szakadatlan erőszakosak, sose tudva betelni harci-zsivajgásával egyenlő háboruságnak. Mindennel betelünk, be az álommal, szerelemmel, édes dallal is és táncokkal, a kellemesekkel, melyekkel jobban kíván jóllakni az ember, mint a csatákkal: s lám, ezzel sose tel be a trósz had.”

Mondta, s a véres fegyvereket már vont le róla s társainak nyujtotta a tisztanevű Meneláosz. Ő maga újra kiszállt, s az előcsapatokba vegyült be. S íme, Pülaimeneész fia ugrott rá, a királyfi Harpalión, aki jó apjával jött a csatába s Trójából soha nem tért vissza az otthoni földre: pajzsközepén ő ekkor az Átreidészt megütötte, s bár közel állt, ércét át nem verhetette a pajzson; vissza a népe közé hátrált, hogy a vést kikerülje, mindenüvé nézett, valahogy még meg ne sebezze. Mérionész meg utána kilötte az érchegyü vesszót, s jobboldalt a farán sujtotta: a nyíl hegye áttört hólyagján, s farcsontja alatt kiszaladt a szabadba. Nyomba leült, szeretett bajtársai karjai közt, majd lelkét ott kilehelve, miként féreg, kiterülten nyúlt el, a vére omolt feketén, áztatta a földet.

Hósszivü paphlagonok raja sürgött most körülötte:
föltették szekerére, s a szent Trójába bevitték
bánatosan: s lépdelt könnyezve közöttük az apja:
ámde elégtétel holt sarjáért sose telt be.

Ámde Parisz hevesen fölgerjedt érte szívében,
mert vendégfele volt ez a holt, más paphlagonokkal.
Érte dühödve tehát röpitette az érchegyü vesszőt.
Ott volt Eukhénór, Polüidosz jósnak a sarja,
dús és hős, ki Korinthoszban tartotta lakását,
és jól tudta gonosz végét, úgy szállt a hajóra:
mert gyakran mondotta a jó Polüidosz öreg, hogy
vagy keserű kórban házában sorvad el otthon,
vagy danaosz gályák közt trósz kéz sujtja halálra:
hát az akhájok bírságát is messzekerülte
s messze a gyűlölt kórt, hogy a lelkét kín ne gyötörje.
Fültövön érte Parisz nyila őt s állkapcsón: a lelke
tagjaiból kisuhant: gyűlölt éj fedte be nyomban.

Így harcoltak ezek, mint égő tűz lobogása:
Zeusz-kedvelt Hektór nem tudta meg, észre se vette,
balja felől hogy a bárkánál mint pusztul a népe
argoszi kéz által, s a dicsőség már az akhájé
tüstént: úgy buzdítja a föld rázója Poszeidón
Argosz harcosait, s erejével védi is őket;
helytállt ott, hol először szökkent falra, kapukra,
megtörvén sűrű sorait pajzsos danaóknak.
Prótesziláosznak s Aiásznak voltak e részen
ősz tenger partjára kivont gályái: fölöttük
ott alacsony fal volt építve, a legdühösebben
éppen e falnál harcoltak, maguk és paripáik.

Ottan a boiótok meg a hosszuruháju iónok,
lokrisziak, phthiébeliek, meg a fényes epívek
ugrani-buzgó és lobogó Hektórt, nehezen bár,
vissza a gályáktól, de nem üzték messze maguktól.
Ott az Athén-beli válogatott daliák vezetője
hősi Meneztheusz volt, Peteósz fia: mentek utána
Pheidász, büszke Biász, Sztikhiosz; s az epívet a harcba
vitte Megész, Phüleusz fia, s Amphión, Drakiosszal.
Phthiát vitte Medón meg a harc állója Podarkész.
(Isteni Oileusznak volt fattyú-sarja Medón és
Aiásznak testvére, lakását meg Phülakéban
lakta, hazájától távol, mert ölt: Eriópisz
bátyját, mostohaanyját, Oileusz hiteséét;
s Phülakidész Íphiklosznak volt sarja Podarkész.)
Hát hős phthíaiak sora élén vért-övezetten,
boiótok mellett, a hajókat védve csatáztak.
S csöppet sem tágított Oileusz gyors fia, Aiász
Aiásznak, Telamón sarjának az oldala mellől:
ámde miként ugaron két borszinü jó bika vonszol

jólácsolt nagy ekét, egy-szívvel, nékifeszülve,
s szarva tövében az izzadság patakokban előtör;
s kettejüket csak a jól kigyalult járom különíti,
míg igyekezve a föld-peremig húzzák a barázdát:
ily szorosan léptek most egymás oldala mellett.
Ám Telamóniadésznak utána sokan gyülekeztek
hű bajtárs daliák, kik pajzsát tartani tudták,
hogyha kifáradt, és veriték csurgott le a térdén;
míg hős Oiliadész mellett nem voltak a lokrok:
mert a közelharcot kedves szívük ki nem állta:
hisz nem volt lobogós, forgós, rézmívü sisakjuk,
szépkörü pajzsuk sem, nem volt kőris-kelevézük:
csak kezívükben s jólsodrott gyapjuzsinegben
bízva követték Trója alá: hol a sűrű nyilakkal
lódözvén törték meg a trósz csapatok hadirendjét.
Így amazok legelől, faragott szép fegyvereikben,
ércbeborult Hektórral s vívtak a trójaiakkal;
s közben a lokrisziak hátulról rejtve nyilaztak;
trószok elernyedtek, nyilaiktól megzavarodtak.

S most a hajók mellől s szomorúan a sátrak elől is
visszavonulnak a trójaiak szeles Ílionukba,
Pülüdamász ha nem áll oda hős Hektórhoz e szókkal:

„Hektór, csak nem tudsz másnak hallgatni szavára.
Harcierényt amiért bőven nyújtott neked isten,
azt akarod már, hogy légy mindig tervben is első?
Csakhogy nem lehet ám mindent magad-egynek elérni:
van, kinek isten a harcierényt nyújtotta sajátul;
van, kinek épp táncot, másoknak a dalt meg a lantot,
s van, kinek oly okos elmét tesz kebelébe a dörgő
Zeusz, hogy igen sok nép veszi aztán annak a hasznát,
mert sokakat megment, s a javát maga látja leginkább.
Én bizony elmondom, mit látok a leghelyesebbnek.
Harc koszorúja lobog már mindenhol körülötted;
már a vitéz trószok miután áthágtak a bástyán,
részint fegyveresen lesnek, részint verekesznek,
bár kevesen vannak, bárkák közt szerte, sokakkal.
Hátravonulva tehát nosza hívd ide mindenik első:
így azután tartunk mindenről harcitanácsot:
sokpadu gályáikra törünk-e, ha isten akar még
adni nekünk diadalt, vagy már a hajók közeléből
menjünk el legalább sértetlenül: aggodalom bánt,
vissza ne adják még az akhájok a tegnapi kölcsönt,
mert a hajók közt férfiu vár, ki mohó a csatában
s úgy vélem, végkép távol nem tartja magát már.”

Így szólt Pülüdamász; tetszett Hektórnak a bölcs szó:
fegyveresen szökkent szekereéről nyomban a földre,
és őt megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szólt:

„Pülüdamász, tartsd itt valamennyi vitéz vezetőnket,
én magam arra megyek, s nekivágok a vad viadalnak;
visszajövök rögtön, ha nekik megmondtam, amit kell.”

Szólt, s meg is indult már, valamint hóval borított bérc,
s trójaiak, segítők sora közt sivitozva suhant el.
Ők meg Panthoidész hős Pülüdamász közelébe
egybefutottak mind, Hektórnak hallva a hangját.
Hektór Déiphoboszt s erejét Helenosznak, az úrnak,
s Ásziadész Adamászt és Ásziosz Hürtakidészt is
át az elsősorokon járkálva kereste-kutatta:
nem leli őket sem sebesítetlen, sem öletlen:
mert voltak köztük, kik akhájok gályatövében
argoszi kéz által lelkük kibocsátva heverték,
mások fönt a falon, kaszabolt és lőtt sebeikben.
Ámde a könnyes harc balszárnyán lelte meg ekkor
fényes Alexandroszt, fürtös Helené deli férjét,
bátorította a társait épp, sürgette a harcra;
hát közelébe megállt Hektór, s gúnyolta eképen:

„Gyász-Parisz, arcra remek, csábító, nőkbe-bolondult,
hol van Déiphobosz s Helenosz hős harci hatalma,
s Ásziadész Adamász és Ásziosz Hürtakidész hol?
Othrüoneuszt hol hagyta? Most dőlt földig egészen
szép meredek Trójánk: most kész meredek veszedelmünk.”

Isteni-képü Alexandrosz neki válaszul így szólt:
„Hektór, ártatlant kárhoztatsz indulatodban,
máskor meglehet az, hogy húzódoztam a harctól,
csakhogy anyám engem sem szült gyávának egészen:
mert amióta a társakat egybetereltesd a harcra,
itt küzdünk szakadatlan azóta az argosziakkal:
és akiket keresel, bizony elpusztultak a társak.
Csak maga Déiphobosz s Helenosz hős harci hatalma
tértek hátra kezük-sértetten a hosszú dzsidáktól,
azt, hogy elessenek ők, már mégsem hagyta Kronión.
Most te vezess, hova szíved hív, hova sürget a lelked:
és mi követni fogunk buzgón, és híja nem is lesz
bátorságunknak: mi erőnkben telni fog, adjuk:
túl erején a nagyon bátor hős sem hadakozhat.”

Szólt, s testvére szívét ezzel meggyőzte a bajnok:
arrafelé mentek, hol a harc dúlt szörnyü zsvajjal,
Kebrionész, Phalkész, meg a jónevü Pülüdamász hős,
Orthaiosz, Polüphétész bajnok, s Aszkaniosz, meg
Hippotiön fiúsarja Morüs s Palmüs közelében:
kik rögfös Aszkaniából jöttek váltani harcost,
mult hajnalban: s most Zeusz küldte ki őket a harcra.
Szálltak, akár sziszegő szélvész síró sivitása,
mely Zeusz mennydörgése között száguld le a síkra,
s rémületes zúgással a tengeri árba vegyül be,

s hullámot, habokat ver a sokzaju ár tetejében,
duzzadoz ez, s a fehér-tajtékú habra hab árad:
trójai harcosok így szálltak, hadirendre had áradt
ércből szikrázón, rohanó vezetői nyomában.
Hektór Priamidész, mint emberölő dühös Árészt,
úgy vezetett: s a kerek pajzsot tartotta előre,
sok bőrrel borítottat, rézzel rakva rakottat;
s rengedezett a halántékán nagyfényű sisakja.
Mindenüvé lépdelt a tömött hadirendek elébe,
hátha kitérnek előle, mikor pajzsával előront:
mégse zavarta meg ő az akháj kebeleiben a lelket.
S most Aiász elibé dobbant, s viadalra kihívta:

„Jer közelebb, jámbor: mit ijesztgeted így az akhájok
harcosait? járatlanok úgyse vagyunk viadalban,
csak leigázott Zeuszt rettentő ostora minket.
Lelked a bárkáinkat vágyik tönkregyalázzni,
ámde kezünk minékünk is van, hogy védeni tudjuk.
Sokkal előbb elvész a ti népes városotok már,
elfoglalva karunk által s feldúlva egészen.
S eljön majd az idő számodra is, ezt kijelentem,
futva esensz Zeusshoz meg a többi nagy égilakóhoz,
ölyvnél gyorsabbak legyenek fürtös paripáid,
míg berohannak a várba veled, port verve a síkon.”

Hát mikor ezt mondotta, madár szállt jobbra fölötte,
fennsuhanó sas; felharsant az akháj haditábor,
bízva a jószelben; s hős Hektór válaszul így szólt:

„Aiász, nagy fecsegő, szájhős, még mit nem üvöltesz?
Bárcsak aképp volnék pajzstartó Zeuszt fíusarja
minden időben, s volna anyám is Héra, az úrnő,
s tisztelnének aképp, mint Pallaszt s Phoibosz Apollónt,
mint amiképp ez a nap rosszat hoz az argosziakra,
mindre nagyon: s magad is köztük hullsz, hogyha bevérod
bátran az én hosszú gerelyem, mely majd liliomszín
bőröd tépkedi szét: s Troié keselyűje, kutyája
hízik a hájadon és husodon, ha lehullsz a hajóknál.”

Így szólt és vezetett, s a nyomába rohantak a társak
rémületes zajjal, s az utócsapat is belezúgott.
Másoldalt meg az argosziak harsogtak, a harcot
nemfeledőn, s helyben várták be a trósz daliákat:
kettős lárma hatolt föl az égig, Zeuszt sugaráig.

TIZENNEGYEDIK ÉNEK

ZEUSZ RÁSZEDÉSE

Nesztór, bár borozott, jól meghallotta a lármát,
hát Aszklépiadészhoz ilyen szárnyas szavakat szólt:

„Mondd csak meg, mit vélsz minderről, hősi Makháón;
nő viruló-koru harcosaink zaja már a hajóknál.
Hát te csak ülj, s iszogasd békével a barnapiros bort,
míg forró fürdőt forral fürtös Hekamédé
s testedről a megalvadt szennyes vért lefürösztí:
én meg a látóhelyre megyek, szétnézek azonnal.”

Szólt, s fia nagyszerűen-kalapált pajzsát fölemelte,
lóbetörő Thraszümédészét, mely sátra ölében
ércesen ott ragyogott: apját hordta az ifjú.
S fogta erős gerelyét, a hegyes rézzel hegyezettet;
így állt sátra elé, s látott csúf dolgot azonnal;
megzavarodva saját seregét, sarkukban az űző
dölyfős trósz csapatot, s az akháj falat összeomoltan.
Bíborra ha borul tág tenger néma habokkal,
mert süvitő-szavu szél sebes útjait érzi előre,
s várakozik, nem hömpölyög egyik irányba sem addig,
míg Zeustól a kiválasztott szél végre le nem csap:
így hánytorgott ott az öreg, szaggatta a lelkét
kétféle: menjen-e gyorscsikájú danaosz csapatokhoz,
vagy pedig induljon nép-pásztora Átreidészhoz.
Töprengett, s azután úgy látta, hogy ez helyesebb lesz:
Átreidészhoz ered. S amazok közben kaszabolták
egymást küzdve: az érc bongott testük körül egyre,
kardok kongatták, döngették kéthegyü dárdák.

Nesztórral szemben meg a Zeusztáplálta királyok
jöttek a gályáktól, mindaz, kin az érc sebet ejtett,
Tüdeidész, Odüszeusz, s velük Átreidész Agamemnón.
Mert a hajókat igen távol vonták a csatától,
ős tenger partjára, s az elsőket ki a síkra
vonták, és a tatok mentén bátyát is emeltek.
Mert hisz a part, noha téres volt, nem tudta az összes
bárkákat befogadni, szorongtak rajta a népek.
Több sorban vonták ki tehát, s száját az öbölnek
megtöltötték, két hegyfok közt végig egészen.
Most ezek itt, vágyván szemlélni a harci kavargást,
együtt jöttek a dárdájukra hajolva: kesergett
lelkük a keblükben, s hogy szembekerült velük ekkor
agg Nesztór, kebelükben csüggesztette a lelket;
hát őt megszólítva beszélt a király, Agamemnón:

„Nesztór, Néleusz sarja, akhájok nagynevü dísze,
mért jössz, férfiu-sorvasztó csatavészt odahagyva?
Félek, még ma beváltja szavát az erőskezü Hektór,
melyet a trójaiak sora közt mondott fenyegetve,
hogy gályáinktól nem tér haza Ílionába,
míg nem perzseli föl mindet, s nem dőf le magunkat.
Így szólt ő, s most már ez megy mind teljesedésbe.
Ó, jaj, már látom, hogy a szívében haragos rám
még más jólábvértes akháj is, akárcsak Akhilleusz:
és a hajók tatjánál már nem akar tusakodni.”

Válaszul így szólt erre Gerénia bajnoka Nesztór:
„Mindez vár mireánk készen, mindezt a magasban
mennydörgő nagy Zeusz maga sem másítja meg immár.
Mert leomlott az a bástya, amelyben mind bizakodtunk,
hogy törhetlen védi hajóink, véd mimagunkat;
ők meg a fürge hajók mellett tusakodnak unatlan
szívósan: s bármint vizsgálod, nem veheted ki,
hogy melyik oldalról menekül seregünk gomolyogva:
oly kavartan öletnek, az égig hat föl a lárma.
Gondoljuk hát meg, hogy mindez mint legyen eztán,
hogyha ugyan használ a tanács; ám azt se javaslom,
hogy verekedjünk, mert helye nincs sebesültnek a harcban.”

Válaszul így szólt most sereget vezető Agamemnón:
„Nesztór, lásd, miután a hajóknál folynak a harcok,
és a rakott fal már nem használt, már nem az árok,
melyért fáradozott seregünk sokat, és szive hitte,
hogy törhetlen védi hajóink, véd mimagunkat:
így tetszik bizonyára a szörnyüerős Kronidésznek,
távol a hontól dicstelenül hogy vesszen a népünk.
Láttam jól, amikor szívesen segített seregünknek;
s látom most, hogy a boldog olümposziakkal egyenlőn
oszt amazoknak hírt, s lekötözte kezünket, erőnket.
Rajta azonban, amint mondom, mind úgy cselekedjünk:
első gályáinkat mind, mik a víz közelében
állnak, vonjuk már s engedjük az isteni vízre,
s kő-nehezékkal tartjuk meg, míg nem jön a szentelt
éj, amikor majd tán el is állnak a trószok a harctól,
s így azután valamennyi hajónkat vízre vihetjük.
Éjszaka évadján sem szégyen futni a vésztől:
jobb, aki megmenekül futván, semhogy rabul essék.”

Görbén fölfele nézve felelt leleményes Odüsszeusz:
„Átreidész, mily szó szökkent ki fogad kerítésén?
Vész fia, bár volnál a vezére pulyák seregének,
és ne uralkodnál mifölöttünk, kiknek a nagy Zeusz
ifjukorunktól kezdve kemény harcban verekednünk
adta az aggságig, míg nem hullunk el egyenként.
Azt tervezted itt, hogy a tág-utu trójai várost
elhagyjuk, melyért oly hosszan túrtuk a rosszat?”

Hallgass, már az akhájok közt valahogy ki ne hallja
ezt a szavad, mit amúgy sem vesz szájára a férfi,
szívéből aki illő szót kijelenteni jól ért,
s van hatalom-pálcája, figyel sok nép a szavára,
annyi, ahány danaosz dalián te gyakorlod uralmad.
Most pedig elmédet megróvnom ezért a beszédért:
azt akarod, hogy amíg még áll nagy zajjal a harcunk,
vonjuk vízre a jópadu bárkákat, hogy a trószok
kedve ugyan teljék, mikor eddig is annyira győznek:
és nőjön meredek veszedelmünk: mert az akhájok
nem tartják a csatát, ha a bárkák vízre kerültek,
hátratekintgetnek, hátrálnak a vad viadalból.
Ott azután pusztít a tanácsod, nép fejedelme.”

Válaszul így szólt most sereget-vezető Agamemnón:
„Hej, Odüszesz, nagyon is fájditja goromba szidalmad
lelkemet: én akaratlan akhájit amúgy sem akarnék
arra szorítani, hogy tengerre bocsássa hajóját;
jőjjön hát, aki tud közlünk jobbat javasolni,
ifju akár, vagy öreg: s örülök neki, hogyha előáll.”

Megszólalt most harcban-erőshangú Diomédész:
„Itt van a férfi, közel - ne kutassuk -, hogyha akartok
rám hallgatni, haragvóan sem szídtok, amért én
mindegyikötöknél ifjabb vagyok itt születésre:
csakhogy apám nékem is hős volt, vallom dicsekedve,
Tüdeusz, kit Thébának ölen fed halma a földnek.
Portheusznek három fia volt, mind jónevű bajnok,
Pleurónban lakták házuk s meredek Kalüdónban,
Agriosz is, Melasz is, meg harmadikuk lovas Oineusz,
apja apámnak: s ő volt köztük a legkitünőbb hős.
Ott élt hát; de apám Argoszbán, mert oda ért el
vándoruton: Zeusz és más istenek óhaja volt tán.
Adrésztoznak vette egyik lányát feleségül,
otthona gazdag, búzahozó szántója elég volt,
és sok kertje a környéken sokféle gyümölcscsel,
barma is; és kelevézzel túltett minden akhájon:
hát hiszen ezt hallottátok bizonyára, hogy így volt.
S így nem vélték gyávának, sem törzsre silánynak,
és kereken kijelentett szómat sem vetitek meg.
Menjünk, bár sebesülten, a harcba, a kényszerűség hajt:
ott azután mi magunk elhúzódnak a dühöngő
dárdarohamtól: sebre sebet valahogy ne szerezzünk:
csakhogy a többieket hajtsuk buzdítva, kik immár
lelkük-dédelgetve kiálltak, nem verekesznek.”

Szólt; s nagyon is hallgattak rá; tették a tanácsát:
útnak eredtek, elől sereget-vezető Agamemnón.

Csakhogy a híres Földrázó se hiába figyelt ám:
régí vitéznek alakjában közibük keveredve

Átreidész Agamemnón jobbját kézbe ragadta és őt megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szólott:

„Átreidész, bizonyára örül most már Akhileusznak keblében dühödött szive, mert az akhájok eképen hullanak és futnak; s ő látja, de nincs szive csöpp sem. Bár ő veszne el így, a szemét venné el az isten; rád az olümposzi boldogok annyira nem haragusznak: mert hisz a trójaiak fejedelmei és vezetői vernek még föl a tág síkon port, s látni fogod még, mint futnak föl a várba a sátraktól s a hajóktól.”

Így szólt, s rettentőt riadott, kirohant a mezőre. Mint ha kilencezren vagy tízezren rivalognak háboruban hősök, verekedve Arész viharában: akkora hangot küldött kebléből az uralgó Földrázó, s valamennyi akháj szívébe hatalmas harciert hajított, verekedni, tusázni szünetlen.

Közben aranytrónú Héré meglátta szemével, mert az Olümposz csúcsán állt, s jól látta azonnal, hogy ki a férfidicsőítő viadalban igyekszik, drága fivére, ki sógora is, s megörült szive nyomban; Zeust meg a sokforrású Ídé legtetetjében látta meg ülni, haraggal telt meg azonnal a szíve. Hányta-vetette utána tehénszemü Héra, az úrnő, pajzsos Zeus elméjén hogy s mint tudna kifogni; és ez a terv látszott lelkében a leghelyesebbnek: fölpiperézi magát, úgy indul az Ída hegyére, Zeus, szép teste miatt, tán vágyakozik vele hálni, és akkor majd ő szelid, édes, jóízű álmodt önt szemhéja fölé, s okos elméjére bocsátja. Ment hálótermébe, melyet szeretett fia ácsolt, Héphasztosz, s a szilárd ajtót úgy rótt a falba titkos zárral, hogy más isten nyitni ne tudja. Ott a sugárzó ajtót ő elzárta, belépven: és vágyébredtő testéről ambrosziával mosta le végig a szennyet, utána bekente a síkos isteni, illatozó balzsammal, a nála levővel; mely, ha csak egyet mozdult is, Zeus ércküszöbénél, illatot árasztott már végig a földön, az égen. Ezzel kente be szép testét, azután haja fürtjét fésüvel és kézzel fényes fonatokba befonta, ambrosziásan omoltak alá örökéltü fejről. Öltött ambrosziás öltönyt, mit néki Athéné szőtt míves gonddal, s beleszött sok szép színes ábrát: keble köré kapcsolta arany csattokkal e leplet. Százrojtos gyönyörű övet is vett Héra magára, jólfürt cimpájába pedig szép fülbevalót tett, szép kicsiszolt háromköveset, sugaras ragyogásút. És a fejét fátyolba takarta az isteni asszony,

szép új fátyla fehér napként ontotta sugarát.
Fényes talpa alá gyönyörű sarukat kötözött fel.
És miután már minden dísztestére körített,
ment ki a terméből, és arrébb híva a többi
égilakótól Aphroditét, szólt véle eképen:

„Megtennél valamit, kedves lány, hogyha kimondom?
vagy tán megtagodod, lelkedben rám haragudva,
mert az akháj sereget segítem s te a trójai népet?”

Válaszul Aphrodité, Zeusz lánya, ilyen szavakat szólt:
„Héra, te szent úrnő, lánysarja a büszke Kronosznak,
mondd ki, amit gondolsz: megtennem sürget a lelkem;
teljesítem, ha tudom, s ha a kérés nem lehetetlen.”

Cselt szövögetve felelt ekkor neki Héra, az úrnő:
„Add ide most a szerelmi varázst, mellyel te az összes
isteneket meg a földi halandókat leigázod:
látogatóba megyek peremére a dúsölü földnek,
Ókeanoszhoz, az isteni őshöz, a Téthüsz anyához,
házuk ölében akik dajkáltak s féltve neveltek,
Rheiatól átvéve, mikor Zeusz törve Kronoszra,
föld mélyére, a meddő tenger alá taszította.
Őket látogatom, hogy szűnjék régi viszályuk:
mert rég tartózkodnak már ágytól, öleléstől,
és egymást kerülnek, mert mérge hullt a szívükbe.
Hogyha e kettőt én meg tudnám győzni szavammal,
hogy kerevetjén újra szives szerelembe fonódjék,
akkor előttük tisztelt lennék s kedves örökké.”

Válaszul így szólt erre mosolyszerető Aphrodité:
„Nem lehet és nem is illik nemmel szólnom a szódra:
hisz te vagy az, ki a legmagasabb Zeusz karja között hálsz.”

Mondta, s a melléről levetette övét, ama hímezett
tarka övet, melyben nyugodott valamennyi varázsszer:
volt abban szerelem, volt vágy, volt csalfa beszéd is,
lágyszózat, mely a bölcs elméjét elcseni titkon;
ezt a kezére vetette tehát, szót szólva kimondta:

„Íme az öv, vedd át tőlem, s rejtse jól kebeledbe,
tarka övem, melyben minden van: s nem hiszem én, hogy
el nem végzed jól, bármit forgatsz is eszedben.”

Mondta; mosolygott rá a tehénszemű Héra, az úrnő,
és mosolyogva a tarka övet kebelébe helyezte.
S Aphrodité, Zeusz lánya, megindult vissza a házba,
Héra pedig felugorva suhant az olümposzi csúcsról
Périán átlépve, kies szép Émathiába,
majd a lovas thrákok havas ormain át, kimagasló
csúcsokon át surrant, sosem érte a lába a földet.
Majd Athosz ormáról a habos tengerre suhant le:
és Lémnoszba, Thoász hősnek szigetére került el,

és itt lelte az Álmot, testvérét a Halálnak,
átkulcsolta kezét, s a nevéen szólítva, kimondta:

„Álom, az isteneken meg az embereken te ki úr vagy,
hogyha szavam meghallgattad már bármikor eddig,
hallgass rám most is, hálás leszek érte örökké:
szunnyaszd el sugaras szemeit ma szemöldje alatt nagy
Zeusznak, rögtön amint mellé szerelembe simultam.
Tőlem ajándécul szép trónt kapsz, elnemenyészőt,
drága aranyt: Héphaisztosz, az én bicegő fiúsarjam
készíti majd gonddal, zsámolyt tesz lábad alá is,
hogy ragyogó talpad lakomák közt arra helyezhesd.”

Néki feelve ekép szólt ekkor az Álom, az édes:

„Héra, te szent úrnő, lánysarja a büszke Kronosznak,
más örök istent én könnyen tudnék leigázni
szenderrel, még Ókeanosz folyamáradatát is,
márpedig ő első nemző, mindennek az apja:
ámde Kronosz fia Zeusz közelébe bizony sose lépnék,
nem merem őt szenderbe meríteni, míg maga nem hív.
Mert hiszen egyszer már okosabbá tett a parancsod,
aznap, amint az a hősszivü Zeusz-sarj visszahajózott
trójai partokról, feldúlva a trójai várost.
Elbűvöltem Zeusz elméjét, elborítottam
édesen: és ezalatt gonoszat szótt ellene lelked,
vad viharok rohamát verted föl a víz tetejében:
s jólakosú Kószig sodrattad el akkor a sarját,
messze barátaitól: gyúlt Zeusz, ébredve, haragra,
széthajigálta a házban az isteneket, s a leginkább
engem akart megfogni, be is vet a vízbe az égből,
hogyha nem óv meg az istent és embert leigázó
Éj: hozzá menekültem; s Zeusz, dühösen, de hagyott már:
félt attól, hogy a gyors Éjjel szemben cselekedjék.
S most ismét nógatsz cselekednem ilyen lehetetlent.”

Erre eképen szólt a tehénszemü Héra, az úrnő:

„Álom, ugyan minek is forgatsz az eszedben ilyesmit?
Azt véled, hogy a trószu ugyanúgy pártolja a nagy Zeusz,
mint Héraklészért, a fiáért gyúlt a haragja?
Csak gyere, s én azután fiatal Khariszok közül egyet
nőül adok hozzád, hívd őt feleségnek ezentúl,
Pászitheét, akiért sóvárogsz nap nap után rég.”

Így szólt ő; megörült Álom, s így adta a választ:

„Rajta tehát, esküdj meg a Sztüx iszonyú folyamára,
érintsd meg fél kézzel a tápláló anyaföldet,
fél kézzel meg a fénylő tengert: hogy tanu légyen
lent ki Kronosz körül él, nekünk most mindaz az isten:
nőül adod hozzám igazán fiatal Khariszokból
Pászitheét, akiért sóvárgok nap nap után rég.”

Szólt; s a fehérkaru Héra nem is volt szófogadatlan,
eskütt, mint az akarta, nevéen szólítva az összes
Títánnak hívott istent, lent, Tartárosz alján.
Majd miután már megtette s befejezte az esküt,
ketten a két várost, Lémnoszt s Imbroszt odahagyva
kődbe takartan eredtek, a lábuk gyorsan emelték:
sokforrású Ídát érték el, vadak anyját,
Lektosznál, ott léptek a szárazföldre, a tengert
elhagyták: erdők hegye rengett talpuk alatt már.
Ott lemaradt, mielőtt Zeusz megláthatta, az Álom,
ült egy karcsu fenyő tetejébe, mely akkoron Ídán
legmagasabb volt, s át a legen felnőtt a nagy égig:
ott meghúzta magát a fenyőágak sűrűjében,
éleshangu madár képében, mely a hegyekben
égi nevéen Khalkisz, de Kümindisz az emberi nyelven.

Héra pedig sebesen hágott magas Ída hegyére,
Gargarosz orma fölé: s ott fellegettorlaszoló Zeusz
csak meglátta, s a vágy bölcs szívét elborította,
mint amikor legelőször ölelkeztek szerelemben,
s jó szüleik tudtán kívül jártak kerevetre;
Héra elé odaállt, s a nevéen szólítva kimondta:

„Héré, merre sietsz az Olümposzról ide térve?
Nincsenek itt lovaid, szekered se, hogy arra fölállj majd.”

Cselt szövögetve felelt ekkor neki Héra, az úrnő:
„Látogatóba megyek peremére a dúsölü földnek,
Ókeanoszhoz, az isteni őshöz, s Téthüsz anyához,
házuk ölében akik dajkáltak, féltve neveltek;
őket látogatom, hogy szűnjék régi viszályuk.
Mert rég tartózkodnak már ágytól, öleléstől,
és egymást kerülik, mert méreg hullt a szívükbe.
Lent várnak lovaim forrásdús Ída tövében,
szárazon és vizen át ők fognak vinni utamra.
Most temiattad jöttem idáig olümposzi csúcsról,
meg ne neheztelj rám, hogy szót sem szólva siettem
háza ölébe a mélyörvényű Ókeanosznak.”

Válaszul így szólt erre a fellegettorlaszoló Zeusz:
„Héré, később is tudsz még oda útnak eredni,
most inkább jőjj, hogy leheverjünk itt szerelemben:
mert soha még nem igázta le így körülöntve a lelkem
bent kebelemben a vágy sem földi, sem isteni nőért:
sem mikor Ixión felesége után epekedtem;
Peirithooszt aki szülte nekem, bölcs isteni férfit;
sem mikor Akrisziosz lányáért, szép Danaéért,
mind közt legkitünőbb férfit, Perszeuszt aki szülte;
sem mikoron híres Phoinix nemzette leányért,
Mínóoszt s isteni nagy Rhadamanthüoszt majd aki szülte;
sem mikoron Szemeléért s thébai Alkménéért,

Héraklést aki szülte nekem, bátor fiasarjam;
míg Szemelé a halandók szép örömét, Dionüszoszt;
sem mikor úrnő Démétérért, széphaju nőért,
sem mikoron nagy Létóért, s magadért sem idáig -
mint ahogyan most édes vágy ragad el teutánad.”

Cselt szövögetve felelt ekkor neki Héra, az úrnő:
„Rettenetes Kronidész, hogy tudtál szólani ily szót?
hogya te most epekedsz szerelembe heverni az Ída
legtetején, itt, honnan minden messzire látszik,
hogya lesz az, ha amint hálunk, valamely nemenyésző
isten megpillant, és elmegy az égilakókhoz,
és elmondja? Bizony sose mennék házad ölébe
nászból kelve föl épp: megszólhatnának ezért még.
Ámde ha úgy akarod; s kebelednek kedves e szándék,
van hálótermed, mit kedves gyermeked ácsolt,
Héphaisztosz, s a szilárd ajtót jól zárta helyére:
térjünk hát oda hálni, ha már így vágyol a nászra.”

Válaszul így szólt erre a fellegtorlaszoló Zeusz:
„Héra, ne félj te sem istentől, sem földilakótól,
hogya meglát, oly arany felhőt borítok körübéd én,
és azon át nem lát minket még Éliosz sem,
bár ő néz legerősebb éles fénnel a földre.”

Szólt, s átfonta Kronosz fia karjával feleségét.
Ekkor alattuk a föld üde zöld füveket sarjasztott
s lótszot, harmatosat, sáfrányt, és sűrűvirágú
jó puha jácintot: s a magasba emelte ez őket.
Íly nyoszolyán háltak, s közben felhőbe borultak,
szép aranyosba; körül csillámló harmatozás hullt.

Zeusz atya nagy nyugalomban hált így Gargarosz ormán,
álom igazta s öröm: feleségét karral ölelte.
S futva futott az akháj gályákhoz az Álom, az édes,
föld-övező Földrázónak hogy hírt vigyen erről:
majd közelébe kerülve megállt, szárnyas szavakat szólt:

„Védd az akhajt most, mint ahogyan vágysz erre, Poszeidón,
egy kicsikét legalább, nyujts hírt neki, míg aluszik Zeusz:
mert hiszen én őt lágy és mély álomba takartam,
Héra pedig szerelemmel csalta a násznyoszolyára.”

Szólt, s a halandók híres népeihez tovalebent,
azt mégjobban akhájok védelmére tüzelvén.
S nyomban elősoraikba rohanva rivallta Poszeidón:

„Argosziak, Hektórt hagyjuk hát győzni ma ismét,
Priamidészt? nyerjen gályákat, hírt is arasson?
Ezt ígéri, bizony, s még kérkedik is, hisz Akhilleusz
öblös gályáknál még őrzi a szíve haragját:
akkora vágy mégsem kélhet majd érte, ha mink mind
serkentjük már egymás oltalmára magunkat.

Rajta tehát, ahogy én mondom, mind így cselekedjünk:
mind valahány öreg és kitünő pajzs van seregünkben,
öltük föl, s a fejünket a fennragyogó sisakokba
bujtassuk, s markoljunk hosszú dzsidát a kezünkkel,
így menjünk: vezetek; s kijelentem, nem marad itt meg
Hektór Priamidész, bármennyire vágyik a harcra.
Hát ki erős a csatán, de piciny pajzs van csak a vállán,
adja silányabbnak kölcsön, s maga jó nagyot öltön.”

Szólt; s nagyon is hallgattak rá, tették a tanácsát.
Rendezték soraik, sebesülten bár, a királyok,
Tüdeidész, Odüszeusz, s velük Átreidész Agamemnón:
rendre bejárták mind, kicseréltek sok hadifegyvert,
vett a derék derekat, hitványabb kapta a hitványt.
Teste köré miután ki-ki szép ragyogó rezet öltött,
indultak; legelől járt föld rázója Poszeidón,
rémületes hosszú kardját markolta keményen,
mint villámot, amellyel nem jó szembeszegülni
gyászokozó harcban, mert félsz bénítja a férfit.

Másoldalt sugaras Hektór rendezte csapatját.
Végül a háborunak feszítette ki szörnyü viszályát
köztük a tündökölő Hektór s kékfürtü Poszeidón,
egyik Trója hadát, Argoszt segítette a másik.
Partra csapott ki a tenger, az argoszi sátrakig áradt
s bárkákig; s ők egyberohantak nagy hadizajjal.
Tengeri hullám sem bömböl szárazra csapódva
így, mikor északi szél dühe úzi az ár közepéből:
tűzláng sem recseg ily szörnyen, mordulva magasra,
hegyszakadékokban, mikor erdőt gyujtani lobban:
szél sem zendül ilyen hevesen tölgyek tetejében,
hajkoronájukban, ha haraggal rázza a fürtjük:
mint amilyen lárma riadt az akháznak, a trósznak,
rémületes zajjal mikor egymást rontani rontott.

Hát kelevézt legelőbb sugaras Hektór röpitett el
hős Aiászra, mivel neki jött épp, el se hibázta:
hol kebelén két szíja futott egymásra keresztbe,
egyik ezüstszőgü kardjáé volt, másik a pajzsé,
megvédték gyöngéd húsát; Hektór haragos lett,
gyors lövedéke amért a kezéből hasztalanul szállt;
vissza a népe közé hátrált, hogy a vést kikerülje.
Őt ezután, ahogy elment, nagy Telamóniosz Aiász
kövel meghajította: ilyen, tartója hajóknak,
volt sok a küzdők lábainál: egyet fölemelve,
pajzsa fölé, mellére vetette, nyakához egészen;
mint bűgő-csiga, megpördült Hektór a csapástól:
Zeusz atya sujtásától mint ahogyan gyökerestül
dőlt ki a tölgy, s iszonyú kénes szag száll ki belőle,
és ki közléről látja, bizony tovaröppen a mersze
tüstént, mert súlyos villáma a nagy Kroniónnak:

így hullott az erős Hektór is a porba azonnal:
és kiesett kelevéze kezéből, pajzsa-sisakja
ráomlott, rézzel-kirakott hadivértje csörömpölt.
Most az akháj sarjak hozzá rivalogva rohantak;
hitték, hogy kiragadják, dobtak rá sűrű dárdát:
csakhogy a nép-pásztort megsebzeni senki se tudta,
sem megdobni: előbb álltak köribe a legelsők,
Pülüdamász és Aineiász meg a fényes Agénór,
Szarpédón, Lükié vezetője s a jónevű Glaukosz:
senki se hagyta el őt, gondolt rá mind: odaálltak
szépkörű pajzsukkal köribe sűrű sorban a társak,
s vitték kézre emelve a harcból, mígnem elérték
gyors lovait, melyek csatazajnak, vad viadalnak
háta mögött álltak, kocsisukkal, szép szekerükkel.
S Trója felé vitték paripái a nyögve jajongót.

S gázlójához amint odaértek a szépvizü árnak,
forगतagos Xanthosznak, akit nagy Zeusz maga nemzett,
partra lefektették, öntözték vízzel azonnal
Hektórt, s ő föllélegzett, a szemét fölemelte,
föltérdelt azután, s a sötét vért hányta magából;
csakhogy a földre rogyott újból, a szemét a sötét éj
elborította: a lelkét úgy nyűgözte a sujtás.

Hát hogy az argosziak látták Hektórt tovatűnni,
még hevesebben törtek a trószra, ügyeltek a harcra.
Ott legelőbb Oileusz fia, gyors Aiász sebet ejtett
Szatnioszon, nekiszökkenvén hegyezett kelevézzel:
Énopidésznek, akit Néisz szült, tisztanevű nő,
Énopsznak, ki a Satnioeisz partján vala pásztor.
Most a dicsódárdás Aiász, közelébe kerülve,
lányékán átdöfte: hanyatt-dőlt; s így körülötte
összecsapott trósz és danaosz dühödött viadalban.
Pülüdamász dzsida-rázva rohant oda, óvni a testet,
Panthoidész: s Prothoénórt jobb vállába találta,
őt, az Aréilükosz sarját; behatolt a kemény érc
jobb vállába: a porba zuhant s markolta a földet;
s Pülüdamász ujjongva rivallt, dicsekedve kiáltott:

„Nem hinném, hogy a büszkeszivű hős Panthoidésznek
izmos markából kelevéze hiába szökellt ki,
ám befogadta egy argoszi azt a husába; hiszem: már
botja leszen: rádőlve mehet Hádészhoz a mélybe.”

Eztmondotta; s az argosziaknak fájt a dicsekvés;
hős Telamóniadész Aiász lelkét riogatta
főként, mert Prothoénór épp közelében esett el:
gyorsan, amint elment, ragyogó kelevézt hajított rá.
Pülüdamász maga messzekerülte az éjszinü véget,
rézsút rontva tovább; hanem Arkhelokhosz befogadta,
Anténór fia, isteneink szánván neki romlást:

őt megdobta, ahol fej s nyak, végső csigolyánál,
összetalálkozik épp, s mindkét ínt szétszakította:
hát feje, orra s a szája előbb ért sokkal a földre,
mint lábszára akár, vagy térde, az elzuhanónak.
S most Aiász harsant gáncsnélküli Pülüdamászra:

„Töprengj, Pülüdamász, s azután szólj nékem igaz szót,
méltó-e Prothoénórért pusztulni e férfi?
Sejtem, nem hitvány és nem hitványok utóda;
tán lovas Anténór testvére, talán fiusarja:
mert a leginkább épp annak törzsére hasonlít.”

Szólt, noha jól ismerte; s a trójaiak szive búsult.
S most Akamász a boiót Promakhoszt sebzette dzsidával,
járva fivére körül, kit amaz már lábainál vont.
Teste fölött Akamász szörnyen dicsekedve kiáltott:

„Szájhős argosziak, folyton fenyegetni mohóak,
lám, nem csak minekünk jut a kín meg a gyász a csatában,
eljön az is, hogy majd ti is így pusztultok, ölettek.
Nézzétek, Promakhosz már szunnyad, mert leigázta
őt a dzsidám, hogy a testvérem bosszúja sokáig
állatlan ne legyen: hát minden férfiú vágyik
hagyni ilyen testvért s bosszúlót hátra a házban.”

Ezt mondotta; s az argosziaknak fájt a dicsekvés;
és hős Péneleósz lelkét riogatta leginkább:
hát Akamászra rohant, hanem az nem várt rohamára:
és ő Ílioneuszt sebzette meg így, fiusarját
sokjuhu Phorbásznak, kit Hermész trójaiak közt
legjobban szeretett, s neki legtöbb kincset is osztott:
s hitvese egy fiusarjat szült neki, Ílioneusz hőst.
Ezt a szemöldje alatt, szeme gödrén verte keresztül,
szembogarát kiütötte: szemén át tört be a dárda,
és nyaka szirtjén jött ki; leült és ülve kitarta
karját; s Péneleósz rántotta ki jóhegyü kardját,
s elmetszette nyakát, legurult sisakostul a földre
Ílioneusz feje, és a kemény kelevéz a szemében
még ott állt; mire mákfejként fölemelte a földről
Péneleósz, s dicsekedve rivallta a trójaiaknak;

„Ílioneusz apjának s anyjának vigyetek hírt,
trójaiak, keseregjenek immár termük ölében:
mert Alegénoridész Promakhosz felesége se fog már
rámosolyogni derék férjére, ha majd hazaérünk
Trója alól a hajóinkkal mi, akháj fiusarjak.”

Így szólt; és elfogta a sápadt félelem őket:
körbetekintettek, ki hová menekülhet a vérszóból.

S most, Múzsák, ti beszéltek, olümposzi bérceken éltek,
melyik akháj szerzett legelőbb véres hadizsákmányt,
hogy fordított föld híres rázója a harcon?

Hürtioszon Telamóniosz Aiász vert sebet ekkor,
Gürtiadészon, a hőslékű műszek vezetőjén;
Mermerosz- és Phalkészt fosztotta ki Antilokhosz hős;
Mérionész Morüszon győzött és Hippotiónon;
Teukrosz meg Prothoónt sujtotta le és Periphétészt;
Átreidész azután meg a nép-pásztort, Hüperénórt
lágycán átdöfte: az érc szaggatva kiszedte
mind a belét, míg lelke sietve szökött ki a megnyílt
nagy seben át, s a szemét a homály betakarta egészen.
Legtöbb hőst Aiász, Oileusz gyors magzata ölt le:
mert nem akadt, ki hasonló hozzá, lábbal elérni
rémült férfiakat, mikor őket Zeusz riogatja.

TIZENÖTÖDIK ÉNEK

VISSZAÚZÉS A HAJÓKTÓL

Majd, miután áttörtek már a karókon, az árkon futva, az argosziak keze már sokakat leigázott, akkor a hadszekerek közelébe kerülve megálltak, holt-halaványan mind s reszketve; de fölriadott Zeusz Ída hegyén az arany-trónszékű Héra öléből: talpra szökött, meglátta a trójaiak s az akhájok hadsoraikat, s hogy azok mint futnak dúltan, utánuk törnek az argosziak, s köztük van a büszke Poszeidón. S látta, hogyan fekszik Hektór a mezőn: körülötte társai ülnek, s ő nehezen liheg, ernyed a szíve, vért hány: hisz nem utolsó volt az akháj, ki sebezte. Meglátván megszánta az emberek, istenek apja, s szólt Hérához, ijesztő-görbén fölfele nézve:

„Bajkeverő, zabolátlan Héra, cseleddel elérted, hogy nem harcol az isteni Hektór, megfut a népe. Nem tudom ám, nem léssz-e megint te magad, ki ez álnok cselt legelőbb élvezni fogod, nem verlek-e jól meg. Vagy nem is emlékszel, mint függesztettelek én föl, két üllőt lábadra verettem s törni-tudatlan fényes arany béklyót a kezedre: s a lég magasában felhőkön függtél: az olümposzi ormon ugyancsak zúgtak az istenek, ám nem tudtak eloldani mégsem: mert akit elkaptam, levettem az ég küszöbéről, fúlva-pihegve került le a földre: s az én haragom még így sem szűnt, amely isteni Héraklész fiamért mart, kit te, az északi széllel meggyőzvé a sok orkánt, rosszat tervelgetve a meddő vízre kiűztél, és útjából Kósz népes szigetére vetettél. Én onnan kiragadtam, s bár még volt baj az útján, újra a lónevelő Argosz mezejére vezettem. Ezt csak azért mondom, hogy hagyj föl végre a csellel: s tudd, használt-e neked szerelem s kerevet, min öleltél, s így rászedtél, félrevonulva az isteni néptől.”

Így szólt; megdermedt a tehénszemű Héra, az úrnő, és őt megszólítva ilyen szárnyas szavakat szólt:

„Tudja tehát meg a föld a szavam, s odafönt a nagy ég is, s vélük a Sztüx mélységbefutó vize is, mely a boldog égilakók legfőbb s legszörnyűbb esküevője, és a te szent fejed is, kettőnk nászágya ugyancsak, melyre pedig sosem esküdném vaktába-hiába: hogy nem az én szándékomból veri-gyötri Poszeidón

föld rázója a trószta s Hektórt, és kedvez azoknak:
ámde saját szíve készíti, sürgeti őt bizonyára:
szánta a gályáknál gyötrődő argoszi népet.
És mégis, neki is mindenképp azt javasolnám,
arra haladjon, amerre, Sötétfelhőjü, te küldöd.”

Szólta; mire elmosolyodva az emberek, istenek apja,
válaszul így fordult hozzá, szárnyas szavakat szólta:

„Hát ha ezentúl vélem, Héra, tehénszemü úrnő,
egyed gondolsz, és úgy ülsz a haláltalanok közt,
akkor, még ha nagyon mást is kívánna Poszeidón,
szíved s szívem után igazítja hamar, mit akarjon.
S most, ha valóban s őszintén mondtad ki a szót,
menj el az égilakók törzséhez, s hívd ide gyorsan
Íriszt és a nyíláról-híres Phoibosz Apollónt,
hadd szállhasson el Írisz az ércinges görögökhöz
és szólítsa fel ott seregükben a büszke Poszeidónt,
vessen a vívásnak véget, házába siessen;
Phoibosz Apollón meg Hektórt serkentse a harcra,
újra leheljen erőt lelkébe, feledje a fájó
kínt, mely gyötri szívet, az akháj sereget pedig ismét
gyáva menekvést indítván, fordítsa futásnak:
sokpadu harci-hajóira Péleidész Akhilleusz
míg nem rognak: Akhilleusz majd serkenti a társát,
Patrokloszt; ezt meg ragyogó Hektór döfi majd le
Ílion alján, hol már addig sok fiatal hőst
ölt, s köztük hull isteni Szarpédón is, a sarjam;
s Hektórt felbőszülve lesújtja a fényes Akhilleusz.
Attól kezdve viszont a hajóktól visszafutásuk
rendezem én, míg el nem foglalják az akhájok
Trója magas várát, ahogyan kívánta Athéné.
Ám addig haragom sem szüntetem, azt se hagyom, hogy
bárki haláltalan itt danaoszt védjen meg a harcban,
míg nem teljesitem Péleusz sarjának a vágyát:
úgy, ahogyan legelőször rábólintva ígértem,
aznap, amint Thetisz istennő átfonta a térdem
s kérte: becsülném meg várdúló bajnok Akhilleuszt.”

Szólta; s a fehérkaru Héra nem is volt szófogadatlan:
Ída hegyormairól sietett az olümposzi csúcsra.
Mint elméje fölugrik a sok földet bebolyongott
férfiunak, ha okos szíve mélyén serken a szándék:
„Itt legyek én” vagy „amott”, s forgatja a terveket egyre:
íly sebesen s hevesen surrant tova Héra, az úrnő;
és az Olümposz-orumra, haláltalan isteni népek
gyűléséhez, Zeusz házába, elért: azok ottan
fölpattantak mind, s poharuk-kínálva fogadták.
Héra meg egytől sem, csak a széporcájú Themisztől
vette a serleget át, mert ő szökkent legelőször
hozzá, mindjük előtt, és íly szárnyas szavakat szólta:

„Héra, miért jöttél? Úgy látom, hogy megijedtél.
Tán megrémített nagy sarja Kronosznak, a férjed?”

Így szólt erre az istennő, a fehérkaru Héra:

„Jaj, Themisz istennő, sose kérdezd; jól tudod úgyis,
hogy neki mily dölyfös, mily szörnyü kegyetlen a lelke.
Kezdj el a jól-osztott lakomához látni lakunkban,
s ott a haláltalanok közt majd meghallod azonnal,
mily iszonyú dolgot hirdet Zeus; nem hiszem ám, hogy
lelke vidulhat ilyentől földi- vagy égilakónak,
annak sem, ki talán most még vidoran lakomázik.”

Ezt mondotta, s utána leült Héré, a nagy úrnő:
elszomorodtak Zeus házában az istenek: ő meg
ajkával nevetett, de a homloka, barna szemöldje
felhős volt; s így szólt mindjükhöz, telve haraggal:

„Esztelenek mi, akik gyermek módjára haragszunk
Zeuszra, sietnénk hozzá, és szóval vagy erővel
fékeznök - hanem ő ránk sem hederint, a magasban
messze ül, és meg sem mozdul, hisz az égilakók közt,
mondják, hogy hatalomban, erőben messze legelső.
Hát csak tűrjétek, ha külön-külön is gonoszul sujt:
úgy hiszem, éppen most Árész sujtotta csapással:
mert a halandók közt kedvenc fia hullt el a harcban,
Aszkalaphosz, kit erős-dühös Árész mond a fiának.”

Ezt mondotta; s Árész izmos combjára csapott most
szétfeszített tenyerével, s szólt keseregve eképen:

„Rossz néven ne vegyétek, olümposzi égilakók, ti,
hogyha fiam-bosszulni akháj bárkák fele rontok,
még ha a sorsom az is, hogy Zeus-villáma-ütötten
holttetemek közepette heverjek a vérben, a porban.”

Szólt és Réműletet s Riadást rendelte, befogni
méneit; ő maga meg sugaras fegyverzetet öltött.
S most bizonyára nagyobb s rettentőbb vad harag és düh
kél a sosem-múlók ellen Kronidész kebeléből,
hogyha Athéna, mivel féltette az isteneket mind,
nem száguld ki a tornácról, odahagyva a székét.
Vállairól paizsát, a fejről tépte sisakját;
izmos markából kicsavarta az érchegyü lándzsát,
fálnak támasztotta; s ekép korholta vad Árész:

„Esztelen, őrtjögő, odavagy! Nem tudsz a füleddel
hallani tán? elment az eszed, s odalett a szemérmed?
Nem hallod, mit mond a fehérkaru isteni Héra,
ő, aki épp most jött meg olümposzi Zeus közeléből?
Vagy tán azt akarod, hogy sok kín közt, megütötten,
kényszerűen kullogj az olümposzi bércre, busongva,
míg mindünk számára a baj magvát veted így el?
Mert odahagyja azonnal a dölyfös trósz s az akhajt is,

és az olümposzi bércre siet, s szétüt miközöttünk:
sorban megmarkolja a vétkest s véle a vétlent.
Éppenezért intlek: fiadért ébredt haragod hagyd:
mert más is, ki kezével hősebb nála s erősebb,
meghalt már a csatán, vagy meghal majd: de nehéz is
minden földilakó gyerekeit megmenteni nekünk.”

Így szólt, s így ültette le trónszékére vad Árészt.
S Héra Apollónt hívta ki most palotája öléből
és Íriszt, aki hírhordó a haláltalanok közt,
s őket megszólítva, ilyen szárnyas szavakat szólt:

„Ída hegyére hivat titeket mennél hamarabb Zeusz;
hát miután odamentek, s Zeusz arcára tekinttek,
azt, amit ő rendel s mire késztet, rajta, tegyétek.”

Így szólt s visszavonult ezután Héré, a nagy úrnő,
és trónjára leült; s ők ketten szállni szökelltek.
Sokforrású Ídát érték el, vadak anyját,
s messziredörgő Zeuszt ott lelték: Gargarosz ormán
ült Kronidész, és illatozó felhő koszorúzta.
Ketten a Fellegtorlaszolónak elébe kerültek,
úgy álltak; s ő látta, harag nem volt a szívében,
mert gyorsan tették, mit kedves hitvese mondott.
Íriszhez fordult legelőbb, szárnyas szavakat szólt:

„Rajta, Poszeidón úrhoz eredj, sebes Írisz, azonnal,
mondd neki ezt el mind, vígy hozzá nemhazudó hírt:
mondd neki, hogy hagyjon föl a harccal, a háborusággal,
s menjen az égilakókhoz akár, vagy az isteni vízbe.
Hogyha pedig szavamat nem akarná tenni, lenézné,
jól gondolja meg akkor a lelkében s a szívében,
vajjon, bármi erős, mer-e engem helybe bevárni;
mert úgy vélem, erőm több, és születésem is előbb.
S vélem egyenlőnek kedves szíve vallani nem fél
mégse magát, noha tőlem ugyancsak retteg a többi.”

Így szólt; nemvonakodva repült el a szélsebes Írisz:
Ída hegyormairól lesuhant szentelt Ilionba.
Mint ha a felhőkből hó száll, vagy jégzivatar hull
nagyfagyosan, légbölszületett Boreász lehe hajtja:
ily sebesen s hevesen surrant tova szélsebes Írisz,
s nagynevü Földrázó mellé odaállva ekép szólt:

„Kékhaju Föld-övező, hírt hoztam, azért vagyok itten,
Zeusz küldött el, a pajzshordó, elibéd üzenettel:
felszólít, hogy hagyj föl a harccal, a háborusággal,
s térj meg az égilakókhoz akár, vagy az isteni vízbe.
Hogyha pedig nem akarnád tenni szavát, de lenéznéd,
hát azzal fenyeget, hogy majd idejön s viadalba
ellened ő maga száll, s késztet kezeit kikerülnöd,
mert úgy tartja, erősebb nálad, előbb született is,

s véle egyenlőnek nem fél kedves szived így sem
hinni magát, noha tőle ugyancsak retteg a többi.”

Erre a nagynevű Földrázó sóhajtva felelte:

„Ó, jaj, bármi hatalmas Zeusz, csak dölyfös, amit mond:
egyazonos-rangút akar így fékezni erővel.

Három testvér van, kit szült vala Rheia Kronosznak,
Zeusz, magam én, s Hádész, az alantnyugvók fejedelme;
hármasan osztottunk mindent, s ki-ki tiszteletet nyert.

Részül az ősz tengert én kaptam, laknom örökkön,
sors-rázzván, s a ködülte homálynak lett ura Hádész,
míg Zeusz széles eget, leget és sok felleget is nyert;
ámde a föld s nagy Olümposz hármunké közösen lett.

Így nem Zeusz szándéka szerint fogok élni: de nyugton
érje be ő harmadrészével, akármily erős is.

És a kezével mint gyávát, ne nagyon fenyegetsen;
lányait és fiait korholja goromba beszéddel
- azt jobban tenné -, akiket mind ő maga nemzett,
s kényszerüsből is hallgatnak rendeletére.”

Szellábú sebes Írisz eképen mondta a választ:

„Kékhaju Föld-övező, kívánod-e, hogy Kronidésznek
ezt a kemény és zord szavadat kereken kijelentsem?

Vagy valamit változtatnál? Hisz a jóeszü enged.

Jól tudod azt: az idősebbekkel tart az Erínüsz.”

Erre a föld rázója Poszeidón adta a választ:

„Istennő, Írisz, szavad úgy mondtad, ahogy kell:
hisz jó is, ha a hírnök mindig tudja, mi illő;
csakhogy az én szívem és lelkem nagy fájdalom éri,
hogyha közös sorsút és részüt, engemet óhajt
sértegető haragos szókkal szurkálni Kronión.

Most mégis, noha bosszankodva, de engedek egyszer:
mást mondok neked, ezt üzenem fenyegetve szivemből:
hogyha talán nálam nélkül s zsákmányos Athéné,
Héré és Hermész s nagy Héphasztosz szive ellen
megkímélné ő meredek Tróját, s nem akarná
felforgatni s erőt juttatni az argosziaknak:
tudja meg azt, olyan ír nincs, hogy haragunk behegessze.”

Szólt, s elhagyta a Földrázó az akháj hadinépet,
és a habokba merült; vágyódtak utána a hősök.

S ekkor Apollónhoz szólt fellegtorlaszoló Zeusz:

„Menj, kedves Phoibosz, Hektórhoz, az ércbeborulthoz:

mert hisz a föld övezője, a föld rázója Poszeidón
már megy az isteni tengerhez, meredek haragunktól
végre kitért; hallhatták volna az összecsapásunk
máskép még a Kronosz körül élő istenek is lenn!

Csakhogy ez így nekem is többhasznú, s néki is így jobb,
hogy, noha bosszankodva, kezem jókor kikerülte:
mert veriték nélkül nem múltott volna a dolgunk.

Vedd csak a sokbojtú aigiszt tüstént a kezedbe,
rázd meg rettentőn, rémítsd meg az összes akháj hőst.
S Messzeható, te magad sugaras Hektorra ügyelj jól:
és roppant erejét serkentsed, míg az akhájok
futva nem érnek a Hellészpontozig és a hajókig;
majd azután lesz gondom tettel s szóval is arra,
hogy fölüdüljenek újra a harcok után az akhájok.”

Szólt; s hallatlan az apja szavát nem hagyta Apollón:
Ída hegyormairól mint ölyv siklott le azonnal,
füрге galambgyilkos, sebesebb valamennyi madárnál:
s hős Priamosz sarját föllelte, az isteni Hektórt,
ülve, mivel már nem feküdt, lelkét szedegette,
s ráismert körben hadi sok társára, a vére
és veritéke elállt, pajzsos Zeusz fölsegítette.
Hát közelébe megállt s szólt messzeható nagy Apollón:

„Mondd, Hektór, Priamosz fia, mért ülsz távol a hadtól
így elgyöngülten? Valamely kín fért a szivedhez?”

Néki sisakrázó Hektór bágyadtan eképp szólt:
„Hát te ki vagy, te derék isten, mondd, így aki kérdesz?
Tán nem hallottad, hogy akháj bárkák közelében,
harcban-erőshangú Aiász, míg társait öltem,
kövel mellen ütött, s elvont az élő viadaltól?
Hittem már, hogy a holtakat és Hádész palotáját
még mai nap meglátom, s már kileheltem a lelkem.”

Erre megint szólt hozzá messzeható nagy Apollón:
„Bátorság, hisz olyan segítőt küldött le Kronión
néked az Ída hegyéről, hogy védjen, legyen öröd,
engem, aranykardú Phoiboszt, aki eddig is óva
védtelek itt, magadat s véled meredekfalú várad.
Rajta azonban, most a lovas-sereget riogassad,
hajtsa a görbe hajók közelébe a gyors paripákat:
én sietek legelől, az utat számukra simává
én teszem, és az akháj hadinépet megfutamítom.”

Így szólt és nagy erőt fűjt ekkor a népterelőbe.
Mint a soká pihenő, jászolnál abrakozott mén
féke-szakítva ha nagy dobogással a síkra iramlik,
mert megszokta a tiszta folyó habjában a fürdést,
büszkén tartja fejét, magasan, körülötte sörénye
repdes a marja fölött, és ő, jól tudva, milyen szép,
könnyen emelgeti térdét, száll a szokott legelőkhöz:
lábát és térdét Hektór ily gyorsan emelte,
híva lovas seregét, miután hallotta az istent.
Mint ahogy aggancsos szarvast, vagy sziklai zergét
űznek a fürgé kutyák s földműves férfiak egyre;
azt meg a szikla magas meredélye s a rengeteg árnya
óvja, s az űzőknek nem is adta a sors, hogy elérjék;
lármájukra pedig, lám, sűrűsörényü oroszlán

villan elő, s a mohó űzöt mind félreriasztja:
így az akhájok, idáig mind űzők csapatostul,
kardokkal s kettős kelevézekkel kaszaboltak:
ámde midőn látták Hektórt, hogy elér soraikhoz,
megzavarodtak, lábuk elé hullott le a lelkük.

Köztük szóra Thoász, Andraimón gyermeke, kélt most:
legderekabb aítól, aki jártas a dárdavetésben,
kézitusában; s hogyha akhájok közt vetekednek
szónoklásban az ifjak, nem sok győzi le ott sem;
jóakarón szólalt meg köztük, ilyen szavakat szólt:

„Ó, jaj, szörnyü csodát látok szemeimmel a földön:
fölkélt gyogyultan, kikerülve a végveszedelmet
Hektór: bár igazán mindünknek a lelke remélte,
hogy meghalt, Telamóniadész Aiász keze révén:
s lám, most megmentette, kihúzta egy isten a bajból
Hektórt, őt, ki megoldta olyan sok akháznak a térdét,
s úgy hiszem, ezt teszi most is majd, hiszen ennyire bőszen
nem mennydörgő Zeusz nélkül jön a hadsorok élén.
Rajta azonban, amint mondom, mind úgy cselekedjünk:
vissza a gályákhoz küldjük seregünk sokaságát:
és kik a legderekabbaknak valljuk mimagunkat,
álljunk itt, és tartsuk föl, vele szembeszegülve
mind fölemelt kelevézzel, s majd, bármennyire vágjik,
lelke remeg, hiszem azt, danaók tömegébe vegyülni.”

Szólt; s nagyon is hallgattak rá, tették a tanácsát.
Ők Aiász körül, Ídomeneusz vezető körül, aztán
Teukrosz, Mérionész körül és Árészsal egyenlő
büszke Megész körül elrendezték összekiáltva
mind a legelsőket szemben Hektórral, a trósszal;
míg az akháj gályákhoz eredt a sereg sokasága.

Csakhogy a trósz támadt sűrűen, vezetett deli Hektór
nagy léptekkel, előtte pedig maga Phoibosz Apollón,
vállá köré felhőt körített, forgatta az aigiszt,
rettenetést, bojtost, gyönyörűt, mit adott a kovácsa
Héphaisztosz Zeusznak, hogy hordja s ijessze az embert:
ezt tartotta kezén, vele vitte csatába a népet.
Sűrűn az argoszi had helytállt; sivitó hadizaj kélt
mindkét oldalról; szökkentek az új idegéről
messze a vesszők; szállt kelevéz is a férfikezekből;
sok heves ifjú hősöknek húsába hatolt be,
sok meg előbb, mielőtt még horzsolt volna fehér húst,
földbe megállt, bármint epedett jóllakni a hússal.
Míg Phoibosz nyugton tartotta kezében az aigiszt,
mindkét fél lövedéke talált, és hulltak a népek;
ám hogy a gyorscsikájú danaosz hadirendre meredve
már megrázta, nagyot rikkantva, a lelküket ekkor
megbűvölte a keblükben, hadakozni feledtek.

Mintha ökörcsordát, vagy nagy nyáját a juhoknak két fenevad szétűzi, sötétben, az éji fejškor, hirtelenül terem ott, mert nincs jeladó a közelben: ily gyáván menekültek amott az akhájok: Apollón őket ijesztve, a trószot s Hektórt diadalra vezette.

Férfiu férfiut ölt, szétszórtan folytak a harcok: Hektór most Sztikhioszt terítette le s Arkesziláoszt: egyik az ércinges boiót csapatok vezetője, másik meg hőszívü Menesztheusz hú haditársa. Aineiász Iaszoszt kaszabolta le, véle Medónt is: isteni Oileusznak volt fattyú sarja Medón és Aiásznak testvére, lakását meg Phülakéban lakta, hazájától távol, mert ölt: Eriópisz bályját, mostohaanyját, Oileusz hiteséét; míg Iaszosz, vezetője Athén seregének e harcban s Bükolidész Szphélosz fia volt, így hívta a népe. Mékiszteuszt öli Pülüdamász, Ekhioszra Polítész sujt legelő, Klonioszra az isteni fényes Agénór. Déiokhoszt Parisz érte a válla hegyén, mikor éppen megszaladott az elősoron, és átfúrta az érchegy. Míg ezeket vértől fosztották, már az akhájok ásott árkukhoz szöktek s a karók közelébe, mindenüvé bujtak, falaik közibé beszorultak. Hektór meg rászólt rivalogva a trójaiakra:

„Vissza a véres zsákmánytól, rohanás a hajókhoz! Mert ha a gályáktól távol meglátok akárkit, ott helyben megölöm, soha nem részeltetik aztán drága fivérei és nővérei máglya tüzében, mert az ebek szagatják szét várunknak előtte.”

Így szólt, majd a lovak marját ostorral ütötte, serkentgette a trósz sorokat, nyargalva: s a trósz mind véle rivallt fenyegetve, szekérhúzó paripákat hajtva hatalmas nagy zajjal: Phoibosz meg előttük könnyen a mély árok partját letapodta, középre dobta, s eként hosszú híd-forma utat magasított, széleset is, röpdülő kelevéz hatol annyira éppen, melyet férfi hajt, amidőn erejét vele méri. Arra özönlöttek csapatonként; Phoibosz az élen vitte a szent aigiszt: s letapodta falát az akhájnak könnyen, mint gyermek, ha a tengerparti homokban együgyü játékkal halmot magasít, azután meg játszva megint szétszórja a lábával s a kezével: így, te, nyilas Phoibosz, szétdúltad az argosziaknak sok kínos mívét s keltetted megriadásuk.

Végül a gályáknak közelébe kerülve megálltak, és egymást hívogatták, s mindegyik égilakóhoz karjaikat fölemelve külön-külön is könyörögtek.

S mindjüknél inkább Nesztór, az akháj hadak őre,
esdett, két karját fölemelve a csillagos égre:
„Zeusz atya, hogyha akárki a búzás Argosz ölében
néked ökör vagy kos hájas combját sütögette,
és hazatérést kért, te pedig bólintva ígérted,
emlékezz ma, Olümposzi, és a gonosz napot üzd el:
trójaiaknak eként az akháj leigázni ne engedd.”

Szólt könyörögve ekép, dördült nagyot erre a bölcs Zeusz,
meghallgatta az agg Néleusz-finak esdekelését.
Ámde a pajzsos Zeusz dörgését hallva a trószok,
még hevesebben törtek rájuk, ügyeltek a harcra.
Mint ha a szélesutú tenger hullámhegye támad,
és áthág a hajó falain, mikor űzi előre,
hajtja a szél dühe, mely a habot duzzasztja leginkább:
így hágtak föl a trójaiak nagy zajjal a falra.
Hajtották lovukat be; tatok közt folytak a harcok,
szemben, kéthegyü nagy kelevézzel; a trósz a szekérről,
míg az akháj, fölhágva, a barna hajók tetejéről,
nagy kelevézekkel, mik amott kézügybe heverték,
pántosak, épp a hajóharchoz jók, réz-hegyezettek.

Patroklosz, mindaddig, míg az akhájok, a trószok
kívül a fürge hajókon, a bástya körül verekedtek,
ült csak a férfias Eurüpülosz sátrában, e társát
jól tartotta szavakkal, s gyászos szörnyü sebére
orvosságot hintett, hogy múljék a sötét kín.
Ámde midőn meglátta a trószot, hogy a falra iramlik
és danaosz daliák sora közt rohanó riadás kél,
akkor fölajdult, s kifeszített két tenyerével
két combjára csapott, keseregve ilyen szavakat szólt:
„Eurüpülosz, most már, bármennyire rájaszorulsz is,
mégse maradhatok itt, mert immár szörnyü viszály kélt:
fegyveresed legyen az, ki mulattat: mert Akhileuszhoz
száguldok, hogy rávegyem őt, induljon a harcba.
Hátha, ki tudja, megindítom szavaimmal a lelkét,
hogyha egy isten akarja; baráttól hasznos az intés.”

Szólt, s vitték tova lábai; és ezalatt az akhájok
helyben vártak a trósz rohamára, de, bár kevesebben
voltak azok, mégsem tudták a hajóktól elúzni;
csak hogy a trósz sem volt képes danaosz hadirendet
megtörvén, sátrak s a hajók közepébe nyomulni.
Ámde miként a zsinór megméri a gályagerendát
értő ács keze közt, aki mestersége tudását
bírja egészen, mert Pallasz tanította meg arra:
így köztük csata és harc egyenlőre feszült ki.
Más-más bárka körül más-más daliák verekedtek:
Hektór Aiásznak rontott, a dicsőnevü hősnek;
ők egy bárka körül fáradtak, s ez se tehetné,
hogy letaszítsa a másikat, és fölgyujtsa hajóját,

sem pedig az, hogy elűzze, ha már idehozta a daimón.
Ott Klütiosz-fiusarja-Kalétórt nagyszerű Aiász,
épp mikor üszköt vitt, kelevézzel mellbe ütötte:
döngve zuhant le a földre, s a csóva kihullt a kezéből.
Hektor, amint szeretett rokonát meglátta szemével,
hogy lehanyatlik a porba a barna hajónak előtte,
trójainak s lükiébelinek rivalogva parancsolt:
„Trójaiak, lükiébeliek, dardán tusavívók,
senki se húzódjék hátrább a szoros viadalból:
mentsétek Klütiosz sarját, nehogy őt az akhájok
vértjétől fosszák, miután elesett a hajóknál.”

Szólt, s Aiászra vetette ki tündökölő kelevéztét:
elvétette; de aztán Masztór-sarja Lükophrónt,
Aiász fegyveresét, a Küthéra-belit, ki a hősnél
élt, mert embert ölt volt otthon, az isteni földön:
őt megütötte, fejébe fülön fölül érkelevézt vert,
épp mikor Aiász mellett állt, s ez a porba esett le
hátrafelé a hajó tatjáról, s térde elernyed.

Megdermedt Aiász, szólt testvérehez eképen:
„Kedves Teukroszom, ím, elesett egy hű haditársunk,
Masztoridész, ki Küthérából idejött, s akit aztán
úgy tiszteltünk, mint szeretett szüleinket, a házban;
hős Hektór terítette le, hol van hát a halálos
vessző, hol van az íj, mit néked Phoibosz adott volt?”

Szólt; mire Teukrosz elérve szökött oda oldala mellé,
kétívű íjat tartott s vesszőkkel a tegzet:
és nyilait nyomban röpitette a trójaiakra:
Kleitoszt verte le, Peiszénór ragyogó fiúsarját,
Pülüdamász társát, a vitéz Panthoidészt,
míg zabolát tartott, mert ő gondolt a lovakkal;
s arra vezette, ahol legtöbb had rendje gomolygott,
trósznak, Hektórnak kedvezve; de veszte hamar jött,
s attól senki se védte meg őt, noha vágyakozott rá:
mert sóhajszaporító nyíl szállt át nyaka szirtjén:
földre zuhant a szekérről, a ménei hátraszökelltek,
csörgették az üres szekeret. Meglátta azonnal
Pülüdamász, a király, s paripái elé legelőbb állt:
s Asztünoosz Protiáón-sarjnak bízta kezére,
őt intette nagyon, hogy tartsa vigyázva közelben;
ő maga újra kiszállt, s az előcsapatokba vegyült be.

Teukrosz az ércbeborult Hektórra emelt ki egy újabb
nyílvesszőt, s harcát tán szünteti már a hajóknál,
hogyha nyilával a lelkét így elorozza a hősnek:
csakhogy Zeus okos elméjét nem csapta be, óvta
Hektórt ő, s Teukroszt ott megfosztotta a hírtől;
elszakította a jólsodrott ideget remek ívén,
épp amikor rálőtt; elfordult másfele tüstént

rézterhes nyila, és hullott ki az ív a kezéből.
Megdermedt Teukrosz, s szólt testvéréhez eképen:

„Jaj, szétmetszi az isten már minden haditervünk,
lám, kiütötte kezemből ívem, s szétszakította
most-sodrott idegem, mit rá reggel ma kötöztem,
hogy szaporán szökelő vesszőknek bírja a szárát.”

Válaszul így szólt erre a nagy Telamóniosz Aiász:
„Hagyd sűrű nyilaid, kedves, hagyd ívedet is, ha
egy mireánk irigy isten szétszakította, heverjen;
pajzsot a vállra, ragadj hosszú kelevézt a kezedbe,
így verekedj te a trósszal, a népet küzdeni serkentsd:
fáradtság nélkül, ha le is veretünk, ne vegyék be
jópadu gályáink: szánjuk hát harcra magunkat.”

Szólt; mire kézívét Teukrosz sátrába letette,
s négyrétű pajzsot borított vállára azonnal:
hősi fejére pedig kitünően-vert sisakot tett,
lóforgósat, fönt a sörény félelmesen ingott;
fogta erős gerelyét, a hegyes rézzel hegyezettet,
s útnak eredt; hamar ott állt Aiász oldala mellett.

S Hektór, meglátván, hogy Teukrosz vesszei vesztek,
trójainak s lükiébelinek rivalogva parancsolt:

„Trójaiak, lükiébeliek, dardán tusavívók,
férfiasan, feleim, ne feledjünk vívni vitézül
görbe hajók mentén: mert látták már szemeim, hogy
büszke vitézüknek Zeusz által vesszei vesztek.
Hisz könnyen ráismer az ember Zeusz erejére,
hogyha akárkit is ő juttat jelesebb hadi-hírre,
vagy ha kinek nem akar juttatni, de megkicsinyíti,
mint most, lám, őket; s hadaink diadalra segíti.
Rajta, a gályáknál sűrűn verekedjete; és ki
megsebesül sorotokban, meghal, sorsa betellik,
haljon csak: nem lesz csúfság, míg óvja hazáját,
halnia: mert felesége s a gyermeke megmenekül mind,
háza s a birtoka bántatlan, ha a bajnok akhájok
visszahajóznak majd szeretett földjére honuknak.”

Szólt, mindjük lelkét s erejét serkentve e szókkal.
Másoldalt pedig így serkentett társakat Aiász:
„Szégyen ez, argosziak: most itt az idő, vagy elesnünk,
vagy pedig élnünk és a hajóktól vészt tovaúznunk.
Azt hiszitek, sisakos Hektór ha bevette hajóink,
majd gyalog is hazaér ki-ki innen az otthoni földre?
Hát nem hallottátok, mint biztatja a népét
Hektór, hogy gályáinkat fölgyujtani vágyik?
Ej, nem táncra vezényli biz ő seregét, de csatára.
És számunkra tanács nincs jobb, nincs terv se kiválóbb,
mint hogy teljes erőnkkel a kézitusába vegyüljünk.
Jobb meghalni azonnal, vagy megmenteni éltünk,

mint őrlődni sokáig a vészes, vad viadalban,
s hasztalan itt a hajók mellett, gyatrább hadak által.”

Szólt, mindjűk lelkét s erejét serkentve e szókkal.
Most Perimédész-sarj Szkhedioszt Hektór leütötte,
phókaiosz vezetőt; Aiász meg Láodamász hőst,
Anténór ragyogó sarját a gyalogcsapat élén;
küllénébeli Ótoszt verte le Pülüdamász hős,
Phüleidész társát, vezetőjét bajnok epívnek.
Látta Megész, neki is rontott: rézsút tovaszökkent
Pülüdamász, s így elvétette Megész (nagy Apollón
Panthoidészt nem hagyta elesni előcsapatok közt).
Ám Kroiszosz kebelébe hatolt be Megész kelevéze:
döngve zuhant le, s amaz válláról vonta le vértjét.
Erre Dolopsz, derekas jó dárdavető, nekidobbant,
Lampetidész (kit Lamposz nemzett, nagyszerű férfi,
Láomedontiadész, s ismert volt néki a harc-vész)
s pajzsközepét kelevézével most Phüleidésznek
megsértette közel, de tömör páncélja megóvta,
kétlemezü öblös páncél mit még maga Phüleusz,
apja, hozott Ephürából, a Szelléisz vize mellől.
Adta ajándékul sereget-vezető Euphétész
néki, hogy ellenség ellen hordozza a harcban:
s most fia teste felől kergette el, íme, a romlást.
Erre Megész neki lóforgós ércmívü sisakja
legmagasabb csúcsát megütötte hegyes kelevézzel,
és a sörény-forgót lesöpörte: a porba bukott le
s ott fénylett friss-festésű bíborral a forgó.
Míg vele szívósan tusakodva Megész diadalt hitt,
jött a vitéz Meneláosz hozzá, hogy kisegítse:
oldalt, rejtve, megállt, és vállán dobta Dolopszot
hátról: mellén hevesen tört által az érc-hegy
vagyva erősen előre: lefordult arccal a földre.
Ők ketten nekirontottak, lecibálni a vértet
válláról; mire Hektór összes véreihez szólt,
s mind közt legjobban korholta erős Melanipposzt,
hős Hiketáonidészt; aki csámpás ökrei mellett
élt Perkótéban, még távol voltak a dülők:
ám az akhájoknak megjöttek görbe hajói
s ő ment Ílionába, honába, kitűnni a trósz közt;
s élt Priamosz mellett, ki becsülte, akár a szülöttét;
őt korholta a hős Hektór, szót szólva kimondta:
„Így pihenünk most már, Melanipposz? Most se hajol meg
kedves szíved, amint látod rokonod megölését?
Nem látod, vértjét mint szaggatják le Dolopsznak?
Jer hát, úgyse lehet már távolból verekednünk
vélük, míg le nem öljük mindet, vagy pedig ők nem
foglalják el a nagy Tróját, s népét ki nem irtják.”

Így szólt és vezetett, s vele ment az az isteni férfi.
Nagy Telamóniosz Aiász meg bízatta a népét:
„Férfiasan, feleim! szivetekben keljen a szégyen!
Restelkedjete egymás színe előtt a tusában:
mert hírféltők közt kevesebb hull, több marad élve:
míg a futóknak híre se lesz, segítője se támad.”

Így szólt; s vágytak azok védőn verekedni amúgy is,
és a szavát a szivükbe fogadták: és a hajókat
ércfallal védték; de a trószot Zeusz küldte reájuk.
S Antilokhoszt buzdítva beszélt harsány Meneláosz:
„Antilokhosz, nincs ifjabb nálad akháj seregünkben,
fürgébb lábú sem, és oly erős sem, mint te, a harcra:
szökkenj hát, tán csak megdobsz egy trójai férfit!”

Szólt, s tovaszállt ismét, miután őt harcra tüzelte.
Tört az elősor elé, hajított ragyogó kelevézzel
körbetekintve amaz. Hátrábszökkentek a trószok,
míg ő dárdázott, s nem szállt ki hiába a fegyver,
mert Hiketáónnak sarját, a merész Melanipposzt
míg a csatába rohant, csecse mellett verte keresztül:
döngve zuhant le a földre, szemét a homály betakarta.
Antilokhosz meg rárontott, valamint kutya, hogyha
sebzett özre rohan, mely vackából kiszökellt már,
és a vadász közben meglőtte, a tagjait oldta:
így rontott, Melanipposz, rád heves Antilokhosz hős,
vérted orozni: de jól meglátta az isteni Hektór,
mert vele szembe futott, száguldva az ütközetek közt.
Antilokhosz nem várta be őt, noha fürgé vitéz volt:
visszairamlott, mint fenevad, ha gonoszt követett el,
hogyha kutyát ölt, vagy pásztort a karám közelében,
és elfut, mielőtt még rágyúlnének a népek:
így iramult el Nesztoridész; s Hektór meg a trószok
vad riadással kínokozó kelevézt zuditottak
rá, s ő megfordulva megállt, hogy elért seregéhez.

Nyershusevő vad oroszlánokként törtek a trószok
most a hajókra, mivel Zeusz így rendelte, ki folyton
bennük keltegetett nagy erőt, s lekötözte a lelkét
- hírtől fosztva - az argosziaknak, a trószot riogatta.
Mert hiszen ő Hektórnak szánt diadalt a szivében,
Priamidésznek: a görbe hajókra ez isteni lángot
vessen, nempihenőt, s Thetisz úrnőnek vele végig
váltsa be szörnyü könyörgését: ezt várta a bölcs Zeusz,
hogy meglássa szemével az égő gálya sugárát:
attól kezdve akarta a trószot ismét a hajóktól
megfutamítani és hírt adni az argosziaknak.
Ezt tervelte, midőn odaküldte a görbe hajókhoz
Hektór Priamidészt, ki mohó volt úgyis a harcra.
Mint dzsida-rázó Árész, vágy vad tűz a hegyekben
rengeteg erdő mélyében, tombolt deli Hektór:

tajték lepte körül száját, és két szeme lángolt
szörnyű szemöldje alatt, s a halántékán a sisakja
rettentően rázkódott, míg vívta a harcát:
és a magasból Zeusz maga volt védője, sokak közt
csak Hektórt tisztelte meg, és csak néki adott hírt:
mert rövid élete volt csak hátra, a sorsa ilyen volt:
végzete napját már akkor kergette feléje
Pallasz Athénaié, Péleión hőserejével.
Vágyakozott soraik rendjét széttörni, figyelte,
hol lát legsűrűbb tömeget, legjobb hadifegyvert:
mégse tudott áttörni, akárhogy vágyakozott rá:
úgy álltak vele szemben azok mind bástyaalakban,
mint roppant meredek szirt ősz tenger pereménél,
mely süvítő szeleket föltart szárnyas rohamukban,
és dagadó hullámokat is, ha verik meredélyét:
így várták be szilárdan a trósz, meg nem futamodtak.
Hektór meg csupa tűzfényben berohant a tömegbe,
és rátört, valamint hullám tör a fürge hajóra,
hogya növesztik a fellegalatti szelek, s a hajót már
mind beborítja a hab, s a szelek szörnyű sivitása
vásznai közt sír-rí, s a szivükben félve remegnek
mind a hajósok: mert csöpp híján már odavesznek:
így tépődött most az akháj kebeleekben a lélek.
S ő, mint fondorlelkű oroszlán tör tehenekre,
melyek a nagy mocsarak vizenyős rétvén legelésznek
ezrivel, és őrzőjük még nem tudja, hogyan kell
vaddal vívni, kaszás ökrét mikor öldösi-falja:
hát hol elől, hol a leghátsó barmok sora közt jár
folyton, míg az oroszlán ront egyenest a középre,
s már fal is egyet: a többi pedig szétfut riadozva:
így rettent szanaszét Hektór és Zeusz atya jöttén
minden akháj: s ő csak Periphétészt ölte le, Kopreusz
sarját; Kopreusz volt, ki urától Eurüsztheusztól
gyakran hordta a hírt Héraklész hőserejéhez:
tőle, silányabb nemzötől, született derekabb sarj
minden erényben: gyors lábú és nagyszerű harcos,
és a mükéneiek sora közt elmével is első:
hát ez adott ekkor Hektórnak főbb diadalmat.
Mert hátrálva a pajzsának peremébe botolt meg,
mely lábbig borította, dzsidáktól védte a harcost:
ebbe botolva hanyatt hullott, és harcisisakja
rettentőn bongott a halántékán, mikor eldőlt.
Hektór jól meglátva szökött oda oldala mellé,
és kebelébe dzsidát vert, kedves társai mellett
ölte meg: ők búsultak a társért, s mit se tehettek
érte: hiszen maguk is félték nagyon isteni Hektórt.
Szembekerültek a bárkakkal, s védték a legelső
felvonatott bárkák őket; de a trósz beözönlött.
Visszavonultak az argosziak, kénytetve, az első

gályasoroktól, sátrak közt sűrűn sorakoztak,
nem szaladoztak szét táborszert: mert a szemérem
s félsz ottfogta soruk, riogatták szüntelen egymást.
Legfőképp hadak öre, Gerénia bajnoka Nesztór
kérte külön-külön őket, eszükbe idézve szülőik:

„Férfiasan, feleim! szivetekben keljen a szégyen
egymás színe előtt: ki-ki gondoljon gyerekére
és feleségére s vagyónára, szülőire szinte,
mind akinek még él, s akinek meghalt a szülője:
ők most nincsenek itt, de nevükben térden esengek,
álljátok meg a vést, sohasem fordulva futásra.”

Szólt, mindjűk lelkét s erejét serkentve e szókkal;
ekkor az isteni ködfelhőt tovaűzte szemükről
Pallasz Athénaié: s két részről fény özönölt már,
szállt a hajóktól, szállt az egyenlő harc terepéről.
Látták harcban-erőshangú Hektórt s a hadát is,
mindazokat, kik hátul vártak, nem verekedtek,
s mindazokat, kik harcot vívtak a fürge hajóknál.

Hósszivű Aiásznak már nem kedvelte a lelke,
hogy veszteg várjon, hol a többi akháj fiak álltak:
jó nagyokat lépdelt, a hajók tetejére került fel,
tengeri harcra való kelevézt csóvált a kezében,
hossza huszonkét rőf volt, és karikák szoritották.
Mintha a férfi, ki jól tud lóról ugrani lóra,
négy paripát a lovak seregéből összeterelve,
nagy város fele hajt a mezőn át, kergeti gyorsan,
néphordó nagy uton, s bámulja a nagy sokaság őt,
férfiak is, nők is: mert folyton biztosan ugrik
egyik lóra a másikról, noha szállnak a mének:
így Aiász is a fürge hajók más-más tetejére
szállt, nagyokat lépdelve, s a hangja az égbe hatolt fel,
szörnyű süvöltéssel sürgette szünetlen a népét
védeni sátrakat és gályákat. Nem maradott ám
Hektór sem veszteg sűrű-vértes trójai had közt:
ámde miként szárnyas madarak seregére ha sárga
sas csap, amint a folyó partján füveket csipegetnek,
hosszunyakú hattyúkra akár, darvakra, ludakra:
így támadt Hektór egyenest, kékorru hajóra
szemből szökkenvén: hátulról Zeusz taszitotta
roppant nagy kézzel, s hadinépét is riogatta.
Ott ismét keserű viadal kavaruult a hajóknál:
azt hinnéd, sose lankadnak, kimerülni se tudnak
összecsapó soraik, mivel oly makacsul tusakodnak.
S ez volt gondolatuk, míg vívtak: a bajnok akhájok
azt hitték, hogy már meg nem menekülnek, elesnek;
s már minden trósznak kebelében hitte a lélek:
fölgyujtják a hajókat, a hősokeket is megölik mind.
Ez volt gondolatuk, mikor ott egymásra rohantak.

Hektór megragadott tatnál egy habhasító gyors szép gályát, mely Prótesziláoszt hozta el egykor Trója alá, s haza már sose vitte az otthoni földre. Éppen e gálya körül gyilkolták szüntelen egymást kézitusában a trójaiak meg a bajnok akhájok: egy sem várta be ott rohamát nyílnak, kelevéznek: egymáshoz közel álltak mind, és egy akarattal már a kifent bárdokkal, a fejszékkel hadakoztak, és nagy kardokkal, meg a kéthegyü hosszú dzsidákkal. Éjszinü pántba kötött gyönyörű szép markolatos kard sok hullott ki kezükből, vállukról sok esett le, míg a tusát vívták: vértől ázott a sötét föld. Hektór meg miután tatján megfogta a gályát, díszét el nem eresztve, a trójaiakra kiáltott: „Hozzatok erre tüzet, seregestül keltve a harcot. Mert e napot kárpótlásul nyújtotta nekünk Zeusz, kézre keríteni gályáik, melyek istenek ellen hoztak ránk sok vést, mert gyávák voltak a vének: én a hajók tatjánál vágytam küzdeni nyomban, megtartóztattak s akadályozták hadinépem. Ámde ha akkor eszünk sebzette a messzetekintő Zeusz, hát most maga sürget minket, most maga buzdít.”

Szólt, mire még hevesebben törtek az argosziakra. S már Aiász se maradt helyben: gerelyek szoritották: hátravonult kissé - és már azt hitte, meg is hal - egy hétláb-hosszú padhoz, le a gályatetőről. Ott egyhelybe megállva figyelt, s kelevézzel elúzte mindig a trószot, ha nemalvó lánggal jött a hajókhoz; szörnyü süvöltéssel sürgette szünetlen a népét:

„Kedveseim, danaosz daliák, követői Arésznak, férfiasan, feleim, ne feledjünk vívni vitézül. Azt hiszitek tán, hogy hátul segítő-seregünk van, vagy, mely férfiakat védjen, bástyánk van erősebb? Nincs közelünkben város sem, tornyos-kerítésű, mely megvédene és felváltani tudna sereggel: jól-fölfegyverzett trószok mezejére kerültünk, tenger a szomszédunk, nagy messze az otthoni földtől: üdvünk hát a karunkban van, nem a lankadozásban.”

Szólt, s már támadt is, dühösen, hegyezett kelevézzel: mert aki trósz nekiment csóvával a görbe hajóknak, hogy kedvére tegyen Hektórnak, a hadriadónak, azt Aiász hegyezett kelevéze fogadta, sebzte: így terített le tizenkettőt, szemből, a hajóknál.

TIZENHATODIK ÉNEK

PATROKLOSZ HALÁLA

Így harcoltak a jópadu gályáért ezek ottan;
Patroklosz meg Akhilleuszhoz lépett, a királyhoz,
forró könnyeket ontva, miként a sötétvizü forrás,
mely meredek szirtről zúdítja le éjszinü habját.
Szánva tekintett rá gyorslábú fényes Akhilleusz,
és őt megszólítva eként szárnyas szavakat szól:

„Mért pityeredtél el, Patroklosz, mint pici lányka,
futva az anyja után ki eseng, hogy ölébe emelje,
szoknyájába kapaszkodik, és föltartja az útján,
s könnybe uszó szemmel néz rá, míg föl nem emelték:
így ejtesz, Patroklosz, gyöngéd könnyet a földre.
Tán valamely hírt adsz nékem, vagy a mürmidonoknak?
Vagy te magad hallottál csak hírt phthiai földről?
Él Aktór fiusarja Menoitiosz, azt mondják, még,
él még Aiakidész Péleusz is a mürmidonok közt,
kiknek holta miatt keserű bánatba borulnánk.
Vagy te az argosziak seregét siratod, hogy eképen
vesznek a görbe hajóknál, dölyfös vétkük okából?
Mondd ki, az elmédben sose rejtsd, tudjam veled én is.”

Mély sóhajjal ekép szóltál, te lovag Patroklosz:
„Ó, Akhilleusz, Péleusz fia, legjobb minden akháj közt,
meg ne neheztelj: nagy kín nyomja akháj seregünket.
Mert hisz azok, kik a legkitünőbbek voltak eleddig,
mind a hajók közt megdárdázva-nyilazva fekszenek.
Megsebesült már Túdeidész, az erős Diomédész;
megsérült a dicsődárdás Odüszeusz s Agamemnón;
Eurüpiosz meg a combja tövén nyíltól sebesült meg.
És körülöttük a sokfűvü orvosok ott igyekeznek,
gyógyítják sebüket: de te nem lágyulsz meg, Akhilleusz.
El ne ragadjon ilyen harag engem, mint amilyent te
örizel, ádáz hős: ki fog áldani messzi utód közt,
hogya nem üzöd most el a csúf veszedelmet a néptől?
Bősz vagy: apád sohasem lehetett Péleusz; a lovas hős,
édesanyád se Thetisz: kék tenger szült a világra
és meredek sziklák, mivel elméd ennyire ádáz:
hogya talán valamely jós-szótól tart a te szíved,
s úrnő édesanyád Zeustól mondott valamely hírt,
engem eresz legalább oda gyorsan a mürmidonoknak
népével, tán fény lehetek számukra a harcban.
S add ide fegyvereid, hagyd, hogy vállamra vehessem:
hátha neked néznek, s el is állnak a trószok a harctól,

s lélegzethez jutnak a bajnok akháj ivadékok,
kínjuk közt: hisz a föllélegzés kurta a harcban.
És mi pihenten a megfáradtakat újra a várba
könnyeden üzhetjük sátrunktól, görbe hajónktól.”

Szólt könyörögve, nagyon botorul: hisz tőle e szókkal
nem mást kért, de saját vesztét és csúnya halálát.
Néki nagyot sóhajtva felelte a fürge Akhilleusz:

„Jaj nekem, isteni sarj, Patroklosz, mily szavakat szólsz?
Nem jós-szón csüngök, hisz olyanról nincs tudomásom,
és Zeusztól se hozott nekem úrnő édesanyám hírt:
ám az a rettenetes kín éri a szívem, a lelkem,
hogy vele egyrangút kíván megfosztani, engem,
zsákmánytól az a férfi, mivel hatalomban erősebb:
szörnyű kín nekem ez, lelkem gyötrődve viselte.
Mert a leányt, kit a bajnok akhájok részemül adtak,
s kit dárdám szerzett, feldúlva a jófalu várost,
visszaragadta kezem közül őt a király Agamemnón
Átreidész, minthogyha csak egy jöttment idegentől.
Ám ami már megesett, hagyjuk: hiszen úgysem akartam
szüntelenül haragudni szívemben: igaz, de kimondtam,
hogy haragomnak nem vetek addig véget, ameddig
harcizaj és csatavész a hajómig nem hatol el már.
Vedd hát föl válladra az én híres hadivértem,
s harcos műrmidonok seregét te vezesd a tusára,
mert hisz a trójaiak mélykék felhője egészen
körbekeríti a bárkákat, s beszorultak a tenger
torlata mellé kis térségre az argosziak mind:
s lám, Trójának egész várnépe kiszállt a csatára
nagy bátran: mert nem látják közelükbe ragyogni
még sisakom csúcsát: hisz az árkot, futva, tetemmel
gyorsan megraknák, ha irántam az úr Agamemnón
akkor jobbszivü: most bekerítik harccal e tábort.
Mert nem tombol a dárda a Túdeidész Diomédész
markában, hogy elűzze a vést danaók seregétől;
s harcikiáltást nem hallottam az Átreidésznek
gyülőlt torkából: Hektórnak, a férfiölőnek
visszhangzik riadása: a trószok üvöltve belepték
már az egész síkot, s az akhájon győznek a harcban.
Mégis azért, Patroklosz, csapj oda, úzd a hajóktól
bátor erővel a vést, lobogó lángokra ne gyujtsák
bárkáink, s édes hazatértünk el ne orozzák.
Tégy úgy, mint a szavam célját elmédbe teszem most,
hogy nagy tiszteletet s hírt hozz haza nékem az összes
hős danaók közt, ők pedig azt az igen gyönyörű lányt
küldjék vissza nekem s vele még ragyogó adományt is:
fordulj, hogyha elűzted a trószot a hajók közeléből!
s még ha dicsőséget Héré dörgőszavu férje
adna is, úgyse epedj a vitézlő trójaiakkal

nélkülem így verekedni: a hírem csorbitod ezzel.
El ne ragadjon a harc meg az ütközet annyira; hogy majd
Ílionig vezeted csapatod, trószot ölve halomra;
még valamely örök isten Olümposzról le ne szálljon:
kedveli őket erősen a messzeható nagy Apollón.
Fordulj vissza, amint a hajóknak már szabadító
fényt vittél, és hagyd őket marakodni a síkon.
Bárcsak - Zeusz atya, Pallasz Athénaié meg Apollón!
egy trósz sem futhatna halála elől, valahány van,
és egy argoszi sem: csak mink ketten menekülnénk:
szent fátylát egyedül hogy bontsuk a trójai várnak.”

- Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek.
S már Aiász se maradt helyben: gerelyek szoritották:
Zeusz elméje igazta le és kelevéz-kivető hős
trójaiak: bongott a halántékán iszonyúan
fénylő harcisisakja: szilárd göbein szakadatlan
koppantak kelevézek: a hős bal válla kifáradt,
mert ragyogó pajzsát tartotta szünetlen: azonban
elmozdítani így sem tudták, bár szoritották:
mindig rettentőn lihegett, ömlött a verejték
minden tagjáról, és föllélegzeni nem volt
módja: mivel már minden részről bajra baj áradt.

S most, Múzsák, ti beszéltek, olümposzi bérceken éltek:
mint hullott legelőször tűz az akháji hajókra?

Hektór Aiásznak nagy karddal verte közelből
kőrisdárdáját, hol az érc elválnak a nyéltől:
és a hegyét leütötte; hiába rezegteti most már
csonka dzsidáját markában Telamóniosz Aiász:
messze röpült és bongva bukott a mezőre az érchegy.
Ráismert Aiász lelkében az isteni műre,
és elhűlt: hogy a harc tervét elvágja egészen
fennendörgő Zeusz, s Trójának szán diadalmat.
Hátrált hát; s ők nempihenő lángot hajítottak
már a hajóra: a nemlohadó láng nyomban előmlött.
Így a hajó tatján körben lobogott; de Akhilleusz
két combjára csapott, és Patrokloszhoz eképp szól:

„Kelj hát, isteni sarj Patroklosz, hadszekeres hős:
látom már a gonosz tűzláng rohamát a hajóknál:
gályáinkba ne kapjon, utunk elvágva egészen;
öltés fegyvert gyorsan, s én majd idegyűjtöm a népet.”

Szól; mire Patroklosz tündöklő érceket öltött:
és legelőször a szép lábvértet vette magára,
melyet jó szoroson kapcsoltak ezüst bokacsattok;
másodikul meg a melle köré köritette a vértet,
gyors Akhilleusz csillagfényű, díszes hadivértjét:
majd az ezüstszőgű érc kardot vállára vetette,
és a hatalmas, erős nagy pajzsot vette kezére:

hősi fejére pedig kitünően-vert sisakot tett,
lóforgósat, fönt a sörény félelmesen ingott.
Fogta a két bátor kelevézt, markába beillőt:
pusztán lándzsáját nem a nagynevű Aiakidésznak,
súlyos, erős, nagy volt az, megcsóválni se tudta
más az akhájok közt, egyedül csak a bajnok Akhilleusz:
még szeretett apjának Kheirón adta e kőrist
Pélion ormáról, hogy majd vele hősöket öljön.
S hogy sebesen fogjon be, kiáltott Automedónnak,
őt tisztelte leginkább hős Akhilleusznak utána:
mert leghívebb volt hozzá szívós viadalban.
Automedón meg igába vezette a gyors paripákat,
Xanthoszt és Balioszt, kik versenyt szálltak a széllel:
és harpüia, Podargé, szülte fuvó Zephürosznak,
Ókeanosz vize mellett míg réten legelészett.
S lógósként a derék Pédászoszt füzte a hámhöz;
Éetión várát megdöntve szerezte Akhilleusz
ezt: s ha vesző volt is, de követte a két nemenyészőt.
Mürmidonok seregét körben vértette Akhilleusz,
sátorról sátorra sietve: s azok valamint sok
nyershusevő farkas, melynek szive duzzad erőtől,
hogyha agancsos nagy szarvast ejtett el az ormon,
és most tépi: pofája vöröslik mindnek a vértől:
falkában mennek, s a sötét forrás tetejéről
vékony nyelvükkel lefetyelve sötét vizet isznak,
és a megölt állat vérét ökrendve, a lelkük
mellükben dühödött még, bár a hasuk dagadoz már:
így viharoztak a mürmidonok fejei s vezetői
gyorslábú Akhilleusz daliás fegyvernöke mellett
körben: míg köztük maga állt, a vitéz nagy Akhilleusz,
s ő maga serkentett paripát, pajzsos hadinépet.

Ötven volt gyorsröptü hajó, melyet vezetett volt
Zeusz-kedvelt Akhilleusz Trójához: mindegyikükben
ötven bajtárs ült evező-padokon deli férfi:
öt vezetőt állított ő élükre, akikben
megbízott: s maga legfőként gyakorolta uralmát.
Díszesvértü Menezthiosz állott egy csapat élén,
Szperkheiosz fia volt, Zeusztól-eredett folyam-áré;
Péleusz lánya, a szép Polüdóré szülte a buzgó
Szperkheiosznak, az istennel-hált földi leányzó:
ám Periérész-sarj Bórosznak volt fia névleg,
mert ez kérte meg azt a leányt sok nászadománnyal.
Más csapatot meg a harcias Eudórosz vezetett ott,
szüztől-szült, kinek anyja a táncban-szép Polümélé,
Phúlász lánya: e lányra az Argoszölő, a hatalmas,
felgyulladt, amikor meglátta a hajladozók közt,
zajszerető aranyorsós Artemisz ifju karában:
nyomban a felsőházba suhant, lehevert vele titkon
Hermeiász, a kegyes: neki ő gyönyörű gyereket szült,

Eudóroszt, aki gyors a futásban, bajnok a harcban.
Őt miután a szülésnek gyámola Eileithüia
fényre vezette, s a napnak már meglátta sugárát,
akkor Ekhekleusz Aktoridész nagy bajnokerője
vitte el anyját, nászadományt sokat adva meg érte;
míg a fiút Phülász, az öreg gondozta, nevelte
oly nagy igaz szeretettel, akárha saját fia volna.
Harmadik osztaguk élén Peiszandrosz vezető állt,
harcos Maimalidész, kimagasló műrmidonok közt
dárdával - csak a Péleión haditársa különb még.
Phoinix, ősz lovag ott negyedik hadirend vezetője,
s Alkimedón ötödiknek, a Láerkész deli sarja.
És miután vezetőikkel mindet nagy Akhilleusz
rendbe fölállította, keményen szólt nekik ilykép:

„Műrmidonok, ne felejtse nekem most senki beszédét,
mellyel a gyors gályák sora közt Tróját fenyegette,
végig, míg haragudtam, s mind vádoltatok engem:
»Péleidész, te kegyetlen, anyád bizonyára epével
táplált, itt tartod sok társad erővel a bárkán:
hagyj legalább tengerhasító gályán hazamennünk
innen már, lelkedbe ha ennyire csúnya harag hullt.«
Összeverődve sűrűn így szóltatok; íme, a harcnak
megnyílt nagy feladatja, amelyre ti vágytatok eddig:
hát mindenki kemény szívvel vívjon meg a trósszal.”

Szólt, mindjűk lelkét s erejét serkentve e szókkal:
és tüstént tömörült a király hangjára a hadrend.
Mint ahogyan falhoz sok sűrű követ rak egy ember,
nagy házáéhoz, hogy a szél viharában is álljon:
sűrűdtek sisakok s köldökkel-domboru pajzsok:
pajzs pajzsot, sisak ért sisakot, hős férfiu férfit;
sok ragyogógombú forgós sisak összeverődött,
míg bölintottak: mivel ennyire sűrűen álltak.
S mindjűk előtt most két deli bajnok vette a vértet,
Patroklosz s vele Automedón, mert lelkük is egy volt,
első sorban akartak küzdeni; ámde Akhilleusz
ment sátrába, s a szép szekrény fedelét kinyitotta,
díszes ládáét, mit ezüzlábú Thetisz úrnő
tett a hajóra, hogy ezt vigye el, megrakta sok inggel,
s szélelhárító köpönyeggel s jó takarókkal.
Köztük egy ékes serleg is állt, ebből soha még más
férfiu szép ragyogó színű bort nem ivott seregükből,
s más istennek sem loccsantott Zeusz atya mellett.
Vette a ládából, s kénnel tisztítva előbb meg,
jól megmosta utána a víz szép áradatával:
majd megmosta kezét, töltött bele szép ragyogó bort:
s udvara mélyén állva, s a bort loccsantva könyörgött
s fölnézett (nem fordult el villámszerető Zeusz):

„Dódóné ura Zeusz, te Pelaszgosz, messzelakó, te, vadtelü Dódónéban ülő: körülötted a szelloi pap-népség, a mosatlanlábu, a földönháló. Meghallgattál már ezelőtt, amikor könyörögtem: mert megtiszteltél, az akháj hadinépre lecsaptál; most pedig ezt a kivánságom vidd teljesedésbe: én ugyan itt maradok gályák közelében, azonban társamat elküldöm seregével a mürmidonoknak, küzdeni: messziredörgő Zeusz, nyujts néki dicső hírt: tedd a szívét bátorrá, hogy Hektór maga lássa, vajjon az én fegyvernököm egymaga is tud-e bátran küzdeni, vagy csakis akkor dül győzhetlen a karja, hogyha Arész küzdelme közé magam is vele szállok. S majd ha a gályáktól a csatát, csatazajt tovaűzte, sértetlen térjen hozzám meg, a fűrge hajókhoz, teljes-fegyveresen, tusavívó társaival mind.”

Így szólt ő könyörögve; meg is hallgatta a bölcs Zeusz: és egy részt megadott, más részt nem az esdekelésből: gályáktól a csatát, csatazajt tovaűznie adta, azt nem, hogy hazatérhessen sértetlen a harcból.

Ő, miután így loccsantott és Zeuszhoz esengett, ment sátrába megint, s a kupát szekrénybe helyezte. Majd oda állt ki a sátra elé, kívánta a lelke nézni a trójaiak s az akhájok szörnyü csatáját. Ők meg a hősszívü Patroklosz körül öltve a páncélt, hadrendben dühösen nekitörtek a trójaiaknak. És kizudultak nyomba, hasonlóan darazsakhoz, melyeket út mentén gyerekek bolygatnak unatlan, mint szokták, fészük folyton piszkálva az útnál, balgatagon: mivel ezzel köz-bajt soknak okoznak. Mert azután ha egy ember megy mellettük az úton, s hozzáér akaratlan: azok bátorszívü rajban rá röppennek mind, hogy megvédjék ivadékuk. Így szívet és lelket hordozva a mürmidonok mind zúdultak ki hajóikból: s kélt nemlohadó zaj. Patroklosz meg a társaihoz buzdítva kiáltott:

„Mürmidonok, Péliadész Akhilleusz hadinépe, férfiasan, feleim, ne feledjünk vívni vitézül: hogy vele megtiszteljük Akhilleuszt, őt, ki az argív gályák közt első, s fegyvernöke mind tusavívó: s tudja meg Átreidész is, a széltiben-úr Agamemnón, mit vétett; hogy a legderekkabb hőst semmibe vette.”

Szólt, mindjük lelkét s erejét serkentve e szókkal: hát szaporán nekiestek a trósznak: körben a gályák zúgtak rettentőn az akhájok hadriadásán. Ekkor a bátor Patrokloszt meglátva a trószok, őt, meg a fegyveresét, csillámló fegyvereikben,

lelke riadt mindnek, mozgás kélt hadsoraik közt,
mert azt hitték mind, hogy a gyors Akhileusz a hajóknál
félredobott haragot, megbékélt már a sereggel:
s körbetekintettek, ki hová menekülhet a vészből.

Patroklosz hajított ragyogó kelevézt legelőször
épp a közép fele át, hol a legtöbben gomolyogtak,
nagyszivü Prótesziláosz hős bárkája tövénél:
s Púraikhmészt, ki a lóforgós paión hadinépet
hozta Amúdonból, a nagy Axiosz áradatától,
dobta meg avval a jobb vállán: s ez a porba hanyatlott,
feljajdult, s paión haditársai szerteriadtak:
Patroklosz riadalmat keltett mindegyikükben,
mert a vezért dárdázta le, harcok legderekabbját.
Űzte a gályáktól azokat, s lobogó tüzet oltott.
Ott maradt a hajó féligperzselten: a trósz mind
szörnyü zszibongással menekült: danaók özönöltek
görbe hajók sora közt: riadalmas nagy hadizaj kélt.
Mint mikor égbedőfő hegyoromnak legtetéjében
sűrű felleget elmozdít villámsüritő Zeusz,
s feltűnik minden kiszökő szirt, égbedőfő bérce
és szurdok, s a magasból terjed az égi sugárzás:
így az akhájok a gályákról tovaűzve a lángot,
egy kissé felüdültek: a harc nem szűnt meg azonban:
mert az Arész-kedvelte akhájok elől a sötétlő
gályákról nem fordítottak hátat a trószok:
ellenük álltak még; s visszább kénytetve vonultak.

Férfiu férfiut ölt, s a vezérek vad viadalma
nőttön nőtt: s legelőbb a Menoitiasz, a vitézlő,
verte Aréilükoszt hegyezett kelevézzel a combján,
épp amikor fordult: behatolt combjába az érchegy:
csontját törte a lándzsa; lehült ő, fővel a földre;
míg a vitéz Meneláosz megsebzette Thoásznak
pajzs mellett kitakart mellét, és tagjait oldta.
Phüleidasz meglátta, hogy Amphiklosz neki-száguld,
hát megelőzte, s a combját vágta keresztül azonnal,
hol legtöbb az izom, s idegét kelevéze hegyével
szétszakította: s a hős szemeit betakarta sötétség.
Nesztoridák közül Antilokhosz hegyezett kelevézt
dobta Atümniosz ellen, s lágyékába beverte:
lába elé hullt ez; de Marisz kelevézzel azonnal
Antilokhoszra rohant, testvére miatt haragudva,
ott a tetemnél állt: de az isteni hős Thraszümédész
már megelőzte (sebet nem vert így), el se hibázta:
vállon ütötte, s a fölsőkarját lándzsahegyével
izmairól lemetélte, s izekké törte a csontját:
döngve zuhant le a földre, szemét a homály betakarta.
Így ezek ott két testvértől leigázva leszálltak
bús Ereboszba, a Szarpédon két jó haditárs,

dárdás két fia hős Amiszódarosz úrnak (ez egykor szörnyü Khimairát, oly soknak vesztére, nevelte).
Oiliadész Aiász Kleobúloszt rája rohanva
élve ragadta meg, épp amikor megakadt a tömeg közt:
ám erejét meg is oldta, nyakába beverte azonnal
markolatos kardját, vérben melegült ez egészen:
bíborszínü halál, s a kemény végzet betakarta.
Péneleosz támadta Lükónt, s emez őt: hanem egymást
elvértvén, gerelyük csak hasztalanul hajították:
hát újból egymásra rohantak karddal: a forgós
harcisisak gombját átszelte Lükón, de fogója
mellett kardja törött: hanem öneki Péneleosz most
fültövinél a nyakát hasította, a kard beszaladt, s csak
bőr tartotta fejét, úgy csüngött, teste elernyedt.
Mérionész Akamászt, gyors lábbal elérve nyomába,
épp amikor szekere szökelt, jobb vállon ütötte:
földre zuhant a szekérről, és a szemére homály hullt.
Ídomeneusz Erümász szájába ütött a vad ércel:
és a fején túloldalt tört ki az érchegyü dárda,
agyvelejének alatta: fehér csontját hasogatta:
és foga mind kiverődött néki, a két szeme vérrel
telt meg: a vért, tátogva, a száján s orralukán is
így ontotta: s a vég feketült felhője borult rá.

Hát ezek öltek egy-egy férfit, danaosz fejedelmek.
Mint ha juhokra rohannak a farkasok és gödölyékre,
rablók, és elorozzák mind, mely szerte a bércen
pásztora gondatlanságából széledez: ők meg
elragadozzák gyorsan e félénk-lelküeket mind:
trójaiakra ekép törtek danaók: amazok meg
csúfzaju megszaladásra ügyeltek, nem had-erőre.

Aiász ekkor, a nagy, folyton sisakos deli Hektórt
vágyta gerellyel elérni; de ő, jól értve a harchoz,
nagy bikabőr-pajzzsal széles vállát beborítva,
tudva vigyázta a nyílsüvitést meg a dárdadübörgést.
Már meglátta ugyan, hogy fordul a harci szerencse,
s még így is helytállt, szeretett bajtársait óvta.

Mint amidőn az Olümposzról száll égre a felleg,
át a derült levegőn, amikor zivatart tereget Zeusz:
íly riadás, íly zaj támadt most ott a hajókról:
s rend nélkül kelt át a sereg: paripái rohanva
vitték vértestül Hektórt; elhagyta a népét,
mert a megásott árok volt dühítő akadályuk.
Számos hadszekeret húzó gyors ló odahagyta
tört rúdvéggel az árokban szekerét az urának.
S Patroklosz dühösen, seregét serkentve, követte,
s trószra gonoszt tervelt: ők meg riadott hadizajjal
minden utat megtöltöttek, szétfutva: magasba
fellegekig por szállt, a patás paripák szaladoztak

vissza a vár fele már, a hajók, sátrak közeléből.
S Patroklosz, hol a legtöbb harcost látta tolongni,
arra rohant fenyegetve; a tengely alá szekerekről
hulltak a férfiak, és szekerek feldőlve recsegték.
Tüstént átugrattak az árkon az elnemenyésző
gyors lovak, ékes ajándéku kiket istenek adtak
Péleusznak; s vágytak tova; s őt Hektór fele üzte
lelke, hogy ejtse el; ám vitték azt gyors paripái.

Mint amidőn a sötét földet veri-terheli zápor,
Zeusz mikor őszi napon legerőszakosabb rohanással
önti vizét, mert kél a haragja az emberek ellen,
kik jogot elferdítve erővel ítélnék a téren,
s isteneket nem félve, igazságot tovaűznek:
hát a folyók, mik az istenekéi, dagadva rohannak,
sok hegyi ösvényt elvágnak zúgó zuhataggal,
és harsogva szakadnak a bíbor tenger ölébe
fővel a bércekről, letarolva az emberi munkát:
így nyögtek nyihogó rohamukban a trójai kancák.

Patroklosz miután legelől lekaszálta a hadsort,
vissza a bárkákhoz szoritotta megint, sose hagyta
vár fele törni a vágyókat, hanem ott a középben
bárkák és a folyó s a magas fal közt föl-alá szállt,
ölt-kaszabolt folyton, sokakért állt bosszut eképen.
Tündökölő kelevézzel előbb Pronooszt hajította
pajzs mellett kitakart mellén, és tagjait oldta.
Döngve zuhant le; s a bajnok most Énopsz-fia Thesztórt
megtámadva - ki jól-lecsiszolt szekeren megijedve
görnyedezett: szive megrendült, gyeplői kezéből
csúsztak alá - ezt most kelevézével megütötte
szemből, jobb-állkapcsán, és kiütötte fogát mind.
Majd áthúzta szekér-peremén lándzsával: ahogy ránt
férfi, ki vízbeszökő sziklán ül, fürge halat föl
tengerből a magasba, fonállal s csilla horoggal:
így ragyogó kelevézzel a tátogatót a szekérből
rántva ki, dobta le, szájra esett, s odahagyta a lélek.
Most meg a rárohanó Erülaoszt kövel ütötte,
épp feje legközepén: kettéhasadott koponyája
fényes harcisisakjában, s ő fővel a földre
hullt le, s a lélektépő vég omlott le köréje.
Majd ezután Erümászt s vele Amphoteroszt meg Epaltészt,
Tlépolemoszt, a Damasztoridészt, s Ekhioszra Püriszt is,
Ípheuszt, Euipposzt meg az Argeadész Polüméloszt,
egyet a másik után teritette a dús anyaföldre.

Szarpédón amidőn meglátta elesni övetlen
társait ott a Menoitidész bajnok keze által,
isteni sok lükiébelinek korholva kiáltott:
„Szégyen, hej, lükiosz társak! hova futtok? előre!
szembeszökellek e férfival én, hadd tudjam, ugyan ki

jár ily győztesen, ily sok rosszat téve a trósszal:
mert sok erős hősnek térdét oldotta meg immár.”

Szólt, s szekereéről fegyveresen szökkent le a földre.
És Patroklosz is ott, amikor meglátta, leugrott.
S ők, valamint kampóscsőrű karmos keselyűk, ha
égbedőfő sziklán nagyokat víjjogva csatáznak:
harci-süvöltéssel most így egymásra rohantak.

Horgaseszű Kronosz úr fia látta s szánta is őket,
és Hérát, a hugát s feleségét, hívta eképen:
„Jaj nékem, Szarpédónt, kit legjobb szeretek, most
így leigazza a Moira, Menoitidész keze által.
Kettőt gondol a szívem, amíg így hánytorog elmém:
élve ragadjam-e őt föl a könnyes harc közepéből
és Lükié dús népe közé vigyem és tegyem aztán,
vagy leigazzam már Patroklosz hős keze által.”

Válaszul így szólt most a tehénszemű Héra, az úrnő:
„Rettenetes Kronidész, hogy tudtál szólani ily szót?
Földi halandó férfit, a régen sorsnak adottat
újra föloldoznád a riasztóhangu haláltól?
Tedd; de mi többiek ezt mindnyájan nem helyeseljük.
Mást mondok neked én, te pedig vesd jól a szivedbe:
Szarpédónt ha te élve bocsátod a háza ölébe,
gondold meg, nehogy aztán isten más is akarja
drága fiát hazaküldeni onnan a vad viadalból:
éppen elég harcol Priamosz nagy vára körül most
gyermeke istennek, s bennük majd nagy harag ébred.
Hogyha olyan kedves neked ő, s úgy szánja a szived,
akkor ugyan mégis csak hagyd, hogy a vad viadalban
már leigáztassék a Menoitidész keze által:
ámde mikor már őt elhagyja a lélek, az élet,
küldd hozzá a Halált meg a mézizü Álmot: ezek majd
elviszik őt a teres-népes Lükié mezejére:
ott a barátok, a testvérek balzsamba borítják,
s halmot is, oszlopot is kap, mert ez a holtak adója.”

Szólt; s nem tett másképen az emberek, istenek apja.
Mégis véres esőt hullajtott ekkor a földre,
így tisztelve fiát, kit Patroklosz keze készült
ölni a sűrű-rögű Trójában, messze honától.

Ők amikor már egymásnak közelébe kerültek,
akkor Patroklosz nagyhírű hős Thraszüméloszt,
hős Szarpédón fegyveresét, daliás követőjét,
gyomra alatt megdöfte, s elernyesztette a testét.
Szarpédón pedig őt most elvétette gerellyel,
másodikul támadt: s jobb marján verte dzsidával
Pédászoszt, a lovát, s ez a lelkét ott kilehelte:
porba rogyott, hörgött, testéből szállt ki a lélek.
Két ló szétszökkent, iga reccsent, elkeveredtek

gyeplőik, hogy a lógós ló lerogyott a fővénybe.
Ám segített a dicsődárdás hős Automedón már,
nagy kardját rántotta ki izmos csípeje mellől,
és nem késlekedett, nekiszökve levágta a lógóst.
Erre a két hadimén rendben feszítette a hámat:
s lélekező viadalban a két hős összecsapott most.

Szarpédón ragyogó kelevézt hajított, de hiába,
mert Patroklosznak bal válla fölött süvitett el
érchege, s át nem döfte; de most ércel nekirontott
Patroklosz, s nem szállt ki hiába kezéből a fegyver:
döfte be, hol gyöngéd szívét beborítja a hártya:
eldőlt, mint ahogyan tölgy dől, vagy nyárfa a földre,
vagy nagy karcsu fenyő, melyet magas ormon az ácsok
most-köszörült fejszéikkel vágnak ki hajóhoz:
így elnyúlt paripáinak és szekerének előtte,
s fogcsikorítva a véres port markolta kezével.
Mint ha bikát öl oroszlán, megtámadva a csordát,
büszkeszívű ragyogót a kaszáslábú tehenek közt,
mely az oroszlán állkapcsában nyögve kipusztul:
így tombolt pajzsos lükiébeliek vezetője,
Patroklosztól öletve, s eképen hívta barátját:
„Jó Glaukosz, daliák közt hős, most kell a csatában
bátornak lenned s derekasnak a dárdavetésben:
most légyen vágyad keserű viadal, ha serény vagy.
Mindenelőtt serkentsd Lükié daliás vezetőit,
járj föl-alá, hogy Szarpédont védjék a csatában:
és azután magad is verekedj érettem az ércel:
mert néked leszek én ezután szégyen s örökös vád:
nemmúló, ha a vértemet elvinnék az akhájok,
énnékem, ki a gályák mellett hulltam a harcban.
Tarts ki szilárdan hát, noszogasd valamennyi vitézed.”

Így szólt, és a halálnak vége takarta be eztán
orrát és a szemét; az meg, mellére tapodva
húzta ki húsából gerelyét, s vele jött rekeszizma;
együtt húzta ki dárdahegyét s ellenfele lelkét.
Elfogták fúvó paripáit a mürmidonok, bár
szöktek volna, a gazdájuk szekerét odahagyva.

Glaukoszban meg kélt iszonyú kín erre a hangra:
megrendült szive, hogy nem tudta segíteni mégsem.
Kézzel megszorította a karját, mert sebe marta,
mit Teukrosz nyila vert az előbb, amikor nekirontott,
szállva magas falról, bajt üzve a sok haditárstól.
S messzelövő nagy Apollónhoz könyörögve eképen szólt:
„Hallgass meg, nagyuram, Lükié termő mezejében,
vagy Trójában akár: meghallod a férfiu hangját
mindenhol, ha a kín veri, mint most engem a kín sujt.
Mert, lám, itt van e súlyos seb, kezemet hasogatva
szúrnak át a döfő fájdalmak, s nem tud a vérem

megszáradni, ezért bénultan csüng le a vállam:
fogni merőn kelevézt már nem tudok én, se csatázni
ellenséggel; s most elpusztult legderekabbunk,
Szarpédón, Zeusz gyermeke: s ő a fiát nem is óvja.
Hát legalább te, uram, gyógyítsd meg e bős sebemet már,
fájdalmam szelidítve erőt adj, hogy Lükiének
bajnokait, bajtársaimat serkentsem a harcra,
és hogy a holttetemért magam is viadalba vegyüljek.”

Így szólt ő könyörögve; meg is hallgatta Apollón:
kínját megszüntette azonnal, az éjszinü vért is
szárította a vad sebben, s lelkébe erőt vert.
Glaukosz megsejtette szívében, örült, hogy a roppant
isten meghallgatta ilyen hamar esdekelését.
Serkentette előbb Lükié daliás vezetőit,
járt föl-alá, hogy Szarpédónt védjék a csatában.
Ment azután nagy lépésekkel a trójaiakhoz,
Pülüdamászt Panthúsz sarját, meg a fényes Agénórt
hívni, meg Aineiászt, s a sisakrázó deli Hektórt.
Oldala mellé állt, s hozzá szárnyas szavakat szólt:

Hektór, elfeleded te egészen már segítőid,
kik temiattad, távol övéiktől s a honuktól,
lelkük sorvasztják: de segíteni csak nem akarsz te.
Fekszik Szarpédón, pajzsos Lükié vezetője,
ő, ki igazsággal s erejével védte a népét:
Patroklosz gerelyével verte le őt a vad Árész.
Jertek, kedveseim, szívetekben keljen a szégyen,
el ne vigyék vértjét, tetemét is meg ne gyalázzák
végül a mürmidonok, haragukban a számos akhájért,
kik lándzsáinktól pusztultak a fűрге hajóknál.”

Így szólt; és elfogta a trósz daliákat a bánat,
nemmúló, iszonyú, mivel ő számukra a várnak
oszlopa volt, ámbár idegen: sok jó daliája
járt a nyomán, s ő volt köztük csatavészben az első.
Vágyva rohantak rá az akhájra, elől deli Hektór,
Szarpédónért bőszen; míg az akhajt a csatára
bundás melle alatt Patroklosz szíve tüzelte:
és az amúgy is igyekvő két Aiászhoz ekép szólt:

„Aiászok, most védjétek kedvvel seregünket;
most úgy, mint eddig, sőt még bátrabban a nép közt!
fekszik a férfiu már, ki falunkon először ugort át,
Szarpédón: tán elrúththatjuk, ha kihozzuk,
válláról vértjét levehetjük, s tán, aki védi,
még leigázhatjuk hegyes ércel egy-egy haditársát.”

Így szólt; s ők vágytak védőn verekedni amúgy is.
És miután mindkét részen tömörült hadirendjük:
trójai és lükiosz, s ott mürmidonok meg akhajok,
összecsapott mind, hogy harcoljon a holt teteméért,

szörnyü üvöltéssel: s a vitézek vértje csörömpölt.
S Zeusz a kemény viadal fölibe feszített veszedelmes
éjt, hogy drága fiáért harcuk könnyü ne légyen.
Fényespillantásu akháj trószok szoritottak
vissza előbb: mert mürmidonok közt nem legutolsó
sérült meg, nagy Agakleusznak fia, fényes Epeigeusz,
egykor a jólakosú Búdeionnak fejedelme,
ámde megölte derék társát ott, s esdekelőként
Péleuszhoz menekült s az ezüstitárszaru Thetiszhez:
ők pedig elküldték őt férfitörő Akhileusszal
jócsikájú Trójába, a trószokkal verekedni.
Ezt, mikor épp a tetemhez nyúlt, ragyogó deli Hektór
kövel ütötte fejen: kettéhasadott koponyája
fényes harcisakjában, s ő fővel a testre
hullt le, s a lélektépő vég omlott le köréje.
Fájdalom ébredt Patrokloszban a társa halálán:
tört az elősoron át, valamint suhanó sebes ölyv száll,
szajkóknak, seregélyeknek seregét mikor úzi:
ily egyenest törtél, Patroklosz, hadszekeres hős,
trójai- és lükioszra: haragvó szívvel a társért.
S most Íthaimenidész Sztheneláoszt verte nyakában,
sziklával, s a nyakán az inát mind szétszakította.
Minden előharcos hátrált, Hektór is, a fényes.
Mint amilyen távolra a hosszunyelű gerely elszáll,
melyet férfi hajít, igyekezve a versenyezésben,
vagy viadalban az ellenségre, a lélekölőre:
ennyire hátrált most meg a trósz az akháj rohamától.
Glaukosz azonban, a pajzshordó Lükie vezetője,
megfordult legelőbb, s leütötte a büszke Bathükleuszt,
Khalkón jó sarját, aki Hellászt lakta, kiválott
kincseivel s gazdag mezejével a mürmidonok közt.
Mellének közepén Glaukosz megütötte gerellyel,
megfordulva hamar, mikor őt megfogni akarta:
döngve lehullt, s az akhájokban sűrű fájdalom ébredt,
mert hős harcos hullt; s nagyon is megörültek a trószok:
és köribe álltak tömören: s az akháj se feledte
hőserejét, de dühét egyenest nekivitte a trósznak.
Mérionész ölt ott legelőbb deli trójai férfit,
bátor Láogonoszt, kinek apja az Ídai Zeusznak
papja, Onétór volt, s tisztelték, mint csak egy istent:
fültövön és állkapcsoson ütötte keresztül: a lelke
tagjaiból kisuhant: gyűlölt éj fedte be nyomban.
Aineiász kelevézt hajított most Mérionészra:
hitte, hogy őt, aki pajzsa mögött lépdél, leteríti:
ez meglátta előbb, kikerülte az érchegyü dárdát,
nyomban előrebukott, és háta mögött beverődött
földbe a nagy kelevéz, rezgett még vége a nyélnek,
végre hatalmas Arész az erőt tovaküldte belőle:
Aineiász kelevéze rezegeve a földbe ütődött

így, miután izmos keze hasztalanul hajította.
Aineiász meg, a lelkében dühödötten, eképzólt:
„Mérionész, te remek táncos! ha imént kelevézem
el nem vét, gyorsan megszünteti táncstudományod.”

Mérionész, a dicsódárdás, így adta a választ:
„Aineiász, ha erős vagy is, az nem könnyü neked sem,
hogy mindenkinek oltsd erejét, aki csak neked ugrik,
hogy megvédje magát; te mi vagy? bizonyára halandó.
Hát ha talán én döflek meg, hasadon, hegyes ércel,
bármily erős vagy is, és bármint bizakodsz kezeidben,
hírt adsz énnekem és lelket paripás Aidésznek.”

Szólt; hanem őt korholta Menoitiadész, az erős hős:
„Mérionész, ha derék vagy is, így dicsekedni mi szükség?
Kedvesem, itten a trószok nem szidalomra vonulnak
vissza a holt mellől, sokakat föld fed be előbb még:
háboru vége a kézben van, szavaké a tanácsban:
hát sose kell szavakat szaporítani; föl, viadalra!”

Így szólt és vezetett, s vele ment az az isteni férfi.
S nékik amott, valamint ha favágók nagy zaja támad
hegyszakadékokban, s jó messzire hallik a hangja,
úgy támadt dobogásuk a szélesutú-terü földön,
érc zaja és bőré, s jólillesztett bika-pajzsé,
míg karddal s kettős kelevézekkel kaszaboltak.
Senki sem ismerné meg, okos sem, az isteni hőst ott,
Szarpédont, miután kelevéz, vér, por borította
fejtetejétől végig, egész lábujja hegyéig.
Ők a tetem körül ott gomolyogtak, mint a legyek, ha
istállóban a telt sajtárokon egyre zsibongnak,
hogyha tavasz hajt már, s tele édes tejjel a sajtár:
így gomolyogtak a holttestnél ők; s Zeusz se vetette
máshova már ragyogó szemeit, csak e vad viadalra,
mindig is őket nézte, s töprengett a szívében
hosszan Patroklosz megölésén, hánytorgatva:
elpusztítsa-e most már őt is e vad viadalban
isteni Szarpédón mellett sugaras deli Hektór,
ércel, s vállairól zsákmányul vonja le vértjét,
vagy meredek nagy kint még soknak okozzon e bajnok.
Töprengett s azután úgy látta, hogy ez helyesebb lesz:
hogy Pélíadész Akhileusz daliás követője
újra a trószokat is meg az ércbeborult deli Hektórt
visszaszorítsa a városig, és soknak vegye lelkét.
Hát félénk lelket legelőbb Hektórba lehelt most:
szállt szekere az és menekült, így hívta a többi
trósz is futni, fölismervén Zeusz mérlege döltét.
S már a derék lükiébeliek se maradtak a síkon,
szétrebbentek, amint látták fejedelmük a holtak
halmai közt átszúrt szívvel kiterülten: igen sok
hullt még rá, amikor Zeusz ott a viszályt feszítette.

Szarpédón válláról most szedték le a fénylő
érces fegyvereket; s tovavinni a görbe hajókhoz
hősi Menoitiasz átadta a társainak már.
S ekkor Apollónhoz szólt fellegtorlaszoló Zeusz:
„Rajta, derék Phoibosz, tisztítsd már a sötét vér
fellegeit Szarpédónról, s őt vidd a nyilaknak
tömkelegéből; majd távol már, most a folyónál,
ambrosziával kend, nemenyésző leplet is adj rá.
És útjára bocsásd immár őt gyors követekkel,
Álommal s a Halállal, ez ikrekkel, kik e harcost
gyorsan a tágterü dús Lükié földjére teszik le:
ott a barátok, a testvérek balsamba borítják,
s halmot is, oszlopot is kap, mert ez a holtak adója.”

Szólt; s hallatlan az apja szavát nem hagyta Apollón:
Ída hegyormairól lesuhant a dühös viadalba:
s isteni Szarpédónt kiemelte a kopjahalomból,
messzebb vitte, lemosta folyóvíz áradatában
ambrosziával, majd nemenyésző leplet adott rá:
és útjára bocsátván adta a gyors követeknek,
Álomnak s a Halálnak, ez ikreknek, kik e harcost
gyorsan a tágterü dús Lükié földjére helyezték.

S Patroklosz, paripáinak intve meg Automedónnak,
trószot s lükioszt követett; így vont nagy bajt a fejére
balgatagon: hisz hogyha megőrzi szavát Akhileusznek,
úgy a sötét végnek bús sorsa elől menekülhet.
Mindig erősebb Zeusz akaratja az emberekénél,
bátrat is elrémít, s diadalmát elveszi könnyen,
míg máskor maga küldi előre, megint verekedni:
mint most is bízta az ő kebelében a lelket.

Kit kaszaboltál ott le előbb és kit legutolszor,
Patroklosz, hogy az istenek immár halni hivattak?
Adrészoszt legelőbb s vele Autonooszt meg Ekhekloszt,
és Megadész Perimoszt, meg Episztórt és Melanipposzt:
ott hullt Múliosz és Elaszosz, közelébe Pülartész:
őket előlte, a többi pedig menekülni rohant mind.
Nagykapujú Tróját az akháj fiak így beveszik még
Patroklosz keze által, mert kelevézzel elől dúlt,
hogyha nem áll ki a jóalapú bástyára Apollón,
rosszat akarva nekik, s oltalmat hozva a trósznak.
Háromszor feltört kiszögellésére a falnak
Patroklosz, s háromszor lökte le Phoibosz Apollón,
nemmúló kézzel ragyogó pajzsára lecsapva:
s hogy negyedizbe rohant neki, mint valamely dühös isten,
rettenetes hangon hozzá szárnyas szavakat szólt:

„Hátrább! isteni Patroklosz! nem sorsod amúgy sem,
hogy hős trójaiak várát eleméssze a lándzsád,
még Akhileuszé sem, pedig ő sokkal jelesebb hős.”

Szól; mire Patroklosz jó messzire hátrahúzódott,
messzelövő Phoibosznak hogy kikerülje haragját.
Hektór meg Szkaiai-kapunál a patás paripákat
fékezvén, töprengett: hajtsa-e újra csatába,
vagy seregét a falak közibe gyülekezni kiáltta.
Míg így töprengett, melléállt Phoibosz Apollón,
s éppen olyan volt, mint ifjú viruló deli férfi,
Ásziosz, ő, Hektór nagybátyja, a lóbetörőé,
mert Hekabének volt ő öccse, Dümász fiusarja,
és Phrügiába lakott, folyamánál Szangariosznak:
ennek alakjában szólt most Zeus sarja Apollón:

„Hektór, mért álltál el a harctól? Hisz nem is illik.
Annyira, mint gyöngébb, volnék csak nálad erősebb:
megbánnád akkor, ha a harcból visszavonulnál.
Rajta, kövesd Patrokloszt már a patás paripákkal,
hátha megölheted őt, s diadalt ad néked Apollón.”

Mondta, s a küzdők közt tovalépdelt újra az isten;
s harcos Kebrionészt sugaras Hektór odahívta,
hogy lovait vesszőzze a harcba; eközben Apollón
szállt a tömeg közepébe: zavart küldött az akhájra,
és diadalt Hektórnak adott meg a trójaiaknak.
Hektór hagyta a többi akhajt, egyet se dőfött le:
Patroklosz fele úzte erőskörmű paripáit.
S Patroklosz szemben szökkent szekeréről a földre,
balja gerelyt tartott, másikkal fölragadott egy
csillámló érdeshegyü sziklát, jól belemarkolt.
És nekidőlve kidobta: nem is szállt messze a hóstól,
hasztalanul se röpült: Hektórnak hadszekerészét,
Kebrionészt, fattyú-sarját a dicső Priamosznak,
míg gyeplőt tartott, a hegyes kő homlokon érte:
szétmorzsolta a szikla szemöldjét, csontja sem állta
ezt a követ: mindkét szeme lába elé a homokba
hullt le; miként bűvár, maga is lebukott ama díszes
harciszekérről, és csontjából lelke kiröppent.
És te, lovag Patroklosz, szurkáltad szavaiddal:

„Jaj, mily fürge e férfi, be könnyen tud lemerülni:
hát ha talán a halas tenger közepére kerülne,
jóllakhatna sokat, kagylókra vadászva a mélyben,
úgy leugorva a gályatetőről, bárha viharban,
mint most itt a mezőn könnyen lebukott a szekérről:
vannak hát kitünő bűvárok a trójaiak közt.”

Így szólt és indult hős Kebrionész fele nyomban,
mint az oroslán támad, hogyha, amíg a karámban
dúl, mellén sebzik, s a saját dühe veszi el ottan:
ily vágyn szöktél, Patroklosz, Kebrionészre.
Hektór meg szemben szökkent szekeréről a földre.
Kebrionész körül ott vívtak, mint két vad oroslán,

mely a hegyek tetejében elölt szarvas teteméért éhesen és dühödött nagy vággyal telve verekszik: így most Kebrionészért két értője a harcnak, hősi Menoitiasz Patroklosz s nagyszerű Hektór, vágyódott egymás húsát kaszabolni vad ércel. Hektór már megfogta fejét, s tartotta szilárdan; Patroklosz meg a lábánál markolta; s a többi trójai és danaosz vívott dühödött viadallal.

Mint ha az Eurosznak s a Notosznak kél viadalma, hegyszakadékokban, sűrű erdőt rázni sietnek, bükköt, kőrisfát, meg a som dúskérgű sok ágát, és egymáshoz csapkodják a nagy ágakat egyre, szörnyű zsvajgással, s a törő ágak zaja csattog: trósz meg akháj így tört egymásra ölő viadalban; és egy sem gondolt közülük csúf megszaladásra. Kebrionész körül ott sok lándzsa csapott be a földbe, szárnyas vessző is, szökkenve az íj idegéről; és sűrű nagy kövek is döngették ott a körötte küzdők pajzsait: ő teljes hosszában a porban nyúlt el, a harciszekér hajtását fekvé feledte.

Éeliosz valameddig az ég közepére nem ért föl, mindkét fél lövedéke talált, és hulltak a népek: ám mikor Éeliosz hajlott a tulok-kifogásra, akkor sorson túl az akhájok lettek erősek: Kebrionészt, a vitézt kiragadva a lándzsaözönből s trósz hadizajból, vállairól vonták le a vértjét. Patroklosz meg a trójaiaknak esett dühödötten: háromszor szökkent rájuk, mint szélesebb Árészt, szörnyű üvöltéssel, s ugyanannyiszor ölve kilencet: s hogy negyedikbe rohant oda, mint valamely dühös isten, akkor, Patroklosz, már élted vége előtt: mert elibéd állott a kemény viadalban Apollón, rettentőn: de a hős nem látta meg ezt a gomolyban: mert sűrű ködbe takartan jött vele szembe az isten: s háta mögé állt, s vállait és megütötte gerincét szétfeszített tenyerével: szédült kék szeme tőle. S most Phoibosz leütötte fejéről harcisisakját: messze gurult zajosan, paripák dobogása közébe ott az a szemrétes sisak: és forgója a vértől s portól szennyes lett; azelőtt sose volt lehető az, hogy lobogó lóforgóját por szennye borítsa: isteni férfinak feje, kedves homloka volt csak benne: Akhilleuszé; s Zeus most Hektórra ruházta: hordja fején, hisz már nincs messze a végveszedelme. Széttört Patroklosz markában a nagynyelű dárda, bárha erős, érces, nagy volt; s vele pajzsa, e földig érő pajzs szintén szíjastul hullt le a földre; s Zeus fia, Phoibosz Apollón, még vértjét is eloldta.

Elkábult szive, lent ragyogó szép teste elernyed:
állt hüledezve; s a válla között megdobta közelből
egy dardán harcos, hátulról, érckelevézzel,
Panthoidész Euphorbosz, a kortársak közül első
dárdavetésben, lóhajtásban s fűrgé futásban:
hűsz férfit már akkor a földre vetett szekeréról,
hogy szekerén legelőször szállt, hadakozni tanulva.
Patroklosz lovag, ez lőtt rád kelevézzel először,
s nem vert földre: de visszafutott s a gomolyba vegyült be,
hűsából kőriskelevését visszarágatta,
s meg nem várta a hűs Patrokloszt, bárha csupasz volt.
Ez meg az isten ütésétől s leigázva dzsidától,
vissza a népe közé hátrált, hogy a vést kikerülje.
S Hektór hűslelkű Patrokloszt látva, hogy újból
visszavonul, s hogy megsebesült hegyes érckelevéztől,
tört közelébe a hadsoron át, s beledöfte dzsidáját
ágyékába: s az érc átszökkent rajta egészen:
döngve zuhant le, akháj népét nagy gyászba borítva.
Mint ha erűs nagy kant leterít nekirontva oroslán,
mert a hegyek tetején dühödött vággyal verekednek,
keskeny forrásnál: mindkettű ott akar inni;
s fű a kan, ám az oroslán öt leigázza erűvel:
hűsi Menoitidésznek ekép, aki már sokat ölt meg,
Hektór Príamidész elorozta dzsidával a lelkét:
és dicsekedve beszélt hozzá, szárnyas szavakat szűlt:

„Patroklosz, hitted, feldűlod a trójai várost,
és a szabadság napját elveszed asszonyainktűl,
majd szeretett honi földedhez viszed őket a gályán,
balga, te! mert hisz elűttűk Hektór gyors paripái
futnak a harcba feszűlve, s a harcos trójaiak kűzt
én kelevézemmel kitűnűk, s így tűlűk a rabság
napját messze vetem; s keselyűk falnak be ma téged.
Jaj, nyomorult, nem véd meg már, noha bátor, Akhilleusz;
harcbamenűt maradű aki így intett bizonyára:
»Vissza ne jűjj nekem, Patroklosz, hadszekeres hűs,
gűrbe hajűinkhoz, míg férfiűlű deli Hektór
mellén vérmocskolt ingét szét nem szakítottad«,
biztosan így szűlt ő, és rávett, esztelen embert.”

Neki, lovag Patroklosz, mondtad bágyadozűan:
„Most, Hektór, fennen kűrkedsz, hisz néked adott már
gyűzelmet Kronidész meg Apollűn, kik leigáztak
kűnnyen: vállamrűl hiszen ők tépték le a vértet.
Ám *ilyenek* ha akár huszan is nekem szaladoznak,
hát mind ottvesznek, lándzsám mindet leigázza.
Engem a vésses sors és Létű gyermeke ölt meg,
és a halandűkbűl Euphorbosz - s harmadikul te.
Mást mondok neked én, te pedig vesd jűl a szivedbe:
hosszan nem járűkász te se már, mert már kűzeledben

áll a halál neked is, közeledben a kényszerű végzet,
és a dicső Akhileusz keze sujt le, az Aiakidészé.”

És amidőn így szólt, a halálnak vége borult rá:
lelke a tagjaiból kiröpült s Hádészba lesurrant,
sorsán sírva, s az ifjúságot, erőt odahagyva.
S még a halotthoz is így szólt most ragyogó deli Hektór:

„Patroklosz, mit jóslod nékem a végveszedelmet?
Senki se tudja, nem-é szépfürtü Thetisz fia fogja
dárdámtól sujtatva előbb elveszteni lelkét.”

Így szólt és kiragadta a sebből érckelevezét,
s sarkkal hágva reá, a gerelyről visszataposta.
S rögtön e lándzsával rontott neki Automedónnak,
gyorslábú Akhileusz hőslélkű fegyveresének:
hogy megsujtsa: de gyors paripák vitték, nemenyészők,
szép adományul Péleusznak kiket istenek adtak.

TIZENHETEDIK ÉNEK

MENELÁOSZ VITÉZKEDÉSE

Nem maradt az Arész-kedvelt Meneláosz előtt sem rejtve, hogy elhullott Patroklosz a trójai kéztől: tört az elősoron át, ragyogó ércmezbe takartan; s járt védőn körülötte, miként kis borju körül jár bögve az anyja, ha most ellett s ezelőtt sohasem még: Patroklosz körül így járt szökehajú Meneláosz. Dárdanyelét feszítette fölébe, s a domboru pajzsot, ölni mohón, aki csak közelébe törekszik a holtnak. Ám Panthúsz jó-kőrisdárdás sarja se hagyta tisztanevű elesett Patrokloszt: állt közelébe, és az Arész-kedvelt Meneláosz hóshöz ekép szolt:

„Átreidész Meneláosz, Zeusz-sarj, nép fejedelme, hátra! a vérbeborult zsákmányt meg a holttetemet hagyd! Nálam előbb sem trósz, sem nagyhírű segitőtárs nem hajított kelevézt órá a kemény viadalban: hagyd learatnom ezért jóhírem a trójaiak közt, mézédés lelked hogy a lándzsám el ne ragadja.”

Felsóhajtva felelte a szökehajú Meneláosz: „Zeusz atya! nem szép ám dicsekedniök ekkora dolyffel. Így nagy gögös erőt sose hordoz párduc, oroslán, sem gonoszindulatú vadkan, pedig ennek a lelke legjobban duzzad mellében a szörnyü erőtől, mint amilyent Panthúsz három gerelyes fia képzél. Lám, a lovas Húperénór sem láthatta a hasznát, ifjúságának, mikor engem szídvá bevárt itt, s leghitványabb harcosnak nevezett az akhájok közt: de bizony kijelentem, hogy nem eredt maga lábán kedvre deríteni jó szüleit, szeretett feleségét. Így oldom meg majd az erőd neked is, ha velem még szembeszegülsz: hát azt mondom, húzódj csak egészen vissza a nagy sokaságba, ne állj ki elem viadalra, még mielőtt baj sujt; baj után a bolond is okos már.”

Szolt; de a másik a szót meg nem szívlelve, felelte: „Most hát végre lakolsz igazán, Zeusz-sarj, Meneláosz, mert testvéretem ölted meg, s még mersz dicsekedni: özvegygé titted feleségét nászszoba mélyén, átkos nagy zokogást és gyászt hoztál a szülőkre. Tán megszüntetem én e szegényeknek zokogását, hogyha fejed meg a fegyvereid vihetem, s a kezébe vethetem ott Panthúsznak s isteni Phrontisz anyámnak.

Megkísérletlen hosszan nem lesz ez a munka,
nem marad el sem a harc, sem a harcierő, sem e rémség.”

Így szólt, s megsértette gerellyel, domboru pajzsán:
csak hogy az érc hegye elgörbült, nem törte keresztül
azt az erős pajzsot; mire másodikkul Meneláosz
rontott rá érccel, Kronidészhoz küldve fohászát.
És ama visszaszökellőnek most torka tövébe
szúrt, nekidőlt maga is, bízott keze jó erejében:
gyöngye nyakán másoldalt jött ki a dárdahegy újra.
Döngve zuhant le a földre, csörömpölt rajta a fegyver.
Vérbe borult haja, mely szép volt, valamint Khariszoknak
fürtjei, ékes arany meg ezüst szalagokba szorítva.
Mintha nevelget egy ember széleslombu olajfát
elhagyatott réten, hol a víz bőven fakadoz föl,
szép a fa és viruló, s míg mindenféle szeleknek
lengve fuvalmában hajlong, nő hősizinü szirma;
s egyszer csak nekiront viharos nagy széllal az orkán,
árkából kiszakítja, s a földre teríti ki hosszan:
így fosztotta le Átreidész Meneláosz a dárdás
Euphorboszról fegyvereit, miután leütötte.
S mint ha hegyekben nőtt, erejében biztos oroszlán
réti gulyának legszebbik tehenét kiragadja:
rettenetes foggal rácsap, s a nyakát töri ketté,
és azután beleit habzsolja, kiszüröcsöli vérét,
marcangolja, s a pásztorok és a kutyák riogatják
nagy hangon, de a távolból, s vele szembekerülni
egy se merész, elfogja a sápadt félelem őket:
így közülük sem akadt, akinek mert volna a lelke
keblében Meneláosz hőssel szembe kiszállni.
Ekkor a Panthoidész híres vértjét Meneláosz
elviszi tán könnyen, ha Apollón meg nem irigyli,
s fürge Arész mását, Hektórt nem küldi reá most
fölvén a kikón vezető Mentésznak alakját;
megszólítva a hőst, hozzá szárnyas szavakat szól:

„Hektór, ennyire kergeted azt, mit utol sosem érhetsz,
harcias Aiakidész lovait: bajos ám a halandó
embernek fékeznie, vagy lovagolnia őket,
másnak, mint akit istennő szült: hős Akhileusznak.
És ezalatt Meneláosz, az Átreusz hős fiúsarja,
míg Patrokloszt védte, megölte a legderekabb trószot,
Euphorboszt, s küzdő erejét elorozta örökre.”

Mondta, s a küzdők közt tovalépdelt újra az isten;
s erre sötét kebelét Hektórnak a rettenetes kín
elborította: körülpillantott most a sorok közt,
s látta azonnal, amint az a fegyvereket viszi éppen,
s ez hever ott elnyúlva, sebéből vére patakzik.
Tört az elősoron át, ragyogó ércmezbe takartan,
éles üvöltéssel, Héphaisztosz lángja ilyen csak,

mely sose hűny: s Átreusz fia jól hallotta e hangot:
felsóhajtva eképen szólt nagylelkü szívéhez:

„Jaj, ha a szép fegyvert most itt hagyom, és aki itten
fekszik, Patrokloszt, ki e harcban az én nevemért hullt,
hát aki lát danaosz, félek, haragudni fog énrám;
míg ha magam küzdök Hektórral, a trójaiakkal,
mert ezt restellem, könnyen bekerítenek engem:
hisz sisakos Hektór minden trószta erre vezérel.
Csakhogy az én kedves lelkem mért szól velem erről?
Hisz ha ki istenség ellen vágyik verekedni,
isten-kedvelttel, hamarost rágördül a nagy baj.
Egy danaosz sem fog haragudni reám, ha meg is lát,
hogy Hektórt kerülöm, mivel isten küldi a harcba.
Bárcsak a harcban-erőshangú Aiászra akadnék,
ketten előrerohanva megint verekedni sietnének
istenek ellen akár, hogy a holttetemet kiragadjuk
újra Akhilleuszna: s ez még jó lenne a bajban.”

Míg ezt hányta-vetette a lelkében s a szívében,
már odaértek a trósz sorok is, Hektórral az élen.
Ő meg visszavonult hátrább, odahagyta a holtat,
sűrűn hátratekintve, akár a sörényes oroszlán,
melyet a férfiak és ebek üznek odébb a karámtól
dárdával s rivaló hanggal: kebelében a bátor
szív megretten, s ő kelleetlen kullog el onnan:
így ment el Patroklosztól Meneláosz, a szőke.
S megfordulva megállt, miután az övéit elérte,
hogy fürkészve keresse a nagy Telamóniosz Aiászt;
és meglátta azonnal balszárnán a csatánna,
bátorította a társait épp, sürgette a harcra:
mert nagy félelmet hajított a szívébe Apollón.
Futva futott hozzá, s ezt mondta az oldala mellett:

„Aiászom, jer a holt Patrokloszt védeni vélem
gyorsan, visszaragadjuk tán Akhilleuszna a tetet,
bár csupaszon, hisz a fegyvereit Hektór elorozta.”

Szólt s a vitéz Aiász lelkét szava harcra tüzelte:
tört az elősoron át, s vele szőkehajú Meneláosz.
Patrokloszt Hektór kirabolta, s húzta magával,
hogy lemetélje a vállairól a fejét hegyes ércce,
s meghurcolt tetemét Trójában ebeknek adassa.
S Aiász jött közelébe, torony-nagyságu pajzzsal.
Hektór visszavonult tüstént segítő seregéhez:
fölszökent szekerére, s a szép fegyvert odaadta
társainna, hogy a várba vigyék, s hozzon neki nagy hírt.
Aiász Patrokloszt széles pajzzsal betakarta
s úgy állt, mint kicsi kölykei közt óvón az oroszlán,
hogyha az erdőn át viszi őket, s ott a vadászok
körbekerítik, s ő erejében bízva tekintget

körbe, a homloka bőrét rá ráncolva szemére:
így járkált Aiász deli Patroklosz teteménél.
Szemben az Átreidész, az Arész-kedvelt Meneláosz
állt, s a szívében nőttön-nőtt az erős szomorúság.

Glaukosz, Hippiokhosz fia és Lükié fejedelme
Hektórt szírdta szavával, görbén fölfele nézve:

„Hektór, szemre be szép vagy, a harcra bizony nem elég ez;
hasztalanul hordoz nagy hír, hisz inadban a merszed.
Gondold meg most már, hogyan is véded meg a várad
s városodat te magad s egyedül, csak a trójaiakkal:
egy lükiébeli sem megy már verekedni a vészben
váratokért, miután köszönet nem volt soha abban,
hogy vívtunk mi az ellenséggel örök-szakadatlan.
Hogy tudnád a silányabbat megvédeni harc közt,
mondd, nyomorult: aki Szarpédónt odahagytad, a társad
s vendéged, hogy az argosziak zsákmánya maradjon;
őt, ki sokat használt neked és váradnak, amíg élt,
és a kutyákat most nem merted tőle elűzni.
Rám lükiébeliek közül egy is hogyha figyelmez,
hát hazamegy, s Trójának kész meredek veszedelme.
Volna erő csak a trószokban, csak volna merészség,
nemremegő, mely a férfibe száll, ha kiáll a hazáért
ellenség ellen, s türelemmel fárad a harcban,
Patrokloszt akkor tüstént Trójába ragadnók.
És ha a holttest már bent volna a trójai várban,
hogyha ki tudtuk volna ragadni a harc gomolyából,
akkor Szarpédón szép fegyvereit ki is adnák
nyomban az argosziak, s őt is Trójába vihetnők;
mert olyan embernek követője e holt, ki az argív
gályák közt első, s fegyvernöke mind tusavívó.
Csakhogy a büszkeszívű Aiászt nem merted a harcban
szemben várni be, és a szemébe tekinteni vész közt,
sem vele megverekedni, mivel nálad derekabb ő.”

Görbén fölfele nézve felelt sisakos deli Hektór:

„Glaukosz, bölcs létedre miért szólsz ekkora göggel?
Kedvesem, azt hittem, mindjüknél jobbeszü vagy te,
kik Lükién, a rögös földön tartják a lakásuk:
most pedig elmédet megróvnom ezért a beszédért,
azt mondod, hogy nem vártam be a termetes Aiászt.
Nem szoktam soha félni a harctól, lódobogástól:
csakhogy mindig a pajzsos Zeusz akaratja erősebb,
bátrat is elrémít, s diadalmát elveszi könnyen,
míg máskor maga küldi előre, megint verekedni.
Rajta; barátom, most állj mellém, s nézd meg e munkát:
vajjon, amint mondod, hitvány leszek-é az egész nap,
vagy pedig egy danaoszt, noha vágyik erősen a harcra,
holt Patroklosz védelmétől visszaszorítok.”

Szól és ráriadott rivalogva a trójaiakra:
„Trójaiak, lükiébeliek, dardán tusavívók,
férfiasan, feleim, ne feledjete el tusakodni:
míg a vitéz Akhileusz vértjét testemre kerítem,
mit Patroklosz hőserejét leterítve szereztem.”

Szól a sisakrázó Hektór, és nyomban elindult
vésteli harcukból, s rohanó léptekkel elérte
még a közelben társait, oly gyors lábbal iramlott:
vitték Trója felé Akhileusz híres hadivértjét.
S ő vértet váltott; távol könnyes viadaltól,
mert szent Trója felé a magáét küldte a harcos
trójaiakkal, s ő fölvette magára Akhilleusz
elnemenyésző fegyvereit mind, melyeket egykor
istenek adtak a kedves apának, s ő a fiának
vénen; azonban nem vénült meg bennük Akhilleusz.

Látta a távolból őt fellegtorlaszoló Zeus,
isteni hős Akhileusz vértjét hogyan ölti magára,
megcsóválta fejét, s lelkéhez azonnal eképzolt:

„Jaj, te szegény, a halált igazán nem sejt a lelked,
bár közeledben van: de te most öltöd fel a vértjét
annak a legderekabbnak, akit mind retteg a többi;
és akinek gyengéd s bátor társát te megölted;
és a fejről s vállairól leraboltad a fegyvert
nem rendjén: de azért néked nagy erőt adok én most,
kárpótlásul, amért haza már sose térsz e csatából
s Andromakhé Akhileusz vértjét le nem oldja terólad.”

Szól Kronión, és bólított rá barna szemölddel,
s Hektórhoz simította a vértet: a szörnyü dühöngő
Árészt szállt bele: tagjait eltöltötte belülről
hévvel, erővel; s ő a neves segítőkhez elindult
szörnyü rivalgással: s úgy tűnt már mindegyiküknek,
hogy ragyogó vértjében olyan, mint bajnok Akhilleusz.
Körbenjárt köztük, mindet serkentve szavával,
Meszthlészt, véle Medónt és Glaukoszt, Therszilokhoszt is,
Aszteropaioszt és Deiszénórt, Hippothooszt is,
Phorküoszt és Khromioszt s velük Ennomosz égimadárjóst;
buzdította e bajnokokat, szárnyas szavakat szolt:

„Körbelakó segítők sok törzse, figyeljete énrám:
nem sokaságot akarva, mivel nem is arra szorultam,
hívtam mindegyikötöket én ide városotokból:
ám hogy a trósz feleségeket és csöpp gyermekeket mind
kész örömet védjéte a harcos akháj sereg ellen;
népemből adományt, eleséget ezért csikarok ki,
hogy vele mindegyikötöknek felüdítsem a lelkét.
Éppen ezért rontson csak elő mind s vesszen akár el
vagy meneküljön meg: hiszen így csevegünk mi a harcban.
S Patrokloszt aki holtan bár idehúzza a trószok

lóbetörő seregéhez, s Aiászt tőle elúzi,
avval megfelezem zsákmányom: az egyik övé lesz,
másik rész az enyém, s mint hírem, a híre olyan lesz.”

Szólt, s buzgón egyenest rátörtek mind az akhájra,
lándzsájuk fölemelve: s a lelkük hitte erősen,
hogy Telamóniadésztől elhúzzák a halottat:
balgák: hisz lelkét még soknak vette el ottan;
s Aiász hívta a harcban-erőshangú Meneláoszt:

„Kedvesem, isteni sarj, Meneláosz, nem hiszem én már,
hogy mi magunk is akár hazatérünk innen a harcból.
S már nem is annyira Patroklosznak féltém a testét,
mely Trójában lesz tüstént madarak s ebek étke,
mint amiként fejemet féltém, hogy szörnyü baj éri,
és a tiédet: mert a hadaknak fellege, Hektór,
már mindent beborít: feltűnt meredek veszedelmünk.
Hát csak hívd a legelsőket, tán lesz, ki figyel ránk.”

Szólt; s nem volt rest harcban-erőshangú Meneláosz:
messzeható hangon harsant danaosz seregére:

„Kedvesek, argosziak fejedelmei és vezetői,
mind, akik Átreidész Agamemnón és Meneláosz
mellett közmegadott bort isztok, s népeitekkel
rendelkeztek; s Zeusz ad hozzá tiszteletet s hírt.
Szörnyü nehéz nekem itt minden vezető fejedelmet
szemmel tartani: mert nagy a lángja a harci viszálynak.
Hát ki-ki törjön előre magától, lelke ne túsza,
hogy Patroklosz a trósz ebeket táplálja, vidítsa.”

Szólt; s jól meghallotta a gyors Oileusz-fia Aiász:
elsőnek száguldva rohant csatavészben előre.
Majd pedig Ídomeneusz s fegyvernőke Ídomeneusznak,
Mérionész, az ölü nagy Enüaliosszal egyenlő.
És ki sorolhatná föl névről mindazokat, kik
nyomban utánuk akháj részről verték föl a harcot?
Csakhogy a trósz támadt szaporán, vezetett deli Hektór.
Mint ahogyan Zeusztól-eredő folyamárban a roppant
hullám torkolatánál bög, körülötte a szirtes
part visszhangzik, amint ki-kicsap tetejébe a tenger:
így zsvajogtak a trójaiak; s ezalatt az akhájok
Patroklosz körül ott álltak mind, lelkük is egy volt,
védték őket az ércpajzsok; ragyogó sisakukra
sűrű ködöt hintett Kronidész, hiszen annak előtte
sem volt néki Menoitidész gyűlölt, soha, míg itt
élt még, és fegyvernőke volt a nagy Aiakidésznak:
azt gyűlölte, hogy őt megkapják Trója kutyái
zsákmányul: hát küldte barátait érte kiállni.
Fényespillantásu akhajt trósz vert el a holtól
kezdetben: menekültek félve, de egyiküket sem
dárdázták meg a dölyfös trószok, akárhogy akarták;

elvitték a halottat ezek, de hamar közeledtek
újra felé az akhájok, mert már visszaterelte
Aiász őket, a termettel, tettel kimagasló
minden akháj hős közt, a dicső Akhileusznak utána.
Tört egyenest az elősoron át, valamint az erős kan,
mely a hegyen könnyen szór szét ebeket s viruló szép
ifjakat is, folyton fordulva a hegyszakadékban:
így a derék Telamón fia, fénylő harcias Aiász
könnyen szertezilálta a trósz hadirendjeit ekkor,
Patroklosz köribe tömörülve kik annyira hitték,
hogy várukba viszik, s a dicsőséget learatják.
Őt a pelaszg Léthosz ragyogó fia, Hippothoosz hős
lábainál fogvást vonszolta a szörnyü csatán át,
mert szíjat fűzött már át ina közt a bokáján,
trósznak, Hektórnak kedvezve; de veszte hamar jött,
s attól senki se védte meg őt, noha vágyakozott rá.
Mert Aiász, Telamón fia, ráugrott a tömegben,
és szemből sujtotta meg őt ércarcu sisakján:
szertehasadt az a lóforgós sisak érce hegyétől,
mert az erős kelevéz meg az izmos kéz belesujtott,
és a velő is előbuggyant vérrel keveredve
nyílásán; erejét vesztette ez, és a kezéből
nagyiszivü Patroklosz lábát leeresztve a földre,
ő maga is lebukott arcával a holt teteméhez,
Lárisz mézejétől távol, meg se fizetve
táplálásáért a szülőknek, mert hisz az élte
kurta maradt: a vitéz Aiász kelevéze leverte.
Hektór meg ragyogó kelevézt Aiászra hajított:
ez meglátta előbb, kikerülte az érchegyü dárdát
éppen hogy; s Szkhedioszt, aki Íphitosz fia volt és
legderebb Phókisz daliái között, s Panopeusznak
lakta dicső mézejét, sokakon gyakorolva uralmát,
őt sujtotta a vállpercén, őt fúrta a dárda
érchegye át, és fönt vállán át újra előtört:
döngve zuhant le a földre, csörömpölt rajta a fegyver.
Aiász meg Phorküsz, Phainopsz daliás fíusarját.
Hippothooszt aki védte, gyomortájon megütötte:
szétszakította a páncélját, omlott ki a béle
át a rezen, s ő porba zuhant, markolta a földet.
Minden előharcos hátrált, Hektór is, a fényes,
míg az akháj rivalogva továbbvonszolta a holtat:
Phorküsz s Hippothooszt, s vállukról vont le vértjük.

Ekkor a trósz az Arész-kedvelte akhájok elől már
Ílionába, honába fut, enged gyáva szivének,
Argosz népe pedig diadalt Zeusz végzete ellen
szerzett volna vitézségével: csakhogy Apollón
Aineiászt maga küldte, hasonlítván Periphászhoz,
Épütidészhez, a hírnökhöz, ki a vén apa mellett
vénült meg, a mint hírnök, adott sok drága tanácsot:

ennek alakjában szólt most Zeus sarja Apollón:
„Aineiász, hogyan is tudátok az istenek ellen
Trója magas várát megvédeni majd? Pedig én már
láttam férfiakat, kik pusztán jó erejükben
és seregükben bíztak, a népük nem remegett meg:
most az akhájnál inkább szán minekünk diadalmat
Zeusz: de ti csak reszkettek szörnyen, nem verekedtek.”

Szólt, mire Aineiász ránézett s látta, hogy ő a
Messzelövő; nagyot ordított Hektór fele nyomban:

„Hektór s trószoknak, segítőknek más vezetői,
szégyen Arész-kedvelte akhájok elől seregünknek
gyáván és leigázottan Trójába tolni.
Hisz most is; közelembbe kerülve, egy isten eképe szólt,
hogy segítők a csatában a harc legfőbb ura, nagy Zeus:
rontsunk hát az akhájoknak; legalább ne nyugodtan
hurcolják haza Patroklosz tetemét a hajókhoz.”

Szólt, s az előcsapatoknak elébe szökellve megállott;
megfordultak mind, s az akhájjal szembeszegültek.
Aineiász kelevézétől Leiókritosz elhullt,
sarja Ariszbásznak, Lükomédész nagyszerű társa.
Szánta az elzuhanót az Arész-kedvelt Lükomédész;
ment közelébe, megállt s hajított ragyogó kelevézzel,
s Hippaszidész Apiszáónt verte, a nép terelőjét
melle alatt máján, meg is oldta azonnal a térdét:
Paionié mezejéről jött volt trójai tájra,
s Aszteropaiosz után ő volt a csatákban a legjobb.
Most elesett; megsánta a harcias Aszteropaiosz,
ő is előreszaladt, verekedni akart az akhájjal:
hasztalanul, mert Patrokloszt ők mind körülállták
pajzsosan és dárdásan, előre meresztve a dárdát:
Aiász körbenjárt, buzdítva erősen a többi;
és senkit se hagyott hátrálni a holt közeléből,
sem kirohanni csatára a többi akháj csapatából,
csak szorosán közelébe maradva tusázni a holtért.
Így rendelte a roppant Aiász: vér pirosában
ázott már a mező: s ők sűrűn hulltak a földre,
trójai holttestek s az erőslélkű segítők is
és az akhájok: nem vér nélkül folytak a harcok:
mégis akháj kevesebb hullott, mert mindig ügyeltek
arra, hogy egymástól a nehéz viadalt tovaűzzék.

Így tusakodtak ezek tűzlángként; mondhatod akkor
tán, hogy a nap meg a hold sincs már épségben az égen:
mert a csatában köd borított minden deli harcost,
míg holt Patroklosz mellett verekedtek e hősök.
Közben a többi remeklábvértés akháj meg a trószok
mind szabadon vívtak tündöklő légben: a napnak
éles fénye futott, felhő sem tűnt föl a síkság

és a hegyek táján; s olykor szüneteltek a harcban,
s egymás kínokozó kelevézeit is kikerülték
messzebb állva; de ők túrték a középben a sok kint
ködben, küzdés közt, gyötrődtek a sok gonosz ércetől
ott a legelsők mind; csak még két nagynevű harcos
férfiu nem hallott, Thraszümédész s Antilokhosz hős,
arról, hogy meghalt Patroklosz, a tiszta, de hitték,
hogy legelől küzd még a tömegben a trójaiakkal.
Ők látván az ölést meg a társak megriadását,
távolban tusakodtak, mert így adta ki Nesztór
nékik a rendeletet, buzdítva a barna hajóknál.

Ott az egész napon át a keserves harci viszálynak
kéltp roppant küzdelme: a fáradság, a verejték
folyton a térdét és lábszárát, lábait is lent,
és a kezét, a szemét mocskolta a sok daliának,
gyorslábú Akhilleusz daliás fegyvernöke mellett.
Mint ha cselédeknek roppant bikabőrt ad a gazda,
húzni-feszíteni szét, ha a bőr már részeg a zsírtól:
átveszik és körben szétoszlanak és kifeszítik,
s tűnik a nedvesség, de a zsír mélyebbre ivódik,
mert húzzák sokan, és az egész kereken kifeszül már:
így ezek erre meg arra, kicsiny térségen a testet
húzták két részről, mert hitte erősen a lelkük,
hogy megszerzik: a trójaiak föl a várhoz akarták
vinni, ezek meg a görbe hajókhöz; kélt körülötte
vad viadal: népkeltő Árész, vagy maga Pallasz
sem kicsinyelhetné, bármekkora volna haragja:
férfiak és lovak ily keserű harcát feszítette
Patroklosz teteménél eznapi Zeusz. De Akhilleusz
Patroklosznak még ekkor sem tudta halálát:
mert nagyon is távol tusakodtak a fűrgé hajóktól,
trójai bástya alatt: nem hitte a lelke, hogy otthál
Patroklosz, hanem azt, hogy visszajön élve, ha egyszer
már a kapukhoz elért: mert hogy földülja a várost
nélküle, azt nem hitte, de azt sem, hogy vele együtt.
Mert anyjától ezt sokszor hallotta titokban,
roppant Zeusz tervéről mindig tőle kapott hírt.
Csakhogy e szörnyű csapást még anyja se mondta el ekkor,
hogy már elpusztult bajtársa, a legszeretettebb.

S ők a tetem körül ott, hegyes ércet tartva kezükben,
összefonódtak folytonosan, s egymást kaszabolták;
s volt, aki így szólalt meg a vértés akháj daliák közt:
„Kedveseim, jó hírt sose hozna, ha visszavonulnánk
görbe hajóinkhoz; jobb lenne, ha most a sötét föld
nyelne be mindnyájunkat: sokkal több haszon érne,
mint ha a lónevelő trószoknak hagyjuk a testet,
hogy várunkba vigyék, s a dicsőséget learassák.”

S volt, ki a büszkeszívű trószok közt hangoztatta:
„Kedveseim, ha a végzet az is, hogy e holt közelében
mind elpusztuljunk, ne vonuljon el egy sem a harctól.”
Volt, aki így szólott, serkentve a társa haragját.

Így verekedtek ezek, s a csatának vad riadása
kélve az érc égboltig elért, rezgő levegőn át.
Messzebb állt Akhileusznak két paripája a harctól,
ott sírtak, megtudva, hogy elhullt, porba hanyatlott
férfiölő Hektór keze által hú vezetőjük;
és, noha Automedón, a Diórész bátor utóda,
gyors ostorral a két paripát hajtotta, ütötte,
s szólt sok lágy szóval hozzájuk, szólt fenyegetve:
csak nem akartak menni, se tágterü Hellészpontosz
görbe hajói felé, sem a harcos akháj csapatokhoz:
mint kőoszlop, amely nem mozdul a sír tetejében,
elhalt férfiú vagy nő sírján áll szakadatlan:
így álltak gyönyörű szekerüknek előtte szünetlen,
és fejüket földnek horgaszta: csorogtak a forró
könnyek a szempilláik alól, míg sírtak, a földre,
gyászolták kocsisuk; szennyes lett sűrű sörényük,
mely mindkét oldalt kibomolt az igák gyűrűjéből.
Látta a két zokogó paripát és szánakozott Zeusz,
megcsóválta fejét, s lelkéhez azonnal ekép szólt:

„Benneteket, ti szegények, mért adtunk a halandó
Péleusznak? Ti sosem vénültök s el sem enyésztek.
Tán hogy részt vegyetek nyomorában az emberi fajnak?
Mert hisz az embernél a világon nincs nyomorultabb
mindama lény közt, mely lélegzik s mászik a földön.
Mégsem fog veletek meg a díszesmívü szekerrel
Hektór Priamidész száguldani: nem hagyom én azt.
Vagy nem elég, hogy a fegyvereket hordozva dicsekszik?
Nektek erőt vetek én szívetekbe s a térdeitekbe,
hogy még Automedónt is megmentsétek a harcból
vissza a gályákhoz; de a trósznak adok diadalmat:
öljön, amíg el nem jut a jópadu görbe hajókig,
míg nem süllyed a nap, s nem jó el az isteni alkony.”

Így szólt, és nagy erőt fújt most a derék paripákba;
s ők a sörényükről rázták le a port, s tovavonták
gyorsan a gyors szekeret görögök közt, trójaiak közt.
Rajta meg Automedón küzdött, noha búsán a társért,
mint keselyű, ha ludak közibé csap, szállt a lovakkal.
Könnyen szökkent ő ki a trójaiak tömegéből,
könnyeden is kergette meg őket a sűrű gomolyban.
Ámde le nem terített egyet sem, míg nekiugrott:
mert hisz nem lehetett neki, szent szekerem maga állván,
lándzsát vetnie, gyors lovakat fékeznie egyben.
Későn vette csak észre szemével az egyik erős társ,

Alkimedón, Láerkész Aimonidész fiusarja:
és a szekér mögül ekkor ekép szólt Automedónhoz:

„Automedón, melyik isten volt, ki szivedbe vetette
kárta-vívó tervét, s megfosztott józan eszedtől?
Hát így küzdesz a trószokkal, legelől a tömegben,
egymagad: elhullott társad; Hektór dicsekedve
hordja a vállán már hadivértjét Aiakidésznek.”

Néki meg Automedón, a Diórész sarja, felelte:
„Alkimedón, az akhájok közt van-e más, ki hasonlón
hozzád hajthatná e sosemmló paripákat?
Tán csak Patroklosz maga, isten mása csatákban,
míg élt: csakhoggy most a halál meg a Moira elérte.
Most te ragadd meg a fényes gyeplőt, fogd meg az ostort
s én a lovakról, hogy küzdjek, már földre szökellek.”

Szólt; mire Alkimedón felszökkent gyors szekereére,
nagysebese megfogta kezével a szátat, az ostort;
s Automedón leszökölt; meglátta a nagyszerű Hektór,
és a közelbelevő Aineiászt hívta szavával:

„Aineiász, te tanácsosa ércmezű trójaiaknak,
látom a gyorslábú Akhileusznek két paripáját,
föltűntek, hitvány kocsisokkal a harcba vegyültek;
úgy hiszem, elfogjuk, ha a lelked eképen akarja
néked is: úgysem tudják ők, ha mi rajtukütünk most,
állni Arész harcát szívósan, szembe mivélünk.”

Szólt; s Ankhiszész hős fia nem volt szófogadatlan.
Hát nekiindultak, válluk befedezte a pajzsnak
száraz, erős bikabőre, fölötte a rengeteg ércel.
Vélük ment Khromiosz s Árétoz, az isteni bajnok,
mindkettő, lelkük bizakodva remélte, a kettőt
hoggy megölik, s a magasnyaku két paripát tovahajtják.
Balgák: seb nélkül hiszen úgyse jöhettek el újra
Automedóntól: ő az atyához, Zeuszhhoz esengett,
s íme, homályborított szive megtelt harcierővel:
Alkimedónhoz, a hű társhoz hát nyomban ekép szólt:

„Alkimedón, te a két paripát már vissza ne fogjad
tőlem távol: a hátamnál, közelemben lihegjen:
nem hiszem én ugyanis, hoggy Hektór szünteti harcát,
míg nem hág föl Akhilleusz két szépfürtű lovára,
s bennünket le nem öl, sorainkat megfutamítva,
vagy pedig őt legelől a csatán fogságba nem ejtjük.”

Így szólt, s hívta a két Aiászt oda és Meneláoszt:
„Aiászok, ti akháj fejedelmek s hős Meneláosz,
bízátok csak a holtat a legderekabb daliákra,
álljanak ők körübé, s üzzék el a rárohanókat:
s üzzétek tőlünk el a vész napját, akik élünk,
mert hiszen erre nyomulnak a könnyfacsaró viadalban

Hektór s Aineiász, két legjobb trójai harcos.
Csakhogy minden az isteneink térdén fekszik még:
mert én is dobok ám: és Zeusz intézze a többit.”

Szólt, s hosszúárnyú gerelyét csóválva vetette,
Áréoszt hajította meg avval a domboru pajzsán:
föl nem fogta a pajzs a dzsidát, behatolt oda érce,
és átverte övét, s behatolt odalent a hasába.
Mint mikor éles bárdal hátulról üt az ifjú
férfi a réti ökörnek szarva mögé, s az inát mind
elszeli ott a nyakán, az meg fölugorva lehuppan:
így szökkent fel az és lezuhant hátára, s a dárda,
mely a belébe rezegve hatolt be, a tagjait oldta.
Hektór Automedónra dobott ragyogóhegyü dárdát:
ez meglátta előbb, kikerülte az érchegyü dárdát,
nyomban előrebukott: és háta mögött beverődött
földbe a nagy kelevéz, rezgett még vége a nyélnek,
végre hatalmas Arész az erőt tovaküldte belőle.
Egymást kézitusán most már karddal sebesítik,
hogya a két Aiász szét nem választja e kettőt,
társuk hívására a harci tömegbe hatolva.
Tőlük megrémülve megint csak hátravonultak
Hektór, Aineiász, s Khromiosz velük, isteni férfi:
Áréoszt pedig ott hagyták szive-szerteszakítva,
ott feküdt: míg Automedón, valamint sebes Arész,
húzta le fegyvereit, s dicsekedve ilyen szavakat szólt:

„Lám, a megölt Patroklosz után kínját a szívemnek
egy kicsit enyhítettem, bár ez nála silányabb.”

Mondta, s a vérborított zsákmányt szekerére emelte,
ő maga is fölszállt, vér lepte kezét meg a lábát,
mint az oroszlánét, miután barmot lakomázott.
S újra feszült a kemény csata Patroklosz teteméért,
szörnyű, könnyfacsaró: a viszályt szította Athéné,
égi magasból jött; Zeusz küldte, a messziredörgő,
hogy buzdítson akháj, mert már szive szándoka fordult.
Mintha szivárványt von, bíbor-ragyogásut, az égen
Zeusz a halandóknak, hogy megjósolja a harcot,
vagy megdermesztő zivatart, mely az emberi munkát
meggátolja a földeken, és szomorítja a nyáját:
Pallasz ilyen bíbor felhőbe takarva hatolt le
népe közé az akhájnak, s mindet bátorította.
És Átreusz sarjához szólt buzdítva először,
hős Meneláoszhoz, mivel ő volt legközelében;
s Phoinixéhoz volt érc-hangja s alakja hasonló:

„Rád hárul, Meneláosz, a szégyen, rád a gyalázat,
hogya a hős Akhileusz hú társát Trója tövében
fürgé kutyák marcangolják majd szét a falaknál.
Tarts ki szilárdan hát, noszogasd valamennyi vitézed.”

Erre a harcban-erőshangú Meneláosz ekép szólt:
„Kedves apó, régenlett Phoinix, bárcsak Athéné
adna erőt nekem, és ő védene dárdarohamtól:
Patroklosz mellett így vágnám küzdeni és őt
védeni, mert nagyon is szívembe hatolt a halála:
csak hogy a tűz iszonyú erejével dúl szakadatlan
Hektór, érce dühöng, mert Zeusz ad néki dicső hírt.”

Szólt; megörült a nagy istennő, a bagolyszemű Pallasz,
hogy valamennyi nagy isten előtt őt kérte imával:
vállait és térdét tüstént ellátta erővel,
s légy bátorságát küldötte a hős kebelébe,
mely ha tovább úzik bár sokszor az emberi testtől,
támad csípni megint, mivel úgy sóvárog a vérre:
ily bátorsággal töltötte meg éjszinü keblét.
Patroklosz közelébe került, s kivetette a dárdát.
Trószok közt élt büszke Podész, fia Étióznak,
dús, daliás harcos, kit Hektór sokra becsült, mint
senkit a népből mást, lakomázó drága barátját:
ezt az övén sujtotta a szőkehajú Meneláosz,
épp amikor menekülni szökellt, s átverte az ércel:
döngve zuhant le a test; mire Átreidész Meneláosz
népe közé vonszolta a holtat a trójaiaktól.
Hektórt meg közelébe megállva tüzelte Apollón
Ásziadész Phainopsz képében: a legszeretettebb
vendég volt Phainopsz, aki lakta abúdoszi házát;
ennek alakjában szólt messzeható nagy Apollón:

„Hektór, lesz-e akháj, aki még tőled megijedhet?
Hát már így menekülsz Meneláosz elől, ki idáig
nem volt harcra kemény, de bizony most egymaga vonja
messze a holttestet tőlünk: az elősereg élén
ölte meg Étión sarját, hív és deli társat.”

Szólt; Hektórt meg a kín gyászfellege elborította:
tört az elősoron át, ragyogó ércmezbe takartan.
És ekkor Kronidész fölemelte a bojtos, a fényes
aigiszt, s Ída hegyét végig felhőbe takarta;
villámlott, dörgött iszonyúan, rázta az aigiszt:
trójaiaknak adott győzelmet, akhajt futamított.

Boiót Péneleósz kezdett legelőbb a futásba:
mert vállán sebesült, könnyen, míg egyre előre
tört, de utána a csontjáig behatolt kelevéze
Pülüdamásznak, mert az mellé lépve vetette.
Léitosz ellen tört Hektór, s csuklón sebesítve
bajnok Alektrúón sarját, szüntette a harcát:
szétnézett s menekült, mert már nem hitte szívében,
hogy keze dárdásan tusakodhat a trójaiakkal.
Ídomeneusz Hektórt, mikor ez szállt Léitosz ellen,
megdárdázta a páncélján mellbimbaja mellett:

hosszu dzsidájának nyaka tört; rivalogtak a trószok;
Hektór Ídomeneuszra dobott dárdát, mikor ez még
állt szekeren, de bizony kissé arrább hajította;
ott volt Mérionész fegyvernöke és szekérésze;
Koiranosz, ő, aki Lüktoszból jött erre utána
(mert gyalog ért ide a legelőbb evezős gályáktól,
és nagy győzelmet nyujt ekkor a trójaiaknak,
hogyha sebes paripákkal nem hajt Koiranosz arra:
jött fényként, s a halál napját tovaűzte amattól,
míg maga Hektór által a lelkét elveszítette):
ezt fül alatt állkapcsoson verte a dárda hegyével,
és kiütötte fogát, elvágta középen a nyelvét:
ő a szekérről hullt le, s a földre omoltak a gyeplők:
csak hogy Mérionész azokat fölemelte kezével,
földre hajolva le értük, s így szólt Ídomeneuszhoz:
„Ostorodat használd, igyekezz csak a fürge hajókhöz:
meglátod magad is, nincs már az erő az akhájnál.”

Szólt: mire Ídomeneusz a sörényes szép paripákat
űzte a gályákhoz, mert már félsz hullt a szívébe.
Nagyszivü Aiász és Meneláosz előtt se maradt már
rejtve a váltakozó diadal, mit a trósznak adott Zeusz:
köztük a szót így kezdte a nagy Telamóniosz Aiász:
„Jaj, bizony itt most már a nagyon buta is kitalálja,
hogy maga Zeusz atya az, ki segíti a trósz e csatában.
Mindegyikük kelevéze talál már, bárki hajítja,
jó, vagy rossz harcos; Zeusz mindet célba vezérli:
míg a miénk mind hasztalanul csak a földre hanyatlik.
Rajta tehát, mi magunk leljünk föl nagyszerű tervet,
mint mentjük ki a holttetemet, s mi magunk is a kedves
sok haditárs örömeire hogy érünk vissza közéjük;
mert ők erre tekintve busulnak, s már sose vélik,
hogy mi ölö Hektór erejét és bajnoki karját
föltarthatjuk még, s nem esünk el a barna hajóknál.
Volna csak egy társunk, aki gyorsan futna a hírrel
Péleidészhez: mert úgy gondolom, eddig a gyász hírt
nem hallotta, hogy elpusztult itt drága barátja.
Csak hogy ilyent egyet sem láthatok oly sok akháj közt:
mert őket magukat s lovukat köd fellege rejti.
Zeusz atya, mentsd meg a ködtől hát az akháj daliákat:
adj tündöklő fényt, hadd lássunk már a szemünkkel:
napfényben pedig ölj meg akár, ha a kedved akarja.”

Így szólt; s Zeusz atya most megszánta a könnyeket ontót;
szétozlatta a ködfelhőt, el is űzte azonnal:
fölragyogott a nap, és az egész hadirend kiviláglott.
S Aiász hívta a harcban-erőshangú Meneláoszt:

„Nézz körül itt, Zeusz-sarj Meneláosz, látod-e élve
nagylelkű Nesztór fiasarját, Antilokhosz hőst:

buzdítsd őt, hogy a hős Akhileuszhoz fusson a hírrel,
hogy harcban hullt el bajtársa, a legszeretettebb.”

Mondta; s a hadriadó Meneláosz nemvonakodva
útnak eredt, valamint a karám mellől az oroszlán,
mely elfárad a férfiakat s ebeket dühösítve,
kik nem eresztik a hízott marha husán lakomázni,
mert az egész éjjel virrasztanak: ő meg a húsrá
vágva, előre rohan, de nem ér el semmit: a sűrű
dárda-eső hull rá szemből, a goromba kezekből,
és lobogó fáklyák, s noha elszánt, megfut ezektől
s hajnalban haragos lélekkel kullog el onnét:
így ment el Patroklosztól harsány Meneláosz,
kelletlen nagyon is: mert félt, hogy amazt az akhájok
zsákmányul hagyják iszonyú féltükben a trósznak:
Mérionészt meg a két Aiászt sarkallta erősen:

„Mérionész, s ti is, Aiászok, seregek vezetői,
gondoljon ki-ki most a szegény jó Patroklosznak
nagy kedvességére: milyen volt mindegyikünkhöz,
míg élt: és most őt a halál meg a végzet elérte.”

Hát így szólt, mikor elment, szőkehajú Meneláosz,
mindenüvé pillantva szemével, mint sas, amelyről
mondják, legtisztábban lát valamennyi madár közt,
s bár magasan szállong, sose téveszt fürge nyulacskát,
mely fürtös ligetek sűrűjében búvik: azonban
rácsap a sas, megfogja hamar, s elorozza a lelkét.
Így forgattad két ragyogó szemedet, Meneláosz,
Zeusz-sarj, mindenüvé, haditársak nagy seregében,
hogy tán élve leled valahol Nesztór fiusarját.
És meglátta azonnal balszárnán a csatának,
bátorította a társait épp, sürgette a harcra;
hát közelébe megállt, s szólt szőkehajú Meneláosz:

„Antilokhosz, jer idebb, hallgass meg, Zeusz nevelése,
gyászos hírt, aminek sose kellett volna megessni.
Azt hiszem én, te magad szintén jól látva tudod már,
hogy danaosz seregünkre csapást, bajt görget az isten,
győznek a trójaiak, s elesett legjobb dáliánk is,
Patroklosz, kit akháj seregünk most gyászol erősen.
Rajta, siess Akhileuszhoz, inalj az akháj hajókhoz,
mondd, hogy a holttetemet gályához mentse sietve,
bár csupaszon, hisz a fegyvereit Hektór maga hordja.”

Szólt; mire Antilokhosz megborzadt hallva e szókat:
és hosszan nem lelt szavakat, de a két szeme könnyel
telt meg teljesen, és elakadt zengőszavu hangja.
Ám így is gondolt Meneláosz rendeletére:
futva futott, odaadta dicsőnevű Láodokosznak
fegyvereit, ki patás lovait mellette vezette.

Könnyeket ontva futott, a csatából lábai hordták,
vitte a gyászos hírt Akhileusznak, a Péleidésznek.

Néked sem kívánt, Zeusz-sarj Meneláosz, a lelked
küzdő társakat oltalmazni, akik közül elment
Antilokhosz, s a püloszbeliek vágyódtak utána:
hozzájuk Thraszümédészt küldte, az isteni harcost,
ő maga Patroklosz hőshöz ment vissza sietve,
és odafutva a két Aiászhoz, azonnal ekép szólt:

„Őt már elküldöttem a fürge hajókhoz a hírrel,
gyors Akhileuszhoz: azonban nem hiszem azt, hogy Akhilleusz
most idejön, Hektór ellen noha szörnyü haragja:
mert hisz fegyvere sincs, hogy küzdjön a trójaiakkal,
rajta tehát, mi magunk leljünk föl nagyszerü tervet,
mint mentjük ki a holttetemet, s mi magunk is a trószok
harci zajában mint fussunk el a csúnya haláltól.”

Válaszul így szólt erre a nagy Telamóniosz Aiász:
„Jól mondtad mindezt, te dicsőnevü nagy Meneláosz:
Mérionésszel hát gyorsan kushadj le a földre,
s vállra emelve a holt tetemét, igyekezz ki a harcból:
s hátvédként ketten küzdünk Hektórral, a trósszal,
mert lelkünk s a nevünk ugyanúgy egy, mint ahogy eddig
mindig is álltunk a vad harcot, vállalva, kitartva.”

Szólt; s a halottat azok karjukra emelve a földről,
jó magasan vitték: hátul rivalogtak a trószok
rögtön, amint látták, hogy akhajok mennek a testtel:
és nekirontottak, valamint az ebek, ha a vadkant
ifju vadászok előtt üzik, mikor az sebesült már:
egy darabig futnak, mert szétszaggatni kívánják:
csakhogy amint az megperdül, bízván erejében,
meghökölnek mind, szanaszét rebbennek azonnal:
így mentek nyomukon kissé, csapatostul a trószok
kardokkal s kettős kelevézekkel kaszabolva:
ám hogy a két Aiász megfordult és odaállott
szembe velük, színük változván, már bizony egy sem
mert odaugrani és a halottért harcba vegyülni.

S ők igyekezve a holttetemet vitték a csatából
görbe hajóikhoz: kifeszült a nyomukban a vad harc,
mint tűz, mely rohan és pusztítja az emberi várost,
váratlan támadva dühöng, düledeznek a házak
roppant lángok közt: süvítő szél hajtja előre:
lándzsás férfiak és paripák iszonyú dobogással
így üzték szakadatlanul őket, amíg menekültek.
Ők, mint öszvérek, terhet hordozni erősek,
hogya a bércről vonszolnak, meredek hegyi úton
szárfát, vagy magas árbocfát, és szenved a lelkük,
míg törekedve, verejtékezve sietnek előre:
ketten a holtat eként vitték fáradva: mögöttük

védte a két Aiász őket, mint hogyha folyónak
áradatát föltartja az erdős gát, mely a síkon
hosszan nyúlik el, és megakasztja erős folyamoknak
dúló sodrát, mert síkság fele folyni szorítja
mindet, s nem tudják a folyók széttörni erővel:
vissza eképen szoritotta a két Aiász szakadatlan
Trója hadát: de a trósz csak jött, s kettő a leginkább,
Aineiász Ankhíziadész meg a nagyszerű Hektór.
S mint seregélyeknek s csókáknak fellege rebben,
szörnyű visongással, mikoron meglátja az ölyvet
szállani, mely a kicsiny madarak számára halált hoz:
Aineiász és Hektor elől az akháj fiúsarjak
szörnyű visongással szöktek; viadal-feledően.
Sok szép fegyvere hullt a futó danaóknak az árok
mellé és közepébe: s a harc még így se pihent el.

TIZENNYOLCADIK ÉNEK

AKHILLEUSZ PAJZSA

Így harcoltak azok, mint égő tűz lobogása;
s Antilokhosz gyors hírnökként sietett Akhileuszhoz.
S azt meredőfalú bárkák mellett lelte: szívében
még töprengett ő afölött, ami teljesedett már,
fölsóhajtván eképen szólt nagylelkű szívéhez:

„Jaj nekem, újra miért gomolyognak a fűrtös akhájok
hátra a gályákhoz, rémülten vissza a síkról?
Isteneink lelkem bús gondját csak be ne váltsák,
melyről nékem anyám szólt egykor, mondva, hogy én még
élni fogok, mikor ez, legjobbjá a mürmidonoknak
trójaiak keze által majd elhagyja a napfényt.
Jaj, bizonyára halott az erős Patroklosz, a balga,
bár neki én azt rendeltem: ha elűzte a lángot,
térjen vissza hajóinkhoz, Hektórt ki ne hívja.”

Míg ezt hánytá-vetette a lelkében s a szívében,
addig a nagy Nesztór fia már odaért közelébe,
s forró könnyeket ontva kimondta a kínokozó hírt:

„Jaj nékem, daliás Péleusz fia, mennyire gyászos
hírt hallasz, melynek sose kellett volna megessni.
Fekszik Patroklosz, s a mezítlen holttetemért már
harc dúl: fegyvereit sisakos Hektór maga hordja.”

Így szólt; s őt a sötét kín fellege elborította;
mindkét kézzel a kormos port markolta a földről,
szórta fejére vadul, szép arcát elcsufította:
illatos inge fölé a sötét hamu permete hullott.
Ő meg nagy testével egész hosszában a porban
nyúlt el, s két kézzel, tombolva, haját csufította.
Péleidész- s Patroklosz-zsákmányolta leányok
szívbenyilalló bánatban felsírtak, az ajtón
harcos Akhileuszhoz kifutottak, kézzel a keblük
verdesték, s mindnyájuk minden tagja elernyedett.
Másoldalt pedig Antilokhosz sírt, könnyei hulltak,
fogta kezét Akhileusznak, amíg zokogott az erős szív,
attól félt, hogy a torkát még elmetszi vasával.
Följajdult szörnyen: hallotta az anyja, az úrnő,
tenger mélységes mélyén, öreg apja lakában,
s fölzokogott ekkor; körülötte seregbe verődtek
Néreusz lányai mind, istennők lent a vizekben.
Ott volt Kümódoké, Glauké, de Thaleia, Thoé is,
Nészaié, Szpeió, s a tehénszemű szép Halié is,
Kümothoé és Aktaié s vele Limnóreia,

és Melité meg Iaira meg Amphithoé meg Agaué,
Dótó és Prótó, de Pherusza s Dünamené is,
Dexamené és Amphinomé s vele Kallianeira,
Dórisz meg Panopé, s a dicsőnevű szép Galateia.
Némertész s vele Apszeudész és Kallianassza;
ott volt még Ianeirával Klümené s Ianassza,
Maira meg Óreithüia s a szépfonatú Amatheia,
s minden Néreusz-lány, aki csak lent élt a vizekben.
Megtöltvén az ezüst barlangot, verte a mellét
mindegyikük, s a panaszt Thetisz úrnő kezdte közöttük:

„Testvér Néreiszek, halljátok a szóm, hogy utána
mind jól tudjátok, mily sok gond él a szivemben.
Jaj, nyomorult, átokra ki szültem a legderekkabbat,
megszültem fiamat ragyogónak, büszke erősnek,
legderekkabb hősnek, s fölserdült, mint fiatal fa,
és ápoltam, akár dús kertben a drága palántát,
majd pedig elküldtem Trójába a görbe hajókon,
hogy harcoljon a trójaiakkal: s már soha többé
nem fogadom Péleusz házában mint hazatérőt.
S most is, amíg fiam él, és látja a nap sugarát még,
csak búsul, s ha föl is keresem, se segíthetem én sem;
drága fiam mégis megyek én meglátni s a hangját
hallani: mily gyász érte, hiszen nem szállt ki a harcra.”

Szólt, s elhagyta a barlangot; vele mentek a lányok
könnyeiket hullatva; köröztük a tengeri hullám
kétféle vált; és ők a rögzös Trójába elérve,
sorban a partra kapaszkodtak, hol a műrmidonoknak
görbe hajói pihentek a gyors Akhileusz közelében.
Ott nehezen zokogó fia mellett állt meg az úrnő,
éles jajjal sírt, megölelte fejét a fiának,
és zokogó hangon hozzá szárnyas szavakat szólt:

„Drága fiam, mért sírsz? Mily bánat fért a szivedhez?
Mondd ki, ne titkold el! Hisz, lám, megtette a nagy Zeusz
néked, ami kértél, kezedet hozzá fölemelve:
visszafutott a hajókhöz már valamennyi akháj sarj,
és már mind gonoszat szenvednek, mert te hiányzol.”

Erre nehéz sóhajjal szólt gyorslábu Akhilleusz:
„Édesanyám, az Olümposzi ezt megtette valóban;
mégis, mit használ, hisz a drága barát oda van már,
Patroklosz, kit a többi fölött legtöbbször becsültem,
s mint magamat; s most elvesztettem, a fegyvereket meg
Hektór vette le róla, a roppant, drága csodákat
ékes ajándékkul Péleusznak az istenek adták
aznap, amint odadoztak téged a földi halandó
nászgyára. De bárcsak a tengeri istennőkkel
laktál volna tovább, s Péleusz vett volna halandó
nőt feleségül. Míg így néked is oly sok a kínod,

elvesztett fiadért, akit otthon már nem ölelsz meg mint hazatérőt; mert hisz amúgy sem buzdít a lelkem élni tovább, sem férficsapatba vegyülni, ha Hektór elsőként nem veszi dzsídámtól sújtva a lelkét, s meg nem bűnhődik, mert Patrokloszt kirabolta.”

Válaszul így szólt erre Thetisz, sűrű könnyeket ontva:
„Jaj, rövidéletű léssz nékem, fiam, oly hevesen szólsz: nyomban Hektor után készen vár rád is a végzet.”

Erre nagyot sóhajtva felelt gyorslábu Akhilleusz:
„Haljak meg tüstént, ha legyilkolt drága barátom nem védhettem meg, s nagymessze az otthoni földtől pusztult, míg énram vágyott, hogy védjem a vésztől. Most, miután soha nem térek meg a drága hazába, s Patroklosznak sem hoztam, sem a többi barátnak üdvöt, a soknak, akit leigázott isteni Hektór: s hasztalan így ülök itt a hajóknál, terhe a földnek, bárha olyan vagyok én, mint egy ércinges akháj sem, harcban mindenkép, ha tanácsban akad kitünőbb is. Bár a viszály odaveszne az isteni s emberi szívből és a harag, mely a bölcseszüt is méregbe borítja: édessége a csurgó mézénél is erősebb, míg kebelünkben elárad, füstként felgomolyogva: bennem is ily haragot keltett a király Agamemnón. Ám ami már megesett, hagyjuk, noha szaggat a bánat, kedves lelkünket kebelünkben igázzuk erővel. Most pedig indulok én, hogy a drága fej elveszítőjét, Hektórt fölleljem: s a halált akkor fogadom majd, hogyha reám Zeusz méri s a többi haláltalan isten. Mert attól az erős Héraklész sem szabadult meg, bár őt legjobban kedvelte a büszke Kronión; mégis, a Moira leverte s Héré szörnyü haragja. Így én is, ha hasonló végzet a részem a földön, meghalok és nyugszom: de előbb nyerek itt ragyogó hírt, s néhány dardán nőt, mélykeblű trójai asszonyt, míg gyöngéd orcájáról mindkét keze törli könnyeit, én akarok készíteni sűrű zokogásra: tudják meg, mily rég nem jártam az ütközetekben. Vissza ne tarts, ha szeretsz is, a szívem nem veheted rá.”

Erre ezüslábú Thetisz úrnő válaszul így szólt:
„Gyermezem, így igaz ez; sose rossz, ha a bajba szorongó társaktól tovahárítod meredek veszedelmük; csakhogy a trójaiaknál van szép, messzesugárzó ércfegyverzed: azt sisakos Hektór maga hordja vállán, és büszkélkedik is vele; bárha - kimondom - már nem hordja soká, közelít már csúnya halála. Mégis, Arész harcába te addig még ne ereszkedj, míg szemeiddel nem látod, hogy eléd jövök újra.

Mert hajnalban elindulok én, tüstént, hogy a nap kél,
Héphaisztosztól hozni neked gyönyörű hadifegyvert.”

Így szólt, és azután elfordult újra fiától:
tengeri hűgaihöz fordulva ilyen szavakat szólt:

„Szálljátok, itt az idő, le a tenger széles ölébe,
hogy lássátok a tengeri vént, s az apánk palotáját,
s mondjatok el mindent neki: én az olümposzi ormon
híres-ügyes Héphaisztoszt látogatom, ki fiamnak
tán ad majd szívesen híres ragyogó hadifegyvert.”

Szólt; mire ők tüstént lemerültek a tengeri mélybe.
S ment az ezüstitű Thetisz istennő az Olümposz
orma felé, fegyvert hogy hozzon drága fiának.

Őt vitték oda lábai; és ezalatt az akhájok
férfiölő Hektórtól futva riadt sivitással
végül a gályákig meg a Helléspontoszig értek.
S tán sose tudják már a remek-lábvértes akhájok
Patroklosz tetemét kiragadni a nyíl özönéből:
mert utólérte megint gyalog és szekerekkel a trósz nép
s Hektór Priamidész, erejével a tűzre hasonló.
Háromszor megfogta a lábánál deli Hektór,
vissza akarta ragadni, rikoltva a trójaiaknak;
háromszor meg a két Aiász, övezetten erővel,
visszavetette a holtól; ám bizott erejében
és hol a harc tömegébe szökellt, hol szörnyű kiáltást
hallatván, állt ott makacsul, hátrább sose lépett.
Mint nagyon éhes sárga oroszlánt nem tud elűzni
pásztornép a tanyán az esett állat tetemétől:
úgy nem tudta a két vértés hősi isteni Aiász
visszariasztani Priamidész Hektórt a tetemtől.
S elvonszolja talán, s nyer is evvel fényes örök hírt,
hogyha nem illan a széllábú sebes Írisz, a hírnök,
futva Olümposzról Akhileuszt fegyverre tüzelni,
istenek és Zeusz háta mögött, csak Héra szavára;
oldala mellé állt, s hozzá szárnyas szavakat szólt:

„Pattanj, Péleidész, legszörnyűbb férfi a földön:
védd meg Patrokloszt, akiért iszonyú csatavész dül
már a hajók mellett, s egymást pusztítja a sok hős:
míg az akhájok a holttestet védelmezik egyre;
addig a trójaiak szeles Ílionukba akarják
elhurcolni rohammal: a leghevesebben a fényes
Hektór vágyik rá, mert készletti lelke: karóra
tűzni a drága fejet, lemetélvén gyenge nyakáról.
Föl hát, már ne heverj; iszonyodjon a lelked, amért most
Patrokloszt játéku kapják Trója kutyái:
mert a te szégyened az, ha a holt csúfítva kerül meg.”

Erre az isteni gyors lábú Akhileusz neki így szólt:
„Istennő, Írisz, melyik isten hírnöke vagy te?”

Erre a széllábú sebes Írisz válaszul így szólt:
„Héré küldött el, Zeusz híres hitvese, hozzád;
még maga ormonülő Kronidész sem tudja, de egy más
isten sem, ki a hóborította Olümposzon él fönt.”

Erre a gyors lábú Akhileusz neki válaszul így szólt:
„Hát hogy eredjek a harcba, ha fegyverem ott van azoknál,
kedves anyám pedig engem páncélt ölteni nem hagy,
míg őt nem látom közeledni megint szememmel:
Héphaisztosztól hoz szép fegyvereket, megigérte.
Mást nemigen tudnék, akinek vértjét vehetem föl,
tán még csak Telamóniadész Aiásznak a pajzsát:
csakhogy most maga is legelől verekedve, remélem,
holt Patroklosz teste körül pusztít gerelyével.”

Erre a széllábú sebes Írisz válaszul így szólt:
„Jól tudjuk mi is azt, hogy híres fegyvered ott van:
ám legalább így menj el a sáncig, a trójaiaknak
láttassad magad, ők úgy tán el is állnak a harctól,
s lélegzethez jutnak a bajnok akháj ivadékok
kínjuk közt: hisz a föllélegzés kurta a harcban.”

Így szólt hát hozzá, s azután tovaszállt sebes Írisz.
S indult Zeusz-kedvelte Akhilleusz: Pallasz Athéné
tette hatalmas-erős vállára a pajzsot, a rojtost;
s felhővel koszorúzta fejét is az isteni asszony,
és az aranyfelhőből láng lobogott a magasba.
Mint amikor füstfelleg száll föl a légbe a várból,
messze sziget földjén, mit az ellenség bekerített,
s ők az egész nap a gyűlölt Árészsal civakodnak,
várukból ki-ki törve; de végül napnyugováskor
fáklyatüzek gyúlnak ki sűrűn, s felszökken a fényük
messze magasba, hogy észrevegyék, kik körbe lakoznak,
hátha segíteni jönnek, a vést tovaűzni hajókkal:
így lobogott Akhileuszról is magas égbe a tüzláng.
Ment a falontuli árokhoz s ott állt, de a harcba
nem szállt, mert anyjának okos szavait tisztelte.
Ott állt s felharsant; mellette pedig nagy Athéné
hangja rivallt, riadalmat keltve a trójaiak közt.
Mint amilyen harsány hangon zendül föl a kürtszó;
hogya vad ostromlók gomolyognak a vár közelében:
éppenilyen harsány hang tört ki nagy Aiakidészből.
Érchangját amidőn hallották Aiakidésznak,
lelke riadt mindnek: s a sörényes szép paripák is
visszaszökelltek, mert érezte a lelkük a romlást.
Megdöbönt minden szekeresz, meglátva a lángot
lengeni rettentőn a magasba a hős Akhileusznak
büszke fejről, amit gyújtott a bagolyszemű Pallasz.

Háromszor zendült Akhilleusz szava szörnyet a sáncnál:
háromszor kavart meg a trósz s a derék segítők is.
S íme, tizenkét hős a saját szekérének alatta
és a saját gerelyén pusztult el; míg az akhájok
Patrokloszt a nyilak közül elhúzták nagy örömmel,
s lány nyoszolyára helyezték; majd odaálltak a társak
körben s gyászolták; s nyomukon gyorslábu Akhilleusz,
forró könnyeket ontva, mikor meglátta az ágyon
fekvő hű társat hegyes-érc-szakította sebekkel:
kit, lám, elküldött paripáival és szekérével
küzdeni, ám mint megtérőt nem tudta fogadni.

Élioszt, a sosempihenőt, a tehénszemü Héra
Ókeanoszhoz küldte, pedig nem akart lenyugodni:
mégis alásüllyedt, s fölhaltak a fényes akhájok
már az erős hadizajjal, egyenlő-vad viadallal.
Másoldalt meg a trószok, amint a kemény viadalból
visszavonultak, a gyors paripákat sorra kifogták,
s még vacsorájuk előtt gyűlést tartottak a téren.
Állva maradtak mind, mert nem mert egy se leülni,
annyira reszkettek, hogy föltűnt bajnok Akhilleusz,
ő, ki olyan hosszan volt távol a szörnyű csatákból.
Köztük a jóeszü Pülüdamász szólalt föl először,
Panthoidész; egyedül látott ez a multba, jövőbe;
Hektór társa, ki egy-éjjel jött véle világra:
s míg ez a szóban volt kitünő, az a dárdavetésben:
jóakarón szólalt meg köztük, ilyen szavakat szólt:

„Kedveseim, gondoljuk meg; magam azt javasolnám,
hogy menjünk be a várba, ne várjuk az isteni hajnalt
gályáknál, a mezőn: mert messze vagyunk a falaktól.
Míg ama férfit ott a nagy Átreidészre neheztelt,
addig könnyebb volt verekedni a bajnok akhájjal.
Örvendeztem már, otthálva a fürge hajóknál,
s hogy gályáikat elfoglaljuk, hittem erősen,
csak hogy most szörnyen félek gyors Péleidésztől,
mert amilyen dühödöttlelkű, nem vesztegel úgysem
itt a mezőn, hol idáig a trójaiak s az akhájok
Árészt harcidühét osztották meg soraik közt,
ámde a várért fog hadakozni s az asszonyainkért.
Higgyetek, és menjünk föl a várba, hisz így leszen ez már:
még ez az ambrosziás éj föltartotta Akhilleusz
szándékát: de ha fegyveresen rohan újra ki holnap,
s ittlel bennünket, be megismeri majd közülünk őt
egynéhány! örömet menekülne a trójai várba,
az, ki szaladhat; azonban sok trósz lesz keselyűknek
étke s ebeknek; bár a fülem sose hallana ily hírt!
Hogyha tehát a tanácsom tesszük, bár szomorúan,
éjjel erőt gyűjtünk, s várunkat a tornyok, a bástyák
és a magas kapuk és a gerendák, melyek erősen

s jól illetve-faragva merednek, védeni fogják.
Majd kora hajnalban föl vesszük a vértet, a fegyvert,
bástyáinkra kiállunk; s annak lesz keserűbb, ki
gályákról tör a vár közelébe velünk verekedni:
újra hajóhoz ér, miután már elfárasztja
űzve a vár alján meredeknyaku szép paripáit.
Csakhogy a várba be nem tör, akármily harcos a lelke,
föl nem dúlja: előbb lesz fürge ebek lakomája.”

Görbén fölfele nézve felelt sisakos deli Hektór:
„Pülüdamász, sehogyan sem szól sz kedvemre e szókkal;
azt akarod, hogy mind húzódjunk vissza a várba.
Hát nem volt-e elég kuporogni a bástyafalak közt?
Mert eddig Priamosz várát a beszélő népek
gazdagnak mondták az aranyban, dúsnak az ércben;
most meg házunkból minden szép kincs odalett már:
sok Phrugiába került, sok meg vásárra kies szép
Maioniába, mivel nagy Zeus megutálta a népünk.
S most, mikor engedi már a csavartelméjü Kronosznak
gyermeké, hogy győzzek, s azokat tengerre szorítsam,
oktalan így tervnek ne akard megnyerni a népet:
senki se hallgat rád közülük, de nem engedem úgysem:
rajta azonban, amint mondom, mind úgy cselekedjünk!
Lásson csak vacsorához egész seregünk, csapatonként;
álljatok őrt azután, s legyen éber mindegyikötök:
és ki a trószok közt túlon túl únja a kincsét,
ossza a nép közt szét, mindet közösen had' egyék fel,
jobb ha a nép közül egy veszi hasznát, mint az akhájok.
És kora hajnalban, föl véve a vértet, a fegyvert,
görbe hajók mellett verjük föl a vadszivü Árész.
Mert ha valóban harcot kezd a hajók közelében
hős Akhileusz, neki árt csak majd ez a vágya: előle
nem futok én a zajos harcban, de kiállok elébe:
és lehet az, hogy győz, de lehet, hogy győzők erőmmel:
Árész kétféle néz, az ölt is tudja megölni.”

Így szólott Hektór; és ráivalogtak a trószok,
balgatagon: mert mindnek eszét elorozta Athéné:
Hektórral tartottak, bár rossz volt a tanácsa,
s Pülüdamászt, aki bölcsen szólott, egy se követte.
Majd vacsorához láttak mind. Ezalatt az akhájok
Patrokloszt az egész éjjel nyöszörögve siratták.
Köztük Péleidész kezdett panaszos zokogásba,
férfiölő keze ott nyugodott kebelén a barátnak,
s ő sóhajtva nyögött: valamint a sörényes oroszlán,
melynek kölykeit elhurcolta a sűrű bozótból
szarvasölő ember, s ő gyötrődik, hazaérve,
s völgyeken át a vadász nyomait szaladozva kutatja,
hátha reá lelhet, mivel űzi az orrfacsaró düh.
Így, nehezett nyögvén szólt ekkor a mürmidonokhoz:

„Jaj, bizony én aznap hiu szót ejtettem a házban,
hősi Menoitioszéban, amint bíztattam erősen:
mondtam, hogy híres fiusarját visszavezérlem
majd Opoeiszba, ha Trója ledőlt, zsákmányt is ígértem.
Csakhogy az ember tervét Zeusz nem mind viszi véghez:
mindkettőnknek sorsa, hogy itt pirosítsuk a földet
Trója alatt: hiszen engem sem fog háza ölébe
már hazatérőként agg Péleusz újra fogadni,
sem Thetisz, édesanyám, hanem itt fog a föld betakarni.
S most, Patroklosz, mert csak utánad térek a földbe,
nem hantollak el addig, amíg nem hoztam elébed
fegyvereit s a fejét Hektórnak, vad megölnődnek,
s nem nyakazok le tizenkét szép trósz ifjat a máglyád
mellett, érted a meggyilkoltért, nagy haragomban.
Addig eképfekszel kiterítve a görbe hajóknál:
mélykeblű dardán és trójai nők keseregnek
éjjel-nappal az oldaladon, sűrű könnyeket ontva:
ők, akiket nyertünk az erőnkkel, nagy gerelyünkkel,
hogy sok dús várát földúltuk az emberi fajnak.”

Így szólt, s társainak meghagyta a fényes Akhilleusz,
hogy nagy háromlábú edényt tegyenek föl a tűzre
s Patrokloszt mielőbb mossák tisztára a vértől.
Ők fürdőöntő nagy edényt tettek föl a lángra,
és vizet öntöttek bele, fát gyújtottak alatta.
Lángok közt melegült az edény hasa, benne a víz is;
majd hogy a víz immár felforrt ama fényes edényben,
akkor megmosták, megkenték síkos olajjal;
és a sebekbe kilencéves kenetet töltöttek;
majd kerevetre helyezve, befedték szép puha gyolccsal
főtől lábhegyig, és afölött hősínű lepellel.
S akkor egész éjjel, körülötte a gyors Akhilleusz, sirattak a műrmidonok, Patrokloszt nyögve siratták.
S Zeusz Hérát, a hugát s feleségét hívta eképen:

„Megtetted csakugyan, Héré, te tehénszemű úrnő:
hogy megkezdi megint harcát gyorslábu Akhilleusz:
lám, mégis tőled származnak a fűrtös akhájok.”

Válaszul így szólt most a tehénszemű Héra, az úrnő,
„Rettenetes Kronidész, mit mondtál? Ennyit elérhet
még a halandó ember is egy más földilakónál,
bár nem öröklétű és nem bölcs annyira, mint mi;
s én, aki elsőnek vallom magam istennők közt,
kétszeresen: születésem okán és mert a te nőnek
mondanak, és te uralkodol itt minden nemenyészőn:
én ne tehetnék rosszat a trószokkal, ha haragszom?”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek.
Míg az ezüstlábú Thetisz elment Héphaisztosznak
csillagos és örök ércházába, mely égilakók közt

fénylett, s melyet a Sántító maga épített volt.
Őt a fuvók mellett izzadva találta, amint épp
sürgött: hús háromlábast készítve a tűznél,
hogy palotájának fala mellett rakja ki sorban.
Aztán mindje alá aranyos kereket helyezett el,
hogy gyűlésbe gurulhasson valamennyi magától,
és onnan hazafuthasson: bámult, aki látta.
Készen volt már mind, csak a nagyszerű-mívű fülek még
nem voltak rajtuk, s ehhez szögeket kalapált most.
Éppen ezen munkált okos elméjével az isten,
s ekkor ezürtlábú Thetisz istennő odalépett.
Őt meglátta a fényfátylas Kharisz, éppen előjött,
szép felesége a széltében-híres Bicegőnek.
Átkulcsolta kezét, s a nevéen szólítva kimondta:

„Szélesleplű Thetisz, mi okon jössz most palotánkba,
tisztelt és szeretett? Sose jöttél sűrűn idáig.
Lépj beljebb, hogy ajándékom letehessem elébed.”

Így szólt, és azután bevezette az isteni úrnő.
Majd le is ültetvén odabent az ezüstszőgű székre,
mesteri műre, amelynek lábtól zsámolya is volt,
híres-ügyes Héphaisztoszt hívta, ilyen szavakat szólt:

„Héphaisztosz, gyere; kér tőled valamit Thetisz asszony.
Erre a nagyhírű Bicegő neki válaszul így szólt:

„Lám, félelmetes és tisztelt isten van a házban,
ő, aki megmentett, miután gyötrődve zuhantam
ebszemű édesanyám szándéka szerint, aki engem
rejteni óhajtott, mert sánta vagyok: bizony akkor
szened az én lelkem, ha Thetisz nem ölel kebelére,
s Eurünomé, lánysarja kanyargó Ókeanosznak.
Hosszu kilenc évig remekeltem náluk az ékszert,
csattokat és hajló peracet, függőkkel a láncot,
barlang öblös ölén: körülöttem az Ókeanosznak
habjai mormogtak végetlen; senki se tudta,
hol vagyok én, se halandó ember, sem pedig isten,
csak megmentőim, Thetisz és vele Eurünomé is.
S most ő jött ide, házam ölébe: bizony, nagyon illik,
hogy szépfürtű Thetisz jóságát visszafizessem.
Vendégeld hát meg gyönyörű vendégadománnyal,
míg a fuvókat félreteszem s szerszámaimat mind.”

Szólt, s üllőjétől fölkelte nagysebten az órjás
és bicegett, hitvány lábszárjai lent karikáztak.
És elvitte fuvóit a lángtól, majd valamennyi
dolgos szerszámát az ezüst ládába berakta;
majd pedig orcáját s a kezét letörölte szivaccsal,
és mellét, a bozontosat, és jóizmu nyakát is;
vette khitónját, vastag botját fogta kezébe,
és bicegett kifelé: szolgálók gyámolították;

drága aranyból vannak ezek, de akárcsak az élők.
Van szívükben erő és ész, és szólani tudnak,
és őket munkára az égilakók tanították.
Most mellette serénykedtek; s az előbbre botorkált,
és ragyogó trónjára leült, közelébe Thetisznek,
átkulcsolta kezét, s a nevéen szólítva kimondta:

„Szélesleplű Thetisz, mi okon jössz most palotánkba,
tisztelt és szeretett? Sose jöttél sűrűn idáig.
Mondd ki, amit gondolsz: megtennem sürget a lelkem,
teljesitem, ha tudom, s ha a kérés nem lehetetlen.”

Válaszul így szólt erre Thetisz, sűrű könnyeket ontva:
„Héphaisztosz, van-e istennő az olümposziak közt,
egy is akár, ki szívében ilyen sok gyászokozó kint
túr, amilyen sokkal csakis engem vert meg a nagy Zeusz?
Tengeri istennők közül engem adott a halandó
Aiakidész Péleusznak, s kellett túrnöm az ágyát,
bárhogyan is nem akartam; s most már gyászos öregség
nyűgözi őt palotájában; node más, ami kínoz:
Mert fiugyermekemet megszülni, nevelni megadta
Zeusz, hősök hősét, s fölserdült, mint fiatal fa:
én ápoltam, akár dús kertben a drága palántát,
majd pedig elküldtem Trójába a görbe hajókon,
hogy harcoljon a trójaiakkal; s már soha többé
nem fogadom Péleusz házában mint hazatérőt.
S most is, amíg fiam él, és látja a nap sugarát még,
csak búsul, s ha föl is keresem, se segíthetem én sem.
Mert a leányt, kit a zsákmányból a sereg neki osztott,
visszaragadta kezéből újra erős Agamemnón.
Érte emésztődött szive, búsult; s közben a trószok
visszaszorították a hajókhoz az argoszi népet,
és bekerítették: mire jöttek az argoszi vének,
s kérlelték fiamat, sok nagyszerű kincset ígértek.
Mégsem akarta a vést akkor maga tőlük elűzni,
ám ráadta saját páncélját Patrokloszra,
és így küldte ki nagyszámú csapatával a harcba.
S ők az egész napon át vívtak Szkaiai kapujánál:
s Tróját tán aznap földülják, hogyha Apollón
harcos Patrokloszt, ki elől osztotta csapását,
nem pusztítja el ott, Hektórt nagy hírre segítve.
Térded ölelve könyörgök hát: kit a végzete kurta
létre jelölt, fiamat, lásd el most harcisisakkal,
s pajzzsal is és gyönyörű lábvérttel, jó bokacsattal,
s páncéllal: hisz a hú társ elvesztette a régít,
trószoktól leterítve; fiam meg gyászol a porban.”

Erre a nagyhírű Bicegő neki válaszul így szólt:
„Bátorság, ne legyen szívednek gondja ezekre.
Bárcsak aképen védhetném meg a szörnyű haláltól,
távol rejtve el őt, amikor közelít a gonosz sors,

mint ahogyan gyönyörű fegyverzete lesz neki tüstént,
melyre sok ember néz, s valamennyi csodálja, ki látja.”

Így szólván otthagya Thetiszt, és ment a fuvókhoz:
tűz fele fordítván azokat, sürgette dologra.
És a kemencéknél hús fúvó fűtt szakadatlan,
fürgén árasztották szét sokféle fuvalmuk,
egyszer a gyors munkát segítették, másszor elültek,
úgy, ahogyan Héphaisztosz akarta, s a munka kívánta.
Lángra vetette a nempuhuló rezet is, meg az ónt is,
és a nagyértékű aranyat s az ezüstöt; utána
üllőtalpra nagy üllőt tett, a kezébe ragadta
jó kalapácsát, míg a fogót másik keze fogta.

És legelőször erős pajzsot kalapált ki az üllőn,
dúsan díszítette, reá hármas karimát tett,
fényeset és ragyogót, s ráfűzte a szíjat ezüstből.
Ötrétű lett végül a pajzs, és jártas eszével
Héphaisztosz sok-sok gyönyörű képet kalapált rá.

Ráremekelte a földet, rá az eget meg a tengert
és a sosempihenő napot is meg a szép teleholdat.
S minden csillagot is, mely az ég peremét koszorúzza,
Óriót s a Fiastyúkot, meg a Húaszokat mind,
vélük a Medvét is - más néven híva Szekér ez -
mint forog egy helyben, míg Óriót lesi egyre,
s egymaga nem fürdik csak meg soha Ókeanoszban.

Két szép várost is remekelt ki a pajzson az isten,
földi halandókét: egyben lakodalmakat ültek,
s házukból a menyasszonyokat fáklyák tüze mellett
végig a városon át, sok nászdalt zengve, vezették.
Örvénylő táncban perdültek az ifjak; a lantok
és fuvolák harsány szava szólt; de az asszonyok álltak,
mind a saját tornáca előtt bámult a menetre.

Míg a piactéren sokaság állt, pörlekedés folyt:
meggyilkolt ember vérdíja fölött civakodtak
ketten: az egyikük esküdözött, az mondta a népnek,
mind kifizette; tagadta a másik: mit se kapott még.
Mindketten kívánták, hogy tanu döntsön a perben.
Mindkettőt biztatta a nép, két pártra szakadtak:
jártak a hírnökök, és intették csöndre a népet;
ültek a síma, csiszolt köveken szent körben a vének:
botját tartották harsányszavu hírnökeiknek,
föl-fölemelkedtek, s fölváltva ítélték a bottal.
Köztük a kör közepén két tiszta talentum arany volt,
annak díjául, ki a leghelyesebben ítél majd.

Míg két hadsereg állt ragyogó fegyverben a másik
város előtt körben: szándékuk kétfele oszlott:
vagy földülni egészen, vagy két részre szakítva
osztani föl, mit a hőnszeretett város fala őriz.

Várbeli nem hajlik, vértjét veszi, lesre törekszik.
Sok szeretett feleség, kicsi gyermek védte a bástyát,
és az elaggottak velük álltak föl hadi rendbe:
ők pedig indultak: vezetőjük Arész meg Athéné:
fényes aranyból mindkettő, arany öltözetében,
fegyveresen: mindkettő szép magas és ragyogó volt,
mint csak az égilakók; s apróbb volt mind a halandó.
Majd, mikor ott jártak, hol a leshelyüket kiszemelték,
lenn a folyó mellett, hol a nyájnak ivóhelye állott,
ott telepedtek meg, vöröses rézzel betakartan.
Két figyelő kém ült azután messzebb a seregtől,
leste, mikor jön a nyáj vagy a csámpás csorda közelbe.
Jött is a nyáj hamar, és két pásztor járt a nyomában,
sípjaikat fújták vidoran, cselet nem gyanítottak.
Látva a pásztorokat, kirohantak leshelyeikről,
elfogták a baromcsordát meg a hószinú nyájnak
szép juhait, s mellettük a pásztornépet előlték.
Ámde azok, hallván, hogy a csorda körül nagy a lárma,
otthagyták hadigyűlésük, gyorslábu lovakra
pattantak, s nekiindultak; tüstént odaértek.
És a folyóparton hadirendben megverekedtek,
egymást érchegyü lándzsákkal hajigálva csatáztak.
Köztük járt a Viszály meg a Zaj meg a rettenetes Vész,
elragadott egyként sértetlent és sebesültet,
és a halottat a harcból lábnaál fogva kihúzta.
Válla fölött embervértől pirosult köpönyeg volt.
Mintha csak éltek volna, aként harcoltak a pajzson,
s úgy húzták el az elhulltak tetemét egymástól.

Szép puha szántót is remekelt, televény laza földet,
széleset és hármasszántásút: rajta a barmot
hajtották a vetők, jártak velük erre meg arra,
és valahányszor fordulván pereméhez elértek,
mézédes borral teli korsót tett a kezükbe
egy társuk, s megfordultak, ki-ki ment a barázdán,
mind vágyott a hatalmas ugar pereméhez elérni.
Az feketéllt hátul, valamint a valódi puhult föld,
bárha aranyból volt bámulnivalón remekelve.
Rengő búzamezőt is formált: rajta a béres
nép aratott, éles sarlót lendítve kezében:
egyoldalt a csomók hullottak rendben a földre,
ott meg a kévekötők fűzték kékébe kötéllel.
Három kévekötő kötözött, hátrább meg a markot
kisgyerekek szedték, tele öllel hordva szünetlen
nyujtották a nyalábot; csöndben tartva a pálcát
állt a király a barázda fölött, örvendve szívében.
Távol a tölgyfa alatt hiradók lakomát keritettek:
áldoztak nagy tulkot, s mind körülötte sűrögtek;
étket főztek a nők, behintve a hószinü lisztet.

Majd szőlőskertet remekelt, dús fürttel a tőkén,
tisza aranyból volt: feketén függöttek a fürtök:
és a karók sorban meredeztek, mind szinezüstből.
Körbe zománcból árkot vont, a sövényt pedig ónból
készítette: csak egy ösvény vezetett a karók közt:
rajta a ürge szedők föl-alá jártak, szüretelve.
Szép szüzek s velük viruló gyöngédszivü ifjak
mézizü szőlőt hordoztak jólfont kosarakban.
Víg csapatuk közepén fiu állt, csengőszavu lanton
játszott édesen: és a Linosz gyönyörű dala zendült
vékony kis hangján: amazok meg ütemben emelték
lábukat, és ahogyan dala szólt, kurjantva szökelltek.

Majd egyenesszarvú marhák csapatát remekelte:
szép tehének készültek, mind ónból meg aranyból,
istállójukból a mező fele böggve siettek
csörgedező víz mellett, nádas part közelében.
Sorban négy pásztor lépdelt a nyomukban aranyból,
és gyorslábu kilenc kutya is jött futva utánuk.
Ám a legelső sorban két iszonyú vad oroszlán
ugrott rá a bikára: az állat böggve üvöltött,
míg húzták: a fiúk s a kutyák mind arra rohantak.
És az oroszlánok feltépve a nagy bika bőrét,
már beleit falták, szürcsölték éjszinü vérét,
kergették, de hiába, a pásztorok és uszították
ürge kutyáikat, ám az ebek belemarni azokba
nem mertek, közelükben ugattak csak s kikerülték.

Majd legelőt remekelt Héphaisztosz, a nagynevü Sánta,
szép mély völgy közepén, hószinü juhok seregével,
aklokat és kunyhókat is és zsufedte karámot.

Táncteret is remekelt Héphaisztosz, a nagynevü Sánta,
éppenolyant, amilyent készített Daidalosz egykor
szépfürtű Ariadnének nagy Knósszosz ölében.
Szép eladó lányok viruló ifjakkal a téren
táncaikat járták körben, kezük egybefonódott:
könnyüszövésű gyolcsot hordtak a lányok, az ifjak
jólszótt drága khitont, csillámlott mind az olajtól;
szép koszorút hordottak a táncban mind a leányok,
míg a legények aranykardot, s kardszójuk ezüst volt.
Meg-megperdültek, jól értve a táncot, a lábuk
könnyen emelték, mint ha korongját, mely tenyerébe
jól illik, fazekas próbálja ki, perdül-e vajjon;
máskor meg sorokat képeztek, s szembe szökelltek.
Nagy tömeg állta körül vágykeltő táncukat, és mind
ott mulatoztak, míg közepettük az isteni dalnok
lantszava szólt; és két bukfences táncos a körben
lejtett örvénylő forgással a lant ütemére.

Majd a nagy Ókeanosz bő áradatát remekelte
legszeleő peremére a szép és nagyszerű pajzsna.

És miután a hatalmas, erős pajzsot befejezte,
készített tűznél ragyogóbb páncélt is a hősnek;
készített súlyos sisakot, mely jól a fejére
illett, és aranyos szép forgó ékesítette;
készített végül lábvértet is, ezt puha ónból.

Majd, mikor elkészült mindezzel a nagynevű Sánta,
fogta, s a bajnok Akhilleusz anyja elé odatette.
Hóborította Olümposzról ölyvként lecsapott az,
s Héphaisztosz ragyogó munkáját vitte magával.

TIZENKILENCEDIK ÉNEK

AKHILLEUSZ ÉS AGAMEMNÓN KIBÉKÜLÉSE

Ókeanosz habjából a sáfrányköntösű Hajnal
fölserkent, fényt hozni az égi- s a földilakóknak.
Ő meg, az isten ajándékával elért a hajókhoz;
s drága fiát hős Patrokloszra borulva találta:
hangosan ott zokogott, sok társa körötte kesergett;
most közibük lépett, s ott állt meg az isteni úrnő,
átkulcsolta kezét szorosán, szót szólva kimondta:
„Drága fiam, hagyjuk most őt, noha kínoz a bánat,
itt kiterítve, ha már leigázta az isteni szándék;
lásd: Héphaisztosztól elhoztam a nagyhirű fegyvert;
vedd át, ily gyönyörűt vállaln soha senki se hordott.”

Mondta az istennő, s Akhilleusznak elébe letette
díszes fegyvereit: megcsörrent mindegyik ekkor.
Megrettentek a műrmidonok, felnézni reájuk
egy sem mert, és mind remegett; Akhilleusz odanézett,
és dühe mindinkább gerjedt, fenyegetve sugárzott
két szemhéja alól a tekintete, mint lobogó láng:
s kedvvel fogta kezébe az isten szép adományát.
Majd, miután eltelt az örömmel a szép csoda láttán,
nyomban az anyjához fordult, szárnyas szavakat szólt:
„Istentől van e fegyver, anyám, s látszik, hogy egy isten
készítette, ilyent a halandó nem remekelhet;
most hát fölfegyverkezem én; de nagyon remegek, hogy
közben még nekem itt hős Patroklosz tetemébe
bujnak majd a legyek, s ércfegyver-ütötte sebekben
féregrajt keltnék, holttestét szennyezik evvel:
élete már odavan - s most majd megrothad a húsa.”

Erre ezüzlábú Thetisz úrnő válaszul így szólt:
„Gyermezem, erre a szívedben ne legyen soha gondod:
én kísérlem meg, hogy a vad legyeket tovaűzzem
róla, amelyek fölfalják a leölt daliákat.
És ha akár kerek esztendőn át fekszik is itten,
bőre egészen sértetlen lesz, vagy gyönyörűbb még.
Most csak hívd gyűlésbe az összes akháj daliákat,
és Agamemnón nép-pásztorról vond haragod már
vissza, s a harcra hamar vértelkedj, öltsd föl erődöt.”

Így szólt, s nagy bátorsággal töltötte el anyja.
S vérszinű nektárt csöppentett orrába a holtnak
s ambrosziát, hogy a teste egész és tiszta maradjon.

Ő meg a part mentén ment végig, a bajnok Akhilleusz,
s rettentőt riadott, fölverte a harcosokat mind:

s még azok is, kik előbb a hajóknál szoktak időzni,
még aki kormányos volt is, kezelője lapátnak,
vagy pedig éték-elosztó gazda a fürge hajókon,
még azok is gyűlésbe siettek, mert nagy Akhilleusz
föltűnt, ő, ki a bús harcot már rég odahagyta.
Árészt két derekas követője bicegve közelgett,
harcbanerős Diomédész hős meg a bajnok Odüsszeusz,
dárdájukra nehezkedtek, gyötrött-sebesülten:
és hogy elértek az első sorba, leültek azonnal.
S jött legutolsónak daliák feje, hős Agamemnón,
hordva sebét: mivel őt is a rettenetes viadalban
megsértette Koón Anténoridész hegyes ércel.
Majd miután az akháj daliák mind egybekerültek,
szólt, fölemelkedvén köztük, gyorslábu Akhilleusz:

„Átreidész, mindkettőnknek jobb ez bizonyára,
néked is és nekem is; mi haszon volt lélekemésztő
méreggel haragudnunk úgy egymásra a lányért?
Bárcsak a bárkánál őt nyíllal lőtte le volna
Artemisz, aznap, hogy Lürnésszoszt dülva bevettem;
akkor olyan sok akháj nem marja fogával a földet,
ellenség által leterítve, amíg haragudtam.
Hektór s Trója örült: de a kettőnk összeveszését,
azt hiszem én, az akhájok hosszan nem feledik majd.
Ám ami már megesett, hagyjuk, noha szaggat a bánat,
kedves lelkünket kebelünkben igázzuk erővel.
Én haragomról már leteszek: nem kell, hogy örökké
és makacsul folyton haragudjam: rajta, sietve
serkentsd harcra a fésültfürtű akháj daliákat,
próbatevésre megint hadd rontsak a trószok elébe,
vágynak-e hálni hajóinknál még: s azt hiszem én, hogy
némelyikük szívesen hajlítja pihenni a térdét,
hogyha a dárdámtól megfuthat a vad viadalban.”

Szólt; s megörültek mind a remeklábvértés akhájok,
hogy hőslelkű Akhilleusz így szüntette haragját.
S köztük eképen szólt sereget-vezető Agamemnón,
onnan a székeből, nem lépve a kör közepére:
„Kedveseim, danaosz daliák, követői Arésznek,
szép hallgatni a szólni-kelet; de hiszen nem is illik
félbeszakítani, mert nehezen szól úgy, ha tudós is.
Nagy zúgás közepette ki tud hallgatni a szóra?
Vagy ki beszélhet? A harsányhangu sem érhet a célhoz.
Péleidészhez szólok most: de ti értsetek éppúgy,
többi akhájok, a szóból, mind igyekezve figyeljen.
Gyakran mondtak már az akhájok nekem ilyesmit,
ócsároltak elégszer, bár oka nem vagyok ennek,
mert Zeuszt tette, s a Moira, s Erinüsz, a ködbebolyongó:
gyűlésen szívembe ezek dobták a vad Ártást,
aznap, amint Akhilleusz zsákmányrészét eloroztam.

Mit tehettek mégis? Mindent maga végez az isten:
Zeusznak lánya az Ártás, ő árt mindegyikünknek,
tisztelt, ám vészes; puha lábon jár, nem a földön
lép ugyanis, de fején a halandó földilakóknak,
s árt nekik: mindig van, akit beleránt a gonoszba.
Egykor még Zeust is megcsalta, pedig valamennyi
isten s ember közt őt mondják legmagasabbnak;
s Héra, pedig csak nő, mégis rászedte cselével
aznap, amint Héraklész hőserejét Alkméné
falkoszorús Thébában készült szülni világra.
Zeusz akkor dicsekedve beszélte az égilakók közt:
»Istenek és istennők, mind, hallgassatok énrám,
hadd mondok ki, amit kebelemben sürget a lelkem:
még ma fiút fog a fényre segíteni Eileithüia,
és ura ez lesz majd minden körülötte lakónak,
minden törzsbelinek, kinek éntőlem van a vére.«

Cselt szövögetve felelt ekkor neki Héra, az úrnő:
»Csak hazudod, soha véghez nem viszed ezt a beszéded.
Rajta, csak esküdj meg, te Olümposzi, nékem erősen,
hogy csakugyan minden körülötte lakó ura lesz majd
az, ki egy asszony lába közül ma kerül ki a földre,
oly törzsbéli fiak közt, kiknek tőled a vérük.«
Így szólt Héra; szavában a cselt Zeusz észre se vette,
tett nagyeros esküt, s iszonyú kár érte miatta.
Héra Olümposz csúcsáról fölgorva suhant el,
és az akháj Argoszba rohant, ismerte a földön
Perszeusztól született Szthenelosz derekas feleségét:
ez hordotta a magzatját, héthónaposat még:
Héré most e fiút segítette korán a világra,
Eileithüiákat s a szülést így visszaszorítva
Alkménéától; míg maga Zeusznak eképen adott hírt:
»Zeusz atya, fényvillámu, szivedbe vetek valamely szót:
megszületett a nemes fiasarj, aki Argoszon úr lesz,
Eurüsztheusz, Szthenelosz Perszéiadész fiasarja,
törzsedből: méltó uralomra az argoszi népen.«
Szólt; s mélyen belevágott Zeusz szívébe az éles
kín: s ragyogó hajfürtjeinél megfogta az Ártást
erre, haraggal a szívében, s tett szörnyü nagy esküt,
hogy soha már az olümposzi csúcsra, a csillagos égre
újra nem engedi Ártást, mert árt mindegyiküknek.
Így szólt, s messze ledobta azonnal a csillagos égről
kézen megpörgetve, s a munkált földre zuhant ő.
Rá gondolva nyögött Zeusz mindig, látva a sarját,
mint fárad rútol, s Eurüsztheusz oszt neki munkát.
Így magam is, valamíg a sisakrázó deli Hektór
argoszi hősoket ölt bárkáink tatja tövében,
emlékeztem az elvakító ártásra szünetlen.
S merthogy vétettem, s Zeusz megfosztott az eszemtől,
végtelenül sok ajándékkal békíteni vágylak.

Kelj föl a harcra tehát, buzdítsad a népet is erre:
és én minden ajándékot megadok, mit a sátrad
mélyén tegnap ígért meg néked a bajnok Odüsszeusz.
S hogyha kívánod, várj, bármint sürgődsz is a harcra:
és az ajándékot követőim mind idehozzák
gályámról, hogy lásd, mily nagyszerű, dús az ajándék.”

Erre a gyors lábú Akhileusz neki válaszul így szólt:
„Hírneves Átreidész, sereget-vezető Agamemnón,
adsz-e ajándékot, készséggel, mint ahogy illik,
vagy megtartod-e, tőled függ; de mi most a csatára
gondoljunk gyorsan: ne veszítsük pusztá szavakkal
itt az időt: hisz még végzetlen a nagyszerű munka.
Hadd lássák Akhileuszt ismét az előcsapatokban,
érkelevézzel amint pusztítja a trójai hadsort.
S törjetek elszántan viadalra a férfiak ellen.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Isteni hős Akhileusz, ne akard, bármekkora hős vagy,
hogy kirohanjanak így, még étlenül, Ílion ellen
harcosaink: mert nem kis időbe telik viadalmunk,
hogyha a küzdőknek már összeakadt a csapatja
s minden akháj és trósz harcosba az isten erőt fű:
küldd jóllakni a gyors gályákhoz akháj daliáink
étekkal, borral, mi erőt ad s merszet a harcra.
Nincs ember, ki egész napon által, napnyugovásig
étlen vívhatná daliákkal szemben a harcot.
Mert, bármennyire vágyakozik tusakodni a lelke,
tagjai elnehezülnek titkon, a szomj meg az éhség
mégis eléri azért, meginog menetében a térde.
Míg aki borral s étellel jóllakva vonul ki
s harcol a rosszakarók seregével utána napestig,
annak a keblében szive bátor, tagja se fárad,
míg haza nem térnek mindnyájan az ütközetekből.
Rajta, a népet oszoltasd, adj lakomára parancsot;
s közben ajándékát sereget-vezető Agamemnón
mind hordassa a gyűlésünkbe, hogy itt az akhájok
láthassák a szemükkel, s szíved fölmelegüljön.
S ő tegyen esküt az argosziak közt állva, tenéked,
hogy sohasem lépett ágyára, sosem közöszült még
avval a lánnyal, amint az a nő meg a férfi szokása.
És neked is szelidüljön meg kebeledben a lelked.
Dús lakomával a sátrában békítsen utána,
hogy csöpp hijával se maradj most már a jogodnak.
S, Átreidész, te igazságos légy mással is eztán
inkább, mint most: nem szégyen, ha a nép fejedelme
békít oly harcost, akit ő bántott meg először.”

Válaszul így szólt most sereget-vezető Agamemnón:
„Láertész fia, én szívesen hallgattam a szódat:
mert mindent helyesen, rendjén mondtál e beszédben.

Készörömet meg is esküszöm arra, a lelkem is indít,
és - istenre! - az eskü hamis nem lesz: de Akhilleusz
itt legalább addig várjon, noha vágyik a harcra,
és ti is együtt várjatok itt, míg minden ajándék
sátramból nem jó: szerződünk akkor erősen.
S néked, Odüsszeusz, azt mondom s azt rendelem el már:
minden-akhájok legderekből fiatal daliáit
válasszad ki: s a gályámról, mit tegnap ígértünk
Péleidésznek, a sok kincset s hozzák el a nőket.
Talthübiosz meg a téres akháj táborban azonnal
áldozatul vadkant hozzon Zeusznak meg a Napnak.”

Erre a gyors lábú Akhilleusz neki válaszul így szólt:
„Hírneves Átreidész, sereget-vezető Agamemnón,
mindezeket máskor kell inkább megcselekedned:
majd amidőn a csaták közben pihenés szaka áll be,
és kebelemben a harcié már ennyire nem dül:
most ott fekszenek ők átdőfve, kiket leigázott
Hektór Priamidész, mert Zeusz neki evvel adott hírt;
és ti evésre akarnátok buzdítani: én meg
harcra kívánám már az akháj fiakat riogatni
étlen-szomjan előbb; s később, ha a nap lehanyatlik,
kapjunk nagy vacsorát, miután letöröltük a szégyent.
Csakhogy az én kedves gégémen előbb le ne csússzék
semmi ital s étel, mert holtan fekszik a társam
sátramban, hegyes ércből szétszabdaltan, a lába
tornácnak fordult, körülötte zokognak a társak:
éppenezért nem ilyesmit tart most gondnak az elmém,
csak vért, mészárlást, fájdalmas férfiu-hörgést.”

Válaszul erre eképen szólt leleményes Odüsszeusz:
„Ó, Akhilleusz, Péleusz fia, legjobb minden akháj közt,
nem kicsivel vágy több nálam, sőt sokkal erősebb
dárdáddal, de eszemmel sokkal több vagyok én, mert
nálad előbb lettem, sokkal többet tudok is már;
éppenezért szelidüljön a szíved az én szavaimtól,
Könnyen jóllakik ám a zajos viadallal az ember,
hol legtöbb szárat zúdít le a földre a sarló,
ám aratása silány mégis, ha a mérlege billen
Zeusznak, a háboru sáfárának a földilakók közt.
Gyomrukkal sose gyászolják az akhájok a holtat!
Mert hisz mindennap sokan esnek el oly sűrűséggel,
mint a szövésnek szála; mikor tudnánk fölüdülni?
Azt, aki elhullott, el kell földelni, keserves
lélekkel gyászolva, egész nap könnyeket ontva:
ám kik a gyűlöletes harcokból hátramaradnak,
már az evésre legyen gondjuk s az ivásra, hogy annál
inkább vívhassunk a reánk rontókkal egész nap,
fölvévén az erős ércpáncélt: senki se késsék
várva, hogy új buzdítással serkentsük a népet.

Ím ez a buzdítás; és meglakol az, ki lapulgat
argoszi gályáinknál: szálljunk sűrű sereggel,
s lóbetörő trószokra riasszuk a vadszivü Árészt.”

Szólt, s a dicső Nesztór fiait rendelte magához,
s Phüleusz sarja Megészt, vele Mérionészt, Melanipposzt,
és Kreiontiadész Lükomédészt, véle Thoászt is:
s Átreidész Agamemnónnak sátrába siettek.
Elhangzott a beszéd, és meglelt nyomban a tett is:
háromlábas edényt hoztak hetet és ragyogó szép
húsztálat s a tizenkét jó lovat is, melyet ígért:
s hozták sátrából ama hét szép nőt is, a munkát
értőt, nyolcadikul velük széparcu Briszéiszt.
Jött Odüszzeusz, megmért tíz tiszta talentum arannyal,
többi ajándékát az akháj ifjak vele hozták.
Gyűlésük közepére helyezték: majd Agamemnón
fölkelt, s Talthübiosz, zengőszavu, mint csak egy isten,
most odaállt, vadkannal, a népek pásztora mellé.
Átreidész meg előrántotta kezével a kését,
- mindig is ott függött az roppant kardhüvelyénél -
és sertést metszvé, kezeit Zeuszhöz fölemelte,
így esdett; míg szótlánul ott ültek körülötte
rendben az argosziak, s a királyra figyeltek, amint kell.
Esdekelőn így szólt, fölnézve a tágterü égre:

„Legmagasabb s legfőbb isten, Zeusz tudja először,
és Gé és Élios s az Erínüszek, ők, kik a földnek
mélyén büntetik azt, ki csalárdul tette az esküt:
én sosem illetem Briszéiszt még a kezemmel,
sem másért, sem azért, hogy nászkerevetre vezessem:
érintetlenül élt mindvégig a sátram ölében.
És ha az eskü hamis, mindazzal sujtson az isten,
mellyel az eskütevőt, ha csalárdszivü, sujtani szokta.”

Szólt, s elvágta a vadkannak torkát a vad érczel;
Talthübiosz meg az ősz tenger mélyébe vetette
megcsóválva, halaknak ebédül; s ekkor Akhilleusz
fölkelt s harcszerető Argosz seregéhez eképp szólt:

„Zeusz atya, lám, iszonyú átokkal sujtod az embert:
meglehet, Átreidész sohasem haragítja a lelkem
ennyire keblemben, soha nem hurcolja a lányt el
éntőlem, gonoszul, s tiltó szavam ellen: azonban
Zeusz kívánta, hogy oly sok akháj vesszen, bizonyára.
Most lakomára tehát, hogy majd kezdhessük a harcot.”

Ez volt szózata, szétoszlatta azonnal a gyűlést.
Szétszéledtek: mind a saját bárkája felé ment.
Míg az ajándékok körül ott sürgődtek a bátor
műrmidonok: vitték Akhilleusz bárkája felé mind:
sátra ölén hagyták, s ott ültették le a nőket,
míg lovait jó fegyveresek legelőre kicsapták.

S Briszéisz, ki hasonló volt arany Aphroditéhez,
látván Patrokloszt hegyes ércről szétkaszaboltnak,
ráomlott nyomban, sírt élesen, és a kezével
tépte a két keblét, szép arcát, gyöngye nyakát is:
végül is, istennők szép mása, zokogva eképz szól:

„Patroklosz, te szegény szívemnek legszeretettebb,
életben voltál, mikor én elhagytam e sátrat,
most pedig, ím holtan lellek, népek vezetője,
visszajövet: baj után így sujt a baj engem örökké.
Hitvesemet, kihez adtak, apám meg anyám is, az úrnő,
láttam, a város előtt hegyes érc mint szúrja halálra.
Volt három szeretett, velem egy-anya szülte fivérem,
és vesztük napját ők is mindhárman elérték.
És te nem engedted, mikoron gyorslábu Akhilleusz
isteni Művész várát dűlva, megölte a férjem,
hogy sírjak, hanem azt mondtad, hogy a bajnok Akhilleusz
törvényes feleségévé téssz, messzehajózzunk
és lakodalmat ülnök Phthiában a mürmidonok közt.
Mindig-nyájás, ezért siratom szakadatlan a veszted.”

Így szól és zokogott, vele nyögtek az asszonyok is mind,
s mintha a hősért sírnának, magukért keseregtek.
Majd az akháj vének gyűltek köribe Akhilleusznak,
kérlélték, hogy egyék; hanem ő felnyögve csak így szól:
„Drága barátaim, azt kérem, ha szavamra ügyeltek,
egyiktek se kívánja, hogy én az evéssel, ivással
laktassam kedves szívemet, mivel éles a kínom:
itt maradok, s étlen tűrök már napnyugovásig.”

Így szól, és valamennyi királyt elkűldte magától;
Átreusz két fia csak s Odűszeusz maradott közelében,
s Nesztór s Idomeneusz meg a vén lovag egymaga: Phoinix,
s vígasztalgatták a nyögöt; de a lelke nem enyhűlt,
míg nem szállt torkába a vérontó viadalnak.
Minden eszébe jutott, és mély zokogással eképz szól:
„Lám, ezelött, te szegény, legdrágább társam, a sátor
mélyében gyönyörű lakomát te magad terítettél
szorgosan és gyorsan, valahányszor a harcos akhájok
könnyes Arészt a lovas trószokra riasztani szálltak.
Most átdűfve heversz sátramban: s nékem a szívem
nem fogadt étket, italt, pedig itt, lám, éppen elég van,
érted epedve: mivel gonoszabb baj már sosem érhet:
akkor sem, ha apám vesztéről érne fülembé
hír, aki most Phthiében tán hullatja a könnyét
ily fiúért, értem, míg én más nemzetű nép közt
borzasztó Helenéért küzdök a trójaiakkal;
vagy ha Neoptolemosznak, drága fiának a vesztét
hozná hír, ki ha él, Szkűrosz szigetén nevelődik.
Eddig még kebelemben hitte-remélte a lelkem,
hogy csakis én esem el távol lovas argoszi földtől,

Trójában, de te visszakerülsz Phthiának ölébe,
hogy majdan fiamat hazavidd Szkürosz szigetéről
éjszinü fürge hajón, és megmutogass neki mindent,
birtokot és szolgát s meredektetejű palotámat.
Mert hiszen azt hiszem én, hogy Péleusz vagy nem is él már,
vagy szomorúan tengődik s alig élve, a gyűlölt
vénskorban, s folyton csak várja a gyászokozó hírt
énrólam, melyből tudtára jut az, hogy elestem.”

Sírva eképen szólt; vele együtt nyögtek a vének,
mindnek eszébe jutottak az otthon hátrahagyottak.
Látta a bánkódókat most s megszánta Kronión,
Pallasz Athénéhoz sebtén szárnyas szavakat szólt:
„Gyermekem, elhagyod ezt a derék daliát te egészen;
vagy soha nem gondol többé Akhileuszra a szíved?
Lám, ott ül most ő magasorru hajóknak előtte,
drága barátja miatt kesereg, sír; míg lakomázni
térnek a többiek: ő egyedül nem eszik, nem iszik csak.
Indulj hát hozzá, s nektárt, üde ambrosziát is
csöppents már kebelébe, hogy el ne gyötörje az éhség.”

Szólt, buzdítva a már rég elszánt Pallasz Athénét;
s ez szárnyterjesztő és éleshangu madárként
át a legen lecsapott a nagy égből. Míg az akhájok
fegyverkeztek már az egész táborban; Athéné
nektárt csöppentett s üde ambrosziát kebelébe
hős Akhileusznak, a szörny éhség térdébe ne szálljon.
Ő maga szenterejű apjának háza ölébe
tért ismét; s azok elszéledtek a fürge hajóktól.
Mint amidón Zeusstól sűrű hópolyhek raja röppen,
nagyfagyosan, légbölszületett Boreász lehe hajtja:
így gomolyogtak amott a sűrű sisakok, sugaras fényt
verve, a bárkákról s köldökkel-domboru pajzsok
és kőriskelevézek, erőslemezű hadivértek.
Fényük az égig elért, körben nevetett az egész föld
ércragyogásuktól; lábak dobogása dübörgött:
és a közepén bujt vértjébe a bajnok Akhilleusz.
Fogcsikorítva eként készült, és két szeme égett,
mint tűzláng mélyen szívébe hatolt a nehéz kín,
míg dühödötten a trószra, magára emelte az isten
drága ajándékát, Héphaisztosz szép kezeművét.
És legelőször a szép lábvértet vette magára,
melyet jó szorosán kapcsoltak ezüst bokacsattok;
másodikul meg a melle köré köritette a vértet;
majd az ezüstszőgü érc kardot vállára vetette;
és a hatalmas, erős nagy pajzsot vette kezére,
messzire szétáradt ragyogása, akárcsak a holdé.
Mint amidón a hajós a vizen meglátja a fényét
fennlobogó tűznek, mely a hegy tetején a magányos
pásztori szálláson lángol, s a hajóst tovaűzik

messze halas tengerre a szélviharok, noha küzd is:
így ragyogott Akhileusz gyönyörű, remekelt paizsának
fénye a légben; sisakját tette utána fejére,
azt az erős sisakot: mint csillag fénye, sugárzott
lóforgós dísszel: sok szép rojt szállt körülötte,
mit köribe sűrűn remekelt Héphasztosz aranyból.
Próbát tett most már fegyverben a fényes Akhilleusz,
illik-e rá, szép tagjai tudnak-e benne mozogni:
s lám, valamint szárny, úgy fölemelte a nép vezetőjét.
Apjától örökölt gerelyét kiemelte a tokból,
súlyos, erős, nagy volt az, megcsóválni se tudta
más az akhájok közt, egyedül csak a bajnok Akhilleusz.
Még szeretett apjának Kheirón adta e kőrist
Pélion ormáról, hogy majd vele hősöket öljön.
Alkimosz, Automedón, lovait fogták szekérébe
szorgosan ott, gyönyörű szép szíjjal, igával; a zablát
szájukon áthúzták, feszítették hátra a gyeplőt
jólácsolt állásához: fölemelte a fényes
kézbevaló ostort, s a szekérre szökölt vele nyomban
Automedón; Akhileusz meg a háta mögé, csupa vértben,
fénylő fegyveresen, valamint ragyogó nap az égen.
Apjának lovait dörgő hangon riogatta:
„Hej, Xanthosz, Baliosz, ti Podargé nagynevű vére,
másképp szánjátok megmenteni most vezetőtök,
újra akháj néphez, mikor elteltünk a csatával:
ott ne maradjon, mint Patroklosz, holtan a síkon.”

Erre a járom alól így szólt neki gyors paripája,
Xanthosz, a földnek eresztve fejét, hogy hosszú sörénye
mind kibomolva a járom mellett ért le a földig
- mert szólóvá tette fehérkaru Héra, az úrnő -:
„Tudod meg, erős Akhileusz, megmentünk még ma a harcból:
csak hogy, a veszted napja közel van, s nem mi okozzuk,
mert a nagy isten lesz oka és az erőskezű Moira.
S nem mi okoztuk lassúsággal vagy tunyasággal,
hogy megfosztották Patrokloszt fegyvereidtől:
legjelesebb isten, kinek anyja a széphaju Létó
ölte meg őt az elősorban, s Hektórnak adott hírt.
Mert sebesen száguldunk, mint Zephürosz szele száguld,
melyet a leggyorsabbnak mondanak: ám neked is csak
sorsod, hogy leigázzon egy isten s ember erővel.”

Szólt, s az Erínuszok itt megakasztották a beszédét.
Néki nagyot sóhajtva felelte a fürge Akhilleusz:
„Mit jósolsz te halált, Xanthosz? Hozzád nem is illik.
Jól tudom azt magam is, hogy a végzetem itten elesni,
messze nagyon szeretett szüleimtől: ámde a harcot
mégse hagyom, míg torkig nem laktatnak a trószok.”

Szólt, s a legelső közt rikkantva rohant a lovakkal.

HUSZADIK ÉNEK

AZ ISTENEK HARCA

Így fegyverkeztek körülötted, a görbe hajóknál,
Péleusz folyton harcra-mohó fia, mind az akhájok.
Szemben a trójaiak sorakoztak a tábori dombon.
Zeusz pedig elrendelte Themisznak, hogy gyülekezni
hívja az isteneket sokvölgyü olümposzi bérce:
körbehaladt Themisz és Zeuszhoz küldötte el őket.
És eljött minden folyam is, csak az Ókeanosz nem;
jöttek a nimfák is, kik a szép ligetekben időznek
és a folyók forrásainál s a füves legelőkön.
És hogy a Fellegtorlaszoló házához elérték,
szép sima termek ölén le is ültek mind, miket egykor
Héphaisztosz remekelt Zeusznak, leleményes eszével.
Így gyülekeztek ezek Zeusznál; hallotta a hívást,
és a vizek mélyéről jött soraikba Poszeidón.
És a közepére leült, Zeusz szándékát tudakolva:

„Mennykövező, gyűlésbe miért hívtál ide minket?
Tán valamit tervelsz az akháj meg a trójai néppel?
Mert nagyon is közel ég hozzájuk a harc viadalma.”

Válaszul erre eképp szólt fellegtorlaszoló Zeusz:
„Földrázó, hisz a szándékom tudod és hogy a gyűlést
értük tartom, akikre szivem gondol, noha vesznek.
Én magam itt maradok, s az olümposzi bérc meredekjén
ülve gyönyörködöm, így nézek le; de menjetek el mind,
többiek, innen, a trójai és az akháj seregekhez:
És akihez ki-ki húz, azt védje-segítse a harcban.
Mert Akhileusz ha akár maga küzd csak a trójaiakkal,
még úgy sem tudják föltartani, bár kis időre.
Már azelőtt is reszkettek hisz tőle, ha látták:
s most, hogy társa miatt ily szörnyű a lelke haragja:
félek: a várfalat is szétrontja a végzete ellen.”

Szólt Kronidész, s nemcsillapodó csata kélt a szavára,
s indult hadba az isten mind, szive kétfele oszlott.
Ment a hajók seregéhez Héré, Pallasz Athéné,
véle a föld övezője Poszeidón és a segítő
Hermeiász, ki kítűnt köztük leleményes eszével.
Héphaisztosz velük együtt ment, büszkén erejére
ott bicegett: hitvány lábszárai lent karikáztak.
És a sisakrázó Árés meg a trójaiakhoz
ment s vele nyíratlan Phoibosz s nyilas Artemisz úrnő,
Létó és Xanthosz s a mosolyszerető Aphrodité.

Míg nem avatkoztak be a harcba az elnemenyészők,
addig örült az akháj nép szörnyen, mert hisz Akhilleusz
feltűnt már, ki a vad harctól rég távolidőzött:
s minden tagjukban reszkettek szörnyen a trószok,
félve, amint megpillantották fűrgé Akhilleuszt,
fénylő fegyvere közt, az ölé Árésszal egyenlőt.
Ámde amint az Olümposziak tömegükbe vegyültek,
akkor a bujtogató Erisz éledt; Pallasz Athéné
nagy szava szolt; hol az ároknál állt, kívül a bástyán,
hol meg a visszhangzó parton harsogva rikoltott;
másoldalt meg Arész, a sötét viharokkal egyenlő,
várfokról sivitott, serkentve a trójai népet,
majd meg a Szép Dombnál szökdelte Szimoeisz vize mentén.

Így kergették össze a két hadinépet a boldog
istenek, egymás közt is eképe gyúlt szörnyü viszályuk:
mennydörgött iszonyúan az emberek, istenek apja
fönt; s odalent megrázta Poszeidáón a hatalmas
végetlen földet s a magas, meredek hegyek ormát.
Sokforrású Ída egész töve megremegett már,
csúcsai is, meg a trójai vár, az akháj hajók is.
És megijedt odalent Hádész, holtak fejedelme,
rémülten pattant föl a trónról, félve kiáltott:
föl ne hasítsa fölötte a földet a szörnyü Poszeidón,
isten s ember előtt mert föltárulnak a nyirkos
rettenetes termek, miket isteneink is utálnak;
íly nagy zajjal tört egymásra a sok dühös isten.
S ekkor a büszke Poszeidáóonnal Phoibosz Apollón
állt szemben, szárnyas nyilakat hordozva kezében:
és Árésszal szembe kiállt a bagolyszemü Pallasz;
Héra elé állt nyíl- és zajszerető, aranyorsós
Artemisz istennő, testvére a Messzehatónak;
hasznotadó nagy Hermész Létót hívta ki harcra;
Héphaisztoszra a mélyörvényü folyó dühe rontott,
égi nevén Xanthosz, de Szkamandrosz az emberi nyelven.

Isten eként rontott istenre; s közben Akhilleusz
Hektór ellen epedt a tömegbe hatolni leginkább,
lelke leginkább Priamidész vérével akarta
jóllaktatni Arészt, a szilárd pajzsos csatavívót.
Aineiászt meg a népösztönző Phoibosz Akhilleusz
ellen hajtotta, s nagy erőt küldött a szívébe.
Hangra olyan volt, mint Priamosz fiusarja Lükáón,
ennek alakjában szolt most Zeusz sarja Apollón:

„Trója tanácsosa, Aineiász, szavaid hova tűntek:
bor mellett, fejedelmek közt fenyegetve ígérted,
hogy viadalra kiállsz te a Péleidész Akhilleusszal.”

Néki meg Aineiász így adta szavára a választ:
„Priamidész, minek is küldesz? Mi se hajtja a lelkem,

Péleusz büszkeszivű fia ellen szállani harcba.
Hisz nem most állnék ki először a fürge Akhilleusz
ellen, mert kelevézével már megfutamított
egyszer: az Ídáról, amikor csordánkra csapott rá
s Pédaszosz- és Lürnésszoszt dúlta fel; engem a nagy Zeusz
megmentett, ébresztve erőm, gyorsítva a térdem.
Majdnem elestem Akhilleusz és Pallasz keze által,
mert ő járt, fényt adva, előtte, s adott neki intést,
hogy trószok s lelegek fiait gerelyezze halálra.
Péleidész ellen most küzdhet a földi halandó:
mindig, egy isten van vele, hogy megvédje a véstől.
És ha az ő kelevéze röpül, sose fárad el addig,
míg hegye emberi húst nem döf; ha az isten a harcot
egyformán mérné, akkor nem győzne le könnyen,
bárha magát ércből lévőnek vallja egészen.”

Válaszul erre eképen szólt Zeusz sarja, Apollón:
„Bajnok, hát te is éppúgy kérd örök isteneinket:
hisz mondják, hogy anyád Zeusz lánya, a szép Aphrodité,
míg neki hitványabb istennő volt a szülője:
mert Zeusztól született a tiéd, s az a tengeri véntől.
Ronts neki hát a szilárd ércel, ne riasszon a harctól,
bénító szókkal ha reád támad fenyegetve.”

Így szólt, és nagy erőt fújt ekkor a népterelőbe;
s ő az elősoron át, ragyogó ércmezben, előtört.
Ankhízész sarját meglátta fehérkaru Héré,
mint tör a harci tömegben Akhilleusz ellen előre;
szólította az isteneket, s ezt mondta közöttük:

„Gondoljátok meg, te Poszeidáón meg Athéné,
elmétek mélyén, hogyan üt ki e harcban a dolgunk.
Lám, ez az Aineiász ragyogó ércmezbe takartan
Péleidész ellen tört, Phoibosz küldte előre.
Jertek azonban, kergessük most hátra a harcból;
s egy közülük Akhilleusznak is álljon az oldala mellé
és adjon nagy erőt neki, hogy ne lohadjon a kedve;
tudja, hogy őt kedvelve segítik az elnemenyészők
legderekbabjai; és hitványak azok, kik idáig
pusztítást, veszedelmet elűztek a trójaiaktól.
Lám, az Olümposzról lesiettünk ebbe a harcba
mind, nehogy őt ma a trójaiak közt bántalom érje:
később majd úgyis megesik vele az, mit a végzet
szótt fonalán számára, mihelyt megszülte az anyja.
Ám ha Akhilleusz ezt nem hallja meg isteni hangból,
megrémül, ha a harcban egy isten száll vele szembe:
mert amikor nyíltan jelenik meg, szörnyü az isten.”

Néki a föld rázója Poszeidón adta a választ:
„Héré, esztelenül ne dühöngj, hozzád nem is illik.
Cívódást nem akarnék én más égilakókkal

kezdeni most, hisz nekünk sokkal több a hatalmunk.
Húzódjunk csak odébb, ülünk le figyelni, az úttól
messzebb, és ez a harc a halandók gondja legyen csak.
Majd ha Arész belekezd a csatába, vagy indul Apollón,
és Akhilleuszt akadályozzák, vagy visszaszorítják,
akkor a harci viszály miközöttünk újra feléled
nyomban; s azt hiszem én, gyorsan dől majd el a harcunk:
s ők az olümposzi csúcsra szaladnak az égilakókhoz,
mert a karunk erejével mindkettőt leigázzuk.”

Így szólt, és legelől indult el a kékhaju isten
isteni Héraklész kör-bástyafalához, amelyet
trójai férfiak építettek néki s Athéné,
jó magasan, hogy a tengeri szörnytől megmeneküljön,
mert az a partról őt a mezők fele szokta követni.
Ott ült most le Poszeidáón meg a többi nagy isten,
vállá köré megmenhasadó felhőt kanyarítva.
Másrészről amazok meg a Szép Dombon lehevertek,
íjas Apollón, véled, s várdúló vad Arésszal.
Mindkét részen eként tartották ülve tanácsuk;
csakhogy a szörnyü csatát megkezdeni mind vonakodtak
hosszan: azonban a csúcson ülő Zeus adta parancsát.
Megtelt velük a síkság, és ragyogott a vitézek
és lovak ércétől; remegett a sok összefutónak
talpa alatt a mező. S köztük két legderekabb hős
összeakadt ama két had közt, mert küzdeni vágyott:
Aineiász Ankhíziadész meg a fényes Akhilleusz.
Aineiász lépett ki előbb, lengette sisakja
forgóját fenyegetve, s a harcban-nagyszerü pajzsot
melle elé feszítette, s rázta az érchegyü dárdát.
Peleidész meg szemből kélt, mint vészes oroszlán,
melyet az egybefutott sok férfi, egész falu népe
vágy leteríteni, s ő csak sétál, megveti őket;
csakhogy amint egyik heves ifjú dárdahegyével
megdöfi, összehuzódik, torkot tát, foga mellett
tajték forr, s nagyerős mellében felnyög a szíve;
farkával mindkét csipőjét, bordaszegélyét
korbácsolja; magát viadalra hevíti dühében:
s tűzbe borult kék szemmel száguld: hátha lesujthat
ott valakit, vagy elől a tömeg közt ő maga hull el:
így küldötte erős és bátor lelke Akhilleuszt
nagyszivü Aineiász ellen viadalra rohanni.
És mikor útjuk után egymás közelébe kerültek,
köztük először ekép szólt isteni fürge Akhilleusz:

„Aineiász, minek is törtél ily szörnyen előre
népedből? Vagy azért küld lelked elém viadalra,
mert hiszed azt, hogy a lóbetörő trósz népen uralkodsz
majd, Priamosz méltóságában? Hát ha megölsz is,
akkor sem teszi még Priamosz kezeidbe hatalmát:

sok fia van, s ő is szívós, nem is esztelen ember.
Vagy valamely gyönyörű telket hasított ki tenéked
trósz néped, hogy majd míveld, tudj szántani-vetni,
hogyha megölsz engem? De hiszem, hogy e munka nehéz lesz.
Mert úgy vélekedem, gerelyem már messzeriasztott.
Vagy nem is emlékszel, mikor ott őrizted a csordát
Ída hegyén egyedül, hogyan űztelek akkor a völgybe
gyors lábbal sebesen? Te futottál, vissza se néztél.
Onnan Lürnésszoszba szaladtál, csakhogy e várost
feldúltam, segítetek Zeusz atya, Pallasz Athéné;
és a szabadság napját ott elvettem a nőktől,
zsákmányom lett mind; téged maga Zeusz meg a többi
isten megmentett: de hiszem, hogy nem teszi most meg,
bárha szivedbe veted; húzódj csak vissza, ha mondom,
újra a nagy sokaságba, ne állj ki elém viadalra,
még mielőtt baj sujt; baj után a bolond is okos már.”

Erre meg Aineiász szólt, és így adta a választ:
„Péleidész, mért is hiszed azt, hogy mint buta kölyköt
puszta szavakkal tudsz elijeszteni? Értek eléggé
ócsárló, szűrő szókkal magam is felelni.
Tudjuk az egymást nemzetségét s hogy szüleink kik,
hisz hallottuk a földi halandók régi regéit:
ámde enyéim nem láthattad s én se tiéid.
Mondják, hogy te a tisztanevű Péleusz fia volnál,
és Thetisz édesanyád, az a széphaju tengeri nimfa;
nékem azonban apám Ankhíész, büszkeszívű hős,
evvel kérkedem, és hogy anyám, aki szült, Aphrodité.
Drága fiát közülük kettő meg fogja siratni
még e napon: mert azt mondom, gyerekes fecsegéssel
nem lehet így szétválni nekünk, hazatérni a harcból.
S hogyha talán kívánsz törzsünkről kérdeni - halljad,
elmondom, hogy tudd; sokan ismerik úgysis a törzsünk:
Dardanosz őszünket nemzette először a nagy Zeusz,
Dardanié alapítóját, mert még a mezőn lent,
szent Troié, a beszédes népek városa; nem volt;
régén a forrásdús Íde töve volt a közös hon.
Néki Erikhthoniosz fejedelmünk lett az utóda,
ő, aki dúsabb volt, mint bármely földi halandó:
háromezer kancája legelt vizenyős legelőkön,
és virgonc csikájának örült valamennyi szökellve.
Néhányért közülük Boreász gyulladt szerelemre,
s ménnek alakjában meghágtá a sűrűsörényűt;
és ellettek a vemhes kancák néki tizenkét
fürgé csikót: ezek ugrándoztak a búzamezőkön
és a kalász tetején, s a kalász nem tört meg alattuk;
és amikor szökdeltek a tenger tágterü hátán,
ősz hullám tarajos tetejét érintve futottak.
Trószta nemzette Erikhthoniosz, trószok fejedelmét:
és azután Trósznak három kitűnő fia sarjadt,

Ílosz s Asszarakosz, meg az isteni szép Ganümedész,
ő, ki olyan szép volt, mint egy sem földilakók közt:
éppenezért elorozták isteneink: legyen ottfönn
nagy szépsége miatt köztük Zeusz töltögetője.
Ílosz Láomedónt nemzette, a tisztanevű hóst:
Láomedón azután Títhónoszt és Priamoszt is,
Lamoszt és Klütioszt meg az Árész-ág Hiketáónt;
Asszarakosz Kapüsz apja, Kapüsz fia Ankhízsész lett,
Ankhízsész fia én, s Priamosz fia isteni Hektór.
Lásd, dicsekedve e törzsset, e vért vallom magaménak;
Zeusz a csatázók hős erejét szaporítja, lohasztja,
úgy, ahogyan kívánja: hisz ő mind közt legerősebb.
Ej, de mit is fecsegünk, mint gyermekek ily sokat erről,
míg a csaták mezején állunk, közepében a harcnak.
Hisz tudnánk mindketten szólni gyalázó szókat
hosszan: százevezőjü hajó sem hordja el, annyit.
Mert a halandók nyelve forog, sok rajta a szózat,
mindenféle beszéd: nyílik tere itt is, amott is.
És amilyen szót mondasz, olyant fogsz hallani is rá.
Ámde mi szükség itt civakodnunk és veszekednünk
egymással szemben, mint asszonyok, oly szidalommal,
mint ha azok dühösen, lélekharapó szavaikkal
mardossák egymást kiszaladva az út közepére,
szólva valót s hazugot, mivel erre is indit a méreg.
Most a kivánt harctól szókkal nem ijesztesz el engem,
míg ércel meg nem küzdünk: nosza rajta, siessünk,
ízleljük meg már egymást érces kelevézzel.”

Mondta, s a rémes pajzsba ütötte nehéz kelevézét;
dárdahegyétől fölbödült az a rettenetes pajzs.
Peleidész meg a pajzsot erős markával egészen
eltartotta magától, mert megijedt, hogy azonnal
áttör azon kelevéze a nagyszivü Aineiásznak:
balgatagon, nem tudta a lelkében s a szívében,
hogy nem olyan könnyű leigázni az istenek ékes,
híres ajándékát: a halandó nem törí azt meg.
Aineiász súlyos kelevéze se fúrta keresztül
akkor, mert az arany fölfogta, az isten-ajándék:
két rétegbe hatolt be, de három rétege volt még
pajzsának, mert öt lapból kalapálta a Sánta,
két réteg volt érc, kettő belül ón, s ez az egy volt
köztük arany, s ez föltartotta az érchegyü dárdát.
Most azután Akhileusz röpitette nagyárnyu dzsidáját,
s Aineiászt hajította meg avval, domboru pajzsán,
legszeleső peremén, hol keskeny réz keretezte;
s ott az ökörbőr is vékony volt, rajta Akhilleusz
kőrisdárdáját átverte, s a pajzs belerendült.
Aineiász lebukott, kifeszítve erősen a pajzsot
rémulten: míg háta fölött suhogott el a dárda,
s vágyva a földbe szaladt, átverte a férfiborító

pajzs mindkét peremét; ő meg kikerülve a hosszú
lándzsát, állt (a szemére borult az iszony riadalma),
kábán, mert közel állt meg a fegyver; azonban Akhilleusz
rárontott hevesen, fölemelte a jóhegyű kardot,
s rettentőt riadott: de követ ragadott a kezébe
Aineiász, amilyent két férfi se tudna emelni,
mái halandó, s ő könnyen csóválta magában.
Ekkor a rárohanó Aineiász sziklakövével
sujtja sisakján, vagy paizsán, mely védi a vésztől,
Péleidész meg karddal tán elorozza a lelkét,
hogya a föld rázója Poszeidón nem veszi észre.
Nyomban eképen szólt a haláltalan égilakók közt:

„Ó, jaj, a nagyszivű Aineiász szomorít, ki Akhilleusz
által sujtva hamar Hádész házába hanyatlik,
hogya tovább hallgat hangjára a Messzehatónak,
balgatagon: hiszen az sose védi meg őt a haláltól.
Ámde miért szenvedjen most ez a büntelen ember,
mások vétké miatt méltatlanul, ő, aki oly sok
kedves ajándékot küld mindig az égilakóknak?
Rajta tehát, a haláltól őt szabadítani szálljunk,
meg ne nehezteljen Kronidész, ha e hőst nagy Akhilleusz
elpusztítja: mivel neki sorsa, hogy élve maradjon,
hogya ne legyen mag nélküli és nyom nélküli eztán
Dardanosz ága, hiszen Zeusz őt kedvelte leginkább,
minden gyermeke közt, kit néki halandó nő szült.
Mert Priamosz fiait már meggyűlölte Kronión:
s Aineiász erejét teszi végül a trószok urává
s gyermeke gyermekeit, kik még ezután születendők.”

Válaszul így szólt most a tehénszemű Héra, az úrnő:
„Földrázó, te magad gondold meg jól a szivedben,
mentsd-e meg Aineiászt, vagy hagyd odaveszni a Péleusz
gyermeke, hős Akhileusz keze által, akármi derék is.
Hisz meg is esküdtünk már arra, nem egyszer, az összes
égilakók gyűlése előtt, én s Pallasz Athéné,
Trója gonosz napját hogy többé vissza nem üzzük;
még akkor se, mikor vad tüztől ég el egészen,
majd ha a harcos akháj ivadékok lángba borítják.”

Hát mikor ezt hallotta a föld rázója Poszeidón,
útnak eredt a mezőn, süvítő gerelyek sűrűjében
és odaért, ahol Aineiász meg a hős Akhileusz állt.
Ott azután nyomban ködöt árasztott a szemére
Péleidész Akhileusznak: s ő maga húzta ki érces
dárdáját is a nagyszivű Aineiász paizsából
és Akhileusz lábához tette azonnal a földre -
Aineiászt tovavitte, magasba emelve a földről:
harcosok és paripák csatarendje fölött a magasban
messzesuhant Aineiász, mert isten keze vitte;
végül a sokrohamú csatatér peremére került el:

ott épp kaukónok vették föl a vértet a harcra.
S most közelébe megállt föld rendítője Poszeidón,
és őt megszólítva ekép, szárnyas szavakat szól:

„Aineiász, vak vagy, melyik isten küld oda téged,
hogy viadalra kihívd Akhileuszt, vele küzdeni kívánj:
nálad erősebb ő s inkább kedveltje az égnek.
Hátrálj csak mindig, valahányszor elébe vetődöl,
hogy sorson felül is Hádész házába ne hulljál.
Ám ha a hős Akhileusz meghalt, ha betölti a sorsát,
akkor bátran eredj a legelső közt tusakodni,
mert hisz kívülről más téged le nem ölhet a harcban.”

Szól, s otthagya, mikor már elmondott neki mindent.
Majd meg Akhilleusz arca elől oszlatta a bűvös
ködfelhőt: Akhileusz tisztán látott a szemével,
s felsóhajtva eképen szól nagylelkű szívéhez:

„Ó, jaj, szörnyű csodát veszek észre szememmel a földön:
mert itt fekszik az én gerelyem, s nem látom a férfit,
azt, kire dobtam előbb, akit elpusztítani vágytam.
Így hát ennyire kedves volt a nagy égilakóknak
Aineiász, pedig azt hittem, szava pusztá dicsekvés.
Hát menjen: hisz amúgy sem lesz már mersze kikötni
vélem, most, hogy örömmel megmenekült a haláltól.
Rajta, a harcszerető danaosz csapatot tüzelem most,
és más trószok elé száguldok próbatevésre.”

Szól, soraikba szökelt, buzdítva külön-külön őket:
„Távol a trószoktól ne maradjatok, isteni hősök,
férfi a férfi felé forduljon, törjön a harcba.
Bárha erős vagyok is, nem könnyű pusztá magamnak
ily sokakat kergetni magamnak küzdeni minddel:
hisz sem Arész, örök isten, sem maga Pallasz Athéné
ennyi veszély torkát nem tudná győzni erővel;
ám mit a két kezem és lábam, meg a harcierőm bír,
most kijelentem, hogy semmit se mulasztok el abból:
áttörök én soraik rendjén s egy trójai sem fog,
azt hiszem, örvendezni, ha lándzsám megközelíti.”

Szól buzdítva; a trószot meg Hektór bátorította:
ő maga fog kirohanni Akhilleusz ellen a harcba:

„Büszkeszívű trószok, Péleusz fia meg ne riasszon.
Szókkal az istenek ellen akár magam is tusakodnám,
dárdával nehezebb, hisz sokkal több a hatalmuk.
Hát a szavát Akhileusz sem fogja beváltani mindet,
lesz, amit elvégez, s lesz majd, amit abbahagy ő is.
Én meg elébe megyek most, bár láng légyen a karja,
bár keze láng légyen, s izzó vas bajnoki lelke.”

Szólt buzdítva: s a trójaiak lándzsákat emeltek:
összerohantak a harcos erők, zaja kélt a csatának.
Most odaállt Hektór mellé s így szólt nagy Apollón:

„Hektór, rá ne rohanj Akhileuszra a hadsorok élén,
csak kémleld a tömegeből és csapatod sűrűjéből,
még valahogy le ne dárdázzon, karddal le ne sujtson.”

Szólt; s Hektór tüstént bevegült népes csapatába
rémülten, hogy az isten hangja hatolt a fülébe.
Ekkor a trószra rohant Akhileusz szívében erővel,
szörnyű rivalgással: s átdöfte nagy Íphitión hőst,
Otrünteusz fejedelmi fiát, seregek vezetőjét,
várduló Otrünteusznak, kit Néisz, a nimfa
szült, a havas Tmólosz hegy alatt, Húdé buja földjén:
ezt, amikor rátört, dárdázta le fényes Akhilleusz,
épp feje legközepén, s kettéhasadott koponyája;
döngve zuhant le, s Akhilleusz most dicsekedve kiáltott:

„Rettenetes fia Otrünteusznak, fekszel a földön,
itt a halálod: míg honi földed a messze Gügaié
tó partján vár rád, hol apád rád hagyta a telkét,
örvényes Hermosz s a halas Hüllosz közelében.”

Szólt dicsekedve, s amannak már éj hullt a szemére,
s harcszekerek darabolták szét az akháji sorok közt
ott legelő: Akhileusz meg utána a nagyszerű védőt,
Démoleónt, Anténór sarját verte keresztül,
épp a halántékán, ércarcu sisak közepében.
Nem tartott ki az ércsisak, áttört rajta a dárda
és koponyát roncsolt vágyó hegye, s egybekeverte
vérrel egész velejét: leigázta a harcratórekvőt.
Hippodamászt ezután, ki lováról földre szökött le
és menekült, kelevézzel megsértette a hátán:
és kilehelve a lelkét bődült, mint bika bömből,
míg a legények vonszolják, Heliké nagy urának
áldozatául körbe, s a Földrázó örül ennek:
így bömbölt, míg csontjaiból hős lelke kiröppent.
S ment Akhileusz kelevézzel az isteni szép Polüdórosz
Príamidész ellen, kit a harcba bocsátani apja
még nem akart, mert minden gyermeke közt a legifjabb
s legszeretettebb volt és legkitünőbb a futásban.
És most balgatagon, mutogatni a lába erényét,
tört az első soron át, mígnem kilehelte a lelkét.
Hátközepén kelevézzel az isteni fürge Akhilleusz
általütötte az elrohanót, épp ott, hol a kettős
páncél egybeszalad, s arany övkapcsok csatolódnak;
köldöke tájékán tört testéből ki a dárda:
térdre rogyott nyöszörögve, sötét felhő köde hullt rá.
meggörnyedve, belét a kezével fogta magához.
Hektór megpillantva, hogy öccse, a szép Polüdórosz

kézben tartja belét, és így görnyed le a földre,
ködbe borult szeme, és már el nem tudta viselni,
hogy távol verekedjék, szemberohant Akhileusszal,
rázta hegyes gerelyét, mint tűzláng; ekkor Akhilleusz
rögtön amint meglátta, fölugrott s szólt dicsekedve:

„Itt van a férfi; ki lelkemben legfőbb sebet ejtett,
legdrágább társam ki megölte: a harc utain már
nem fogjuk többé egymást riadozva kerülni.”

S görbén fölfele nézve beszélt Hektórhoz eképen:
„Lépj közelébb, hogy a vég küszöbét gyorsabban elérjed.”

Erre sisakrázó Hektór nem félve felelte:

„Péleidész, mért is hiszed azt, hogy mint buta kölyköt,
puszta szavakkal tudsz elijeszteni? Értek eléggé
ócsárló, szűrő szókkal magam is feleselni.

S jól tudom azt, hogy hitványabb az erőm a tiédnél.
Ám isten térdén fekszik, hogy dárdadobással
én, noha hitványabb, nem orozhatom-é el a lelked,
mert hisz van nekem is dárdám, és éles a vége.”

Szólt, kelevézt csóvált s röpitette, de Pallasz Athéné
nagynevű hős Akhileusztól visszavetette a dárdát
könnyű lehellettel: s odahullt az az isteni Hektór
lába elé ismét; ezután Akhileusz nekiugrott
készen a kézitusára, hogy őt leterítse a harcban,
szörnyű rivalgással; de a hőst kiragadta Apollón
könnyen, mert isten: sűrű ködbe takarta a testét.
Háromszor nekirontva az isteni fürge Akhilleusz
érckelevézével, háromszor a mély ködöt érte:
s hogy negyedízbe rohant neki, mint valamely dühös isten,
rettenetes hangon hozzá szárnyas szavakat szólt:

„Megmenekültél most, kutya. Jó közeledbe került bár
csúf véged: de kimentett ismét Phoibosz Apollón,
ő, akihez könyörögsz, ha kirontasz a dárdazörejbe.
Majd csak rád akadok később, s végzek veled akkor,
hogyha nagy isteneink közt van nekem is, ki segítsen.
Most megyek és mást üldözök én, akit éppen elérek.”

Szólt, s kelevézével nyaka szirtjén verte Drüopszot:
lába elé hullt ez, s Akhileusz otthagya a földön,
S Démúkhoszt, a Philétoridészt, magas és deli harcost
térden ütötte a dárdájával, utána hatalmas
kardjával sebesítve meg őt, elorozta a lelkét.
Láogonosz jött s Dardanosz is, két sarja Biásznak,
harcikocsin, s Akhileusz mindkettőt földre vetette,
azt kelevézével s ezt karddal szúrta le szemből.
S Trósz, az Alasztoridészt: ez hozzálépve s a térdét
fogva könyörgött, tán megszanja s elengedi élve,
ifjan az ifjukoron könyörül, s nem küldi halálra:

balga, ki nem sejtette, hogy úgysem győzheti őt meg.
Mert nem volt Akhileusz édesszívű, sem puhalelkű,
küzdeni vágyott csak: s míg az megfogta a térdét,
s irgalomért esdett, ő máján szúrta a karddal:
mája kifordult hát, a sötét vér folyt ki belőle
s elborította ölét, és éjszaka hullt a szemére,
lelke kiszállt; s Akhileusz most Múliosz oldala mellé
állva, fülén sujtotta a dárdájával: a másik
fülből tört ki a dárdahegy; aztán bajnok Ekhekloszt
verte le, markolatos karddal koppantva fejére:
vérétől melegült fel a kard, míg két szeme fényét
bíborszínű halál s a kemény végzet betakarta.
Aztán Deukaliónt, ahol összefonódnak az izmok,
karján és könyökén sujtotta az érchegyű dárda:
ott állt Deukalión, nehezült kézzel, sebesülten
s várva a véget: Akhilleusz meg lenyakazta a karddal,
s elhajította fejét sisakostul messze: kiszökkent
csontjából a velő, s ő elnyúlt hosszan a földön.
S most Akhileusz nekirontott Peirúsz tiszta fiának,
Rhigmosznak, ki erősrögü Thrákia földje felől jött:
ezt gerelyezte meg, és a hasába hatolt be a fegyver,
földre zuhant a szekérből; Aréithooszt, szekerészét
hogyan fordult a lovakkal, Akhileusz háton ütötte
dárdával: kizuhant ő is; riadoztak a ménék.
Mint amikor mély völgyek ölén fellobban a vad tűz,
szikkadt bércek alatt, s föllángol a rengeteg erdő,
s mindenüvé elhajtja a szél kavargva a lángot:
íly őrzöngve szaladt gerelyével, akárcsak egy isten,
s ölni akart Akhileusz: vértől ázott a sötét föld.
Mint ha befognak széleshomloku tulkokat együtt,
nyomtassák a fehér árpát kerekudvaru szérűn,
s bőgő tulkok alatt könnyen perdül ki az árpa:
így lépdeltek a büszkeszívű Akhileusz paripái
holtakon és pajzsok hegyiben, s vértől csatakos lett
lent az egész tengely s a szekér párkánya egészen,
mert oda freccsent föl minden vércsepp a patákról
és a keréksínről. Így tört diadalra Akhilleusz,
míg győztes kezeit szennyezte a harci mocsokkal.

HUSZONEGYEDIK ÉNEK

HARC A FOLYÓKNÁL

S gázlójához amint odaértek a szépvizü árnak,
forгатagos Xanthosznak, akit nagy Zeusz maga nemzett,
kettévágta csapatjaikat, s egy részt a mezőre
Trója felé űzött, hol tegnap félve futottak
még az akhájok, mert ragyogó Hektór dühe tombolt:
erre özönlöttek menekülve; de Héra elébük
sűrű ködöt feszített akadályul: s más felük ekkor
mind az ezüstörvényü mély folyamárba zuhant be
nagy zajjal s tovasodródott; zúgott a magas víz,
és körben harsogtak a partok is: ők kiabálva
úsztak imitt meg amott, hányódva a forгатagokban.
Mint amikor tűzláng pattan, surrannak a sáskák,
és a folyót keresik, de a hirtelenül kitörő tűz
nem fárad soha el, s riadozva zuhannak a vízbe:
így Akhileusz keze által a forгатagos folyam árja
megtelt zúgással, meg férfival és paripával.
Ő meg, az isteni hős, kelevézét parti bokornál
megtámasztva, a vízbe szökölt, csak a kardot emelte,
mint valamely daimón, s tervelte eszében a rosszat:
erre meg arra ütött: csúf hörgés kélt a nyomában
gyilkos kardjának, s vértől pirosult a folyóvíz.
Mint amikor nagy delphin elől szétfutnak a vízben
mind a halak, s megtöltik a partüregék menedékét
félve, mivel ha elér egyet, felfalja egészben:
így bujtak meg a szörnyü folyam sodrában a trószok
partszakadékok közt; s Akhileusz, miután az ölésben
elfáradt, kiemelt a folyóból élve tizenkét
ifjút áldozatul Patroklosz holtteteméhez:
s mint kábult özborjakat, úgy hajtotta a partra,
és kezüket jólmetszett szíjjal hátrakötötte
- ők hordták maguk eddig, sodrott ingen, a szíjat -
s adta a társainak, hajtsák el a görbe hajókhoz.
Ő maga vízbe szökölt ismét, vágyott az ölésre.
S Dardanidész Priamosz sarjával szállt a folyóban
szembe, Lükáóonnal, mikor az ki akart menekülni.
Őt Akhileusz kertjükben már elfogta előbb is,
éjszaka törve reá, amikor viruló fügefának
ágát nyeste le késével, peremül szekerehez:
s váratlan veszedelmül esett neki fényes Akhilleusz;
vitte hajóval a jóalapú Lémnoszba azonnal,
és ott Íészón sarjának eladta a foglyát.
Onnan sok kincsen váltotta ki régi barátja,

Imbroszi Éetión, s tovaküldte ariszbai földre:
onnan meg hazatért apjához, szökve, titokban.
És tizenegy napon át vigadott a családja körében,
hogy hazatért, s azutáni napon már újra Akhilleusz
karja közé hajította az isten, hogy tovaküldje
őt, ki utazni pedig nem akart, Hádészhoz Akhilleusz.
Hát amikor meglátta az isteni fürge Akhilleusz,
meztelenül, sisak és pajzs nélkül, dárdahagyottan,
- mert mindezt lehajítva, nagy-izzadtan menekült már
part fele, megroskadt két térde a fáradalomban -
felsóhajtván eképen szólt nagylelkű szívéhez:

„Ó, jaj, szörnyű csodát veszek észre szememmel a földön:
lám, hisz a nagyszivű trójaiak, kiket én a csatákban
küzdve megöltem már, fölkelnek az éji homályból;
már ez is erre siet, megfutva a vésteli naptól,
bárha eladtam Lémnoszban, s a fehérhabu tenger,
mely sokakat kényszerrel zár, nem fogta magában.
Rajta tehát, ízelelje meg itt dárdám hegye élet,
hogy láthassam a lelkemben s tudhassam: amonnan
éppígy visszajön-é, vagy mégiscsak betakarja
végleg a termő föld, mely a bátrakat is leszorítja.”

Így állt s töprengett; az meg kábulva közelgett,
hogy térdét érintse: nagyon vágyott a szívében
megmenekülni sötét véstől és csúnya haláltól.
Hosszunyelű gerelyét fölemelte a fényes Akhilleusz,
megsebesíteni vágyva, de ő térdéhez inalt most,
s földrehajolt: s az a dárda a háta fölött tovaröppent
s földbe furódott, bár vágyott nagyon emberi húsrá.
S ő Akhilleusz térdét fél kézzel fogva könyörgött,
fél kézzel meg a jólhegyezett kelevézt szoritotta;
és könyörögve beszélt hozzá, szárnyas szavakat szól:

„Térded ölelve könyörgök, Akhilleusz, légy kegyelemmel.
Esdekelőd vagyok én, tisztelj hát, Zeusz nevelése!
Démétér kenyerét hisz tőled kaptam először
aznap, amint gyönyörű ligetünkben foglyodul estem,
s elvittél az apámtól messze s a kedveseimtől,
és el is adtál Lémnoszban: száz ökröd a díjam;
most háromszorosát adnám: nem telt le tizenkét
nap, hajnal volt csak, hogy elértem a trójai honba,
sok baj után, és most betaszít ismét a kezébe
vészokozó sorsom, de hiszen tán Zeusz atya gyűlöl,
hogy neked ad ismét: az anyám rövidéletűnek szült
engem, Láothoé, kinek apja az aggkoru Altész,
Altész, az, ki a harcszerető lelegek fejedelme,
s Pédaszosz ormán él, közelében a Szatnioeisznak:
Priamoszé lett lánya, de sok más lány vele együtt:
kettőnkét szült ő, de te mindkettőt lenyakaznád.
Mert a legelső közt leigáztad a szép Polüdóroszt,

istennek mását, nekidobta az érchegyü dárdát:
most pedig énnékem lesz végem: nem hiszem úgysem,
hogy kezed elkerülöm, ha az isten már bele üzött.
Mást mondok neked én, te pedig vesd jól a szivedbe:
el ne eméssz engem, mert hisz nem is egy-anyaméh szült
Hektórral, ki megölte szelíd és hősszívü társad.”

Így fordult hozzá Priamosz ragyogó fíusarja,
szólt könnyörögve; de nem szelidült szó volt a viszonzás:

„Ostoba, váltságáról ne beszélj, fecsegésedet elhagyd:
mert mielőtt Patroklosz elérte a végzete napját,
addig volt a szivemben kedv könyörölni a trószon,
és sok volt, akit élve ragadtam el és el is adtam:
most már egy sem akad, ki halála elől menekülhet,
hogyha az isten Trója alatt kezeimbe hajítja,
trójai nem menekül, s főként Priamosz fia pusztul.
S így te, barátom, halj meg szintén; kár nyöszörögnöd.
Meggalt Patroklosz, ki pedig nálad derekabb volt.
És nem látod-e, hogy magam is mily szép vagyok és nagy,
édesapám nemes és istennő szült a világra:
s mégis vár a halál rám is meg a kényszerü végzet,
meglesz hajnalban, vagy délbe, vagy alkonyodáskor,
hogyha az én lelkem szintén elorozza csatában
egy harcos, kelevézzel akár, vagy nyállal idegről.”

Szólt; mire annak a kedves szíve s a térde elernyedte:
és eleresztve a dárdát, ült, mindkét keze tárva:
míg Akhileusz éles kardját a magasba emelte,
s vállpercén sujtotta a nyak mellett: belemélyedt
végig a kétélü kard, az meg a földre hanyatlott
s elnyúlt: vére omolt feketén, áztatta a földet.
S most Akhileusz, lábánál fogva, bedobta a vízbe,
és dicsekedve beszélt hozzá, szárnyas szavakat szólta:
„Így, ni, fekédj a halak közt, melyek nagy nyugalommal
nyalják majd le a vért a sebedről: édesanyád sem
tud kiterítve siratni, de hurcol majd a Szkamandrosz
forgatagos vizein le a tenger széles ölébe.
S majd a sötét hullám tetején felszínre szökik fel
egy fűgőbb hal, falni Lükáón hőszinü háját.
Itt veszteks, míg szent Tróját meg nem veszi harcunk,
futtok előlem s én üzlek, kaszabollak örökké:
és az ezüstös forgatagú, szépsodru folyó sem
ment meg, akármily sok bika omlott áldozatául,
s örvényébe patás paripákat dobtok is élve.
Még így is gonoszul hulltok ti, amíg Patroklosz
hulltáért nem lesz lakolástok s annyi akhájért,
kit, míg távol voltam, elöltetek itt a hajóknál.”

Így szólt; és a folyó jobban dühödött a szivében:
s lelkében forgatta, hogyan szüntesse a harcát

isteni hős Akhileusznak, a vést tovaúzve a trósztól.
Közben a Péleidész, fölemelve nagyárnyu dzsidáját;
Aszteropaiosznak nekiugrott, vágya megölni,
Pélegon ifju fiát, kinek apja az Axioszé volt:
annak szült Periboia, Akesszamenosz legidősebb
lánya, mivel vele hált örvénylő Axiosz egykor.
Erre rohant Akhileusz: hanem ez kiszökellt a folyóból,
és vele szembe megállt, két dárdával: kebelébe
Xanthosz erőt öntött, haragudva sok ifju vitézért,
szánakozás nélkül kit Akhilleusz ölt le vizében.
Hát mikor újuk után egymás közelébe kerültek,
köztük először ekép szólt isteni fürge Akhilleusz:
„Honnan jössz te, ki vagy, hogy elém mersz állni a harcban?
Szánandó a szülő, akinek fia ellenem áll ki.”

Válaszul erre ekép szólt fénylő Aszteropaiosz:
„Hősszivü Péleidész, minek is kutatod születésem?
Távoli Paionié röge küldött engem e földre,
nagygerelyes paión fiakat vezetek: s ez a hajnal
már tizenegyedik épp, hogy elértem a trójai várba:
szélesmedrü folyó, a nagy Axiosz őse nememnek,
Axiosz, ő ki a leggyönyörűbb vizet ontja a földön,
és a dicsódárdájú Pélegon apja, ki engem
nemzett, azt mondják; node küzdjünk, fényes Akhilleusz!”

Szólt fenyegetve; de isteni hős Akhileusz fölemelte
kőrisdárdáját; s kettőt hajított el a bajnok
Aszteropaiosz, mert mindkét keze dárdavető volt:
s egyik a pajzsba szaladt, hanem át nem verte egészen
mégsem, mert az arany fölfogta, az isten-ajándék:
másik a jobb könyökét horzsolta a hős Akhileusznak,
s mint a sötét felhő, vér folyt, de a dárda fölül szállt,
s földbe szaladt, bármint epedett jóllakni husával.
Most azután Akhileusz hajított egyenesröpülésű
dárdát Aszteropaiosznak, vágódva megölni:
elvéttette, s a part magasába ütötte a dárdát
s ez közepéig fúródott be a parti fövénybe.
Oldala mellől hát Akhileusz felrántva a kardját,
nékirohant hevesen; nem tudta kihúzni Akhilleusz
dárdáját izmos markával a bajnok a földből:
háromszor nekilódult, hogy megrázza, kirántsa,
háromszor kifogyott az erőből, végre negyedszer
már el akarta a hajlott dárdát törni a lelke,
csak hogy előbb elorozta Akhilleusz karddal a lelkét:
mert a hasába csapott kardjával a köldöke mellett:
és bele mind kibomolt, s a szemét a homály betakarta,
míg hörgött; Akhileusz, sarkkal mellére tapodva
húzta le fegyvereit, s dicsekedve ilyen szavakat szólt:
„Így, ni, feküdj: nem könnyü neked vetekedni a nagy Zeusz
sarjaival, méghogyha folyó nemzett is a földre.

Azt mondtad, hogy az ősöd a szélesmedrű folyóvíz:
én meg a nagy Zeuszról vallom dicsekedve, hogy ősöm:
s ember az édesapám, fejedelme a mürmidonoknak,
Péleusz Aiakidész: Aiakosz meg Zeusz ivadéka:
s mint tengerbefutó folyamoknál Zeusz az erősebb,
úgy ivadéka erősebb, mint a folyó ivadéka.
Lám, melletted is itt e folyó tán védene téged:
csak hogy Zeusz Kroniónnal nem lehet állni a harcot;
még a király Akhelóiosz, ő sem olyan hatalomban,
sem mélyáradatú nagy sodra az Ókeanosznak,
mely pedig apja a föld minden folyamának, a teljes
tengernek, minden forrásnak, mélyvizü kútnak:
s mégis a nagy Kronidész villámát rettegi ő is
és a riasztó mennydörgést, ha ledördül az égből.”

Szólt, és ércgerelyét kicsavarta a parti szegélyből.
S őt, miután kedves szívét elorozta, heverni
hagyta a part fővenyén, tetemén át folyt a sötét víz.
És a halak meg az angolnák körülötte sűrögtek,
és a veséje körül háját marakodva harapták.
Ő meg elindult, és a lovas paiónok után ment,
örvénylő víznél kik még szanaszét szaladoztak,
mert látták, hogy a vad viadalban a legderekabbat
Péleidész Akhileusz keze, kardja a földre igazta.
Ott leütötte Müdónt és Mnészoszt, Asztüpióoszt is,
Ainiosz- és Thraszioszt, vele Therszilokhoszt, Ophelesztészt:
s még több paiónt is megöl ekkor a fürge Akhilleusz,
hogyha a mélyörvényü folyó nem szól haragos szót,
férfi alakjában, sebes örvény forgatagából:
„Ó, Akhileusz, az erőd győztes, de a tetteid immár
rettentők: hisz az istenek óvnak örökkön a harcban.
Hogyha a trószot lekaszálni Kronosz fia mind neked adta,
űzd ki vizemből és végezd csoda-tetted a síkon:
mert kedves vizeim megteltek holttetemekkel,
és nem is onthatom őket az isteni tenger ölébe,
mert elzárnak a hullák; míg te csak ölsz dühödötten.
Szüntesd már az ölést; bámullak, nép fejedelme.”

Erre a gyors lábú Akhileusz neki válaszul így szólt:
Zeusz nevelése, Szkamandrosz, meglesz mind, amit óhajtsz:
trójai eszközök leölését nem hagyom abba
mégsem, amíg várakba nem üzöm, s szembe nem állok
Hektórral, hogy az öljön majd meg, vagy pedig én őt.”

Szólt, s dühös istenként tört újra a trójaiakra.
S ekkor Apollónhoz szólt mélyörvényü Szkamandrosz:
„Jaj, te Ezüstíjas, Zeusz gyermeke, nem hallgattál
édesapádra, pedig nagyon is lelkedre kötötte:
Trója vitézét véd, vele légy, míg eljön az alkony,
süllyed a nap, s beborítja rögös mezeinket az árnyék.”

Szólt; mire dárdavető Akhileusz a habok közepébe ugrott partja felől; s a folyó nekitört dühödöten; áradatát fölverte, a sok tetemet taszigálta, úszott rengeteg ott, kit Akhilleusz ölt meg a vízben: hát ezeket kivetette magából, mint bika, bögve, partja felé, de az élőket mentette vizével, mély örvényei közt gyönyörű habbal betakarta. Rettenetes tarajos hullám tört most Akhileuszra, és pajzsának ütötte vizét, s ő állni szilárdan már nem volt képes, de kezével megragadott egy szépsudarú szilfát: hanem az kiszakadt gyökerestül, szétroncsolta a part peremét, sűrű ágaival meg föltartotta a szép vizeket, s mint híd magasult ott, mert a folyóba zuhant; s Akhileusz kiugorva a vízből szökkent már szaladó lábbal tovaszállni a síkra, mert megijedt. A folyó-isten nem hagyta a hajsztát, fölmagasult feketén, hogy megszüntesse a harcát isteni hős Akhileusznak, a vést tovaűzze a trósztól. S Péleidész oly messze szökellt, ahogy illan a dárda, mint a sötét sas támad, amint ragadozva vadászik, minden szárnyas közt mely a legsebesebb, legerősebb. Így szökkent Akhileusz: mellén ércfegyvere csörrent réműletes zajjal; rézsút szaladott a folyótól, az meg, háta mögött, iszonyúan zúgva, követte. Mint valamely kertész ha sötétvizü dús patakokból áradatot vezet át kertjén, viruló veteményén, kézbe kapát tart, és az iszapgátat kidobálja: s míg az előrerohan, valamennyi kavics vele gördül, csörgedez át a mezőn, kanyarogva csobog le a lejtőn, és a patakerelőt is folyton meg-megelőzi: épp így érte be most Akhileuszt szakadatlan a hullám, bármily gyors volt is: hisz az isten mindig erősebb. És valahányszor csak vágyott gyorslábu Akhilleusz szembe megállani és megtudni, hogy úzik-e még őt mind a haláltalanok, kik a tágterü égbe lakoznak, annyiszor érte el őt ama Zeustól lett zuhatagnak sodra a válla fölött: ő meg, szomorodva szívében, (lábaival szökdelt, de a víz megtörte a térdét, rézsút foly sebesen, s a fővenyt elmosta alóla: s fölajdult Akhileusz, fölnézve a tágterü égre: „Zeusz atya, egy isten sem akad már engem a vízből megkönyörülve kimenteni? Aztán bármi baj érhet. Ellenem annyit nem vétett egy égilakó sem, mint jó édesanyám, aki elbűvölt hazugul, mert azt mondotta, hogy én páncélos trójaiaknak bástyatövén Phoibosz nyila által pusztulok el majd. Bár ölt volna meg itt Hektór, legjobb daliájuk: hős hullt volna el, és hős hordana bajnoki zsákmányt: most nyomorult és csúnya halál zsákmánya leszek csak,

mert a folyóba veszek, mint kondás kisfiu, hogyha égszakadás idején patakon szalad át, s az előnti.”

Így szólt; s erre Poszeidáón és Pallasz Athéné férfi alakjában sebesen közelébe kerültek, megfogták a kezét, és bízatták szavaikkal: köztük először ekép szólt föld rázója Poszeidón: „Péleidész, sose reszkess így, sose is riadozzál: mert oly két segítő állt melléd, isten az égből, Zeusz akaratja szerint: magam én és Pallasz Athéné, hogy nem sorsod már leveretni a víz dühe által; majd elcsendesedik, magad is meglátod azonnal; intünk hát okosan téged, ha hajolsz a szavunkra: addig meg ne pihenj az egyenlő ütközetekben, Trója dicső bástyái közé míg nem szoritottad mind be a megszaladót; s Hektór lelkét elorozva térj csak a gályákhoz: neked adjuk a harc diadalmát.”

Így szóltak, s a haláltalanokhoz mentek el onnan; s ő ment - mert nagyon is biztatta az isteni szózat - vissza a rétre, amely megtelt kiomolt zuhataggal: rajta leszúrt ifjak sok díszes fegyvere úszott és tetemük köztük; térdét a magasba emelve ment Akhileusz a folyó sodrával szembe: s a vízár nem tarthatta föl, oly nagy erőt küldött neki Pallasz. Ám a Szkamandrosz sem szűnt meg haragudni a hősré, még dühösebben duzzasztotta magasba a habját, és Szimoeisz folyamához ekép szólt átkiabálva: „Drága fivérem, jőjj, fékezzük e férfi futását mink ketten legalább: hiszen ez feldúlja azonnal nagy Priamosz várát, menekülnek a trószok a harcból. Hát te segíts szaporán, vizet onts valamennyi mederbe forrásodból, és minden patakod nekikergesd, támassz nagy hullámokat, és harsogva recsegtess szálfákat, köveket, fékezni e vadszivü férfit, mert most folyton győz, az isteni tette törekszik. Azt mondom, hogy erő, szépség meg nem szabadítják, szép fegyverzete sem, mely majd a mocsár fenekén fog eltemetődni iszapba takartan, s még tetemét is eltakarom fövényemmel, sok kavicsot borítok rá, hogy szétszórt csontját se találják majd az akhájok, oly sok iszap halmát hordom, takarom tetemére. Az lesz sírja is ott, sose kell neki hordani hantot eztán már, amidőn temetését társai tartják.”

Szólt, s Akhileuszra rohant, zavaros habbal magasodva, morgott tajtékkal; vérrel, holtak tetemével. S bíborszín hulláma a Zeusz-küldötte folyónak tornyosodott magasan s Akhileuszt elvitte, -sodorta. Héra nagyot harsant, féltette erősen Akhilleuszt, el ne ragadj a mélyörvényü folyam zuhogása:

s rögtön ekép szólt Héphaisztoszhoz, drága fiához:
„Sánta fiam, kelj föl: mert csak te magad vagy egyenlő,
úgy látom, mélyörvényű Xanthosszal a harcban;
hát te segíts szaporán, mutogasd tüzeid lobogását;
s én a fehér-felleghajó Notosz- és Zephürosznak
hívom elő súlyos viharát a vizek közepéből,
mely majd tűzbe borít trósz főket, trójai fegyvert,
dúló lángot hoz; te meg égess parti szegélyén
Xanthosznak fákat, s bele is vess lángokat: el ne
térítsen valahogy hízelgőn vagy fenyegetve:
és ne pihenjen erőd addig, míg én nem adok jelt
hangos szóval: a nemlohadó láng húnnyjon el akkor.”

Szólt; mire Héphaisztosz kilövellte az isteni lángot.
Az legelőbb a mezőn lobogott, s égette a holtak
testét, azt a sokat, kit mind Akhileusz keze ölt meg.
Elszáradt a mező, elapadt a vizek ragyogása.
Mint ma-locsolt kert földje kiszárad, hirtelen, ősszel,
mert ráfű Boreász, s megőrül szívében a gazda:
így száradt ki a rét, hamuvá hamvadtak a holtak,
s ő fennenragyogó lángját a folyóba vetette.
Égtek a szilfák és a füzek s a sűrű tamariszkok,
égtek a lótoszok is, meg a szittyók, sások, a káka,
mely a folyó szép medre körül sűrűn nevelődik;
kínlódttak halak és angolnák, úszva az örvény
mélyében, vagy a szép víz sodrán erre meg arra,
mert leleményes Héphaisztosz kínozza meg őket.
És égett az erős folyam is, szót szólva kimondta:
„Héphaisztosz, veled egy-erejű isten nem akad már,
én se fogok teveled, míg így lángolsz, tusakodni:
hagyd a viszályt: hadd úzze akár most rögtön Akhileusz
várából ki a trósz: mit nékem a harc, a segítség?”

Szólt, míg ette a tűz s gyönyörű hullámai forrtak.
Mint forr bévül az üst, ha hatalmas láng van alatta,
mert hízlalt sertés zsírját olvasztja a lángon,
s forr, fröcsköl körben, száraz fahasáb tetejében:
úgy lángolt a folyó gyönyörű vize, habjai forrtak;
s már tovafoyni se bírt, meg is állt: kínozza a gőzzel
furfangos Héphaisztosz kényszere; s ő nyöszörögve
Héra felé fordult, hozzá szárnyas szavakat szólt:
„Héra, fiad mért tört őrjöngve az áradatomra
mások előtt? Hisz nincs nekem ellened akkora vétkem,
mint amazoknak mind, kik a trójaiak segítői.
Én ugyan abba hagyom, ha parancsod aképen akarja:
ám tegye ő ugyanazt: s én még meg is esküszöm arra,
hogy soha Trója gonosz napját nem háritom el már,
még akkor se, mikor vad tűztől ég el egészen,
majd ha a harcos akháj ivadékok lángba borítják.”

Meghallotta az istennő, a fehérkaru Héra,
s rögtön eképzolt Héphaisztoszhoz, drága fiához:
„Hagyd, nagyhírű fiam, Héphaisztosz: hisz nem is illik
nem múló istent így gyötreni földilakókért.”

Szólta; oltotta is el Héphaisztosz az isteni lángot:
s ím, gyönyörű medrébe simult mind vissza a hullám.

És miután megtört Xanthosz dühe, ők is elálltak;
mindkettőt Héré fékezte, pedig haragos volt.
Most a viszály meg a többi nagy égilakó közibe hullt
súlyosan és szörnyen: két szándék kélt a szivükben:
összefutottak erős zajjal, recsegett a teres föld;
s körben a roppant ég zengett; hallotta a nagy Zeus,
ült az Olümposzon, és nevetett örömében a szíve,
míg szemlélte az összezapó dühös égilakókat.
S már azok egymástól nem is álltak távol: először
pajzsbeverő Arész rontott neki érckevézzel
Pallasz Athénának, szidalomszavakat kiabálva:
„Mondd, kutyadongó, mért űzöd te az égilakókat
harcba dühös-bátran? nagy lelked hajt a csatába?
Emlékszel? te tüzelted a Tüdeidész Diomédészt,
hogy sebesítsen meg. S magad is ragyogó kelevézzel
törtél rám s gyönyörű testem megmartad a harcban:
úgy hiszem én, hogy e tetteidért most fogsz te lakolni.”

Szólta s megütötte az aigiszon őt, bojtos hadivértjén,
félelemébreztön, mit Zeus villáma se ver le:
itt sujtotta a véres Arész őt dárdahegyével:
ő meg hátraszökellt, sziklát ragadott fel a földről
izmos markával, feketét, nagyot és egyenetlent,
melyet az emberek otthagytak, hogy lenne határkő:
ezzel ütötte nyakon dühös Arészt: tagja elernyed,
s elnyúlt hét holdon, porral mocskolta be fűrtjét,
felsörrent körülötte a vért; nevetett nagy Athéné,
és dicsekedve beszélt hozzá, szárnyas szavakat szólta:
„Ostoba, nem tudtad, hogy sokkal hadravalóbbnak
vallhatom én magamat nálad, rám rontasz erővel?
Látod anyád átkát? amiatt lett most lakolásod,
mert dühös és károd kívánja, amért az akhajt te
elhagytad, s a nagyon dölyfös trószta véded a harcban.”

Így szólta és ragyogó szemmel már másfele nézett;
azt pedig Aphrodité, Zeus lánya, vezette kezénél
fogva tovább; nyögdelt, nehezen szedegette a lelkét.
S Aphrodité amikor meglátta fehérkaru Héré,
Pallasz Athénához sebtén szárnyas szavakat szólta:
„Ó, jaj, pajzstartó Zeus gyermeke, győztes Athéné,
már ismét az az ebdongó viszi messze a harcból
emberölő Arészt a tömegben; rajta, utána!”

Szól; mire ment sebesen Pallasz, lelkében örülve;
és nekivetve magát, izmos markával a mellén
verte meg Aphroditét, s annak szive, térde elernyed.
S míg a sokat-tápláló földre rogyott az a kettő,
Pallasz már dicsekedve beszélt, szárnyas szavakat szólt:
„Lenne ilyen mindaz, ki segíti a trójai harcost,
hogyha a vértés akháj csapatokkal vívni merészel,
lenne ilyen bátor s tűrő, mint most Aphrodité
míg segítette Arészt, az erőmmel szembeszegülve:
akkor már régen fölhagytunk volna a harccal,
elpusztítva egészen a jófalu trójai várat.”

Mondta; mosolygott rá a fehérkaru Héra, az úrnő.
S most az erős Földrázó szólt Phoiboszhoz eképen:
„Phoibosz, mért állunk így oldalt? Hisz nem is illik,
hogyha a többi verekszik már: szégyen csata nélkül
megtérnünk Zeusz ércküszöbű palotája ölébe.
Kezdd: hiszen ifjabb vagy; nem lenne helyes, hogy a harcot
kezdjem, mert öregebb vagyok, és többet tudok immár.
Ostoba vagy, s a szived megszédült; nem jut eszedbe,
mennyi keservet szenvedtünk mi az isteni népből
ketten Trója körül, mikor elküldött a királyhoz,
Láomedónhoz Zeusz, s szolgáltunk egy kerek évig
ott, kiszabott bérért, s ő rendelkezve parancsolt?
Én magasítottam falat akkor a trójaiaknak
széleset és szépet, hogy a vár soha meg ne inogjon;
és, Phoibosz, te kaszáslábú barmokra vigyáztál
Ída hegyormának szakadékos rengetegében.
Ám hogy a bér idejét hozták az örömteli Hórák,
akkor erőszakkal megcsalt bérünkkel egészen
Láomedón, a gonosz, s fenyegetve utunkra bocsátott.
Két kezed és lábad meg akarta kötözni erősen,
ezt mondotta, meg azt, hogy elad távol szigetekre;
s hogy rézkéssel mindkettőnk füleit lemetéli.
S mink haragos lélekkel eredtünk visszautunkra,
bérünkért dühösen, mit ígért volt és nem adott meg.
Ennek a népéhez vagy kedves? Meg se kísérel
vélünk, hogy minden gőgös trósz vesszen egészen
és csúnyán s vele gyermeke és tisztos felesége?”

Válaszul erre eképen szólt messzeható nagy Apollón:
„Földrázó, csakugyan józanszívűnek te se tarthatsz,
hogyha halandókért szállok ki veled viadalra,
kik nyomorult lények, s olyanok csak, mint a fa lombja:
egyszer fölnövekednek, a föld terményein élnek,
máskor hervadnak, s elenyész lelkük; de siessünk,
hagyjuk a küzdelmet: verekedjenek ők maguk ott lenn.”

Szólt és visszafelé fordult: szégyelte erősen,
hogy nagybátyjával verekedjék kézitusában.
Ám huga őt, úrnője vadaknak, szította erősen,

vadra vadászó Artemisz, és gúnyos szavakat szólott:
„Meggfutsz, Messzeható? Átadtad a harc diadalmát
néki egészen? S engeded őt ingyen dicsekedni?
Ostoba, hasztalanul minek is viseled te az íjat?
Már sose halljalak én dicsekedni apánk teremében,
mint ezelőtt szoktál, tömegében az égilakóknak,
hogy viadalra Poszeidáóonnal szállani kész vagy.”

Mondta; de mit se felelt neki messzeható nagy Apollón:
ám Kronidész felesége, a tisztos Héra, haragra
gyúltan a Nyílszeretőnek esett, és szídtá-gyalázta:
„Hogy mersz énelibém ideállni, te szemtelen eb, te?
nem lesz könnyű, bizony, megvívni erőmmel erődnek,
bár nyilakat hordasz: hisz oroszlán vagy te a nőkhöz,
Zeusz váltott azzá: ő adta, hogy öld le, kit óhajtsz.
Jobb is a bérci tetőn vadakat lenyilazni s az erdők
szarvasait, mint itt derekabbal vívni a harcot.
Ámde ha mégis akarsz küzdelmet kezdeni, tudd meg,
mennyire több vagyok én, hogy erőmhöz mérd az erődöt.”

Szólt; s két csuklóját bal kézzel fogta meg ekkor,
jobbával meg a válláról szakította le tegzét:
és mosolyogva ütötte meg őt ezzel füle mellett,
míg vergődött, gyors nyila mind kiesett a tegezből.
Sírva suhant el az istennő most, mint a galamb, ha
ölyv rohamától fél, s tovasurran a sziklaüregbe
elrejtőzni, mivel nem végzete vesznie attól:
sírva eképp surrant tova ő, otthagya a tegzét.

Létóhoz meg az Argoszölő szólt így, a vezérlő:
„Én teveled, Létó, sose szállnék harcba: keserves
fellelgyűjtő Zeusz feleségeivel tusakodni:
csak dicsekedj tüstént a haláltalan égilakók közt,
hogy győztél iszonyú nagy erőddel rajtam a harcban.”

Szólt; Létó meg a görbe nyilat szedegette a földről,
mert szanaszét szállt mind röpülő por forgatagában;
és miután fölszedte, megindult lánya nyomában:
az pedig ércüszöbű palotáját Zeusznak elérte;
apjának térdére leült, s zokogott: körülötte
rezgett ambrosziás szép köntöse; apja magához
húzta a lányt, s édes nevetéssel kérdeni kezdte:
„Mondd, kedves lányom, véled melyik égbeli isten
bánt így, mintha te rosszat tettél volna előttük?”
Erre a szépkoszorús, a Vadúzó válaszul így szólt:
„Hitvesed, édesapám, a fehérkaru Héra ütött meg,
ő, ki az égilakókra vizzályt és cívakodást hoz.”

Ők egymással ilyen szavakat hallatva beszéltek.
Phoibosz Apollón meg szent Trója ölébe suhant le:
mert volt gondja a jólépült vár bástyafalára,
végzetük ellen hogy le ne rontsák most az akhájok;

s ment el a többi öröklétű az olümposzi csúcsra:
volt, ki haraggal ment, és volt, aki nagy-dicsekedve;
mind a sötétfelhős atya mellé ült. Akhileusz meg
ölte a trójai harcosokat s a patás paripákat.
Mint amikor füst száll a magasba a tágterű égig,
égő városból, s isten dühe szítja a lángot:
munkát ad mindenkinek és soknak keserű bajt:
így nyújtott Akhileusz munkát és bajt is a trósznak.

Állt az öreg Priamosz szentelt tornyán a magasban,
és meglátta hatalmas Akhilleuszt: tőle tolongva
szöktek a trójaiak riadottan futva, nem is volt
már erejük: jajjal sietett le a bástya fokáról,
s buzdította a nagynevű öröket ott a falaknál:
„Kézben a tárt kapukat tartásatok, míg az egész nép
nem fut a várba riadtan: tombol már közelünkben,
itt száguld Akhileusz: hiszem én, most jön veszedelmünk.
Majd amikor levegőhöz jutnak, mert ideértek,
zárjátok be megint a remek kapuszárnyat a zárral:
mert félek, hogy e vészes férfi betör falainkon.”

Szólt; s amazok kapukat tártak, závárt megemeltek;
tárt kapuk adtak most menedéket; Phoibosz Apollón
ott kirohant, hogy a vést tovaűzze a trójaiaktól.
Ők meg a város irányában menekültek a tornyos
bástya felé, porosan, tikkadtan, a harci mezőről:
és Akhileusz hevesen kelevézzel utánuk: a szíve
örjögött folyton, dühösen vágyott diadalra.
Nagykapujú Tróját az akháj fiak így beveszik tán,
hogyha Agénór hőst Phoibosz föl nem tüzesíti,
Anténór sarját, ki erős és tisztanevű volt.
Bátorságot adott szívének, az oldala mellé
állt, a halál súlyos kezeit hogy tőle elűzze,
bükkfától betakartan, a ködtől elborítottan.
S ez, mikor ott meglátta a várdúló nagy Akhilleuszt,
megtorpant, s háborgott közben a szíve erősen;
felsóhajtva eképen szólt nagylelkű szívéhez:
„Jaj nékem, ha tovább szaladok nagyerős Akhileusztól,
arra, amerre a többi szökik zavarodva riadtan,
így is elér engem, s mint gyávát fog lenyakazni:
míg ha hagyom, hogy ezek csapatostul fussanak arrébb
Péleidész Akhileusztól, s én gyors lábbal a faltól
másik irányba szököm, ki a trójai síkra, s elérem
Íde berkeit, ott rejtőzöm a sűrű bozótban,
s estefelé azután a folyóban megmosakodva,
izzadságomtól szabadulva jövök haza ismét.
Csakhogy az én kedves lelkem mért szól velem erről?
Még meglát Akhileusz, mikor arra igyekszem a vártól,
ugrik utánam gyors lábbal, megfog, be is ér már:
s így a halált meg a véget nem tudnom én kikerülni.

Mert iszonyúbb erejű Akhileusz, mint bármelyik ember.
S hátha a város előtt mégiscsak elébe kerülnék:
hisz hegyes ércről tán még ő is megsebesülhet,
lelke csak egy neki is, s mondják, hogy földi halandó:
bárha Kronosz fia Zeusz neki adja a harc diadalmát.”

Szólt, meg is állt és várt Akhileuszra: s a szíve erősen
vágyakozott viadalra kiszállani és tusakodni.
És valamint párduc ha kiront a berek sűrűjéből,
és a vadással szembekerül, sose fél a szívében
s bár a kutyák csaholását hallja, szaladni nem indul;
s hogyha meg is szúrják, vagy megdobják kelevézzel,
még lándzsától átjártan sem hagy föl a harccal,
míg nem ront a vadászra, vagy az nem sujtja le végkép:
úgy a dicsőnevű Anténór fia, bajnok Agénór,
nem kívánt hátrálni, amíg ki nem állt Akhileusszal.
Teste elé feszítette előre a domboru pajzsot,
s dárdával célzott Akhileuszra, kiáltva eképp szólt:
„Már bizonyára remélte a szíved, fényes Akhilleusz,
hogy ma fogod várát feldúlni a trójaiaknak;
ostoba, hisz nagyon is sok baj lesz még körülötte:
mert sok erős harcos van a várban, mink, akik abban
drága szülőinkért, feleségünkért, gyerekünkért
küzdünk és védjük: te meg itt töltöd be a sorsod,
bármily rettenetes, nagybátorságu vitéz vagy.”

Szólt, s a hegyes kelevézt súlyos keze elhajította;
s célba talált, mert térde alatt megütötte a lábát;
szörnyű nagyot zendült körülötte az újonan ónból
készített lábvért: az az érc meg visszaverődött,
át nem fúrta, mivel megvédte az isten-ajándék.
Péleidész támadt most isteni bajnok Agénór
ellen: csakhogy győzelmet nem adott neki Phoibosz,
mert kiragadta Agénórt, és sűrű ködbe takarta,
s háborítatlanul elküldötte a harc mezejéről.
S Péleiónt csellel csalogatta tovább a csapattól:
bajnok Agénórnak képét öltötte magára
s lába elé odaállt; Akhileusz pedig űzte rohanva.
S míg ez a búzaadó síkon kergette Apollónt,
mélyörvényű Szkamandroszhoz kanyarodva, s az isten
mindig előtte szaladt kicsivel, bővölte cselével,
hogy szakadatlanul azt gondolta, beéri azonnal:
addig a trójaiak riadottan futva beértek
boldog örömmel a várba; s a vár megtelt a szökőkkel.
Nem mertek kívül maradozni a váron, a bástyán,
hogy várják egymást, s megtudják, kik menekültek,
kik pusztultak előbb: de omolt befelé valamennyi,
boldog örömmel, akit megmentett térde s a lába.

HUSZONKETTEDIK ÉNEK

HEKTÓR HALÁLA

Félve szaladtak a várban szerte, akárcsak az őzek;
ittak, a szomszárkat oltották, testük veritékét
hűtve, a szép párkánynak döltek; míg az akhájok
vállrafeszült pajzzsal közelebb törtettek a falhoz.
Ám Hektórt maradásra kötözte a vésteli végzet
trójai bástya előtt a mezőn, Szkaiai kapujánál.
Ekkor a Péleidészhez eképe szólt Phoibosz Apollón:
„Fürge, futó lábbal, Péleusz fia, mondd, minek üzől?
Földilakó létedre miért kergetsz örök istent?
Nem látod, ki vagyok, csak dúlsz-fúlsz nagy haragodban.
Lám, nincs gondod a trójaiak riadott seregére,
mely teelőd a várba szökött, te meg erre kitértél:
engem ugyan le nem ölsz, hisz rajtam nem fog a végzet.”

Néki nagyot sóhajtva felelte a fürge Akhilleusz:
„Rászedtél, Nyilazó, leg-ölőbb isten, te: a faltól
erre lecsaltál; bár sok trószta mart volna fogával
földbe előbb, semmint Trójába kerül menekülve.
Nagy hírtől fosztottál meg, s kiemelted a bajból
könnyen a trószta sereget, nem féltél nagy haragomtól:
megbosszulnám ezt rajtad, csak volna erőm rá!”

Szólt, és Trója felé tovaszökkent büszke haraggal,
gyorsan, akárcsak a díjszerző ló száll szekerevel,
könnyeden, úgy, ahogy az rohan át kifeszülve a síkon,
lábát és térdét Akhilleusz oly gyorsan emelte.

Őt legelőbb az öreg Priamosz szeme látta meg ekkor,
hogy robogott a mezőn s ragyogott, mint csillag az égen,
mely kora ősszel kél: s tündöklő szép sugarakkal
süt le a sok csillag seregéből éji fejéskor,
s Órión ebe néven hívják őt a halandók:
legragyogóbb csillag, de nagyon rossz jel, mivel oly nagy
forrólázzal emészti a gyarló földilakókat:
így ragyogott Akhilleusz mellén futtában a vértje.
Följajdult az öreg, s verdeste fejét a kezével;
majd a magasba emelte kezét, keseregve kiáltott,
úgy kérlelte szerette fiát: de az állt a kapuknál,
és dühösen vágott Akhilleusszal megverekedni.
Szólt az öreg hozzá, könnyek közt tárta ki karját:

„Drága fiam, Hektór, egyedül be ne várd ama férfit,
távol a társaktól, hogy a végzetedet be ne töltsed
nyomban, mert Akhilleusz leterít: hisz sokkal erősebb.
Jaj, a gonosz, csak aként kedvelnék isteneink is,

mint én: akkor azonnal ebek s keselyük lakomáznák
holttetemét: s ez a gyötrő kín tovaszállna szivemből.
Sok daliás fiusarjamtól fosztott meg Akhilleusz,
ezt átdöfte, amazt távol szigetekre eladta.
S most is két fiamat, Polüdóróoszt s véle Lükáont
nem fedezem föl a trójai várba szorult daliák közt,
kit szép Láothoé, a királynő, szült nekem egykor.
Ám ha a táborban még él két gyermekem, akkor
érccel, arannyal megváltom: van bőven a házban,
mert sok kincset adott lányával a nagynevű Altész.
Hogyha pedig holtak, s Hádész házába hatoltak,
lelkemet és az anyát, a szülőket fájdalom éri.
Mégis, a nép számára a fájdalom úgy rövidebb lesz,
hogyha te meg nem halsz ugyanúgy Akhileusz keze által.
Jer be a várba, fiam, hogy megmentsd bévül a bástyán
Trója fiát s lányát; nagy hírt ne szerezz Akhileusznak,
és kedves szép életedet te magad ne veszítsd el.
Engem, a szánandót is szánj, aki még nyomorultan
bírom eszem, s akit aggságom küszöbén siralomnak
sorsával sorvaszt Kronidész atya, látom előre,
hogy megölik fiam, s eltépik lányaim innen,
s hálótermeimet dúlják, s a kicsiny csecsemőket
földhöz csapkodják a dühöngő harci zsvajban,
s hurcolják menyeim gyilkos kezeikkel a dülök.
S végül nyers husomon marakodnak tán a kapuknál
kinn a kutyák, miután testemből kard hegyes érce,
vagy kiröpített dárda ragadta magával a lelkem:
s melyeket asztalnál házunk-örizni neveltem
én magam; itt isznak véremből, s tébolyodottan
nyúlnak el ajtómnál. Hiszen illik az ifjuhoz ez mind,
harcban elesve heverni kemény érc vágta sebekkel,
mert még holttetemén is minden szép, ami látszik:
ámde ha már ősz fürtjeit és őszfürtü szakállát
és a szemérmét mocskolják a kutyák a legyilkolt
vének - földilakót ennél keserűbb sosem érhet.”

Szólt az öreg, s ősz hajfürtjét szaggatta fejről,
tépte vadul, de fiának meg nem győzte a lelkét.
Másrészről pedig anyja nyögött, sűrű könnyeket ontva,
fölfedvén kebelét, s emlőjét tartva kezével,
könyvetek ontva beszélt hozzá, szárnyas szavakat szólt:

„Hektór, drága fiam, tiszteld ezt, s szánd meg anyádat,
hogyha e gond-csítító emlőt adtam neked egykor,
jusson eszedbe, fiam; s bentről tartsd távol a szörnyű
férfit, jöjj be közénk, ki ne állj tusakodni elébe;
jaj, nyomorult: hisz hogyha megöl, kiterítve az ágyon
én se sirathatlak, te virágom, drága szülöttem,
sem sokajándékú feleséged: messze mitőlünk,
fürgé kutyák falnak föl majd az akháji hajóknál.”

Nagy zokogás közt ők így szóltak drága fiukhoz.
így könyörögtek; azonban Hektór lelke szilárd volt:
állt és várt roppant Akhileuszra, ki egyre közelgett.
Mint ahogyan hegyi sárkány vár a közelbejövőre,
ártalmas füveken lakomázott, s mérge elönti,
rettentően néz, tekeregve a sziklaüregnél:
úgy Hektór sose-csillapodó, heves indulatában
nem hátrált, ragyogó paizsát támasztva a falnak;
s felsóhajtva eképen szólt nagylelkü szívéhez:

„Jaj nekem, íme, ha visszamegyek várunkba kapunkon,
Pülüdamász fog először szídni-gyalázni, ki kért rá,
hogy seregünket a várba vezessem még ama vészes
éjjel, amelyen a hős Akhileusz fölkel a csatára.
Nem hallgattam rá, noha jobb lett volna valóban!
Most hogy olyan sokakat veszítettem el örületemben,
tartok a trószoktól s nagyuszályú trójai nőktől,
még valamely nálam hitványabb ily szavakat szól:
»Hektór, bízva magában, a népét elveszítette!«
Ezt mondják; de hiszen sokkal jobb lesz nekem akkor
megverekednem Akhilleusszal, s haza győztesen érnem,
vagy pedig ottvesznem, ha dicsően küzdök a várért.
S hátha letenném itt köldökkel-domboru pajzsom
és az erős sisakot, s falhoz támasztva a dárdám,
úgy mennék a dicsőnevű hős Akhileusznak elébe,
és odaígérném Helenét s vele mindama kincset,
mit csak Alexandrosz hordott el a görbe hajókon
Trója felé, hisz a cívódásnak kezdete ez volt;
Átreidáknak adom, hordják el, s minden akháznak
más-más kincset adok, valamit csak rejt ez a város:
és meg is esketnék rá minden trójai vént, hogy
nem rejt el semmit, de elosztunk kétféle minden
kincset, amit csak e hőnszeretett város fala őriz.
Csakhogy az én kedves lelkem mért szól velem erről?
Úgy ne legyen, hogy elébe megyek, s ő nem könyörül meg,
nem becsül, ámde megöl, ha mezítelen állok elébe,
könnyen, akárcsak egy asszonyt, mert levetettem a fegyvert.
Véle bizony lehetetlen a szikláról vagy a tölgyről
szólni csevegve, miként a leány meg az ifju szokása,
mint ahogyan hajadonlány szól csevegőn a legénnyel.
Sokkal jobb mennél hamarabb nekivágni a harcnak:
lássuk: olümposzi Zeusz melyikünknek nyujt diadalmat.”

Így töprengett s várt; Akhileusz meg jött közelébe,
mint maga Árész jó, a sisakrázó, a csatázó;
Pélion ormán nőtt iszonyú kőris-kelevézét
rázta a válla fölött, s körülötte az érc ragyogott, mint
fennlobogó tűzláng, vagy mint hajnalba kelő nap.
Megremegett Hektór, amikor meglátta, bevárni
már nem merte, a várkapu mellől félve futott el.

És Akhileusz, gyors lábában bizakodva, rohant rá.
Mint hegyek ölyve, a legsebesebb valamennyi madár közt,
félénkszívű galambra vadászik, könnyű rohammal:
s ez ki-kitör remegőn, hanem az víjjogva közelget,
sűrűn csapva le rá, mivel úzi utána a lelke:
így támadt Akhileusz egyenest neki: Trója falánál
félve futott Hektór; és térdét gyorsan emelte.
Ekkor az őrhely előtt, meg a szellős vadfügefánál
végig a fal mellett, a szekérúton száguldtak:
és odaértek a kettős szépvizü kúthoz, ahonnan
mélyörvényű Szkamandrosz két forrása előtör.
Egy forrás langyos vízzel bugyog, és körülötte
száll a magasba a gőz, mint füst, ha lobognak a lángok;
másiknak vize nyáron hűvös, akárcsak a jégnek
zápora, vagy mint hó, vagy mint kristályba fagyott víz.
Ott vannak közelükben a szépkövezésű medencék,
jó széles gödrök, melyekben a drága ruhákat
trójaiak feleségei és szép lányai mosták
régén, békében, mielőtt az akháj sereg eljött.
Erre rohantak el ők, menekülve ez, üzve a másik;
nem hitvány a futó, de az üző még derekabb volt
és gyors; mert nem is áldozat-állatot és nem ökörbórt
kívántak, mely a gyors versenyző férfiu díja,
ám a lovas Hektór lelkéért futva szaladtak.
Mint ha patás versenyparipák vágatnak a jelző
cél-oszlop körül: és nagy díj vár ott a nyerőre,
drága triposz, vagy nő, ha halottat tisztel a verseny:
éppígy örvénylettek ezek sebesen Priamosznak
vára körül háromszor: az isten mind odanézett.
S köztük az emberek, istenek apja beszélt legelőször.

„Jaj, be nagyon szeretett férfit látok szemeimmel,
mint úzik bástyák körül őt: sír bennem a lélek
Hektórért, ki ökörcombot sokat égete nékem,
sokvölgyű Ídé tetején, máskor meg a várnak
legmagasán: és most ott úzi a fényes Akhilleusz
fürge futó lábbal, Priamosz városfala mentén.
Istenek, ezt fontoljátok meg, döntsetek ebben,
mentsük-e őt ki a végromlásból, vagy pedig immár
hagyjuk, hogy, noha hős, végleg letiporja Akhilleusz?”

Így szólt erre az istennő, a bagolyszemű Pallasz:
„Mit mondtál, te sötétfelhős, ragyogó-villámú
édesapánk? A halandót, régen sorsnak-adottat
újra föloldoznád a riasztóhangu haláltól?
Tedd; de mi többiek ezt mindnyájan nem helyeseljük.”

Válaszul erre eképp szólt fellegtorlaszoló Zeusz:
„Bátran, Trítogeneia, derék lányom: hisz e szókat
nem mondtam komolyan, s teneked kedvezni kívánok:
tedd csak, amit jónak tart elméd, és ne habozál.”

Szólt, buzdítva a már rég elszánt Pallasz Athéné.
Útnak eredt ez, olümposzi csúcsrol alászökkenve.

Hektórt gyors Akhileusz ezalatt folyton nyomon üzte.
Mint amikor szarvasborjat ver az eb föl az erdön
fektéből, s azután völgyön-szakadékokon üzi;
és ha az elrejtőzik a sűrűbe búva riadtan,
addig inal szimatolva, amíg föl nem leli újra:
így Hektór se tudott elbujni a gyors Akhileusztól,
mert valahányszor a dardanidák kapujának iramlott,
hogy nekifutva a jólépült tornyokhoz elérjen,
honnan a társak tán főnről óvnák nyilaikkal -
mindig elébe csapott Akhileusz, s nekiüzte a síknak
újra: pedig sebesen surrant a torony fele folyton.
Mint aki álmában kerget valakit, de hiába:
mert nem tud menekülni amaz, de nem éri be ez sem:
így nem tudta elérni az őt, s ő sem tovaszökni.
Mégis, a végzettől Hektór most hogy szabadul meg,
hogya nem áll oda még egyszer, legutolszor Apollón,
oldala mellé, hogy térdét, erejét tüzesítse?
Népe felé tiltón intett Akhileusz a fejével,
hogy keserű nyilait Hektórra ne lőjje ki senki:
el ne rabolja a hírt, és második ő ne maradjon.
Végül amint negyedízbe kerültek már a kutakhoz,
Zeusz az arany mérleghez nyúlt, s a magasba emelte
s hosszuranyujtó vég két sorsát tette be abba:
Hektóret meg Akhilleuszét, s tartotta közepén
ő maga: és Hektór végzet-teli napja lesüllyedt
Hádész háza felé; elhagyta azonnal Apollón.
S most Akhileuszhoz ment a bagolyszemü Pallasz Athéné,
oldala mellé állt, s hozzá szárnyas szavakat szólt:
„Most bízunk, Zeusznak kedves, ragyogó nagy Akhilleusz,
abban, hogy nagy hírt hordunk az akháji hajókhöz,
Hektórt elpusztítva, akármily éhes a harcra.
Ő most már többé mielőünk nem menekülhet,
bárhogyan is kínlódik a messzeható nagy Apollón,
pajzsos Zeusz atya lába előtt fetrengve a földön.
Állj meg most, és fujd ki magad: hanem én odalépek
Hektórhoz, s majd ráveszem őt, hogy a harcra kiálljon.”

Mondta Athéné; s ő így tett, lelkében örömmel:
érchegyü dárdájának dőlt, egyhelybe megállott.
Pallasz meg tovaszállt, s utolérte az isteni Hektórt,
s Déiphoboszhoz volt érc-hangra s alakra hasonló.
Oldala mellé állt, s hozzá szárnyas szavakat szólt:
„Testvérem, be nagyon rég üldöz a fényes Akhilleusz,
füрге futó lábbal, Priamosz városfala mentén;
most már álljunk meg, s kergessük vissza mi ketten.”

Néki sisakrázó deli Hektór válaszul így szólt:
„Déiphobosz, téged szeretett legjobban a szívem

mind közt, kit Priamosz s Hekabé testvéremül adtak:
most azután érzem: még jobban tisztel a lelkem,
mert amikor megláttál, mertél messze kijönni
értem a bástya mögül; míg, lám, odabent ül a többi.”

Másodszor szólt most a bagolyszemű Pallasz Athéné:
„Testvérem, hisz apánk meg anyánk kérlelve karolta
hosszan a térdemet, és körben könyörögtek a társak,
hogy ki ne jőjjenek (mert mind ennyire félnek a várban):
csak hogy az én lelkem gyötrő gyász marta belülről.
Hát csak harcoljunk hevesen, csöppet se kiméljük
dárdáinkat; hadd lássuk: tud-e minket Akhilleusz
elpusztítani és véres zsákmánnyal eredni
görbe hajóikhoz, vagy dárdád dönti halálba.”

Így szólt, és ravaszul vezetett a bagolyszemű Pallasz.
Majd mikor útjuk után egymás közelébe kerültek,
szólt a sisakrázó Hektór Akhilleuszhoz először:

„Nem futok én, Péleusz fia, már, ahogy eddig, előled:
háromszor menekültem a vár körül, és rohamodra
féltem várni, de most már lelkem küld, hogy elébed
álljak a harcban, akár leigázlak, akár lehanyatlok.
Rajta, az isteneket hívjuk tanukul, kik a legjobb
örzök és tanuk is lesznek, ha kimondjuk az esküt:
nem csonkítlak meg csúnyán, ha a harc diadalmát
Zeusz nekem adja, s a lelkedet én veszem el viadalban:
ám miután leveszem rólad szép fegyveredet mind,
holttetemed kiadom: te is így tégy vélem, Akhilleusz.”

Görbén fölfele nézve felelte a fürge Akhilleusz:
„Gyűlöletes Hektór, ne beszélj nekem eskükötésről.
Mert nincs szerződés az oroszlán s emberi faj közt,
és sosem ért egyet lelkében a farkas, a bárány,
mert egymás ellen gonoszat terveznek örökké:
így köztünk se lehet se barátság, sem pedig eskü,
szerződés, míg egy közülünk nem hull el a harcban,
vérrel elégítvén ki Arészt, a szilárd csatavívót.
Minden erődöt idézd hát föl: most kell a csatában
bátornak lenned s derekasnak a dárdavetésben.
Nem menekülhetsz már, gyorsan fog Pallasz Athéné
dárdámmal leigázni: bizony, most lesz lakolásod
mindama társaimért, akiket dárdád dühe ölt meg.”

Szólt, s hosszúárnyú gerelyét csóválva vetette:
ám ragyogó Hektór, jól látva, hamar kikerülte:
mert lebukott, és fönt röppent el az érchegyü dárda,
s földbe csapott, de kihúzta Athéné és Akhilleusznak
adta megint; Hektór, nép pásztora, észre se vette.
Hektór ekkor a tisztanevű Akhilleuszhoz eképp szólt:

„Elvétetted, Akhilleusz, isteni hős, ki a sorsom
Zeusztól meg nem tudhattad, pedig így dicsekedtél;
hát csak ügyes fecsegő voltál, szavak elcsavarója,
hogy megijedve feledjem a harcot s harcierőmet.
Csakhogy nem szaladok, nem ütöd hátamba a dárdát,
rád rohanok csatavággyal, s döföd mellembé, ha isten
részedül adta; de most te kerüld ki az én kelevézem
ércét; bár befogadnád azt testedbe egészen:
könnyebb lenne a háboru rögtön a trójaiaknak,
hogyha te pusztulnál: te vagy itt legfőbb veszedelmünk.”

Szólt, s hosszúárnyú gerelyét csóválva vetette,
s Péleidész pajzsát nem véteve találta közepen:
messze lepattant onnan az érc: Hektór dühre lobbant,
gyors lövedéke amért a kezéből hasztalanul szállt:
állt lesütött szemmel, kifogyott kőris-kelevéze:
hát a fehérpajzsos deli Déiphoboszra kiáltott,
hogy kelevézt adjon: hanem ez nem volt közelében.
Ekkor a szívében sorsát meglátva kiáltott:

„Jaj; hát isteneink elhívtak már a halálba.
Azt hittem, hogy az oldalamon van Déiphobosz hős,
csakhogy a bástya mögött áll ő; így csalt meg Athéné.
Íme, a csúnya halál közelít, nincs messze valóban;
nem menekülhetek el: mert már rég kedves a vesztem
Zeusznak s messzelövő sarjának, akik segítettek,
szívből védtek előbb; de a sorsom mégis elér most.
Csak legalább gyáván s hír nélkül hullni ne kelljen:
végső nagy tettem tudják meg a megszületendők!”

Így szólt, és rántotta ki nyomban a jóhegyü kardot,
széles erős kardját, mely csüngött oldala mellett;
meggörbülve csapott le, miként magasanrepülő sas,
mely a viharterhes felhőkből surran a síkra
s gyöngöcsiny bárányt, lapuló nyulat elragad onnan:
így támadt Hektór, forgatta a jóhegyü kardot.
Rárontott Akhilleusz is: erővel telt meg a lelke:
mesterien remekelt gyönyörű pajzsát feszítette
melle elé; lengett ragyogó, négyormu sisakja,
lóforgós dísszel: sok szép rojt szállt körülötte,
mit köribe sűrűn remekelt Héphasztosz aranyból.
Mint ha a többi közül kiemelkedik éji fejéskor
Esthajnal szép csillaga, mely legszebb a nagy égen:
így ragyogott a sugár nagy Akhilleusz dárdahégyéről;
jobbjaival csóválta, a hős Hektórra dühödve,
s nézte a szép testet, hol sérthetné a leginkább.
Annak a testét meg végig betekarta a szép vért,
mit Patroklosz hőserejét leteperve, elorzott.
Csak hol a vállpercet elkülöníti a vállat a nyaktól,
torka maradt szabadon, hol a leghamarabb vesz a lélek:
ebbe ütötte a lándzsáját a heves nagy Akhilleusz;

gyöngye nyakán másoldalt jött ki a dárdahegy újra:
gégéjét a nehéz érc mégsem vágta keresztül,
hogy nagy Akhilleuszhoz tudjon még szólni szavával.
Porba rogyott; s dicsekedve beszélt mellette Akhilleusz:

„Hektór, azt hitted, míg Patrokloszt kiraboltad,
hogy te magad menekülsz, és engem semmibe vettél,
mert távol voltam: te bolond, hisz sokkal erősebb
bosszúlóul a görbe hajóknál hátramaradtam,
s térdedet, íme, megoldtam; ebek s keselyűk hada tép szét
téged rútol, s őt elhamvasztják az akhájok.”

Néki sisakrázó Hektór bágyadva eképp szólt:
„Kérlek a lelkedre, s térdedre is és szüleidre,
rajtam akháj ebeket lakomázni ne hagyj a hajóknál:
vedd inkább az aranykincset meg a sok rezet értem,
mit neked édesapám és úrnő édesanyám ad:
s add ki nekik tetemem, hogy a trójai férfiak és nők
nékem, a holtak, a máglya tüzét adják, ahogy illik.”

Görbén fölfele nézve felelte a fürge Akhilleusz:
„Sem térdemre ne kérj engem, kutya, sem szüleimre.
Bár engem magamat készítené erőm meg a lelkem
nyers husodat falnom darabokban: olyat cselekedtél.
Most a kutyákat már nem akad, ki elűzze fejedtől,
még ha akár tízszer, hússzor mérnék ki a díjad
és idehordoznák elibém, még többet ígérve:
meg ha saját tested súlyát hozná el aranyban
Dardanidész Priamosz, még úgy sem tesz kerevetre
édesanyád, aki szült, hogy majd keseregve sirasson,
mert a kutyák s keselyűk fognak fölfalni egészen.”

Erre sisakrázó Hektór szólt néki halódva:
„Jól ismertelek én; nem hittem, hogy szavaimmal
meghatlak: hisz vasból van kebeledben a szíved.
Gondold meg: ne legyek néked majd isteni átok
aznap, hogy Parisz és vele együtt Phoibosz Apollón,
bármilyen vitéz vagy is, elpusztít Szkaiai kapujánál.”

És amidőn így szólt, a halálnak vége borult rá:
lelke a tagjaiból kiröpült s Hádészba lesurrant,
sorsán sírva, s az ifjúságot, erőt odahagyva.
S még a halotthoz is így szólt ekkor a bajnok Akhilleusz:

„Halj meg: s én a halált akkor fogadom, mikor énrám
Zeusz atya küldi el azt, meg a többi haláltalan isten.”

Mondta, s az érckelevézt kiragadta a holt teteméből;
arrébb tette le, majd válláról húzta le véres
fegyvereit. Köribe tódultak a többi akhájok,
bámulták, hogy mily szép termete és az alakja
Hektórnak: s nem akadt, aki rá nem ütött sebet ekkor.
S volt, aki így szólt köztük, a szomszédjára tekintve:

„Jaj, bizony, így sokkal könnyebb elbánni a hőssel,
mint amikor lobogó tüzeket hajigált a hajókra.”

Volt, aki így szólt, míg a halott testen sebet ejtett.
Mégfosztotta a vértjétől őt fürge Akhilleusz,
majd az akhájok elé állt, és szárnyas szavakat szólt:

„Kedvesek, argoszi nép fejedelmei és vezetői,
most, hogy az istenek ezt a vitét leigázní megadták,
őt, ki nekünk több bajt okozott, mint együtt a többi:
rajta, tegyünk próbát fegyverrel a városuk alján,
hadd tudjuk meg, most mi a tervük a trójaiaknak;
elhagyják-e magas váruk, miután elesett ő,
vagy, noha nincs már Hektór, benne maradni akarnak.
Csakhogy az én kedves lelkem mért szól velem erről?
Fekszik a gályáknál siratatlan s eltemetetlen
Patroklosz: pedig őt el nem feledem soha, mígcsak
élek az élők közt s jó térdem emelni tudom még;
s Hádész házában ha felejtés hull is a holtra,
én ott is fogok emlékezni a drága barátira.
Rajta, akháj ifjak, paiéont zengve siessünk
vissza a görbe hajókhoz, s ezt vigyük arra magunkkal:
nagy viadalt vívtunk ki: megöltük az isteni Hektórt,
őt, akihez mint istenhez könyörögtek a trószok.”

Szólt, és csúfságot tervelt Hektór tetemével:
mert inait mindkét lábán átfúrta egészen,
sarkától a bokáig, ökörbőrt vont azon által,
s fejfel a porban hogy hurcolja, szekérre kötözte:
fölhágott maga is, fölrakta a nagyszerű fegyvert,
ostora indított, a lovak nemkésve röpültek:
por gomolyult a továbbhurcolt tetem útja nyomában,
éjszinű fűrtje elomlott, egykor szép feje mélyen
porba merült: mert Zeusz odaadta a rosszakaróknak
immár, hogy megcsúfolják őt otthona földjén.
Így azután feje porral lett tele: most pedig anyja
tépte haját, ragyogó fátylát pedig elhajította
messzire, és szörnyen följajdult, látva szülöttét.
Apja, a kedves is így zokogott, körülötte a népet
rázta a nagy sírás, fölverte nyögésük a várost:
éppenolyan volt ez, minthogyha a trójai büszke
fellegvár hamuvá lett volna egészen a tűztől.
Csak nehezen tudták fékezni az agg fejedelmet,
hogy haragos nagy gyászában ki ne rontson a várból:
esdekelőn szólt mindjükhöz, fetrengve a trágyán,
néven szólongatva külön-külön is valamennyit:

„Hagyjatok, édeseim, bármint aggódtok is értem,
hadd megyek én el a városból az akháj hajókhoz:
hogy kérleljem a rémületeskezű szörnyeteg embert,
agg koromat tán még ő is tisztelve tekinti

és könyörül: hiszen őneki éppen ilyenkoru apja van, Péleusz, ki a trójaiak vesztére nevelte sarját, ámde a legtöbb kint rám mérte közöttünk: mert oly sok viruló fiamat sujtotta halállal.

Annnyira mindet sem siratom, noha búsulok értük, mint emez egy Hektórt, akiért Hádészba taszít majd engem az éles kín; halt volna meg itt a karomban: eltelhattünk volna a sírással, zokogással, anyja, a balsorsú nyomorult, aki szülte, meg én is.”

Így szólt jajszóval; körülötte nyögött az egész nép; s trósz nők közt Hekabé kezdett panaszos zokogásba:

„Gyermeke! én nyomorult, minek éljek, túrni keservet, hogyha te meghaltál? te, ki éjjel s nappal a várban büszke dicsőségem voltál, mert védted a nőket, védted a férfiakat Trójában, s mintha csak isten volnál, tiszteltek: hisz nekik drága dicsőség voltál, míg éltél, de elért a halál meg a végzet.”

Sírva eképen szólt. Hektór felesége pedig még mit se tudott: mert még nem vitte igazszavu hírnök néki a hírt, hogy férje kapun kívül maradott lent: most szöveget szőtt épp, zugolyában a nagy palotának, csillámló kétrétü ruhát, sok tarka virággal: széphaju szolgálányainak pedig adta parancsát, hogy nagy edényt tegyenek föl a tűzre: az isteni Hektórt várja meleg fürdő, amikor hazatér a csatából; balga, ki nem sejtette, hogy őt Akhileusz keze által, távol a fürdőtől, leigázta a fényes Athéné.

Csakhogy a bástya felől meghallva a jajt meg a sírást, megremegett, és földre esett le a cséve kezéből: széphaju szolgálányaihoz pedig ily szavakat szólt:

„Kettőtök jöjjetek, lássam, mi esett a kapuknál: mert hallottam anyósom hangját: s íme, a szívem már torkom fele ver kebelemben, lent meg a térdem megdermed: Priamosz fiait közel éri a baj tán. Bárcsak a hír sose érne fülembé; de rettegek attól, hogy bátor Hektórt elvágta a fényes Akhilleusz várunktól, egyedül s most üldözi messze a síkon; s vészokozó bátorságát megszünteti immár, mely őt üzte, hiszen sohasem maradott a sereg közt, messze előrerohant, sose hátrált senki elől sem.”

Szólt, s a teremből mainászként kirohant a szabadba, míg szive vert hevesen; vele mentek a szolgálányok. És miután odaért a tömegbe, a bástya fokához, állva maradt a falon s szétnézett: s látta, amint őt vonszolják a mezőn: a sebes paripák kegyeletlen hurcolják az akháj öblös gályák közelébe. Andromakhé szemeit sűrű éj lepte be nyomban: hátrahanyatlott bágyadtan, s elhagyta a lélek.

És ragyogó ékét mind messzire szórta fejről:
csattokat és homlok-szalagot meg a haj szorítóját,
és fátylát, mely ajándék volt arany Aphroditétől
aznap, hogy ragyogósisakú Hektór hazavitte
Éeitón házából öt nagy nászadományért.
Sógornók, ángyok sűrű sora állt körülötte,
és fölfogták őt, aki vágyakozott a halálra.
S hogy föllélegzett, s megtért kebelébe a lélek,
tört hangon zokogott, ezt mondta a trójai nők közt:

„Hektór! én nyomorult! így hát egy sorsra születünk
mindketten: Priamosz házában, Trója ölén te,
én meg Thébában, sűrűerdős nagy Plakosz alján,
Éetiónnál: ő táplált, amikor kicsi voltam,
sorsvertet balsorsu; minek nemzett a világra?
Most te leszállsz Hádész házába, a földnek ölébe,
és itt hagysz engem, keserű bánatba merülten
házad ölén, özvegységben; s a fiunk csecsemő még,
kit szültünk, nyomorultak: mert nem lesz neki, Hektór,
gyámolítója, hisz elvesztél; sem néked e gyermek.
S könnyes akháj viadalmakból ha meg is menekül majd,
mégis csak robot és siralom lesz része ezentúl
néki, mivel mezejét mások szántják el erővel.
Mert hisz a sors megfosztja barátaitól is az árvát:
mindig földresütött szemmel jár, könnyes az arca.
Apja barátaihoz jár el nyomorában a gyermek,
és ennek köpenyét, meghúzza amannak az ingét:
és aki megkönyörül, poharát kissé odanyújtja,
s éri a nedv a fiú ajakát, de nem éri az ínyét.
S tán kinek apja is él, elkergeti őt az ebédetől,
megveri öklével, támadja goromba beszéddel:
»Eltakarodj, az apád miközöttünk nem lakomázik!«
S majd könnyes szemmel fut a gyermek az özveg anyához,
Asztüanax, ki előbb apjának térdein ülve
mást nem evett, csak birkavelőt s a juhok java húsát:
és ha elálmosodott s odahagyta a gyermeki játszást:
akkor az ágyában szunnyadt, vagy a dajka ölében,
jó puha párnákon, s szive eltelt édes örömmel.
Most majd csak szenved, megfosztva a drága apától
Asztüanax, kit a trójaiak tiszteltek e névvel:
mert egyedül védted várunk kapuját meg a bástyát.
Téged a görbe hajók mellett, távol szüleidtől
majd nyüzsgő férgek falnak, miután a kutyák már
meztelenül téptek: pedig itthon fekszenek ékes
könnyü ruháid, szép hímzései női kezeknek.
Én ezeket most mind lobogó lángokba hajítom,
nincs rájuk szükség, hisz bennük már sose fekszel,
ámde dicsőségedre a trószok, a trójai nők közt.”
Szólt és felzokogott; vele sírtak a trójai nők is.

HUSZONHARMADIK ÉNEK

VERSENYEK PATROKLOSZ TISZTELETÉRE

Így jajgattak azok várukban; míg az akhájok,
hogyan lejutottak a Hellészpontoszhoz s a hajókhoz,
szétszéledtek: mind a saját bárkája felé ment;
csak hogy a mürmidonok seregét nem hagyta Akhilleusz
oszlani, harc-szerető társához ilyen szavakat szólt:

„Gyorslovu mürmidonok, szeretett sok jó haditársam,
még a patás lovakat ki ne fogjátok szekerünkéből,
járuljunk kocsival, lóval közelébe, siratni
Patrokloszt: hiszen ily tisztesség jár a halottnak.
Majd miután örömünket leltük a bús zokogásban,
akkor majd kifogunk s mindannyian itt lakomázunk.”

Szólt; mind felzokogott; s Akhilleusz kezdte a sírást.
Hosszusörényü lovát háromszor a holt körül űzte
mind, és sírt: Thetisz ébresztett vágyat zokogásra.
Ázott ott a főveny könnyektől, fegyverük ázott,
oly riadalmas harcos volt, kit vágyva sirattak.
Köztük Péleidész kezdett panaszos zokogásba,
s férfioló keze ott nyugodott kebelén a barátnak:

„Örvendj, Patroklosz, még Hádész háza ölen is:
most mindent megadok néked, mit előbb megígértem,
nyersen adom Hektórt, idevonszolván, az ebeknek,
s itt nyakazok le tizenkét szép trósz ifjat a máglyád
mellett, érted a meggyilkoltért, nagy haragomban.”

Szólt, és csúfságot tervelt Hektór tetemével:
Patroklosz kerevetje előtt terítette a porba
arccal; míg minden fegyvert levetettek a társak,
érceset és ragyogót; nyerítő lovukat meg eloldták.
És odaültek a gyors Akhilleusz bárkája elé mind
rengetegen: s Akhilleusz osztotta a nagyszerű bő tort.
Sok hősziñü barom hörgött, mert vassal a torkát
elvágták, mekegő kecskék, juhok is seregestül;
sorra fehérfogu sertés is hájban-virulóan
pörköltetni feszült Héphasztosz lángja fölébe;
és a tetem mellett körben vér folyt ki vederszám.

Közben a büszke királyt, gyorslábú Péleidészt már
hős Agamemnónhoz vitték az akháj fejedelmek,
nagy nehezen vették csak rá, szive oly szomorú volt.
És amidőn Agamemnón sátra elébe elértek,
ő csengőszavu hírnökeit küldte parancsal,
hogy nagy edényt tegyenek föl a tűzre: talán Akhilleuszt már

rávehetik, hogy a szennyes vért lefürödjön magáról.
Ám ő állhatatos maradott, s esküdve eképp szólott:
„Zeuszra, ki isteneink legjobbjá s a legmagasabbja,
fürdő nem közelítheti meg fejemet, nem is illik,
míg Patroklosz a máglyán nincs, halmot nem emeltem,
s nem nyírom le hajam: hiszen úgysem lesz a szívemnek
ekkora bánata már, míg élők közt vagyok én még.
Éppenezért lássunk neki most gyászos lakománknak;
reggel azonban küldd, Agamemnón, nép fejedelme,
embereid fáért; hordják ide mind, ami illik,
holtunknak, hogy az éji homályba vihesse magával:
hogy gyorsan hamvassa el őt az a nempihenő láng
itt a szemünk láttára, s a nép dolgára mehessen.”

Szólott; s nagyon is hallgattak rá, tették a parancsát.
Nagy sebesen vacsorát készítvén, ettek a társak:
s lelkük nem maradott hójával a dús lakomának.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
akkor mind hazaindult már sátrába, aludni.
S Péleidész morajos tenger partján lepihenve,
mélyen nyögve hevert, tömegében a mürmidonoknak,
tisztá helyen, hol a part peremét mosogatta a hullám.
Megmarkolta az álmot, a gondot eloldta szívéből,
édesen omlott rá: hisz fénylő teste kifáradt,
míg Hektórt üldözte a sokszelű Ílion alján.
S most a szerencsétlen Patroklosz lelke közelgett,
éppenolyan volt, mint mikor élt, két szép szeme, hangja
és nagy termete is; testét ugyanoly ruha fődte;
és odaállt a fejéhez, s hozzá ily szavakat szólott:

„Alszol, s már énrám gondolni felejtesz, Akhilleusz?
Éltemben sose tettél így, csak most, hogy elestem.
Hantolj el mielőbb, jussak Hádész kapuján túl.
Árnyai így a kiszenvedteknek, elűznek a lelkek,
s nem hagyják, hogy túl a folyón közibük keveredjem;
nagykapujú Hádész körül így vaktába bolyongok.
Add a kezed, kérlek szomorúan: hisz soha onnan
nem jövök el hozzád, ha a máglya tüzét megadod már.
Már mi az életben sose fogjuk távol a kedves
társaktól szövögetni a terveket; engem a gyűlölt
végzet nyelt el, amit kaptam, mikor élni születtem;
és ugyanígy a te sorsod is, isteni képű Akhilleusz,
hogy deli trójaiak fala alján leld a halálod.
Mást mondok neked és kérlek, hallgass a szavamra,
távol a csontjaimat ne temesd, Akhilleusz, a tiédől.
Ámde miként palotátok ölén együtt nevelődtünk,
akkortól, hogy apám Opoeiszből csöppnyi koromban
hozzátok vezetett; mert gyászos ölésnek az átka
sujtott: Amphidamász gyereket öltem meg azon nap,
balgatag és nemakarva, dühödten a kockadobás közt:

ekkor a lónevelő Péleusz házába fogadva
gondosan ápolt és melléd fegyvernökül osztott:
így csontunkat is együtt fedje be kétfülű korsó,
drága arany, mit anyád nyujtott át néked, az úrnő.”
Erre a gyorslábú Akhilleusz neki válaszul így szólt:

„Mondd, édes szeretett fő, mért jöttél ide hozzám
mindezeket megmondani sorra? Hisz én az egészet
teljesítem buzgón, s véghezviszem azt, amit óhajtsz.
Ámde kerülj közelébb: hadd tudjunk, bár kis időre,
egymást átkarolón jóllakni a bús zokogással.”

Szólt, s kedves kezeit vágyón nyujtotta feléje,
s meg nem fogta: a lélek a föld mélyébe sziszegve
füstként szállt tova és ámulva ijedt föl Akhilleusz,
összeütötte a két tenyerét, panaszos szavakat szólt:

„Ó, jaj, hát csakugyan van Hádész háza ölében
lélek is, árnykép is, hanem élete csöpp sem az árnyak:
mert a szegény Patroklosz lelke került közelembe,
és itt állt az egész éjjel nyöszörögve, jajongva;
mindent elrendelt: s csoda! mint maga, éppenolyan volt.”

Szólt, zokogásvágyat keltett vele mindegyikükben:
s mígcsak a rózsásujjú Hajnal nem közelített,
sírtak a szánandó holttestnél. Majd Agamemnón
férfiakat s öszvéreket indított el a fáért
minden sátorból; vezetőjük volt a vitézlő
Mérionész; haditársa a bajnoki Ídomeneusznak.
Mentek azok, fakidöntő fejszét hordva kezükben
s jólsodrott kötelet; legelől lépdelt a sok öszvér:
hágva föl-útra, le-útra, ki-útra kanyarba is egyre.
Majd hogy a forrásdús Ídé völgyébe elérték,
bárdjaik élével vágtak ki sietve hatalmas
lombhaju sok tölgyet: riadalmas nagy recsegéssel
dőltek a fák: mindet szétvágták most az akhájok,
öszvérekhez erősítették, s verve a földet
vágytak ezek ki a síkra kerülni a sűrű cserésből.
S mind a favágó tuskót vitt: így adta parancsát
Mérionész, haditársa a bajnoki Ídomeneusznak:
s végig a parton a földre vetették, ott, hol Akhilleusz
Patroklosz s a saját nagy sírhalmát kijelölte.

És miután a tömérdek fát már mind odadobták,
ott le is ültek mind sűrű sorban; a bajnok Akhilleusz
elrendelte azonnal a harcos műrmidonoknak,
ércel övezkedjék mindjük, s szekerükbe befogják
ménjeiket; keltek s fölvertezkedtek azonnal;
harcosok és szekerészek most szekerükre szökelltek:
mind a lovas legelől, gyalogok felhője utánuk
ment: s Patrokloszt ott vitték a középben a társak.
Elfedték tetemét a lenyírt fürtökkel egészen,

és a fejét támasztva Akhilleusz fogta mögötte
búsan, mert kitűnő társat küldött Aidészhoz.

És hogy elértek a helyhez, amit kijelölt nagy Akhilleusz,
ott tették le; s a sok fát rakták néki halomba.

Mást gondolt most köztük az isteni fürge Akhilleusz:
szőke haját, máglyától messzebb állva, lenyírta,
melyet Szperkheiosz folyamának nagyranövesztett;
felsóhajtva beszélt, míg nézte a borszinü tengert:

„Szperkheiosz! Péleusz, az apám, be hiába fogadta,
hogy majd hogyha megérkezem újra a drága hazába,
néked adom hajamat, szent áldozatot mutatok be;
száz ökröt s ötven kost vágva le forrásodnál,
ott, ahol illatozó oltárod, szent ligeted van.
Így ígérte az agg, de te nem tetted meg, amit kért.
Most, miután soha nem térek meg a drága hazába,
Patroklosznak adom hajamat, vigye sírba magával.”

Szólt, s a haját szeretett bajtársa kezébe helyezte,
és zokogásvágyat keltett vele mindegyikükben.
S tán a nap is zokogásuk közben száll le az égről,
hogyha Akhilleusz most nem kéri ekép Agamemnónt:

„Átreidész (hisz az argoszi nép a te szódra leginkább
hallgat), a bús zokogással jól is lakhat az ember.
Oszlasd őket a máglyától, és adj vacsorára
rendeletet; s mi fogunk itt munkálkodni, akiknek
legfőbb gond e halott: de maradjon mind a vezér itt.”

Meghallgatta a szót sereget-vezető Agamemnón,
szétoszlatta egyenlő gályáikhoz a népet;
már csak a máglyarakók rakták egymásra a fákat.
És százláb magasan s ugyanoly szélesre emelték:
majd szomorú szívvel tették tetemét tetejébe.
Csámpáslábu barom, hízott kos hullt tömegestől
ekkor a máglya előtt; megnyúzták, majd kiemelte
hájukat és betakarta a holtat a büszke Akhilleusz
véle egészen, az állatokat köribe magasítva.
Mézzel, olajjal telt korsókat tett kerevetje
mellé még, és négy meredeknyaku szép paripát is
nagy sebesen máglyára rakott, sóhajtva erősen.
Hív ebe számra kilenc volt Patroklosznak, ezekből
most kettőt nyakazott le Akhilleusz és odadobta;
majd a nemes trószok seregéből ölt le tizenkét
ifju vitézt érccel, tervelte eszében a rosszat;
s küldte a tűz lángját, vas-erővel hadd legelésszen.
Följajdult azután, néven szólítva barátját:

„Örvendj, Patroklosz, még Hádész háza ölén is:
most mindent megadok néked, mit előbb megígértem.
Íme tizenkét büszkeszívű hős trójai ifjút

esz meg a tűz veled együtt: Hektór holttetemét én nem tűz lángjának, csak ebeknek adom lakomául.”

Szólt fenyegetve; de egy kutya sem tépett a tetembe: Aphrodité, Zeusz lánya vigyázott éj s napon által, hogy ne egyék meg ebek: megkente az ambrosziás jó rózsaoalajjal, hogy testét ne sebezze a vágta: Phoibosz Apollón meg kék felhőt küldve a síkra égi magasságból, betakarta egészen a földet, melyen a test feküdt, nehogy elsorvassza a napnak vad tüze izmát és idegét idejének előtte.

Patroklosz máglyája pedig nem gyúlt lobogásra; mást gondolt most köztük az isteni fürge Akhilleusz, félrevonult attól s két szélhez küldte fohászatát, ígért áldozatot Zephürosznak meg Boreásznak: és aranyos csészéből öntött áldozatot, hogy jöjjenek el, mielőbb éghessen a lángon a holttest, gyulladjon meg már az a máglya: s a szélesebb Írisz hallva imáit, ment követül tüstént a szelekhez. Ők hevesenfúvó Zephürosznál épp lakomáztak együtt mind: száguldva futott oda Írisz, a háznak kőküszöbén állt meg: mikor ők látták a szemükkel, mind fölpattantak, s Íriszt ki-ki hívta magához: ő nem akart odaülni azonban, s ily szavakat szólt:

„Én nem ülök le, megyek már vissza az Ókeanoszhoz, aithiopok mezejére, kik épp áldoznak az égi elnemenyészőknek, hogy megkaphassam a részem; csak hogy most Akhilleusz Boreászt s a zajos Zephüroszt is kéri, hogy elmenjen hozzá, fogadalmakat is tesz, hogy gyujtsátok a máglyát, mert ott van tetejében Patroklosz, kit az összes akhájok jajszava gyászol.”

Ő ezeket mondván, elment; mire fölkerelkedve nagy sivitással szállt s felhőt gomolyítva a két szél, fúva a tengert érték el: hulláma magaslott zengésük mentén: s a rögös Trójához elérve, dőltek a máglyának: recsegőn lángolt föl a nagy tűz; és az egész éjjel lengettek lángot a máglyán, fúva erősen; egész éjjel meg a fürge Akhilleusz kétfülű kancsóval meregette arany keverőből folyton a bort, és öntöztén áztatta a földet, és a szegény Patroklosznak lelkét hívogatta. Mint apa sír, fia csontjait égetvén, aki csak most nősült és meghal s nyomorult szüleit szomorítja: így sírt, míg a barát csontját égette, Akhilleusz, földön csúszva a máglya körül, szaporán nyöszörögve. És hogy a Hajnalcsillag kélt, hírt hozva a fényről, majd sáfrány-leplét terítette a vízre a Hajnal, akkor a máglya leroskadt, és megszűnt lobogása.

És a szelek megfordultak, hazatérni siettek,
thrák vizen át: mely emelt hullámmal nyögve viharzott.
Péleidész meg a máglyától messzebbre vonultan
fáradtan nyúlt el, ráugrott mézizü álom.
Ők pedig Átreión körül ott sűrűn gyülekeztek,
és fölverte a lármájuk, dobogásuk Akhilleuszt:
erre fölült egyenes testtel, s hozzájuk ekép szólt:

„Átreidész, s ti, az összes-akhájok többi vezére,
oltsátok legelőbb el a máglyát lángszinü borral,
végig, ahol csak a tűzláng pusztította: s utána
szedjük Patroklosz csontját, a Menoitidészét,
össze igaz gonddal: könnyű lesz rája akadni:
mert hisz a máglyának közepén feküdt, de a többi
legszélén hamvadt, paripák és emberek együtt.
És kettős hájrétegben szinarany csészébe
rejtjük, míg magam is Hádész házába hanyatlok;
s azt akarom, hogy sírhalmot ne nagyot magasítsunk,
csak középest: de utána, akhájok, e halmot is újra
rakjátok magasan, szélesre, ti mind, akik engem
sokpadu gályáknál túléltek hátramaradva.”

Szólt; s azok úgy is tettek, amint kívánta Akhilleusz:
lángszinü borral eloltották legelőbb is a máglyát,
hol csak a tűz égett, s az mély hamvába leroskadt;
majd a szelíd társnak hószín csontját zokogás közt
szedték össze arany csészébe, s a hájba takarták;
majd sátrukba helyezve, befedték szép puha gyolccsal;
sírhelyet is kerekítettek, megvetve alapját
körben a máglya körül, s oda hordták össze a földet;
majd, miután a halom már állt, elmentek. Akhilleusz
ott tartotta, leültetvén nagy körbe, a népet:
s háromlábás edényt, üstöt hozatott a hajókról
díjul, meg paripát, öszvért, sok erősfejü barmot,
szépövü asszonyokat szintén, meg szürke vasércet.
És legelőször a gyors lovasoknak szánt adományul
nőket, akik széptermetűek s jól értik a munkát,
s háromlábás edényt, füleset, tartalma huszonkét
mérték volt: a legelsőnek; míg másodikuknak
öszvérrel vemhes kancát, fiatal, betöretlent;
harmadikuknak meg szép tálat, mely soha nem volt
lángon még, négy mértékűt, szép tiszta fehéret;
míg két tiszta talentum arany maradott negyedik díj,
és ötödik szép kettős csésze, tűzön sose perzselt.
S most fölemelkedvén, ezt mondta az argosziak közt:
„Átreidész s valamennyi remek-lábvértes akháj hős,
mindez a versenydíj itt vár a futó lovasokra.
Hogyha mi most másnak versengnénk tiszteletére,
díjat először is én nyernék, sátramba vihetném.
Hisz tudjátok, az én paripáim a legkitünőbbek:

mert hiszen elnemenyészők, és maga adta Poszeidón
édesapámnak, Féleusznak, s ő énnekem aztán.
Csakhogy most maradok, s nem futnak jó paripáim:
mert hisz oly kitűnő szekereszt vesztettek a harcban,
gyengédet, ki olyan gyakran megkente olajjal
hosszu sörényüket és ragyogó vízzel mosogatta.
Őt gyászolják most itt állva, sörényük a földre
omlik egészen, s búsul a szíve a két paripának;
ámde ti, többi akháj, nosza, mind versenyre, ki bízik
jó paripáiban és jól-ácsolt hadszekerében!”

Így szólt Péleidész; s gyülekeztek a gyors lovasok mind.
Jött legelőször is Eumélosz, daliák fejedelme,
Admétosz kedves fia, lóversenyben igen jó;
majd meg a Túdeidész kelt föl, nagyerős Diomédész,
és befogott két trójai mént, melyet Aineiásztól
elragadott, míg azt Phoibosz mentette meg akkor;
szőkehajú Meneláosz pattant nyomban utána,
isten sarj, és gyors lovakat vezetett az igába.
Aithét, bátyja lovát, s a magáét, fürge Podargoszt;
azt Ankhíziadész Ekhepólosz küldte a bátynak,
hogy széljárt Trójába ne kelljen mennie: otthon
lelje tovább örömét vagyonában, mert neki roppant
gazdagságot adott Zeusz tágterü szép Sziküónban;
most ezt fogta be, mely vágyódott már a futásra.
Antilokhosz negyediknek fogta be jó paripáit,
ő Néléiadész Nesztór nagylelkű királynak
szép fia volt; s a Pülosz mezején született paripák mind
gyors lábbal vonták szekerét; odaállva az apja
jóakarón oktatta amúgy is jóeszü sarját:
„Antilokhosz, kicsi voltál még, és már szeretett Zeusz
s véle Poszeidáón, oktattak a lövezetésre
mindenkép; s így nincs szükséged sok tanításra:
tudsz te a céloszlopnál jól fordulni a lóval;
csakhogy igen lomhák lovaidd, s ez bajt is okozhat:
nékik meg lovaik fürgébbek, nálad azonban
ők maguk úgysem tudhatnak kieszelni különbet.
Rajta tehát, kedves fiam, indulj, vess a szivedre
sok tervet, hogy a versenydíjakat el ne szalasszad.
Ésszel még a favágó is több, mint csak erővel;
ésszel kormányozza a gyors bárkát is a borszín
tengeri áron a kormányos, ha szelek dühe tombol;
ésszel ver kocsihajtót is le a jó kocsihajtó.
Míg aki túlon túl bízik kocsiban, paripában,
s velük vaktában száguldozik erre meg arra,
annak a pályán kóvályog lova, féktelenül fut:
ám aki ért hozzá, hajtson bár rossz paripákat,
mindig a célra tekint, közelebb fordul, sose téved,
tudja, ökörbőr-kantárját mint kell huzogatni,
tartja szilárd kézzel, s az előtte futóra figyel jól.

Íme, világos jelt mondok, nem véted el ügysem:
lásd, ott karmagasan száraz cölöp áll ki a földből,
tölgy vagy bérci fenyő, mely a záportól sose korhad:
tisztá fehér kőszál áll mindkét oldala mellett,
útkanyaron, körülötte pedig sík pálya futásra:
ott ez tán valamely rég-holtnak jelzi a sírját,
vagy mint pályafutás jele állt már régi idők is,
és most újra kitűzte az isteni fürge Akhilleusz;
jó szorosán mellette suhanj szekeren, paripákkal:
s dőlj oldalt kissé a remek-fonadéku ülésben,
balra a két lótól, s az alatt ama jobbfele szállót
ostorral, rivalogva riaszd, s engedd meg a gyeplőt.
És a baloldali ló a cövek közelébe suhanjon,
hogy már-már súrolja a cél szélét a kerékagy;
arra vigyázz csak, hogy ne akadj bele mégse a kőbe,
mert kocsid összetörik, paripáid megsebesülnek:
ennek a többi örül, téged pedig elfog a szégyen;
hát, kedves fiam, óvatosan s okosan cselekedjél.
Mert miután a cölöpnél fürgén elkanyarodtál,
senki se vághat elébed a pályán, senki nem ér el:
hajtsa akár Adrasztosz gyorslábú paripáját,
azt az Areiónt, mely istentől lett, vagy akár nagy
Láomedón lovait, melyek itt gyönyörűn növekedtek.”

Így szólott Néleusz fia Nesztór, s újra helyére
ült, miután a fiát fortélyra eként okította.
Mérionész ötödikként fogta be hosszúsörényű
szép lovait. Fölszálltak, a sors-jelt rázta Akhilleusz,
s íme előszökkent Nesztór-fia Antilokhosznak
sorsa; sorát ezután Eumélosz kapta, a harcos,
majd pedig Átreidész a dicsődárdás Meneláosz;
aztán Mérionészt küldötte a sorsa futásra;
végül a legjobbat, Diomédészt, méneit üzni.
Rendbe fölálltak; Akhilleusz meg kijelölte a széles
síkon a távoli célt, s oda küldte ki megfigyelőnek
isteni Phoinixot, ki csatákba kísérte az apját,
hogy szemlélje futásukat, és mondhasson igaz hírt.

Ekkor mindegyikük fölemelte magasra az ostort,
szíjjal csapdosták lovukat, szavaikkal is úzték
nagy sebesen: s a lovak száguldva szaladtak a síkon,
távol a bárkáktól; port vert föl nagy rohanásuk,
s az szügyükig szállt föl, valamint a vihar meg a felhő;
szél suhogásában lebegett levegőbe sörényük.
És a futó szekerek lelapultak gyakran a földre,
másszor meg fölszöktek a légbe; s a versenyző állt
mind az ülése fölött, vágyó szive mindegyiküknek
győzelemért dobogott, buzdítva riadt a lovára
mindegyikük, s a lovak szálltak port verve a síkon.

És a futás végén, amikor már vissza rohantak
 újra az ősz tenger fele, látszott, hogy melyikük mit
 tud, s ugyanakkor egész elnyúlva repültek. Eközben
 Eumélosz kancái a többi elébe szökelltek;
 nyomban utánuk meg Diomédész trósz paripái
 száguldtak, sose távol tőlük, egész közelükben:
 mindig is úgy látszott, hogy már a szekérre szökellnek.
 Átmelegült Eumélosz széles válla s a háta
 fűvásuktól: mert a fejük már válla fölött szállt.
 S már megelőzték, vagy szoritották volna a győzőt,
 Tüdeidészt ha Apollónnak nem sujtya haragja:
 ez kiütötte a fénylő ostort most a kezéből.
 Könnyei csordultak mérgében a versenyzőnek,
 látta, hogyan futnak még sokkal jobban a kancák,
 míg, ostor nélkül, lassultak az ő paripái.
 Látta Athénaié, mint bántja cselével Apollón
 Tüdeidészt, s odasurrant rögtön a népek urához:
 ostort visszaadott, nagy erőt küldött a lovakba.
 Ő maga Admétosz fia mellé tört haragudva,
 és az igát szétzúzta az istennő: a lovak meg
 kétfele szöktek az úton, rángatván a rudat lenn.
 S Eumélosz kigurult a kerék mellé a szekérből,
 és könyökét, száját, orrát föltépte bukása.
 Homloka megsebesült a szemöldje fölött, szeme megtelt
 könnyekkel, s elakadt nyomban zengőszavu hangja.
 Tüdeidész pedig úzta előbbre patás paripáit,
 messze a többi elé pattanva, mivel neki Pallasz
 győzelmet szánt, és nagy erőt küldött a lovakba.
 Átreidész Meneláosz, a szőke, röpült a nyomában.
 Antilokhosz pedig apjának lovait riogatta:
 „Csak neki! megfeszített testtel, mennél sebesebben!
 Azt nem is óhajtom, hogy a harc-szerető Diomédész
 ménjeivel vetekedjetez itt, mert nekik Athéné
 nagyszerű röptöt adott, s diadalmat a Tüdeidésznek:
 csak Meneláoszt érzétek be, csak ő le ne hagyjon;
 gyorsan, hogy szégyent ne zudítson rátok a kanca:
 Aithé; mért maradoztok hátra, ti legkitünőbbek?
 Íme, kimondom a szót, és így megy teljesedésbe:
 nem gondoz szeretettel a népek pásztora Nesztór
 már ezután titeket, de megöl tüstént hegyes ércel,
 hogyha silány díjat szerzünk, mert elmaradoztok:
 rajta, robogjatok üzve, tovább, mennél sebesebben:
 én magam intézek mindent, elvégzem a tervem,
 majd csak elébe török, sose resten, az út szorosánál.”
 Szólt; s a lovak, megijedve uruk nagyhangu szavától,
 egy darabig sebesebben szálltak: s nyomban utána
 már meglátta az út szorosát heves Antilokhosz hős.
 Földhasadék volt ott, mélyében a tél vize meggyűlt,
 és út-részt tört fel, s az egészszet mélyre kimosta;

arra haladt Meneláosz, az összecsapást kikerülve,
Antilokhosz pedig elfordítva patás paripáit
útjukból, kissé oldalt kanyarodva követte.
Átreidész megijedt, és rászólt Antilokhoszra:
„Antilokhosz, be vakon hajtasz, fékezd paripáid:
itt épp szűk a szoros, tüstént tág úton előzhetsz:
szétzúzódunk így, szekered szekerembe szaladhat.”

Szólt; hanem Antilokhosz még inkább üzte előre
ostorral paripáit: olyan volt, mint aki nem hall.
Messze miként a korong szökken suhanással a válltól,
hogyha egy ifju legény, erejét próbálva, hajítja,
éppoly messze rohantak a mének; s hátramaradtak
Átreidész kancái, hisz ő maga hagyta előzni,
hogy ne rohanjanak össze patás paripáik az úton,
és mindkét jólfont szekeret hogy föl ne borítsák,
s küzdve a győzelemért ki ne hulljanak ők is a porba.
Szókehajú Meneláosz a hőst így szidta szavával:
„Antilokhosz, nálad nincs szörnyebb földi halandó;
menj! rosszul hittünk mi akhájok idáig okosnak:
eskütevés nélkül mégsem viszed el te a díjat.”

Így szólt, és azután lovait serkentve kiáltott:
„Meg ne akadjatok itt, le ne álljatok elszomorodva:
mert hisz előbb roskad meg azoknak a lába s a térde,
mint nektek: mivel ifjúságuk már tovaszállott.”

Szólt; s a lovak megijedtek uruk nagyhangú szavától,
jobban száguldván, amazok közelébe kerültek.

Ültek az argosziak körben, szemlélve a szálló
gyors lovakat, mint száguldó port verve a síkon.
Krétai Ídomeneusz látott legelőbb a lovakra:
mert hisz a kör szélén ült, és helye jól kimagaslott:
s bármily messzire volt, aki most a lovakra rivalgott,
ráismert: meglátta a szép lovat is, hogy előtör,
barna-vörös volt az mindenhol, homloka hordott
hószinü foltot csak, kereket, mint hold ragyogása;
fölkelt Ídomeneusz, s ezt mondta az argosziak közt:
„Kedvesek, argosziak fejedelmei és vezetői,
csak magam ismerném föl a száguldó paripákat,
vagy ti is? Én most más lovakat fedezek föl az élen,
és a kocsis másnak tűnik: tán megsebesültek
ott a mezőn, melyek legjobbak voltak, a kancák:
őket láttam az oszlopnál legelőbb kanyarodni,
s íme sehol sem látom most, pedig erre meg arra
néz a szemem, vizsgálva-kutatva a trójai síkot.
Tán a kocsis szoritásából kiszaladtak a gyeplők,
s nem lehetett fékeznie, míg kanyarult a cöveknél:
azt hiszem, ott kiesett, szekerét szétzúzta egészen;
s akkor ijedt lélekkel inaltak szerte a kancák.

Hát fölemelkedvén nézzétek meg ti is: én ezt nem jól látom: azonban aként vélem, hogy a férfi aítól származatú, fejedelme az argosziaknak, lóbetörő Tüdeusz fia ő, az erős Diomédész.”

Őt Oileusz fia, Aiász csúnyán szídta szavával:
„Ídomeneusz, ne fecsegy folyton: hisz a nagyszerű kancák lábuk emelve tovább szaladoznak a messze mezőben: nem vagy az argosziak közt annyira épp a legifjabb, és a szemed sem lát ki fejedből oly élesen immár: és mégis folyton karatyolsz; ámbár nem is illik, hogy locsogó légy, mert vannak még itt derekabbak. Most is azok futnak legelől, mint eddig, a síkon: Euméosz kancái, s a kantárt ő maga tartja.”

Megharagudva felelte a krétaiak vezetője:
„Aiász, cívakodásban ügyes, rossznyelvű, egyébben argosziak közepette silány: csökönös, vak az elméd. Rajta, fogadjunk, üstben akár, vagy lábas edényben; s Átreidész Agamemnón döntsön: hogy legelől most mely kancák futnak: hogy majd ha veszítesz, okuljál.”

Szólt; s fölkelt Oileusz fia, gyors Aiász a helyéről mérgesen és már-már súlyos szavakat feleselve. Most azután még inkább megnő cívakodásuk, hogyha Akhilleusz föl nem kél s nem fékezi őket:

„Egymásnak gonoszul súlyos szavakat feleselni szűnjetek, Ídomeneusz és Aiász: hisz nem is illik. Másra ti is haragudnátok, ki ilyent cselekednék. Üljetek itt a körünkben veszteg, a gyors paripákat nézzétek: s azok úgysis a győzelemért vetekedve erre rohannak majd: akkor látjátok azonnal, hogy melyik argoszi ló van hátrább és melyik első.”

Mondta; s a Tüdeidész nagyon is közelükbe iramlott, marjukon ütve az ostorral lovait szakadatlan: ágaskodtak azok, s úgy száguldottak a pályán: és a kocsist a fővenyszemcsék szakadatlan ütötték. Míg az a harciszekér ónnal s kirakottan arannyal gyors paripák nyomain szökkent, és mély nyoma nem lett száguldó kerekének utána a könnyü homokban: annyira gyorsan szállt Diomédész két paripája. Végül a kör közepébe megállt, szakadott a veríték ménjeiről, a sörényükről, le a földre szügyükről. Ő maga földre szökölt tündöklő szép szekeréről, járomhoz támasztva az ostort; nem maradott rest most az erős Szthenelosz, sietett átvenni a díjat: és hazaküldte a hőslélkü társakkal az asszonyt és a füles kancsót; maga meg kifogott a szekérből.

S most Néleusz-sarj Antilokhosz hajtott be lovakkal,
nem rohanással előzte meg, ám csellel Meneláoszt;
és az még így is közelében szállt a lovakkal.
Mint amilyen távol van a ló a szekér kerekétől,
míg feszülő testtel hordozza urát a mezőben,
és a kerék peremét súrolja a farka hegyével,
és a kerék nagyon is közelében perdül, a térség
nem nagy a kettő közt, míg messze rohannak a síkon:
ennyire volt csak a tisztanevű hőstől Meneláosz
hátrább; bárha koronghajításnyira már lemaradt volt,
ám a nyomába került rögtön, mert nőtt erejében
bátyja sörényes szép kancája, a nagyszerű Aithé:
és ez a pályafutás kettőjük közt ha tovább tart,
újra elébe kerül s nem lesz kétes diadalma.
Mérionész, daliás fegyvernőke Ídomeneusznak,
dárdavetésnyire szállt a dicső Meneláosz után csak.
Mert neki volt mind közt leglomhább lengesörényű
két lova, s ő maga is szekeresz-versenyre ügyetlen.
Admétosz fia meg mindenki mögött lemaradva
jött: szekerét vonszolta, lovát noszogatta előre.
Szánva tekintett rá gyorslábú fényes Akhilleusz:
szárnyas szókkal szólt, fölkelve, az argosziakhoz:
„Íme, a legderekabb legvégül hajt paripákat:
rajta tehát, neki adjuk a díjat, mint ahogy illik,
adjuk a másodikat: Tüdeusz fia kapja az elsőt.”

Szólt; és mindnyájan dícsérték ezt a parancsát.
S már a lovat neki adja (hiszen helyeselte a nép is),
hogyha a nagylelkű Nesztór fia, Antilokhosz hős,
így nem szól perelőn, fölemelkedvén, Akhilleuszhoz:
„Ó, Akhilleusz, ha te megteszed ezt, haragudni fogok rád
szörnyen: az én díjam vennéd el, mert hited az, hogy
véletlen sérült a szekér és gyors paripái,
s ő maga mégis ügyes: de könyörgött volna az éghez:
akkor tán nem utolsóként jött volna szekérrel.
Hogyha pedig szánod, s lelkednek olyannyira kedves,
van sok arany sátrad mélyén, van réz elegendő,
és juhok is, szolgálók is, körmös paripák is:
végy csak azok közül, és adj díjat neki nagyobbat,
még most, hadd dícsérjenek érte az összes akhájok.
Én ezt át nem adom: csak vívjon meg velem érte
az, ki a hősök közt ki akarja ragadni kezemből.”

Szólt; mire elmosolyodva az isteni fürge Akhilleusz
Antilokhosznak örült, kedves volt neki e társa:
és neki választ adva ilyen szárnyas szavakat szólt:
„Antilokhosz, ha te azt akarod, hogy a sátram öléből
Eumélosznak most mást adjak, megteszem azt is:
Aszteropaiosztól zsákmányolt nagyszerű páncélt

kap tőlem: csupa réz az, csík fut messzirefénylő
ónból széle körül: sose fogja kevésre becsülni.”

Szólt, és Automedónt, szeretett társát hazaküldte:
hozza a sátorból; az hozzá hozta, s Akhilleusz
Eumélosz karjára helyezte: örült ez a vértnek.

Fölkelt most Meneláosz is ott, gyötrődve szívében,
s Antilokhoszra nagyon haragudva; kezébe a hírnök
palcát tett, majd elrendelte az argosziaknak,
hogy hallgassanak. Így szólalt meg az isteni férfi:
„Antilokhosz, ki okos voltál, most mit cselekedtél?
Hírnevemet rontottad, s ártottál lovaimnak,
míg a te hitványabb paripáidat üzted elébük.
Hát most, argosziak fejedelmei és vezetői,
kettőnk közt ti ítéljetez és nem részrehajolva:
senki se mondja az ércinget viselő daliák közt:
Antilokhoszt elnyomta hazugsággal Meneláosz,
és elvitte lovát, noha ő rosszabb lovakat tart,
csak mert ő maga több annál hatalomban, erőben.
Én magam ítélek, s azt mondom: senki se fogja
szídni az én ítéletemet mást, mert egyenes lesz:
Antilokhosz, jer idebb, s ahogy illik, Zeusz nevelése,
állj a szekér s a lovaknak elébe, s a lengeteg ostort,
mellyel előbb hajtottál, fogd, s érintve kezeddél
két lovad, esküdj meg földrázó Földemelőre,
hogy nem akart csellel tartottad az én szekereim föl.”

Erre a jóeszű Antilokhosz neki válaszul így szólt:
„Türtöztesd magadat, fejedelmi vitéz Meneláosz,
mert ifjabb vagyok én, te idősebb és kitünőbb vagy.
Hisz tudod azt, hogy az ifjabbak mértéktelenebbek:
gondolatuk sebesebb, de belátásuk kevesebb már:
túrjon hát a szived: s a lovat magam átadom íme,
melyet előbb kaptam: s ha nagyobb adományt is akarsz még
éntőlem, bizony azt is vágynám hozni azonnal,
inkább, mint hogy, Zeusz nevelése, kiessem örökre
szívedből, s vétkesnek tartsanak isteneink is.”

Mondta a büszkeszívű Nesztór fia, vitte a kancát
és Meneláosznak nyujtotta: s a lelke eláradt
annak örömmel, amint a kalász harmattal elárad,
míg a vetés sarjad, s körben meredeznek a földek:
így áradt neked el, Meneláosz, a lelked örömmel;
és őt megszólítva beszélt, szárnyas szavakat szólott:
„Antilokhosz, most már szívesen leteszek haragomról
véled szemben, mert sose voltál esztelen eddig,
sem buta: ifjúságod igazta csak így igaz elméd.
Jobb, ha ezentúl őrizkedsz rászedni a jobbat.
Bármely akháj ki nem engesztelne ilyen hamar engem.
Csakhogy már te sokat türtél fáradva idáig

énértem, magad is, bátyád is, az édesapád is:
s így, ha te megkérlsz, rád hallgatok: íme, e kancát
néked adom, noha már az enyém: hadd lássa a többi,
itt, hogy az én lelkem soha nem dölyfös, soha nem zord.”

Szólt, s odaadta a kancát, hogy vigye Antilokhosznak
társa Noémón; s ő ragyogó üstöt fogadott el.
Dupla talentum arany volt az, mit most negyedikként
Mérionész átvett; s ötödik díj volt az a kettős
csésze, amelyet most Nesztórnak adott nagy Akhilleusz,
vitte az argosziak közt hozzá, s ily szavakat szólt:
„Íme, fogadd, öreg, és legyen ez már birtokod eztán,
Patroklosz temetéséről emlékedül: őt már
nem látod többé miközöttünk: én e jutalmat
néked adom csak amúgy: hisz nem vívsz karral, ököllel,
dárdavetésbe se szállsz versenyre, futásra sem indulsz
lábaddal, mert már nyom téged a súlyos öregkor.”

Szólt, s odaadta kezébe; s az agg átvette örömmel,
és Akhilleuszhoz szólva beszélt, szárnyas szavakat szólt:

„Mindezeket, fiam, úgy mondtad, rendjén, ahogy illik.
Testem már nem erős, lábam sem, a két kezem immár
vállam alatt fűgén nem fordul, drága barátom.
Bárcsak oly ifjú volnék, s úgy megvolna eróm is;
mint amidőn elföldelték a királyt, Amarünkeuszt
Búpraszionban epívek, s díjat a sarjai adtak:
senki se volt olyan ott, mint én, az epeiosziak közt,
pülosziak közt, s büszkeszívű aitol daliák közt.
Ott az ökölharcban leterítettem Klütomédészt,
Pleurónból-jött Ankaioszt meg a birkózásban;
Íphikloszt, bármily kitűnő volt, fűrge futásban
győztem le, s Phüleuszt, Polüdóroszt dárdavetésben.
Csak két Aktorión győzött le sebes paripákkal,
mert ketten voltak s irigyelték célrajutásom,
és a legislegszebb díjak mind erre maradtak;
ikrek voltak ezek: s egyik feszítette a kantárt,
csak kantárt feszített, másik meg rázta az ostort.
Egykor ilyen voltam, most már az ilyesmit az ifjak
űzzék csak: s én kénytelenül meghajlok a gyászos
vénször előtt, ki a hősök közt akkor kiragyogtam.
Hát csak eredj, s tiszteld versennyel a társ temetését.
Ezt pedig én szívesen fogadom, s örül annak a szívem,
hogy mindig gondolsz énrám is, a jóakaródra,
s nem feleded, hogy akhájok közt mily tisztelet illet.
Érte neked gazdag kegyet osszanak égilakóink.”

Így szólt; s ment tova Péleidész a sereg sűrűjén át,
dícsérő szavait befogadván Néleidésznek.
És a goromba ökölvívásra kitűzte a díjat:
munkabíró öszvért kötözött meg a kör közepében,

fürge, hatesztendő, betöretlen, szép szilaj öszvért;
míg a legyőzöttnek kettősfülű szép poharat szánt;
és fölemelkedvén, ezt mondta az argosziak közt:
„Átreidész, s valamennyi remek-lábvértés akháj hős,
azt akarom, hogy ezért két férfi, a két legerősebb,
küzdve magasraemelt öklével vívjon: akit majd
Phoibosz győzni segít, s mind úgy látják az akhájok,
menjen, a munkabíró öszvért vigye sátra ölébe;
és a legyőzött szép kettős poharat visz el innen.”

Szólt; mire föl pattant egy szép nagytermetű férfi,
jártas ökölvívó, Panopeusz fia, bajnok Epeiosz:
és az erős öszvért érintve ilyen szavakat szólt:

„Jőjjön hát közelebb, aki kettős szép poharat visz,
úgy vélem, hogy az öszvért más el nem viszi innen,
győzve ökölrel; mert ebben bizony én vagyok első.
Vagy nem elég, hogy a harcban nem? Hisz nem lehet ember
minden munkában jártas, mindenben az első.
Hadd mondok ki a szót, s így is megy teljesedésbe,
testét szétzúzom, csontját darabokra lapítom,
s várjanak itt temetés-intézők sűrű sereggel,
hogy kivigyék innen, miután leigázta az öklöm.”

Így szólt; s erre azok mind hosszan csöndbe merültek,
Eurüalosz maga kélt csak föl, szép isteni férfi,
Mékiszteusz Talaionidésznek volt ez a sarja,
az rég Oidipusz temetésén thébai földön
szállt versenyre, legyőzött minden thébai embert.
Dárdavető Diomédész sürgött most körülötte,
buzdította, s a győzelmét kívánta erősen.
És legelőször övet hajított oda néki, utána
jólszelt szíjat adott bőréből réti ökörnek.
Így felővezkedtek s kikerültek a kör közepére;
izmos két kezüket tüstént egymásra emelték,
estek is egymásnak, súlyos kezük összevegyült ott;
rettentőn recsegett állcsontjuk, ömölt a veríték
minden tagjukról: támadva rohant nagy Epeiosz,
arcon-ütötte a körbe-lesőt, s az nem maradott ám
állva soká: megroskadt mind sugaras deli tagja.
Mint Boreász rohamában a hal felszökken a sásos
part fele, majd a sötét hullám újból beborítja:
így szökkent fel a már leütött: de a büszke Epeiosz
megfogván a kezét, fölemelte: s a drága barátok
kik körben vártak, kivezették: ment rogyadozva,
böven köpte a vért, feje féloldalra hanyatlott;
majd meg a kábultat távolra vezetve letették,
s ők indultak el aztán kettős szép poharáért.

Péleidész harmadszor tűzött most ki jutalmat,
és a keserves birkózás díját bemutatta:

háromlábás edényt, tűzállót, drága tizenkét
ökröt is érőt szánt annak, ki felülkerül ebben:
s asszonyt állított a legyőzöttnek be a körbe,
négyökör-értékű, számos munkában ügyes nőt;
és fölemelkedvén, ezt mondta az argosziak közt:
„Rajta, kíséreljétek meg most ezt a csatát is.”
Szólt; mire föl pattant az erős Telamóniosz Aiász,
és fölkelt ravaszelméjű leleményes Odüsszeusz:
majd fölöztek odaléptek a kör közepére,
s megfogták egymást ölelőn izmos kezeikkel:
mint ahogy érintkeznek a nagy háznak szarufái,
melyeket egybe a jó ács rak viharok dühe ellen.
Hátuk megropogott izmos kezeik csavarintó
nagy szorításától, patakokban folyt veritékük.
Vállukon, oldalukon vértől pirosult kelevények
sorjában, sűrűn keltek: s igyekeztek a díjért,
szépmívű triposzért mindketten győzni, szünetlen.
S lám Odüsszeusz sem tudta a földre ledönteni Aiászt,
sem pedig Aiász őt, hisz Odüsszeusz győzte erővel.
Végre, mikor már ezt unták is a vértés akhájok,
nagy Telamóniosz Aiász így kezdett a beszédbe:
„Isteni sarj, Láertiadész, leleményes Odüsszeusz,
vagy te emelj, vagy tégedet én; Zeusz gondja a többi.”

Szólt, s fölemelte; de volt Odüsszeusznak gondja a cselre:
hátraesett rögtön, mellére pedig nagy Odüsszeusz
hullt: körülöttük a nézők mind bámulva csodálták.
Majd pedig őt megemelte sokattúrt bajnok Odüsszeusz
nem magasan, csak kissé távol tartva a földtől,
s térdét hajlította be, mindketten lezuhantak
egymásnak közelébe, s a por mocskolta be testük.
S föl pattanva talán harmadszor is összeakadnak,
hogya Akhilleusz föl nem kél, s nem fékezi őket:
„Már ne tusázzatok itt, örölte erőtok a baj közt:
győztes mindkettő: egyformán véve a díjat
menjete el, más is hadd tudjon küzdeni köztünk.”

Szólt; s nagyon is hallgattak rá, tették a tanácsát:
testükről a fövenyt leporolva, bebujtak az ingbe.
Péleidész pedig új díjat tűzött ki futásra,
drága ezüst nagy borkeverőt, mely hatmeszelyes volt,
és sokkal gyönyörűbb, mint bármely edény a világon,
mert a szidónok ezmester keze készítette,
Phoinikié-beliek hordták a ködös vizen által
ezt kikötőbe; Thoásznak végül ajándokul adták;
s adta Lükáónért, Priamosz fejedelmi fiáért,
Euénosz váltságul Patroklosznak, a hősnek.
Most Akhilleusz ezt tűzte ki a társáért jutalomként,
annak, akit gyors lába segít diadalra futásban.

Másodikul meg tulkot adott, nagytestü kövéret;
és az utolsó díj egy féltáalentum arany volt.
Majd, fölemelkedvén, ezt mondta az argosziak közt:
„Rajta, kíséreljétek meg most ezt a csatát is.”
Szólt; mire föl pattant Oileusz fia, szélesebb Aiász,
és leleményes Odüsszeusz és Nesztór fia véle,
Antilokhosz, ki az ifjak közt legjobb a futásban;
rendbe fölálltak ezek, s a határt kijelölte Akhilleusz.
Korlától indult a futásuk: gyorsan előre
tört Oileusz fia, s isteni hős Odüsszeusz a nyomában
szállt szorosan, mint jólövezett asszony kebelének
fut szorosan közelében a cséve, ha fürge kezével
jól huzogatja az orsószálat irányba; s a melle
mellé vonja: Odüsszeusz ennyire szállt közelében:
nyomba taposta nyomát, mielőtt por fellege füstölt.
És a fejére lehelt neki folyton a fényes Odüsszeusz
száguldás közben: kiabáltak az összes akhájok,
buzdítván Odüsszeuszt, a futót, diadalra igyekvőt.
S hogy legutolszor fordultak be, a bajnok Odüsszeusz
Pallaszhoz lelkében azonnal eképen esengett:
„Úrnóm, hallgass meg, légy most lábam segítője.”
Így szólt ő könyörögve; meg is hallgatta Athéné:
lábát s fönt a kezét, könnyűvé tette a testét.
És amikor már-már végsőt szökkentek a díjért,
Aiász megbotlott, mert így ártott neki Pallasz,
ott, hol a föld tele volt bőgő tulkok ganajával,
melyeket ölt Patroklosz tiszteletére Akhilleusz:
és tele lett trágyával a szája s az orra azonnal.
Így nyert borkeverőt a sokattúrt bajnok Odüsszeusz,
mert hamarabb befutott; s hős Aiász kapta az ökröt.
Állt, a kezében szarvát tartva a réti ökörnek,
s míg köpködte a trágyát, mondta az argosziaknak:
„Ó, jaj, megsértette a lábam Pallasz Athéné,
mert Odüsszeuszt mindig mint anyja vigyázza, segíti.”
Szólt; mire mind édes nevetésre fakadtak a nézők.
Antilokhosz meg a végső díjat vitte magával,
és mosolyogva beszélt, ezt mondta az argosziak közt:
„Jól tudjátok ugyan, társak, de megint kijelentem,
isteneink az idősebbet becsülik szívesebben:
mert Aiász öregebb nálam, noha egy kicsivel csak,
ámde ez itt egy egész öltővel előbb született már,
s fürge-öreg, mondják: nem könnyű véle futásra
szállni egyetlen akhájnak sem, csak a gyors Akhilleusznak.”
Így szólt ő, Akhilleuszt dicsérve, a fürgefutásút.
S Péleidész Akhilleusz így mondta szavával a választ:
„Antilokhosz, dicséretedet sose add te hiába:
újabb féltáalentum arany jut tőlem a díjhoz.”

Szólt, odaadta kezébe; s a hős átvette örömmel.
Most meg hosszunyelű lándzsát helyezett a középre
Péleidész Akhileusz, s vele pajzsot harci-sisakkal,
mit lehuzott Szarpédónról Patroklosz, a győztes;
és fölemelkedvén, ezt mondta az argosziak közt:
„Azt akarom, hogy ezért két férfi, a két legerősebb,
öltön föl páncélt, fogjon kaszabolni vad ércet,
s itt a tömegnek színe előtt keljen viadalra;
és ki először a másik szép testébe sebet vág,
s belsőrészt érint, túl fegyveren, éjszinü véren,
annak e drága ezüstszögü kardot adom jutalomként,
Aszteropaioszról ragadott szép thrák hadifegyvert;
míg eme fegyvereket mindkettő kapja megosztva,
és kitünő lakomát is adok majd sátram ölében.”

Szólt; mire föl pattant az erős Telamóniosz Aiász
és mellette a Tüdeidész, az erős Diomédész.
Majd miután kétoldalt így fölfegyverkeztek,
összeakadtak a két had közt, mert küzdeni vágytak,
szörnyü tekintettel: bámultak az összes akhájok.
És mikor útjuk után egymás közelébe kerültek,
háromszor törtek, háromszor vágtak a harcba:
ott Aiász átdöfte a másik domboru pajzsát,
testig mégse jutott, mert föltartotta a páncél.
Aztán Tüdeidész a hatalmas pajzs tetején túl
folyton a nyak fele szúrt tündöklő lándzsahegyével.
Ekkor már Aiászt féltették mind az akhájok,
azt mondták, hogy elég; s egyenlő díjakat adtak.
Ám Akhileusz Diomédésznek nyujtotta a kardot,
és a hüvelyt s szépmetszésű szíját vele adta.

Péleidész most öntöttvasból tett ki korongot,
Éetiön hajított vele egykor szörnyü erővel:
csakhogy amazt átdöfte az isteni fürge Akhilleusz,
és a korongot egyéb zsákmány közt vitte hajóján.
Most fölemelkedvén, ezt mondta az argosziak közt:
„Rajta, kíséreljétek meg most ezt a csatát is;
még ha kövér szántója nagyon távol van is egynek,
öt kerek évig is eltart ez neki, lesz vasa bőven,
gazdának sose kell városba szaladnia érte,
sem pásztornak, mert ebből mindenre telik majd.”

Szólt; mire föl pattant a csatában-erős Polüpoitész
s rettentő-erejű hős isteni férfi, Leonteusz
és Telamóniadész Aiász meg a bajnok Epeiosz;
rendbe fölálltak mind, s a korongot a bajnok Epeiosz
megcsóválta, dobott: de nevettek az összes akhájok.
Másodikul nagy Arésztól sarjadt hősi Leonteusz,
s harmadikul hajította a hős Telamóniosz Aiász
izmos kézzel, s ő jelükön mind túlröpítette.
Majd, hogy a harcban-erős Polüpoitész fogta kezébe,

mint görbült botját ha a pásztor messzehajítja,
s az perdülve röpül csordája fölött a magasban:
úgy szállt át a korong az egész gyűlésen, a nézők
mind felüvöltöttek. Fölkeltek az ő daliái
és a király díját vitték el a görbe hajókhoz.

Nyílversenyre vasat, kékesfeketét, kitüzött most,
tíz fejszét kirakott, vele tíz kétélű szekercét:
majd kékorru hajó árbocfáját a homokba
állította azoktól messzire: gyöngé galambot
könnyű fonállal a lábánál kötözött oda, és azt
tűzte ki célukul: az, ki nyilával a gyöngé galambot
átlövi, kétélű tíz bárdot visz haza díjúl;
az, ki hibásan lő nyíllal, s a fonálba talál csak,
az vesztett, az a fejszéket viszi sátra ölébe.

Szólt; mire fölpattant Teukrosznak bajnok-erője,
s Mérionész, daliás fegyvernöke Ídomeneusznak:
sorsukat ők rázták ércmívű harcisisakban.
És Teukroszra esett az a sors: röpitette erővel
ő a nyilat rögtön, de bizony nem tett fogadalmat,
hogy híres hekatombát áldoz zsenge juhokból.
S így madarat vétett, mert ezt irigyelte Apollón,
ámde a lábánál a kötő fonalat lenyilazta:
és keserű nyílvesszeje azt átszelte egészen.
Nyílegyenest égnek röppent a madár, s a fonál már
föld fele csüngött; rettentő zajt vertek a nézők.
Mérionész kiragadta kezéből gyorsan az íjat:
nyílvesszőt már rég készen tartott a lövésre.
És rögtön fogadalmat tett, hogy a Messzelövőnek
áldoz majd híres hekatombát zsenge juhokból:
fellegek alján fönt meglátta a gyöngé galambot,
és mialatt körözött, meglőtte a szárnya tövében:
általverte a nyíl, majd újra a földbe ütődött
Mérionésznek lába elé: s a madár lehanyatlott,
rá a sötétkékorru hajó árboctetejére,
s ott csüngette nyakát, szédelgett szárnyaszegetten:
majd gyors lelke kiszállt testéből, s ő a tetőről
messze lehullt, körülötte a nép bámulva csodálta.
Vitte a tíz kétélű bárdot Mérionész hős,
Teukrosz a fejszéket hordatta a görbe hajókhoz.

Végül Péleidész kirakott hosszúnyelű lándzsát
s egy-ökör értékű még tűztől tiszta, virágos
tálat a körbe; s a dárdavető páttantak elő most;
Átreidész Agamemnón kelt föl, a széles-uralmú,
s Mérionész, daliás fegyvernöke Ídomeneusznak.
Köztük eképp szólalt meg az isteni fürge Akhilleusz:
„Átreidész, tudjuk, mint jársz mindenki előtte,
és hogy a legderebb vagy erőben, dárdavetésben:
vedd hát át eme versenydíjat, s vidd a hajódhoz,

Mérionész hősnek pedig általnyújtjuk a lándzsát,
hogyha a lelked is úgy óhajtja; magam javasolnám.”

Szól; s ráhagyta a szót sereget-vezető Agamemnón.
Mérionésznek a lándzsát adta, s a nagyszerű díjat
Talthübiosz hírnöknek bízta kezére a bajnok.

HUSZONNEGYEDIK ÉNEK

HEKTÓR KIVÁLTÁSA

Szétoszlott gyűlésük; a fürge hajókhoz eredtek mind szanaszét; s vacsorájához tért ekkor a többi és örvideni mézizü álomnak; de Akhilleusz sírt, emlékeztén szeretett társára, s a mindent elborító álom nem igazta le: erre meg arra hánykódott, vágott Patroklosz hőserejére. És mindarra, amit megvívott s túrt vele együtt, hősök háboruit próbálva, vizek veszedelmét; emlékezve ezekre, kövér könnycseppeket ejtett; oldalt is feküdt olykor, s olykor meg a hátán, olykor az orcáján: végül fölkelve, a tenger partján bánatosan föl-alá járt; s látva; hogyan kél, mint tűnik fel a víz meg a part tetejében a Hajnal, már, miután szekerebe befogta sebes paripáit, Hektórt, hogy meghurcolhassa, mögéje kötözte; Patroklosz sírhalma körül hurcolta meg aztán háromszor, s lepihent sátrában; a holtat a porban hagyta, az arcán fekve hevert; ám Phoibosz a bőrét óvta a megcsúfítástól, mert szánta a férfit még holtában is, és arany aigisszal betakarta végig egész testét: föltépni ne tudja a vágta.

Indulatában ekép csúfolta meg isteni Hektórt; látták ezt s szánták az olümposzi boldogok ekkor, s bízatták Hermészt, hogy lopja el onnan a testet. Mindnek tetszett ez, csak Héré nem helyeselte s véle Poszeidáón s a bagolyszemü lány nem akarta: őrizték haraguk, mert nekik gyűlöletes volt Trója s a nép s Priamosz már rég, Pariszért, aki vétett sértve az istennőket, amint a karámhoz elértek, s azt dícsérte, ki őt átkos gyönyörökre vezette. Ámde tizenkettedszer amint jött újra a hajnal, akkor az égilakók közt így szólt Phoibosz Apollón: „Istenek, ártók és gonoszak! Hektór sose gyujtott áldozatot nektek, combját kecskének, ökörnek? S most nem hagyjátok megmenteni még tetemét sem, hogy láthassa az asszonya s anyja, kicsiny fíusarja, s apja, az agg Priamosz, meg a nép; kik máglya tűzében égetnék meg azonnal, igen dús áldozatokkal. Ám ti a vészes Akhilleusznak kedvére kívántok tenni, kinek szive nem jámbor, s kebelében az elme nem tud hajlani, s ért vadsághoz, akár az oroszlán, mely miután roppant erejének, hősi szívének

enged, zsákmányért a halandók nyája közé ront:
nincs könyörület Akhilleuszban, nincs benne szemérem,
mely a halandókat pusztítani s áldani tudja.
Még szeretettebbet vesztett tán más is a földön,
egy-méhből született testvérét vagy fiasarját:
gyászából megvált mégis, miután zokogott már:
mert tűrővé tette az emberi lelket a végzet.
Ő meg a nagy Hektórt, miután elvette a szívét,
lóhoz erősítvén hurcolja a hön szeretett társ
sírja körül: s ez nem válik díszére, nem is jó
néki; nehogy, bár hős, haragunkkal sujtsuk ezért őt,
mert hisz az érzéketlen földet sérti dühével.

Megharagudva felelt neki most a fehérkaru Héra:
„Helytállhatna szavad, te Ezüstíjas, ha Akhilleuszt
és Hektórt egyként tisztelnétek meg. Azonban
Hektór földi halandó, asszony etette a mellén,
míg Akhilleusz istennő sarja, kit én tápláltam,
én dajkáltam is, és feleségül is én magam adtam
Péleuszhoz, kit a nemmúlók szerető szive kedvelt:
és lakodalmán mind ott voltatok, ott lakomáztál
lantoddal magad is, te csalárd, te barátja a bajnak.”

Válaszul így szólt erre a fellegtorlaszoló Zeusz:
„Héra, ne légy mindenkép mérges az égilakókra.
Tiszteletük nem lesz egy. Ám Hektórt is erősen
kedvelték idefönt minden trósz földilakó közt;
én magam is: mert tőle ajándék nem maradt el:
oltárom sose volt híján illő lakomának,
és illatnak, itálnak, mert ez tőlük a részünk.
Ám ellopni a bátor Hektórt mégse akarjuk;
nem lehet úgyszem Akhilleusz háta mögött, hisz az anyja
éjjel-nappal örökké ott jár-kél közelében;
ám ha Thetiszt idehívná hozzám gyorsan egy isten,
néki okos szót mondok: hadd kaphasson Akhilleusz
szép váltságot az agg Priamosztól, s adja ki Hektórt.”

Szólt; s a viharlábú Írisz kélt nyomban a hírrel.
És Szamosz és sziklás Imbrosz közt rontva az éjszín
tengernek, benyomult; körülötte nyögött az egész víz.
Ő meg akár ólomnehezék siklott le a mélybe,
mint mely a földi ökör szarujához kötve suhan le,
hogy nyershúsharapó sok halnak hordja halálát.
Mélyölü barlangban föllelte Thetiszt, körülötte
sok más tengeri istennő ült: ő a középén
sírt fennkölt fia sorsa miatt, ki a dúsrögü Trója
síkján, messze hazájától már veszte előtt állt.
Hát közelébe került, s ezt mondta a szélesebb Írisz:
„Rajta, Thetisz, hív Zeusz, kiben el nem enyészik az elme.”
Erre ezüzlábú Thetisz úrnő válaszul így szólt:
„Mért szólít a nagy isten? Szégyelek elkeveredni

elnemenyészőkkel, mikor oly sok kín eszi lelkem.
Menni fogok mégis, nem hangzik a hangja hiába.”

Így szólván fátylát fölvette az isteni asszony,
azt a sötétet, amelynél már feketébb viselet nincs.
Útnak eredt, de előtte a széllábú sebes Írisz
száguldott; szétvált körülöttük a tengeri hullám.
S hogy fölléptek a partra, azonnal az égbe suhantak;
messziredörgő Zeust föllelték, körben az összes
istenek ott ültek, csupa boldog s el nem enyésző.
Zeusz atya mellé ült; Pallasz helyet adva odébbment.
Héré drága aranykelyhet nyújtott a kezéhez,
s nyájas szókkal szolt; Thetisz itta ki, vissza is adta.
S köztük az emberek, istenek apja beszélt legelőször:

„Feljöttél, Thetisz istennő, noha szaggat a bánat
szívedben sosemúló gyásszal, jól tudom én is;
megmondom mégis, mért hívtalak én ide téged:
íme, kilencednap civakodnak az elnemenyészők
Hektór teste fölött meg a várdúló Akhileuszról;
s biztatták a lopásra a jószemű Argoszölöt már.
Csakhogy Akhilleusznak szántam már ezt a dicső hírt,
tisztelevén téged s őrizve baráti frigyünket.
Szállj le azonnal a táborba, s szólj rá a fiadra:
mondd, hogy az égilakók bosszúsak, s én a leginkább
megharagudtam rá, amiért őrzöngve szívében
görbe hajók mellett ottfogta, nem adta ki Hektórt;
hogya tehát engem tisztel még, adja ki Hektórt.
Én meg a nagyszívű Priamoszhoz küldöm el Íriszt,
hogy szeretett fia testéért az akháji hajókhoz
menjen ajándékkal, mely üdíti szívéét Akhileusznak.”
Szolt; s az ezüzlábú Thetisz úrnő nem vonakodva
útnak eredt, az olümposzi csúcsrol alászökkenve.
És el is ért fia sátrához, bent lelte Akhilleuszt
sűrű nyögések közt; körülötte sűrögtek a kedves
társak, nagy buzgón bajlódva a reggelijével.
Gyapjas nagy juhot áldoztak föl a sátor ölében.
Anyja, az úrnő most odaült szorosán közelébe,
megsimogatta szelíd kézzel, szót szólva kimondta:
„Drága fiam, meddig fogod itt keseregve-jajongva
szíved emészteni, nem gondolva evésre-ivásra,
sem kerevetre? Pedig jó lesz szerelembe vegyülni
nővel, mert nem is élsz te soká már nekem ezentúl,
hisz közeledbe került a halál meg a kényszerü végzet.
Hallgass rám tüstént: tudd meg, Zeusztól hozok én hírt:
bosszusak isteneink, így szól, és ő a leginkább
mérgező rád közölük, mivel így őrzöngve szívedben,
Hektórt görbe hajók mellett tartod s ki nem adtad.
Add ki tehát tetemét tüstént váltsága fejében.”

Ekkor a gyors lábú Akhilleusz neki válaszul így szólt:
„Jőjjön hát, aki váltságot hoz, s elviszi testét,
hogya olümposzi Zeus magá sűrgeti jóakarattal.”

Így anya és fiu ott a hajók gyűléstere síkján
egymáshoz hosszan szóltak szárnyas szavaikkal.
Íriszt meg Kronidész elküldte a trójai várba:
„Menj, sebes Írisz azonnal, hagyd el olümposzi székünk,
vidd el a hírt Trójába a nagyszívű Priamosznak,
hogy szeretett fia testéért az akháji hajókhoz
menjen ajándékkal, mely üdíti szívet Akhilleusznak.
Egymaga induljon, ne legyen vele trójai harcos:
egy vén hírnök csak, ki az öszvérekre vigyázzon
s hajtsa a jókerekű szekeret, s vigye vissza a várba
újra a testet, amelyre Akhilleusz hozta a véget.
És a halálra ne gondoljon, sose féljen a szíve,
mert mi erős kísézőül küldjük neki Hermészt,
s míg Akhilleuszhoz nem jut el, ő viszi végig az úton.
Majd miután a királyt Akhilleusz sátrába vezette,
őt az meg nem öli, s megfékezi többi barátját,
mert nem is elvetemült, nem is ostoba, nem hebehurgya:
nyájas-kímélőn fog bánni az esdekelővel.”

Szólt; s a vihar lábú Írisz kélt nyomban a hírrel,
szállt Priamosz palotája felé: siralomra talált ott
s gyászra. Az udvar ölén apjuk körül ültek az ifjak,
könnyek áztatták a ruháikat; és a középben
ült az öreg, köpenyébe takartan, míg a fejét is
és a nyakát is az aggnak bőven fedte a trágya,
melyet fetrengvén maga szórt a fejére kezével.
És a menyek s lányok jaja hangzott végig a házban:
emlékeztek a sok daliára, ki argoszi kéztől
sujtva le, lelkét elvesztvén kiterült a csatában.
Hát Priamosz mellé odaállt Zeus hírnöke, s így szólt
halk hangon, hanem azt elfogta a félelem ekkor:

„Bátran, Dardanidész Priamosz, sose féljen a szíved,
hisz nem azért jöttem, hogy rossz hírt hozzak a házba,
jóakaró vagyok én, tudd meg, Zeustól hozok én hírt,
tőle, ki távolból is ügyel rád, szán is erősen:
és azt rendeli el, hogy váltsd ki az isteni Hektórt,
menj oly ajándékkal, mely üdíti szívet Akhilleusznak;
egymagad indulj, és ne kíséren trójai harcos:
egy vén hírnök csak, ki az öszvérekre vigyázzon
s hajtsa a jókerekű szekeret, s vigye vissza a várba
újra a testet, amelyre Akhilleusz hozta a véget.
És a halálra ne is gondolj, sose féljen a szíved,
mert hisz az Argoszölő Hermész kísér el az úton,
s míg Akhilleuszhoz nem jutsz el, végig vezetőd lesz.
És ha utad végén Akhilleusz sátrába bejuttat,
téged meg nem öl az, megfékezi többi barátját,

mert nem is elvetemült, nem is ostoba, nem heberhurgya:
nyájas-kímélőn fog bánni az esdekelővel.”

Így szólt hát hozzá, s azután tovaszállt sebes Írisz.
S ő fiait felhívta: szereljék ők fel az útra
jókerekű öszvérszekerét, kast is tegyenek rá;
ő maga illatozó hálótermébe vonult el:
cédrusból volt az, magas, és szép kincseket őrzött;
és feleségét is, Hekabét, odahívta be, s így szólt:
„Ó, te szegény, az olümposzi Zeusztól jött ide hírnök,
drága fiunkat hogy váltsam ki akháji hajóknál,
és vigyek oly kincset, mely üdíti szívet Akhileusznak.
Rajta azonban, mit tart erről, mondd meg, a szíved.
Engem eróm és lelkem erősen késztet az útra,
széles akháj táborba s a görbe hajókhoz erednem.”

Szólt; mire fölajdult felesége, felelte szavára:
„Jaj nékem, hova lett az eszed, mely híredet adta
más idegen nép közt s néped közt, melyen uralkodsz?
Hát egyedül hogy kívánhatsz az akháji hajókhoz
menni, a férfi elé, aki oly sok nagyszerű sarjad
ölte le már eddig? Tán bíz vasból van a szíved?
Hisz ha kezébe kerít, és megpillant a szemével
ő, a csalárd, a kegyetlen, nem fog majd könyörölni
és tisztelni se fog kicsikét se. Sirassuk ezért őt
itthon, a termünkben: neki ezt így szötte a Moira
élete szálához, kezdetben, rögtön amint én
megszültem: hogy a gyors ebeket táplálja, szülőktől
messze, az ádáznál, akinek bárcsak kiharapva
falhatnám fel a máját, mert ez lenne viszonzás
gyermekemért, aki nem hullt általa gyáva halállal:
trójai férfiakért, mélykeblű trójai nőkért
küzdött állva szilárdan, nem gondolt kibuvóra.”

Erre az isteni agg Priamosz neki válaszul így szólt:
„Vissza ne tarts, amikor kívánok menni, s a házban
vészmadaram te ne légy, hisz meg nem győzől amúgy sem.
Mert ha földilakók közül egy bíztatna az útra,
bármely jós, oltárfigyelő, vagy más papi ember,
úgy vélném, hazudik, s még inkább visszariadnék;
most, miután magam én hallottam s láttam az istent,
elmegyek, és nem vész el a hangja hiába. Ha sorsom
elpusztulni az ércinget viselő daliák közt,
kívánom: s öljön meg akár ott nyomban Akhilleusz,
hogyha fiam karolón jóllaktam már zokogással.”

Szólt, s ládáinak ékes szép fedelét kinyitotta:
vett tüstént ki tizenkét szép és nagyszerű köntöst,
és egyrétű köpenyt ugyanannyit, véle tizenkét
szőnyeget is, meg drága palástot s inget is annyit.
És tíz drága talentum arany volt még, mit elővett,

két ragyogófényű triposz is, négy üst, s egy igenszép serleg, drága ajándék: azt, amikor követül járt náluk, kapta a thrákoktól: de a terme ölében vissza a vén ezt sem tartotta: kívánta erősen drága fiát megváltani. Minden trójai férfit elhajtott tornácáról, s így szídta szavával:

„El, ti gyalázatosak, hitványak! Az otthonotokban tán nem akad siralom, hogy mind keseríteni jöttök? Semmi talán, hogy Zeusz így sujt, és elveszitettem legderekből fiamat? No hiszen majd érzitek úgyis: mert az akhájoktól könnyebben hulltok el eztán, most miután ő már elesett. Én, bár mielőtt még meglátnám a szememmel, hogy mint pusztul e város, mint dúlják fel azok, Hádész házába kerülnek.”

Szól s botjával a népet megkergette, kimentek mind, ahogyan hajtotta az agg; majd sok fia ellen fordult, szídta Pariszt, Helenoszt, a derék Agathónt is, Pammónt; Antiphonoszt s az erős-csatahangu Polítészt, Déiphoboszt és Hippothooszt meg az isteni Díónt.

Ezt a kilencet az agg így küldte dologra keményen:
„Rajta, silány gyerekek, szégyenszerzők: valahányan jobb lett volna, ha elpusztultok a fürge hajóknál, inkább, mint Hektór. Nyomorult én, annyi remek hőst nemzettem tág Trójában, s bizony egy se maradt meg: isteni hős Mésztórt szekeresz hős Tróiloszunkkal, Hektórt is, ki akár isten járt harcosaink közt s isteninek látszott inkább, nem is emberi sarjnak; őket Arész elorozta, de mind itt él ez a hitvány, táncosok és hazugok, remekül veri lábuk a földet, mind a juhok s gödölyék községbeli elrablói. Nem takarodtok azonnal, hogy szekerembe befogva, mindezeket belerakjátok; hadd menjek utamra.”

Szól; s apjuk szigorú szavait félvén, kisiettek, jókerekű öszvérszekerét hozták ki azonnal, új volt az s gyönyörű, kast is tettek tetejébe; és öszvérei jármát is vették le a szögről, puszpángból faragott szép köldökösét, karikásat. És a kilencrőfös szíjat hozták az igával, azt a csiszolt rudon áthurkolták, jól lekötözték külső részén, majd karikát feszítettek a szegre; kétoldalt háromszorosan köldökre kötözték, majd megerősítvén, a hegyéről visszatekérték; s hálózásából hordták ki a síma szekérbe végtelenül nagy váltságát ama hektori főnek. Jókörmű, munkás öszvéreit íme; befogták, melyeket egykor ajándéku mész férfiak adtak. És Priamosz paripáit, amelyeket ő maga táplált. széprecsiszolt jászol mellett, vitték kocsijához.

Így ezeket Priamosz meg a hírnök fogta be akkor bent a magas ház tornácán, két bölcseszű bajnok. Gyötrött lélekkel jött most Hekabé közelükbe, mézizű bort szinarany serlegben jobb keze nyújtott, hadd áldozzanak avval még, mielőtt kirobognak; és paripáik előtt állt meg, szót szólva kimondta: „Vedd, áldozz Zeusznak, s könyörögj, hogy visszakerülhess újra az ellenségtől; hogyha a lelked ekép űz innen a gályákhoz, pedig én nem eresztlek örömmel. Hát csak esengj a sötétfelhős Kroniónhoz, az Ída csúcsáról ki egész Tróját betekinti szemével: kérj gyors jósmadarat, mely néki a legszeretettebb minden szárnyas közt, s mely mindje között legerősebb, jobbról, hogy te magad lásd, s abban bízva mehess el gyorscsikájú danaosz daliák bárkáihoz innen. S hogyha nem ad neked ily hírt Zeusz, az a messziredörgő, akkor már igazán nem bíztatnálak az útra argoszi bárkákhoz, bármennyire vágyakozol rá.” Erre az isteni agg Priamosz neki válaszul így szólt: „Asszony, nem vonakodva teszem meg, amit te tanácsolsz: mert jó Zeuszhoz emelni kezünket, hogy könyörüljön.”

Szólt, ezután meg a gazdasszonyt sürgette az agg hős, tiszta vizet csurgatni kezére: az oldala mellé állva a szolgáló, tartotta a tálat, a korsót. Megmosdott s feleségétől átvette a kelyhet: udvara mélyén állva; s a bort loccsantva könyörgött, égre tekintett közben, s így hallatta a hangját: „Zeusz atya, legmagasabb, ki uralkodol Ída hegyéről, add, hogy Akhilleusz kedvesen és könyörülve fogadjon; küldj gyors jósmadarat, mely néked a legszeretettebb minden szárnyas közt, s mely mindje között legerősebb, jobbról, hogy lássam s abban bizakodva mehessek gyorscsikájú danaosz daliák bárkáihoz innen.”

Így szólt ő könyörögve; meg is hallgatta a bölcs Zeusz: sast küldött sebtén, madarak közt legmagasabb jelt, mely ragadozva röpül, neve „éjszinű”, „foltos” is éppúgy. S mint a magas hálókamráknak az ajtaja, gazdag ember házában, józárú, remekbe megácsolt: akkora volt neki kétoldalt két szárnya; fölöttük jobbról látszott, mint száguld el a városon által; mind megörültek, a keblükben lelkük melegebb lett. Most az öreg sietősen szállt föl a síma szekérre, s visszhangos tornácuk alatt kirobogtak a házból. Négykerékű szekerét legelől öszvérei húzták, mindet a jóeszű Ídaiosz hajtotta; mögöttük jó paripák: ezeket meg az agg noszogatta, az ostort rázva, a városon át a szerettei mind a nyomában mentek, akárha halálba sietne, sűrű siralommal.

És miután a magas várból lejutottak a síkra,
Trója felé fordulva siettek a gyermekek és vők
vissza megint: hanem őket látta a messziredőrgő
Zeusz feltűnni a síkságon, megszánta az aggot;
s drága fiát, Hermészt így szólította meg ekkor:
„Hermeiász, te amúgy is örömmel szállsz ki a földi
ember társául, s meghallgatod, azt, akit óhajtsz;
rajta, siess, Priamoszt a nagyöblü akháji hajókhoz
úgy juttasd el, hogy ki se lássa, ne is vegye észre
egy danaosz sem, amíg Akhileusz sátrába nem ér el.”

Szólt; s Argosz megölője, a hírnök, nem maradott rest.
Mert gyönyörű saruját sebesen talpára csatolta,
ambrosziás, aranyos saruját, mely a tengeri úton
és a hatalmas földön vitte a szélfuvalattal;
fogta a pálcáját, mellyel megigézi halandók
közt, akinek csak akarja, szemét, vagy szünteti álmát,
ezt markolva röpült tova Argosz erős megölője.
Trójához hamar ért, meg a hellészpontoszi parthoz,
s útnak eredt; mint egy fejedelmi legényke, olyan volt,
peyhedző állú, kinek ifjúsága a legszebb.

Ők miután Ílosz nagy sírhalmát odahagyták,
álltak meg lovaikkal s öszvérekkel a partnál,
hadd igyanak, mert jött a homály, s betakarta a földet.
Ekkor Hermeiászt immár közelükben s hírnök
megpillantva, eképen szólt az öreg Priamoszhoz:
„Töprengj, Dardanidész, szükség van józan eszünkre:
férfit látok, s azt hiszem én, hamar itt van a végünk;
rajta tehát, lovakon meneküljünk; vagy könyörögjünk
térde előtt, háthogyha szívében a szánalom ébred.”

Szólt; s az öreg szörnyen megijedt, zavarodva eszében,
hajlékony testén borzadt minden hajaszála,
állt bénán; de a Hasznotadó maga jött közelébe
és megfogta kezét az öregnek, kérdve eképen szólt:
„Merre, apó, öszvérekkel, paripákkal az úton,
ambrosziás éjben, mikor alszik a többi halandó?
Hát nem félsz az erőt lehelő argív daliáktól,
kik neked ellenségeid, és a közelbe tanyáznak?
Hogyha azok közül egy meglátna sötét, sebes éjben,
míg ily sok kincset viszel, akkor mit cselekednél?
Hisz te magad sem vagy fiatal, s követőd is öreg már,
hogy megvédhessen, ha viszályt kezd véled akárki.
Ám én nem bántlak sehogyan sem, sőt, aki rád tör,
visszaverem: hisz olyannak látlak, mint az apámat.”

Erre az isteni agg Priamosz neki válaszul így szólt:
„Kedves gyermekem, így igaz ez, mint mondod e szókat:
csakhogy idáig egy isten védett tán a kezével,
s az küldött egy ilyen kitűnő utitársat elébem,

mint amilyen te vagy, ily szépet természetre s alakra;
boldog az édesapád meg anyád, bölcs benned az elme.”

Erre az Argoszölő, a vezérlő, válaszul így szólt:
„Kedves öreg, végig helyesen szóltál, ahogy illik;
most pedig áruld el nekem azt, és szólj egyenes szót:
másokhoz küldöd valamerre e nagyszerű kincset,
hogyan legalább ez várjon biztonságban azoknál?
Vagy pedig elhagyjátok mind szent Trója vidékét,
félve, mivel már elpusztult, ki a legderekabb volt:
gyermeked; ő eleget harcolt az akháj daliákkal.”

Erre az isteni agg Priamosz neki válaszul így szólt:
„Mondd, ki vagy, édesem, édesapád és édesanyád ki?
Annyira szépen szólsz vesztéről drága fiamnak!”

Erre az Argoszölő, a vezérlő, válaszul így szólt:
„Vizsgálj, jó öreg, és Hektórról kérdesz, a hősről:
őt bizony én a szememmel a hírmegadó viadalban
láttam elégszer, amint a hajókhoz visszaszorítva
ölte az argoszi harcosokat, dülvén hegyes ércel.
És mi csak álltunk s bámultunk, mert minket Akhilleusz,
Átreidészra dühödten, a harctól visszaparancsolt.
Én fegyverhordója vagyok, vele jöttem a gályán,
műrmidonok közt, édesapám neve íme Polüktór;
gazdag az édesapám otthon, de, akár te, öreg már;
kívülem is van hat fia, én hetedik fia volnék:
sorsot ráztunk, és én jöttem a hőssel a harcba.
Most a mezőre a gályáktól kerülök: kora reggel
váratokat vívják ragyogószemű harcosaink már.
Mert nehezen viselik tunyaságukat, és a csatától
vissza a vágyakozókat nem tarthatja király sem.”

Erre az isteni agg Priamosz neki válaszul így szólt:
„Hogyha te harcosa vagy Péléiadész Akhilleusznak,
rajta, a tiszta igazságot mondd meg nekem: ott van
még a hajók mellett a fiam, vagy már odadobta
földarabolva tagonként őt a kutyáknak Akhilleusz?”

Erre az Argoszölő, a vezérlő, válaszul így szólt:
„Jó agg, nem falták még föl madarak sem, ebek sem:
fekszik Akhilleusz bárkájánál, úgy, ahogy eddig,
sátrában s ha azóta tizenkét hajnal is eltelt,
szét nem rohasztotta a húsát, és nem is ették
őt meg a férgek, mint a csatán elesett daliákat.
Az bizonyos, hogy sírja körül szeretett társának
meghurcolja vadul, mikor eljön az isteni hajnal;
ám el nem csúfítja; te is bámolni fogod majd,
mennyire harmatosan fekszik, vértől lemosottan,
nem csatakos testtel, s behegedt már sebhelye, mindaz,
melyet ütöttek rajta, hiszen sokak érce is érte.

Hósi fiadra az égbeli boldogok ígyen ügyelnek,
bár már csak holttest: mivel ennyire kedveli szívük.”

Szólt; megörült az öreg, s így adta szavára a választ:
„Lám, fiam, adni ajándékot, mi megilleti őket,
jó a haláltalanoknak: mert a fiam, ha ugyan volt,
nem hanyagolta el otthon olümposzi isteneinket:
s ők a halál sorsában is emlékeznek ezért rá.
Rajta azonban, vedd át tőlem e szépmivü kelyhet;
és engem kísérv és óvj - kedvezzen az ég is -,
míg Péléiadész Akhilleusz sátrába nem érek.”

Erre az Argoszölő, a vezérlő, válaszul így szólt:
„Engem, az ifjabbat, kísértesz, öreg, de hiába:
azt akarod, hogy Akhilleusz háta mögött vegyem ezt át:
tartok a gazdámtól, és szégyeli félve a szívem,
hogy megfosszam - s majd azután rossz ér a jövőben.
Téged azonban akár a dicső Argoszba vezetlek,
fürge hajón szívesen, vagy kísérvén gyalogúton:
senki se törhet rád vezetődet semmibe véve.”

Mondta a Hasznotadó, s már föl pattant a szekérre,
nagysebese megfogta kezével a szarat, az ostort,
és a lovakba meg öszvérekbe hatalmas erőt fűjt.
Majd, hogy az árokig és a hajók bástyáihoz értek,
ott éppen vacsorát készítve sűrögtek az örök;
álmot hintett rájuk az Argoszölő, a vezérlő,
mindre; utána kaput tárt, arrébb húzta a závárt,
és Priamoszt szekeren bevezette a nagyszerü kincessel.
Ámde midőn Péléiadész sátrához elértek,
melyet a mürmidonok magasan feszitettek uruknak,
vágva fenyőfákat, s tetejét végig betakarták
lágý réten lekaszált sűrű sással; s körben a sátor
oldala mellett tág udvart keritettek uruknak
sűrű cölöppel: egyetlen hosszú fenyőfa-gerenda
tartott közte kaput, s ezt mindig három akháj hős
zárta be, nagy reteszét is három szokta kinyitni
mindig a többi közül: de Akhilleusz egymaga tudta.
Most kinyitotta a hasznotadó Hermész az öregnek,
s gyorslábú Akhilleusz fele vitte a nagyszerü kincset;
majd a szekérről földre szökellt le, s ekép szólalt meg:

„Kedves öreg, tudd meg: hozzád nem földi halandó
jött, hanem én, Hermész, kit apám küldött vezetőül;
visszamegyek most már, nem lépek véled Akhilleusz
színe elé: haragébresztő is lenne, ha múló
embert ily nyíltan kedvelne az égbeli isten.
Lépj te magad hozzá, kulcsoljad a térdeit által,
s kérleld őt apjára, sűrűhaju anyja nevére,
és a fiára, hogy így indítsd meg benne a lelket.”

Így szólván, tovaszállt a hatalmas olümposzi csúcsra
Hermeiász; s Priamosz szökkent szekereéről a földre,
Ídaioszt fönt hagyta, s az ott várt, tartva a kantárt,
fékezvén lovat, öszvért; s ment az öreg be a házba,
melyben a Zeusz-kedvelt Akhileusz ült többnyire; ottbent
lelte; a társai arrébb ültek; az oldala mellett
csak két hős: az Arész-ág Alkimosz Automedónnal
sürgött rendezkedve (mivel most hagyta csak abba
ő az evést meg ivást, még ott volt nála az asztal).
Nem vették ők észre a nagy Priamoszt, ki belépett,
és átfogta a térdét, megcsókolta kezét is,
emberölőt, iszonyút, leölőjét sok gyerekének.
Mint amikor tömör átok csap le a férfira, otthon
embert ölve ki más község földjére szökött; dús
házba, s a ránézőt elfogja a szörnyü csodálat:
így bámult Akhileusz meglátva az isteni aggot;
és ugyanígy bámult, egymásra tekintve, a többi;
míg Priamosz hozzá könyörögve ilyen szavakat szólt:

„Isteni hős, Akhileusz, emlékezz édesapádra:
éltes, akár én, és a nehéz aggkor küszöbén áll.
S tán őt is gyötrik, támadják, kik körülötte
laknak, s nincs, ki a vést elháríthassa fejről;
és lásd: ő mégis, meghallva, hogy élsz, a szívében
örvend, és mindennap bízva reméli, hogy újra
látja szerette-fiát, aki Trója alól hazaindul;
míg én legnyomorultabb, sok dáliás fiu apja
voltam Trójában; s közülük tán egy se maradt meg.
Ötven gyermekem élt az akháj seregek közeledtén;
és egy híján húsz született nekem egy anyaméhből,
míg palotámnak több más asszonya szülte a többit.
Harcos Arész oldotta meg annyinak eddig a térdét;
és ki egyetlen volt nekem, óvta a többit, a várost,
azt te megölted nemrég, míg harcolt a hazáért,
Hektórt: érte kerültem most az akháji hajókhoz
végtelenül sok ajándékkal megváltani tőled.
Tiszteld isteneinket, Akhilleusz, és könyörülj meg
emlékezve apádra: de szánandóbb vagyok annál,
vállalom azt, amit ember nem tett eddig a földön:
gyermekeim megölője felé emelem karom esdve.”

Szólt; s zokogásvágy kélt most apja miatt Akhileuszban;
fogta kezét, s gyengéden odébbtaszította az aggot.
S emlékezve, egyik Hektórra, a férfiolőre,
sírt hevesen, fetrengve Akhilleusz lábai mellett;
míg Akhileusz a saját apját keseregve siratta
s közben Patrokloszt: fölverte nyögésük a házat.
És hogy az isteni hős Akhileusz eltelt siralommal,
és ez a vágy elhagyta a tagjait és a szívet is,
fölkelt székéről tüstént, fölemelte az aggot,

kézen fogva s az ősz hajon, ősz állon könnyörülve;
és őt megszólítva ekép, szárnyas szavakat szolt:

„Jaj, te szegény, mily sok gyötrelmet túrt el a lelked.
Hogy mertél egyedül közeledni akháji hajókhöz,
színe elé annak, ki olyan sok nagyszerű sarjad
öltem már le idáig; tán vasból van a szíved?
Most hát ülj le a székre; s a fájdalmat, mi szivünkben
van, hagyjuk szunnyadni, akárhogy sujt is a bánat:
mert a fagyos zokogás nem használ semmit a földön.
Isteneink a szegény múltó embernek eképen
szóttek bús létet, míg őket a gond sose gyötri.
Mert hisz Zeusz küszöbén két hordó áll, tele rosszal
duzzad az egyik, a másikban van a jó, amit ő ad.
Van, kinek összevegyítve ad onnan a mennyköves isten,
akkor az egyszer a rosszba kerül, másszor meg a jóba;
s van, kinek ő csak gyászosat oszt, szidalomra jelöl ki:
s ezt nyomorult éhség hajszolja az isteni földön,
istenek és a halandók nem becsülik, csavarog csak.
Lám, Péleusznak is így adták gyönyörű adományuk
isteneink, születésétől: sok nagyszerű kincsel
túnt ki a népek közt, fejedelme a mürmidonoknak,
s istennőt küldtek hozzá feleségül a földre:
csakhogy az isten néki is osztott rosszat: a háza
nem telt meg fejedelmi utóddal, sok gyerekével:
egyetlen, kora-elhullásra jelölt fia lett csak;
s lám, nem is ápolom őt, aki vénül: messze hazámtól
Trója alatt téged szomorítlak a gyermekeiddel.
S rólad, öreg, hallom, szintén sok kincs ura voltál,
merre Makarnak székhelye, Leszbosz terjed a vízben,
és befelé Phrugié s a hatalmas Hellészpontosz,
első voltál ott fiaiddal, nagy vagyonoddal.
Csakhogy utána ilyen bajt hoztak az égilakók rád:
várad alatt sose szűnnek a harcok, az emberölések;
túrd el, a lelkedben ne kívánj keseregni hiába,
mert fiadért gyötrődve amúgy sem lesz soha hasznod,
nem támasztod föl, de előbb még más baj is érhet.”

Erre az isteni agg Priamosz neki válaszul így szolt:
„Zeusz-táplálta király, sose ültess székre, ameddig
sátradbán Hektór temetetlen fekszik: azonnal
add ki nekem, hogy láthassam; s te fogadd el a gazdag
díjat, amit hoztam, s váljék örömdre; kerülhess
újra hazád földjére, mivel te előbb könnyörültél
életemen s hagyta, hogy lássam a nap sugarát még.”

Görbén fölfele nézve felelt gyorslábu Akhilleusz:
„Már ne gyötörj, te öreg: mert hisz szándékom amúgy is,
hogy kiadom Hektórt; hozzám Zeusz hírnöke jött el,
édesanyám, aki szült, lánysarja a tengeri vénnek;
s rólad is észreveszem, Priamosz, nincs titkod előttem,

hogy valamely isten vezetett az akháji hajókhoz;
földi halandó nem merné, a nagyon fiatal sem,
ezt, rejtőzni az örök elől sem tudna, kapunknak
zavárát sem tudná egykönnyen fölemelni.
Hát ne kavard fel még inkább gyászomban a lelkem,
mert tán téged sem kíméllek sátram ölében,
bárha könyörgő vagy; s még vétek Zeusz szava ellen.”

Így szólt ő; megijedt az öreg, s hajlott a szavára,
Péleidész meg a házból tört ki, akár az oroszlán;
nem maga ment egyedül: két fegyvertársa követte,
Alkimosz és hős Automedón; Patroklosz eleste
óta Akhilleusz legjobban kedvelte e kettőt.
Ők az igától öszvért és paripákat eloldtak,
s agg Priamosz hírnök-követőjét is bevezették,
és le is ültették; s hordták be a síma szekérről
végtelenül nagy váltságát ama hektori főnek.
Jólszótt inget két köpenyeggel hagytak azonban,
hogy velük betakarva vitesse honába a holtat.
S hívta a szolgálókat, mosni, bekenni a testet,
arrébb tőle, nehogy Priamosz láthassa a sarját:
mert fájó szive tán fékezni se tudja haragját,
látva fiát, s Akhilleusznak kedves szíve fölindul,
s még Zeusz rendeletét megsérti, megölve az aggot.
Megmosták, s megkenve a lányok olajjal a testét,
inget is adtak rá, köribe meg drága palástot,
majd maga hős Akhilleusz fölemelte, s a gyászkerevetre
tette, s a társak emelték véle a síma szekérré.
Följajdult azután, a nevéen szólítva barátját:
„Meg ne neheztelj rám, Patroklosz, hogyha talán még
Hádésznál is hallod a hírt, hogy az isteni Hektórt
apjának kiadom: mert nem méltatlan a váltság:
s abból is részesítetek majd, úgy, ahogy illik.”

Szólt s ismét sátrába került be a fényes Akhilleusz,
s honnan ismét fölkeltsz díszes, faragott heverőre
ült le, a fal mellé, s így szólt az öreg Priamoszhoz:
„Íme, kiadtam a gyermeked, agg, akiért könyörögtél:
fekszik a hordágyon, s tüstént mikor eljön a Hajnal,
látod s elviheted; gondoljunk most az evésre.
Hisz gondolt az evésre a sűrűhajú Niobé is,
bárha tizenkét gyermeke hullt el a termei mélyén,
lánya hat és viruló fia hat; fiait nagy Apollón
mind lenyilazta ezüst íjával, mert Niobéra
megdühödött, s nyilas Artemisz úrnő ölte le lányát
mind, mert ő széparcú Létóval vetekedve
mondta, hogy az csak kettőt szült, míg ő maga többet:
s lám, noha csak ketten, lenyilazták ők valamennyit.
Hosszu kilenc napon át nem akadt nekik eltemetőjük,
mert hisz a népet kővé változtatta Kronión;

égbeli isteneink földelték végül el őket.
S még Nióbé is evett, kimerülten a sok zokogástól.
Most meg az elhagyatott hegyeken, sziklák tetejében,
ős Szípüloszban, ahol mondják, hogy az isteni Nimfák
fekhelye van, s Akhelóosz mellé járnak a táncba,
ott, noha kővé vált, égbőljött kínokat érez.
Rajta, te isteni agg, gondoljunk hát mi magunk is
már lakománkra; utána sirathatod édes sarjad,
míg Trójába viszed: hisz méltó nagy siratásra.”

Szólt, és föl pattanva, fehér juhot ölt le Akhilleusz;
társai megnyúzták a juhot, megtéve, amit kell,
mesterien darabolták föl, s húzták föl a nyársra,
gonddal megsütögették mind, majd újra lehúzták.
Automedón kenyeret hordott gyönyörű kosarakban
asztalhoz; de a húst Akhilleusz osztotta ki köztük.
S ők kirakott kész étkek után kezüket kivetették.
Majd miután elverték végül az éhet, a szomjat,
akkor a Dardanidész Priamosz bámulta Akhilleuszt:
mekkora, mily gyönyörű és mennyire isteni arcú.
S közben a Dardanidész Priamoszt bámulta Akhilleusz:
nézve nemes szép arcát és hallgatva a hangját.
És miután eleget nézték egymást, gyönyörükre,
akkor az isteni agg Priamosz szava szólt legelőször:
„Zeusz nevelése, eressz gyorsan lefeküdni, hogy immár
édesízű álomba gyönyörködjünk heverőnkön:
mert hisz nem szunnyadt a szemem pilláim alatt még
attól kezdve, hogy általad elvesztette a lelkét
gyermekem; egyre nyögök, sokezer kín fő kebelemben,
udvarom elkerített részén fetrengök a trágján.
Most pedig étket is ízleltem, s gégémen a fényes
bort leeresztettem: de előbb ezt sem cselekedtem.”

Szólt; s Akhilleusz szólt társainak meg a szolgálóknak,
vessenek ágyat a tornácon: ragyogó takarókat,
bíborszínűeket meg szőnyegeket tegyenek rá,
s bolyhos gyapjuköpenyt is még tegyenek tetejébe.
Mentek a nők kifelé, fáklyát hordozva kezükben,
s két heverőt odakint tüstént vetekedve vetettek.
S most tréfás hangon szólalt meg a fürge Akhilleusz:
„Kedves öreg, kint térj nyugovóra, nehogy, ha betoppan
egyik akháj vezető - mert mindig jönnek, a tervet
tervezgetni, mivel mellém telepedni szokásuk -,
bármelyikük, s megpillant itt a sötét, sebes éjben,
ezt hirüladja a népek pásztora Átreidésznek,
és kiadását messzehalasztani kelljen a holtnak.
Most pedig áruld el nekem azt, és szólj egyenes szót:
hány napig óhajtod gyászolni az isteni Hektórt,
addig hogy magam és népem fékezzem a harctól.”

Erre az isteni agg Priamosz neki válaszul így szólt:
„Hogyha kívánod az isteni Hektórnak temetését,
ezt tévén, Akhileusz, vélem nagy jót cselekednél.
Jól tudod azt, hogy a várba vagyunk beszorítva, s a szálfát
távolról kell hoznunk: s félnek a trójaiak mind.
Hát mi kilenc napon át gyászolnánk termék ölében,
és azután földelnők el, s tort ülne a népünk.
Majd tizenegyediken fölibe sírhalmot emelnénk,
és azután napon küzdjünk; ha a végzet akarja.”

Válaszul ezt mondotta az isteni fürge Akhilleusz:
„Meglesz hát ez is, agg Priamosz, valamint te kívánod:
mert ahogyan kéred, megfékezem addig a harcot.”

Így szólván, az öreg jobbját megfogta kezével
csuklónál, hogy a lelkében valahogy ne remegjen.
Ők hát kint dőltek le a tornácon nyugovóra,
együtt a vén hírnök s Priamosz, két bölcseszü bajnok;
míg Akhileusz bent hált jólácsolt sátra zugában,
s ott széparcu Briszéisz dőlt le az oldala mellé.

Minden más isten s minden paripás-szekeres hős
végigaludta az éjt, lágy álomtól leigázva:
hasznotadó Hermészt egyedül nem fogta el álom,
töprengett, hogyan is tudná Priamosz fejedelmet,
szent kapuőrök tudtán kívül visszavezetni.
Hát odaállt a fejéhez, s hozzá ily szavakat szólt:
„Kedves öreg, nincs gondod a bajra: be édesen alszol
ellenségek közt, mert nem sujtott le Akhilleusz;
most te kiváltottad szeretett fiadat, sokat adtál:
érted, az élőért, adnák háromszorosát is
hátramaradt fiaid, ha az Átreidész Agamemnón
észrevesz itt, s meglátnak véle az összes akhájok.”
Így szólt ő; megijedt az öreg, s fölverte a társát;
Hermész meg paripát és öszvért fogva szekérbe
gyorsan a táboron át maga hajtott: senki se látta.
S gázlójához amint odaértek a szépvizü árnak
forगतagos Xanthosznak, akit nagy Zeusz maga nemzett,
akkor Hermeiász tovaszállt az olümposzi csúcsra,
s már sáfrány leplét borította a földre a Hajnal;
s ők paripáikkal keseregve-jajongva haladtak
Trója felé, s öszvérszekerük hordozta a holtat;
és nem látta meg őket férfi, se szépövü asszony:
csak maga Kasszandré, arany Aphroditéra hasonló,
Pergamon orma felé ment, és meglátta szekéren
álló jó apját, meg a harsány hírnököt avval:
és öszvérszekerén Hektórt is látta heverni;
feljajdult ezután, és hangja bejárta a várost:

„Jertek Hektórt nézni, ti trójai férfiak és nők,
hogya örültetek eddig, amíg még élt, a csatából
visszajövőnek: mert igazán roppant örömünk volt.”

Szólt; mire nem maradott sem férfi, se nő az egész nagy
városban, mert mindre leszállt az a rettenetes gyász:
és a kapun kívül közeledtek mind a szekérhez.
Ott legelőbb szerető szép hitvese s anyja, az úrnő,
tépdesték hajukat, kitűnő-kerekű szekéréhez
rontva a holtak: a nép körülöttük sírva sereglett.
S tán az egész napon át a kapuknál napnyugovásig
sírtak volna a hős Hektórért könnyeket ontva,
hogya az agg nem szól, szekeréről intve a népet:
„Nyissatok itt utat öszvérekkel a várba kerülnöm,
majd eleget kesereghettek, ha bevitem a házba.”

Szólt; mire kettévált a tömeg, s út nyílt a szekérnek.
Majd Hektór tetemét a dicső palotába bevitték,
fúratos ágyra letették: mellé dalnokok ültek,
rendeletükre, a gyászdalt kezdeni: büteli hangon
zengtek azok, s körülöttük a nők is nyögve zokogtak.
Hókaru Andromakhé kezdett legelőbb zokogásba,
s férfiülő Hektór feje ott nyugodott a kezében.

„Ifjan pusztultál, férjem, s számomra a házban
özvegységet hagysz; s lám, kisgyerekünk csecsemő még,
kit szültünk, te meg én, nyomorultak; nem hiszem én már,
hogya még fölserdül: sokkal hamarabb fog e város
elhamvadni, hisz elvesztél te, az őre, ki eddig
védted, s benne a kedves nőket, a kis csecsemőket.
Görbe hajón viszik el most már hamar asszonyainkat,
engem is ököztük; s te, fiacskám, vagy velem együtt
jössz és majd távol, méltatlan munka között élsz,
szívtelen úr mellett szolgálva, vagy egyik akháj fog
mélybe taszítani nagy tornyunkról szörnyü halálra,
bosszújában, amért tán bátyját ölte le Hektór,
vagy gyerekét, vagy az apját: mert Hektór keze által
számos akháj harapott a hatalmas földbe, valóban.
Mert hisz apád sose volt lágyszívü a szörnyü csatákban:
városszerte ezért gyászolja a nép keseregve.
Átkos nagy zokogást és gyászt hoztál szüleidre,
Hektór, ámde leginkább énrám hagytad a vad kint,
mert kezedet nem nyujtottad ki halódva az ágyból
hozzám, nem mondtál bucsuszót sem, melyre örökké
gondolnék éjen s napon át sűrű könnyeket ontva.”

Így szólt és zokogott; vele nyögtek az asszonyok is mind.
S köztük most Hekabé kezdett panaszos zokogásba:
„Hektór, legdrágább gyerekem valamennyi fiam közt,
éltedben kedves voltál már isteneinknek,
s lám, a halál sorsában is ők rád gonddal ügyelnek:

mert hisz eladta a többi fiam gyorslábu Akhilleusz,
mind, aki foglyul esett, meddő tenger vizein túl,
vagy Szamosz, Imbrosz vagy Lémnosz füstös szigetére:
s téged, amint elvette a lelked a nagyhegyü érccel,
meghurcolt sokszor Patroklosz sírja tövében,
kit te megöltél; bár nem támaszthatta föl így sem.
S mégis harmatosan, friss-holtként is palotámban
fekszel; olyan vagy, mit kit ezüstíjas nem Apollón
gyengéd nyílvesszőivel ölt meg a messze magasból.”

Így szólt sírva; heves zokogást keltett a szavával.
S harmadikul köztük Helené kezdett a nyögésbe:
„Hektór, lelkemnek legdrágább sógoraim közt,
mert hisz az isteni-arcu Alexandrosz ma a férjem,
ő Trójába hozott: bár veszttem volna előbb el!
Lám, hiszen éppen húsz esztendőm telt el azóta
már, hogy elindultam, s a hazám földjét odahagytam:
s rossz szavadat nem hallottam soha, semmi gyalázó
szót tőled, s amikor más támadt rám palotánkban,
sógor, sógornő, vagy szépövü ángy, vagy anyósom,
(mert az apósom, mintha apám lett volna, szelíd volt),
akkor is őket fékezted folyton szavaiddal,
kedvességeddel, gyöngéd intelmü beszéddel.
S így teveled siratom magamat, keseregve szivemben,
én nyomorult: mert többé kedves a tágterü Tróján
senki se lesz hozzám: borzadva tekintenek énrám.”

Így szólt sírva; szavára a nagy nép sóhaja hangzott.
Majd az öreg Priamosz szólalt meg a nagy sokaságban:
„Trójaiak, hordjátok a fát várunkba, ne féljen
lelketek álnok akháj cseltől: megígérte Akhilleusz,
barna hajóktól útnak eresztve: amíg a tizenkét
hajnal nem mulik el, nem kezdik el újra a harcot.”

Szólt; s a szavára azok fogták be az ökröt, az öszvért
mind szekerekbe, s a város előtt sebesen gyülekeztek.
Hosszu kilenc napon át hordták oda egyre a szálfát:
ám hogy a Hajnal jött sugarát terjesztve tizedszer,
hozták már ki a harcos Hektórt, könnyeket ontva,
és tették tetemét tetejébe a máglya tüzének.
És hogy a rózsásujjú Hajnal kélt ki a ködből,
nagyhírű Hektór máglyája köré seregelték.
Majd miután oda gyűltek s együtt volt valamennyi,
máglyatüzét oltván legelőször lángszinü borral
végig, ahol csak a tűz pusztított, ennek utána
tisztá fehér csontját testvérei, társai szedték
össze keseregés közt, s arcukról hullt a kövér könny.
Drága aranyládába helyezték csontjait aztán,
és betakarták lágy bíbor takarókkal utána;
majd a kivájt sírboltba betették, és tetejébe
roppant sziklákat seregestül hengerítettek.

Halmot emeltek gyorsan; az őrök körben ügyeltek,
hogy ne rohanhassák meg a jólábvértes akhájok.
Majd, mikor állt a halom, hazamentek: s ennek utána
szép rendben gyülekezve, dicső lakomát lakomáztak
házában Priamosznak, a Zeusz-táplálta királynak.
Így rendezték ők a lovas Hektór temetését.

Jegyzetek

ÍRTA DEVECSERI GÁBOR

abászok - Euboia lakói

abiosz - ismeretlen néptörzs

Abüdosz - város a Helléspontosznál

Adrasztosz - a Thébát ostromló hét hős egyike; gyors lova, Arión mentette meg, amelyet Poszeidónnak egy harpüia szült

Aidész - Hadész: az Alvilág istene, illetve maga az Alvilág

Aigai - kis sziget Khiosz közelében

Aigialeia - Diomédész felesége

Ainosz - thrák város

Aiszéposz - a Trója melletti Ida-hegyen eredő folyó

Aiszüné - thrák város

Akhelóosz - Lüdiában eredő folyó

Alalkomenai - Athéné kultikus városa Boiótiában

Alea - kilíkiái síkság; „a bolyongás helye”

Alpheiosz - folyó Éliszben

amazónok - harcias asszonyok törzse

Amphitrüón - Héraklész apja. A hős csak névleg volt Amphitrüón fia, valójában Zeuszé és Amphitrüón feleségéé, Alkménéé volt

Amúdón - a paiónok városa

Ankhíziadész Ekhepólosz - Ankhízésznek (aki nem azonos Aineiász apjával) fia, Ekhepólosz

Argosz - Héra kedvelt városa a Peloponnészoszon

Argoszölő - Hermész, aki megölte Ió százszerű örzőjét, Argoszt

Ariadné - Mínosz leánya. Thészeusz, az athéni hős, miután a Labürinthosz mélyén az ember-evő Mínotauros szörnyet megölte, az ő fonalának segítségével jutott ki újra a napfényre a tekervényes folyosójú palotából. Magával vitte Ariadnét, de Naxosz szigetén elhagyta. Naxoszról Ariadnét Dionüszosz isten szabadította meg és vette feleségül

Ariszba - város a Helléspontosz mellett

Arné - boiótiai város

Artemisz - Apollón testvérhúga, a vadászat istennője

Aszklépiadész - Aszklépiosz fia, Makháon

Aszóposz - folyó Boiótiában

Asztüanax - „a város ura”; Hektór fiának neve, apja vitézségéről

Athosz - a Khalkidikéből kinyúló Akté félszigetet határoló hegy

Atreidész (Átreida, Átreión) - Atreusz fia: Agamemnón és Meneláosz

Aulisz - boiótiai kikötő, Euboia szigetével szemben. Itt gyűltek össze a Trója ellen kiszálló akháj hajók

Autolükosz - Hermész fia, Odüsszeusz anyai nagyapja. Mestertolvaj

Axiosz - paioniai folyó

Boreász - az északi szél

Búpraszion - éliszi táj

daimón - istenség

Démétér - a gabona, az aratás, a termékenység istennője

Dódóné - Zeusz ősi jóshelye Épeiroszban

Eileithúiak - a szülési fájdalomnak és enyhítésének istennői

Eleón - boiótiai város

Enúó - istennő, a megszemélyesített harci zsvaj, Árész kísérője a csatákban

epeiosziak - éliszi törzs

Ephüré - thesszáliai város, a későbbi Krannón

Erebosz - az Alvilág legsötétebb zuga

Ereuthalión - arkadiai hős

Erínüszek - a vérbűn bosszuló istennői

Eteoklész - Oidipúsz fia

Euénosz - Iészón fia, Thoász unokája

Eurosz - a délkeleti szél

Émathia - thesszáliai vidék Píeria mellett

Földmélyi Zeusz - Hadész

Ganümedész - Trósz fia; Zeusz elrabolta, s az Olümposzon az istenek nektártöltögetőjévé tette. Zeusz utólag, mint a homéroszi Aphrodité-himnusz elmondja, kárpótlásul lovakat adott Trósznak

Gargarosz - az Olümposz legmagasabb csúcsa

Gerénia - messzéniai város, ahol Pülosz királya, Nesztór nevelkedett

Gügaié - tó Szardeisz mellett

Győztes (Atrüóné) - Athéné mellékneve

Hadész - az Alvilág istene; átvitt értelemben: maga az Alvilág

halizónok - Fekete-tenger menti nép

hekatomba - százökör-áldozat; később általában nagy, ünnepi áldozat

Hermosz - folyó Szardeisz közelében, az Égei-tengerbe ömlik

Hébé - Zeusz és Héra leánya, az ifjúság istennője

Héra - Zeusz testvére és felesége

Hórák - az évszakok istennői, az Olümposz kapuőrzői

Hüdé - maioniai vidék

Hülé - boiótiai város

Hüllosz - maioniai folyó, a Hermoszba ömlik

Hüpereria - pherai forrás

Iapetosz - titán, Úranosz fia, Prométheusz apja
Iészón sarja - Euénosz lémnoszi király (anyja Hüpszipülé), aki Lémnoszból bort adott el az akhájoknak
Ikari-tenger - az Égei-tenger déli része, amelybe a mítosz szerint Daidalosz fia, Ikarosz röptéből lehullt
Ilosz - Trója ősi királya, Trósz fia, Láomedón apja
Imbrosz - nagyobb sziget az Égei-tenger északi részén, Tenedosztól északra, közvetlenül a trójai part előtt
Irisz - az istenek hírnöknője, a szivárvány
istennő - Homérosz az *Íliász* első sorában a Múzsát szólítja meg így
Ixión felesége - Dία

Kadmosz - Théba ősi királya; Kadmosz sarjai: Théba őslakói
kancafejők (hippémolgoszok) - szkíta törzs
károk - őslakos néptörzs; a kár asszonyok híres bíborfestők
Kasztór és Polüdeukész (Pollux) - a Dioszkúroszok,
Zeusz és Lédá fiai, Helené és Klütaimnésztra testvérei
kaukónok - őslakos néptörzs
Keladón - az Iardanosz mellékfolyója Éliszben
kephallének - Odüsszeusz szárazföldi (valószínűleg épeiroszi) alattvalói
Képhiszisz-tó - tó Boiótiában; a Kópaisz-tó régebbi neve
Kérek - a halálos végzet istennői
Kharisz - Héphaisztosz felesége (az *Odüsszeiá*-ban Héphaisztosz felesége Aphrodité); a Khariszok a báj istennői, a Gráciák
Kheirón - mesés kentauros, Péleusz, Akhilleusz és Aszklépiosz nevelője
Khrüsza - műsziai város, Apollón-kultusz székhelye
Killa - műsziai város, benne Apollón-kultusszal
Kinürász - Kúprosz ősi királya
Kisszeusz - thesszáliai király
Knószosz - Kréta ősi fővárosa. Itt építette az ezermester Daidalosz Mínosz királynak a Labürinthoszt
Kósz - sziget az Égei-tenger délkeleti részén
Kranaé - sziget a lakóniai öbölben
Kronosz - titán, Úranosz fia, Zeusz apja
Küprisz - Aphrodité mellékneve a neki szentelt Kúprosz szigetéről

Lakedaimón - Spárta
Láomedón - Trósznak, Trója ősi királyának unokája; azokat a lovakat, amelyeket Trósz Zeusztól kapott, kárpótlásul az elrabolt Ganümedészért, Héraklésznek ígérte a trójai fal fölépítéséért. Szavát nem tartotta meg, ezért Héraklész megölte
lelegek - kis-ázsiai nép

lelexek - őslakos néptörzs

Léitosz - a boiótok vezére; neve említésével kezdődik a II. ének 494. sorában a hajó-katalógus

Lémnosz - vulkanikus sziget az Égei-tenger északi részén, az akhájok Trója felé vivő útjában; Héphaisztosz kultikus helye

Létó - Koiosz titán leánya, Zeustól született gyermekei Apollón és Artemisz

Linosz - Apollón korán meghalt fia; a megszemélyesített dal

Lükoorgosz - 1. thrák király, aki szembeszállt Dionüszosz kultuszával (VI. ének 130. skk. sor); 2. arkadiai fejedelem (VII. ének 142. skk. sor)

Lüktoz - krétai város

Lürnésszosz - város a trójai síkon

mainászok (menádok) - Dionüszosz megszállott, őrjöngő női kísérői

Maionia - Lüdia; a maión asszonyok híres bíborfestők

Makar - Aiolosz fia, Hellén unokája, aki az aioloikat Lesbosz szigetére vezette

Makháón - Aszklépiosz orvosisten fia, híres orvos az argoszi seregben

Meleagrosz - aitoliai hős

Menoitiadész - Menoitiosz fia: Patroklosz, Akhilleusz hű társa

Messzéisz - thesszáliai forrás

Mékiszteusz - Talaosz fia, Adrasztosz testvére

Moirák - sorsistennők: a Párkák

Molión - Poszeidón és Molióné iker fiainak, Kteatosznak és Eurütosznak közös neve

Mügdón - phrügiai király, Priamosz sógora

mürminonok - Akhilleusz népe, a thesszáliai Phthía lakói

Neoptolemosz - Akhilleusz és Déidameia fia, aki Szkürosz szigetén nevelkedett nagyapjánál, Lükomédésznel

Niobé - Tantalosz leánya; Apollón és Artemisz anyjával, Létóval vetélkedett, ezért gyermekeit Apollón és Artemisz lenyilazta. Niobé a mítosz szerint a Tmólosz hegységhez tartozó Szipülosz hegyen, Lüdiában, könnyeket ontó sziklává változott

Notosz - a délnyugati szél

Nyílszerető - Artemisz mellékneve

Oidipúsz - Théba királya

Oineiadész fia - Oineusz unokája: Diomédész

Oineusz - Diomédész nagyapja

Olümposz - hegy, az istenek lakóhelye

Opoeisz - lokriszi város

Orkhomenosz - boiótiai város, Minüai fővárosa

Otreusz - phrügiai folyó

Ókeanosz - a világot körülölelő folyó és istenség

Ólenié-szirt - Élisz határain lévő szikla

Órión ebe - a Szíriusz csillag

Ótosz és Ephialtész - Alóeusz fiai, Poszeidón unokái; óriások, akik az Ossa és Pélion hegyét egymásra akarták rakni, hogy az istenek uralmát megdöntsék, de az istenek megölték őket. A két óriás megkötözte Arészt, mert féltékenységből megölte Adóniszt, Aphrodité kedvesét

ősz csillaga - a Szíriuszt nevezi így Homérosz az V. ének 5. sorában

paián - Apollónt dicsőítő ének

Paiéón - Apollónnak mint gyógyító istennek mellékneve

paión - thrák néptörzs

Paiszosz - város a Hellészpontosznál

paphlagonok - néptörzs a Fekete-tengernél

Parisz - trójai királyfi; ítéletére Homérosz egyedül a XXIV. ének 28. sorában utal

pelaszgok - őslakos néptörzs

Pelopsz - Tantalosz fia, Átreusznak (Agamemnón és Meneláosz apjának) és Thüesztésznek (Aigiszthosz apjának) apja

Perkóté - város a Hellészpontosznál, Abúdosz és Lampszakosz között

Perszephoneia (Perszephoné) - Hadész felesége, Démétér leánya

Péleidész (Péliadész, Péleión) - Péleusz fia: Akhilleusz

Pheié - ismeretlen város, valószínűleg Püloszban vagy Arkádiában

Phéré - messzéniai város

phlegüebelik - thesszáliai néptörzs

Phoinix leánya - Európa

Phüleusz sarja - Megész

Píeria - thesszáliai vidék, az Olümposz hegye mellett

Pleurón - aitoliai város

Podargé - a harpüiák, vagyis a viharistennők egyike; Podargé harpüiát félig kanca alakban képzeltek el

Poszeidáón (Poszeidón) - a tenger istene

Pülüdamász - Panthúsz fia, Hektór hú társa

pügmaioszok - afrikai törpe nép

Pülosz - messzéniai tartomány, Szphaktéria szigetével átellenben

Püthó - Apollón híres jóshelye (a későbbi Delphoi) a Parnasszosz tövében

sisakrázó Hektór - a trójaiak legnagyobb hőse; nevének említésével kezdődik a II. ének 816. sorában (és az ének végéig tart) a trójai hősök és segítőik felsorolása

Szangariosz - a Fekete-tengerbe ömlő phrügiai folyó

Szatnioeisz - patak Músziaiban

százkezű - Briareusz (Aigaión) tengeri óriás mellékneve

szelloi - Zeusz papjai Dódónában

Szemelé - a thébai Kadmosz király leánya, Dionüszosz isten anyja

Szidonia (Szidon) - bíborfestéséről híres phoinikiai város
Sziküón - város Korinthosz mellett
Szimoeisz - a Szkamandrosz mellékfolyója, az Ida-hegyről ered
szintiszek - Lémnosz lakói
Szkaiai kapuja - Trója városának főkapuja, melynek őrtornya a csatasíkra nézett
Szkamandrosz - folyó Trója mellett
Szkandeia - város Küthéra szigetén
Szkürosz - kis sziget Khiosz közelében
Szmintheusz - Apollón (egy valószínűleg ősi) mellékneve; jelentése: „egérölő”
szolümoszok - elő-ázsiai nép
Szperkheiosz - folyó Thesszáliában, Péleusz földjén
Sztüix - alvilági folyó

Tarné - lüdiai város, a későbbi Szardeisz
Tartarosz - az Alvilág legmélyebb része
Tektón - a név jelentése: „ács”
Tenedosz - kis sziget Trójával szemben, közel a szárazföldhöz
Téthüsz - Ókeanosz felesége, Úranosz és Gaia (az Ég és Föld) leánya
Themisz - az igazság és törvény istennője
Thetisz - tengeri istennő, Néreusz leánya, Akhilleusz anyja
Thészeusz - Aigeusz fia, athéni király. Peirithoossal és a többi thesszáliai fejedelemmel küzdött a nagy hegyi szörnyek, a kentauruszok ellen, akik Peirithoosz lakodalmán el akarták rabolni a menyasszonyt, Hippodameiát
thrák Szamosz - Szamothraké szigete az Égei-tengerben
Thümbra - város Trója közelében
Títhónosz - Láomedón fia. Éósz, a hajnal beleszeretett és férjéül ragadta
Tmólosz - hegység Lüdiában
Trikké - thesszáliai város
Trítogeneia - Athéné mellékneve
Trósz - Trója ősi királya

Úraniókok - Úranosz fiai, titánok, akiket Zeusz taszított a Tartaroszba

vészcsillag - a kínzó hőséget hozó Szíriusz (XI. ének 62. sor)

Xanthosz és Baliosz - Akhilleusz halhatatlan lovai

Zelee (Zeleia) - lükiai város

Zephürosz - a heves nyugati szél

Zeusz-sarj - Héraklész (XIV. ének 250. sor)